

ปัญหาทางกฎหมายในการบังคับใช้บัตรเครดิตอิเล็กทรอนิกส์ : ศึกษาเฉพาะกรณี

บัตรศูนย์อาหารสูญหายหรือชำรุดบกพร่อง

สิริพัชร ไพศาล

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต

สาขานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ปริธี พนมยงค์

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

พ.ศ. 2562

**Legal Problems in Enforcing Electronic Money Cards : Case Study of the
Food Court Card is Lost or Detective**

Siriphat Phaisal

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Laws

Department of Law

Pridi Bhanomyong Faculty of Law, Dhurakij Pundit University

2019

ใบรับรองวิทยานิพนธ์

คณะนิติศาสตร์ปริทัศน์ พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต

หัวข้อวิทยานิพนธ์ ปัญหาทางกฎหมายในการบังคับใช้บัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์:
ศึกษาเฉพาะกรณีบัตรศูนย์อาหารสูญหายหรือชำรุดบกพร่อง

เสนอโดย นางสาวสิริพัชร ไพศาล

สาขาวิชา นิติศาสตร์

หมวดวิชา กฎหมายเอกชนและกฎหมายธุรกิจ

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร.ภูมิ โชคเหมาะ

ได้พิจารณาเห็นชอบโดยคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์แล้ว

..... ประธานกรรมการ

(ศาสตราจารย์ ดร.ธีระ ศรีธรรมรักษ์)

..... กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

(รองศาสตราจารย์ ดร.ภูมิ โชคเหมาะ)

..... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์พินิจ ทิพย์มณี)

..... กรรมการ

(อาจารย์ ดร.สุธี อยู่สุภาพร)

คณะนิติศาสตร์ปริทัศน์ พนมยงค์ รับรองแล้ว

..... คณบดีคณะนิติศาสตร์ปริทัศน์ พนมยงค์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สมชาย รัตนเชื้อสกุล)

วันที่ ...31... เดือน ...กรกฎาคม... พ.ศ. ... 2562...

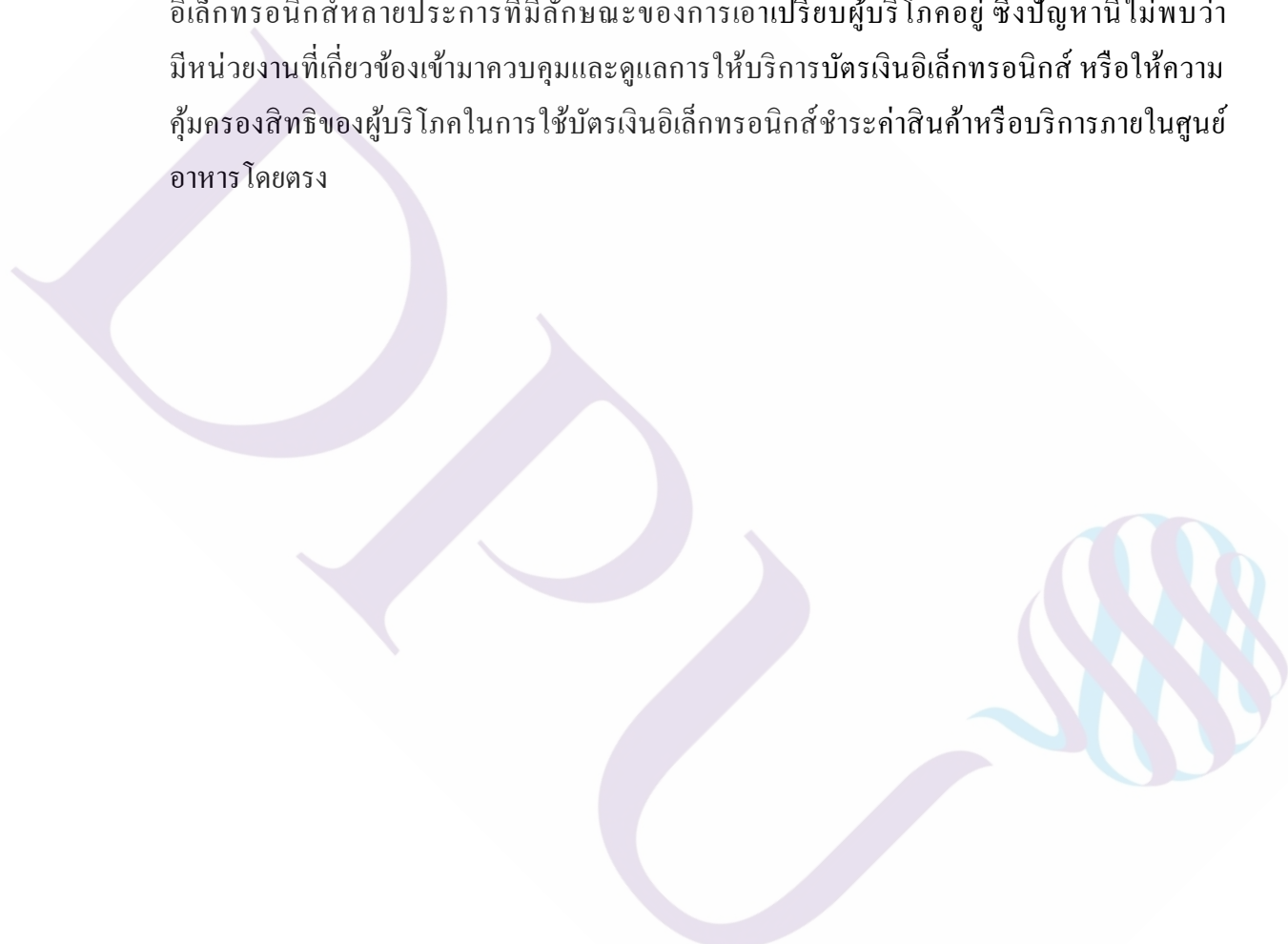
หัวข้อวิทยานิพนธ์	ปัญหาทางกฎหมายในการบังคับใช้บัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์
ชื่อผู้เขียน	ศิรพัทธ์ ไพศาล
อาจารย์ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ ดร.ภูมิ โชคเหมาะ
สาขาวิชา	นิติศาสตร์
ปีการศึกษา	2561

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีจุดประสงค์เพื่อทำการศึกษาถึงปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการให้บริการบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้สำหรับซื้อสินค้าหรือบริการภายในศูนย์อาหารที่ผู้บริโภคได้ชำระเงินค่าบัตรล่วงหน้าแล้วเกิดการสูญหายหรือชำรุดบกพร่อง ผู้เขียนเห็นว่ากฎหมายดังกล่าวเป็นกฎหมายที่บัญญัติขึ้นเพื่อใช้ในการกำกับดูแลผู้ประกอบการเป็นสำคัญ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการกำหนดประเภทผู้ประกอบการ ขั้นตอนการขออนุญาตให้บริการ ซึ่งขั้นตอนและวิธีการเหล่านั้นล้วนเป็นขั้นตอนเบื้องต้นก่อนที่จะมีการเริ่มดำเนินกิจการให้บริการบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้สำหรับซื้อสินค้าหรือบริการที่ผู้บริโภคได้ชำระเงินค่าบัตรล่วงหน้า แต่หลังจากที่ผู้ประกอบการได้เริ่มดำเนินการไปแล้ว การกำหนดเงื่อนไขต่างๆ ในสัญญาให้บริการบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์นั้นยังไม่มีความหมายหรือมาตรการอย่างใดๆ ที่ชัดเจนเพียงพอที่จะคุ้มครองผู้บริโภคได้ การศึกษาครั้งนี้จึงมุ่งเสนอแนะให้มีการพัฒนากฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคเกี่ยวกับบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้สำหรับซื้อสินค้าหรือบริการที่ผู้บริโภคได้ชำระเงินค่าบัตรล่วงหน้า ปัญหาเกี่ยวกับรูปแบบและข้อกำหนดในสัญญา (กรณีสัญญาสำเร็จรูป) ปัญหาเรื่องความรับผิดชอบบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์สูญหาย ถูกทำลาย หรือชำรุดจนใช้การไม่ได้ ปัญหาเรื่องการแสดงตัวของเจ้าของบัตรเพื่อให้ผู้บริโภคมีสิทธิต่างๆ ได้ ทั้งนี้เพื่อให้การคุ้มครองผู้บริโภคสำหรับสัญญาให้บริการบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้ซื้อสินค้าหรือบริการล่วงหน้าที่ผู้บริโภคได้ชำระเงินล่วงหน้าภายในศูนย์อาหารนั้นมีประสิทธิภาพมากขึ้นกว่าที่มีอยู่ในปัจจุบัน

จากการศึกษาพบว่า ในการใช้บัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ชำระค่าสินค้าหรือบริการภายในศูนย์อาหารแทนเงินสดที่ผู้บริโภคต้องชำระเงินค่าบัตรล่วงหน้า หากบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์นั้นเกิดการสูญหายหรือชำรุดบกพร่อง ซึ่งอาจจะเป็นความผิดของผู้บริโภคหรือไม่ก็ตาม และยังมีเงินคงเหลือภายในบัตร ผู้บริโภคไม่สามารถนำเงินที่อยู่ภายในบัตรกลับคืนมาได้ เนื่องจากบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์นั้นไม่ได้เป็นบัตรแบบระบุชื่อ จึงไม่มีข้อมูลของผู้ถือบัตรที่จะสามารถแสดงตัวตน

ของผู้ถือบัตรได้ ถึงแม้ว่าจำนวนเงินที่คงเหลืออยู่ภายในบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์นั้นจะมีมูลค่าที่ไม่มากนัก แต่หากมีผู้บริโภคลายรายได้ทำบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์สูญหายหรือชำรุดบกพร่องเช่นเดียวกัน จำนวนเงินที่ไม่สามารถกลับคืนสู่ผู้บริโภคได้ก็จะมีจำนวนมากตามการครอบครอง และจำนวนเงินนั้นตกเป็นของผู้ประกอบการโดยปริยาย การทำธุรกรรมการให้บริการของผู้ประกอบการในการชำระเงินล่วงหน้า อาจจะไม่เห็นถึงการเอาใจเปรียบของผู้ประกอบการแต่อย่างใด หากพิจารณาโดยละเอียดแล้วผู้ประกอบการจะเป็นผู้กำหนดเงื่อนไขในการใช้บัตรอิเล็กทรอนิกส์หลายประการที่มีลักษณะของการเอาเปรียบผู้บริโภคอยู่ ซึ่งปัญหานี้ไม่พบว่ามีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาควบคุมและดูแลการให้บริการบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ หรือให้ความคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคในการใช้บัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ชำระค่าสินค้าหรือบริการภายในศูนย์อาหารโดยตรง

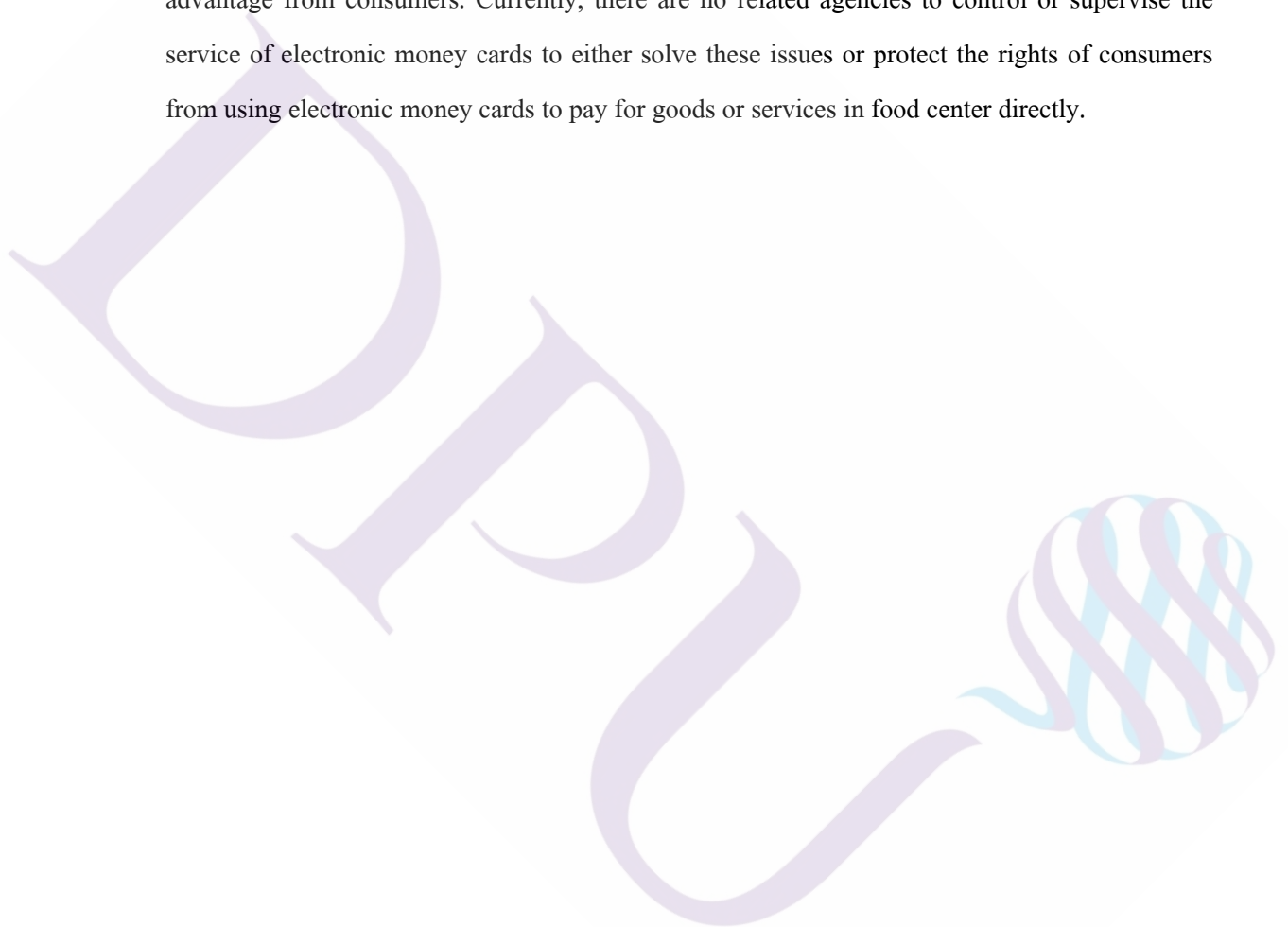
Thesis Title	Legal Problems in Enforcing Electronic Money Cards Case Study of the Food Court Card is Lost or Defective
Author	Siriphat Phaisal
Thesis Advisor	Associate Professor Dr.Poom Chokmoh
Department	Law
Academic Year	2018

ABSTRACT

This Thesis is intended to study the legal problems of providing electronic money cards for purchasing products or services within a food center that consumers have paid for in advance, resulting in lost or defective card. The author considers that the relative law is established to supervise entrepreneurs essentially. Moreover, to determine the type of entrepreneur and set up the procedure for requesting a service, these are the preliminary step before starting operation and providing electronic money cards for purchasing products or services that consumers have paid for in advance. However, there are no obvious laws, acts or measurements for protecting consumers afterwards. This study, therefore, recommends the development of laws relating to consumer protection regarding electronic money cards to purchase products or services that consumers have paid for in advance. The problem with the form and terms in the contract (in the case of a pre-contract). The issue of liability in the case of an electronic money card is lost, destroyed or damaged until unusable. The problem to identify cardholders in order to allow consumers for claiming their rights. These issues are indicated for enhancing consumers' protection form the contract of pre-paid electronic money card to purchase products or services within the food center.

According to studies, it has been found that using the pre-paid electronic money cards, pay for goods or services within the food center, instead of cash is likely to cause the issues. Consumers cannot redeem the money inside the card, if the electronic money card is lost or defective either from the fault of consumers or not. The remaining balance in electronic money card will be useless and unable for redemption because there is no identification or name on the electronic money card for holding rights. Although, the amount of money remaining within the

card is not much in value but, if there are many consumers who have lost or damaged electronic money cards. The accumulation of money that cannot be redeemed to the consumers will be accounted for a large amount of possession. In addition, that amount will be transferred to the operator unquestioningly. The operator's in advance payment of service transaction may not be seen as an exploitation in any way. On the contrary, if considered in detail, the operator will determine the conditions for the use of electronic cards that have the characteristics of taking advantage from consumers. Currently, there are no related agencies to control or supervise the service of electronic money cards to either solve these issues or protect the rights of consumers from using electronic money cards to pay for goods or services in food center directly.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้เป็นอย่างดีก็ด้วยความเมตตากรุณาของ รองศาสตราจารย์ ดร.ภูมิ โชคเหมาะ ซึ่งรับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ตลอดจนให้คำแนะนำ ชี้แนะ แนวทาง ข้อคิดเห็น ตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ตลอดจนอนุเคราะห์ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อ การเขียนวิทยานิพนธ์เล่มนี้ จนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี ผู้เขียนขอขอบพระคุณอย่าง สูงไว้ ณ ที่นี้

ผู้เขียนขอขอบพระคุณอย่างสูงต่อศาสตราจารย์ ดร. ชีระ ศรีธรรมรักษ์ ซึ่งกรุณาได้รับ เป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์และให้คำชี้แนะและแนะนำแนวทางการทำวิทยานิพนธ์แก่ผู้เขียน พร้อมทั้งรองศาสตราจารย์พินิจ ทิพย์มณี และอาจารย์ ดร.สุธิ อยู่สถาพร ซึ่งได้กรุณาสละเวลาอันมีค่า รับเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ให้คำชี้แนะ แนะนำแนวทาง และตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ของ วิทยานิพนธ์เล่มนี้ พร้อมทั้งให้กำลังใจแก่ผู้เขียนทุกครั้งที่เข้ารับคำปรึกษาจนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลงได้ด้วยดี

ขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงต่อ นางสาวรัตน ไพศาล และนายธานินทร์ เปรมปรีดิ์ ซึ่งต่างก็เป็นกำลังใจและคอยอยู่เคียงข้างผู้เขียนตลอดระยะเวลาการเขียนวิทยานิพนธ์ จนสามารถ สำเร็จการศึกษาถึงระดับมหาบัณฑิต

ขอขอบคุณ นางสาวณัฐพร จอมคำสิงห์ และพันตำรวจโทหญิง กาญจนา ถาวรพั่ง ซึ่งได้ให้ความช่วยเหลือ ชี้แนะแนวทาง และให้กำลังใจในการจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ และขอขอบพระคุณแหล่งเจ้าของข้อมูลต่างๆ ซึ่งได้กรุณาให้ข้อมูลเพื่อนำเรียบเรียงลงใน วิทยานิพนธ์ฉบับนี้

อนึ่ง หากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะมีคุณค่าและมีประโยชน์ประการใดต่อการศึกษาและ ค้นคว้าของผู้สนใจ ผู้เขียนขอมอบความดีไว้แก่ทุกท่านที่กล่าวมา หากมีข้อผิดพลาดและบกพร่อง ประการใด ผู้เขียนขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว

สิริพัชร ไพศาล

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ฅ
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
บทที่	
1. บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	2
1.3 สมมติฐานของการศึกษา.....	2
1.4 ขอบเขตของการศึกษา.....	3
1.5 วิธีดำเนินการศึกษา.....	3
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	3
1.7 นิยามศัพท์.....	4
2. ความหมาย และประวัติความเป็นมาของเงินอิเล็กทรอนิกส์ และบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์.....	5
2.1 ความหมาย และลักษณะทั่วไปของเงินอิเล็กทรอนิกส์.....	8
2.2 ประวัติความเป็นมา และระบบการทำงานของบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์.....	18
2.3 นิติสัมพันธ์ระหว่างผู้ออกบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ และผู้ถือบัตร.....	33
2.4 นิติสัมพันธ์ระหว่างร้านค้าที่รับชำระบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ และผู้ถือบัตร.....	37
2.5 นิติสัมพันธ์ระหว่างผู้ออกบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ และร้านค้าที่รับชำระ ด้วยบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์.....	43
2.6 ประโยชน์ของการใช้บัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์.....	44
3. มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการการบังคับใช้บัตรอิเล็กทรอนิกส์ของต่างประเทศ และของประเทศไทย.....	47
3.1 มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการบังคับใช้บัตรอิเล็กทรอนิกส์ของต่างประเทศ.....	48
3.2 มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการบังคับใช้บัตรอิเล็กทรอนิกส์ตามกฎหมายไทย.....	102

สารบัญ(ต่อ)

บทที่	หน้า
4. ปัญหาและวิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับบัตรเครดิตอิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้ซื้อสินค้า หรือบริการ ภายในศูนย์อาหาร.....	118
4.1 ปัญหาเรื่องการทำสัญญาในบัตรเครดิตอิเล็กทรอนิกส์ที่มีผลต่อการคุ้มครองผู้บริโภค...	119
4.2 ปัญหาในเรื่องความรับผิดชอบในกรณีบัตรเครดิตอิเล็กทรอนิกส์สูญหาย ถูกทำลาย หรือชำรุดจนใช้การไม่ได้.....	121
4.3 ปัญหาในกรณีที่บัตรเครดิตอิเล็กทรอนิกส์ที่หมดอายุ แต่ยังคงมีมูลค่าเงินคงเหลือภายใน บัตร และผู้ถือบัตรไม่ได้ติดต่อขอรับเงินคืน.....	123
4.4 ปัญหาเกี่ยวกับหน่วยงานที่มีหน้าที่กำกับดูแล.....	123
5. บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	125
5.1 บทสรุป.....	125
5.2 ข้อเสนอแนะ.....	126
บรรณานุกรม.....	129
ประวัติผู้เขียน.....	133

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
3.1	กลุ่มประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร (Civil Law System).....	88
3.2	กลุ่มประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law System).....	92

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สืบเนื่องจากในอดีตจนถึงปัจจุบัน ประเทศต่างๆ ทั่วโลกไม่ว่าจะเป็นประเทศที่มีการปกครองระบอบประชาธิปไตย หรือประเทศที่มีการปกครองระบอบคอมมิวนิสต์ก็ตาม ได้มีการเปลี่ยนแปลงวิวัฒนาการในด้านต่างๆ อย่างมากมาย ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การศึกษา การคมนาคม เทคโนโลยี วิธีการดำเนินชีวิต เพื่อให้ประชาชนในแต่ละประเทศนั้นได้รับความสะดวกสบายมากยิ่งขึ้น และหนึ่งในเครื่องมือที่อำนวยความสะดวกทางด้านเทคโนโลยีในเรื่องการชำระเงินค่าสินค้า หรือค่าบริการ คือ บัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ (Smart Card ; Stored Value Card ; Smart Purse) ซึ่งเป็นนวัตกรรมของระบบการชำระเงินด้วยสื่ออิเล็กทรอนิกส์อีกรูปแบบหนึ่งที่เริ่มเข้ามามีบทบาทอย่างแพร่หลายในประเทศไทย และการออกบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์สำหรับใช้ชำระค่าสินค้า หรือค่าบริการจะช่วยส่งเสริมให้การประกอบธุรกิจการค้าพาณิชย์ดำเนินไปได้อย่างคล่องตัว และมีประสิทธิภาพ ประกอบกับค่านิยมทางสังคมสมัยใหม่ที่ต้องการความทันสมัย ความสะดวกรวดเร็ว ประหยัดเวลา ซึ่งแนวทางในการดำเนินชีวิตในยุคสมัยนี้ได้เข้ามามีส่วนสำคัญอย่างมากที่จะต้องนำมาปรับใช้ให้ควบคู่กันไปกับเทคโนโลยีที่มีความก้าวหน้ามากขึ้นเรื่อยๆ

เงินอิเล็กทรอนิกส์ที่อยู่ในรูปแบบของบัตรสะสมมูลค่า หรืออาจเรียกว่า Stored Value Card ; Electronic Purse ; Multi-Purpose Card ; Smart Card มีลักษณะคล้ายกับเงินสดที่ถูกเก็บรักษาไว้ในรูปของข้อมูลดิจิทัล โดยข้อมูลเกี่ยวกับมูลค่าทางการเงินจะถูกบรรจุอยู่ในแถบแม่เหล็ก หรือไมโครชิพที่มีการฝังลงบนบัตรพลาสติก ผู้บริโภคจะต้องเติมเงินลงบนบัตร (Pre-Paid) ล่วงหน้าก่อนที่จะนำบัตรไปใช้ชำระค่าสินค้า หรือค่าบริการกับร้านค้าต่างๆ ที่มีข้อตกลงกับผู้ออกบัตรฯ (Issuer) ในการยอมรับชำระค่าสินค้า หรือค่าบริการด้วยบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ดังกล่าว ซึ่งบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์จะช่วยให้ผู้บริโภค และร้านค้าที่รับชำระด้วยบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์มีความสะดวกสบายมากขึ้น กล่าวคือ การชำระเงินค่าสินค้า หรือค่าบริการด้วยบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์จะช่วยให้ธุรกรรมการซื้อขายดำเนินไปอย่างรวดเร็ว เพราะไม่ต้องมีการนับเงินและทอนเงินเพียงแก่ผู้ถือบัตรฯ วางบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ไว้บนเครื่องอ่านบัตร (Terminal)

เท่านั้น จำนวนเงินในบัตรก็จะถูกหักทอนลงตามราคาสินค้าที่ผู้บริโภคได้ซื้อ อีกทั้งการใช้บัตรสะสมมูลค่ายังช่วยให้ผู้บริโภคไม่ต้องพกเงินสด มักใช้กับการชำระเงินที่มีมูลค่าไม่สูงมากนัก

จากวิวัฒนาการในเรื่องของการชำระเงินในรูปแบบของเงินสด จนกระทั่งมาเป็นการชำระเงินในรูปแบบของบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ นับว่ามีบทบาทอย่างยิ่งในการมาปรับใช้กับการชำระค่าสินค้า หรือค่าบริการในการซื้ออาหารภายในศูนย์อาหารแทนการใช้เงินสด เนื่องจากการใช้เงินสดเพื่อนำมาชำระค่าสินค้าและค่าบริการนั้น เสี่ยงต่อการทุจริตของพนักงาน เสี่ยงต่อการรับเงิน/ทอนเงินผิดพลาดของพนักงานของร้านค้า เป็นเหตุให้ศูนย์อาหารเกือบทุกแห่งได้นำเทคโนโลยีในรูปแบบบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในการชำระค่าสินค้า หรือค่าบริการ

ซึ่งหากบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้สำหรับการชำระค่าสินค้า หรือค่าบริการภายในศูนย์อาหารนั้น ได้เกิดการสูญหายขึ้นมา เงินที่ยังคงอยู่ในบัตรจะต้องตกอยู่แก่ผู้ใด จึงเป็นประเด็นปัญหาที่ผู้เขียนจะต้องวิเคราะห์หาแนวทางในการแก้ไขปัญหาเพื่อให้บัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ที่มีมูลค่าอยู่ในบัตรนั้นสามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประเทศชาติ โดยที่ปัจจุบันยังไม่มีมาตรการทางกฎหมายบัญญัติไว้โดยตรง ซึ่งควรต้องแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค ประกาศกระทรวงการคลัง และประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย เพื่อให้การคุ้มครองผู้ถือบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาถึงความเป็นมา แนวคิด ทฤษฎี และสภาพปัญหาทางกฎหมายในการใช้บัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ กรณีบัตรศูนย์อาหารสูญหาย
2. เพื่อศึกษาถึงมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการใช้บัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์
3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ถึงสภาพปัญหาทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์กรณีบัตรศูนย์อาหารสูญหาย
4. เพื่อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาโดยให้รัฐกำหนดมาตรการในการนำเงินคงเหลือในบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์กรณีบัตรศูนย์อาหารสูญหายมาเป็นรายได้ของรัฐ

1.3 สมมติฐานของการศึกษา

ปัจจุบันได้มีการนำบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในการชำระค่าสินค้า หรือค่าบริการภายในศูนย์อาหารแทนการใช้เงินสด ซึ่งทางศูนย์อาหารที่ให้บริการในแต่ละที่นั้น อาจจะให้มีการหักทอนกับจำนวนเงินที่แลกเป็นค่านัดจำบางส่วน หรืออาจจะให้แลกเงินสดในจำนวนเงินเต็มโดยไม่มีการหักทอนเป็นค่านัดจำก็ได้ ปัญหาคือหากบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ได้เกิดสูญหายขึ้นมา

เงินที่ยังคงเหลือในบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์จะต้องตกเป็นของผู้ใด ระหว่างผู้ประกอบการเอง หรือควรจะนำเงินเข้ามาเป็นรายได้ของรัฐเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ต่อประเทศชาติต่อไป ดังนั้น จึงควรจำเป็นต้องแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภค รวมทั้งประกาศกระทรวงการคลัง และประกาศธนาคารแห่งประเทศไทยที่เกี่ยวข้องต่อไป

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษาวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ มุ่งศึกษาองค์ความรู้ในการหามาตรการที่เกี่ยวกับการทำธุรกรรมประเภทการใช้บัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้ซื้อสินค้า หรือบริการที่ผู้บริโภคได้ชำระเงินค่าบัตรล่วงหน้ากรณีในการใช้จ่ายในศูนย์อาหารแล้วเกิดการสูญหาย โดยวิเคราะห์เปรียบเทียบแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ปัญหาข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น รวมทั้งแนวทางการแก้ไขกฎหมายหรือกำหนดมาตรการต่างๆ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อประเทศชาติ

1.5 วิธีดำเนินการศึกษา

การดำเนินการศึกษาวิจัยฉบับนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ โดยทำการศึกษาค้นคว้า วิเคราะห์จากตำรากฎหมาย บทความ ศึกษาด้วยการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และเอกสาร ต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนบทบัญญัติของกฎหมายในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พระราชบัญญัติ พระราชกฤษฎีกา ประกาศกระทรวง รวมถึงประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย ซึ่งทำการศึกษาร่วมกับวิธีการดำเนินงาน กับงานวิจัยนี้จากหนังสือกฎหมาย บทความ รายงาน การวิจัย จากห้องสมุด หรือสถาบันต่างๆ คำพิพากษามีศาลฎีกา และกฎหมายต่างประเทศ บางประเทศ รวมถึงข้อมูลในระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

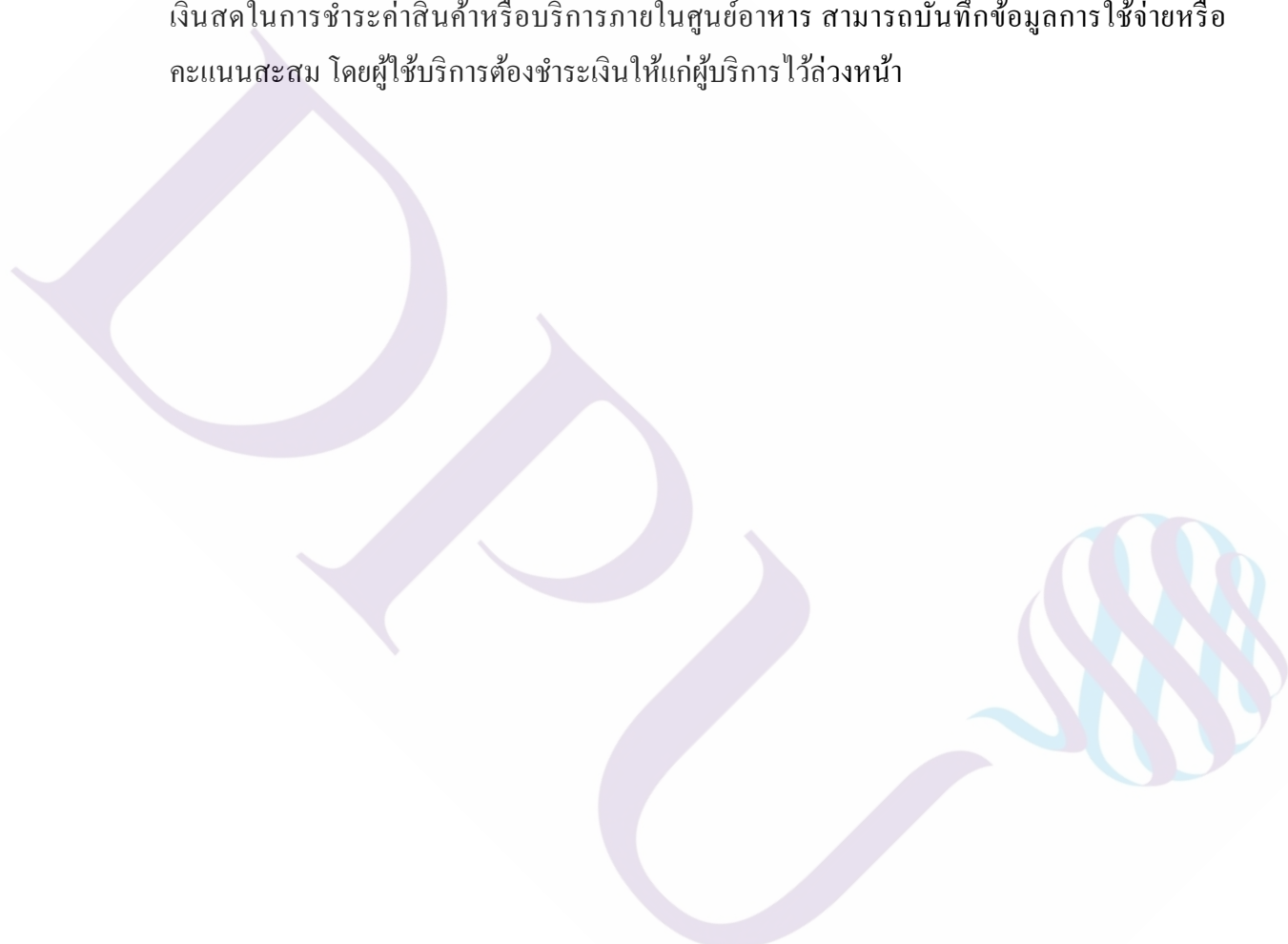
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบความหมาย ความเป็นมา แนวคิด และทฤษฎีของการใช้บัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์
2. ทำให้ทราบถึงมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการใช้บัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์
3. ทำให้ทราบผลการวิเคราะห์มาตรการหรือบัญญัติกฎหมาย เพื่อมารองรับการนำเงินที่คงเหลือในบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์กรณีบัตรศูนย์อาหารที่เกิดจากการสูญหายให้กลับมาเป็นรายได้ของรัฐ
4. ทำให้ทราบแนวทางในการแก้ไขปัญหาและวิธีการที่เหมาะสมกับสภาพการใช้บัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์กรณีบัตรศูนย์อาหารที่เกิดจากการสูญหาย

1.7 คำนิยามศัพท์เฉพาะ

การให้บริการเงินอิเล็กทรอนิกส์ หมายถึง สัญญาที่ผู้ให้บริการออกบัตรอิเล็กทรอนิกส์ให้แก่ผู้ใช้บริการเพื่อนำไปใช้ซื้อสินค้าหรือบริการ หรือค่าอื่นใดแทนการชำระด้วยเงินสด โดยผู้ใช้บริการต้องชำระเงินให้แก่ผู้บริการไว้ล่วงหน้า และจะได้มีการบันทึกมูลค่าจำนวนเงินไว้ในบัตร

บัตรศูนย์อาหาร (Food Court Card) หมายถึง บัตรดิจิทัลที่มีแถบแม่เหล็กใช้แทนเงินสดในการชำระค่าสินค้าหรือบริการภายในศูนย์อาหาร สามารถบันทึกข้อมูลการใช้จ่ายหรือคะแนนสะสม โดยผู้ใช้บริการต้องชำระเงินให้แก่ผู้บริการไว้ล่วงหน้า

บทที่ 2

ความหมาย ประวัติความหมายของเงินอิเล็กทรอนิกส์ และบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์

ในระยะเวลาที่ผ่านมา นับแต่อดีตถึงปัจจุบัน เงินและระบบการชำระเงิน ได้มีการพัฒนาขึ้นมาโดยตลอด โดยระยะเริ่ม ลักษณะของเงิน คือ ตัวสินค้าเอง เช่น วัว ข้าว ฯลฯ ขณะที่ระบบการชำระเงินจะเป็นวิธีแลกเปลี่ยนของต่อของ (Barter Exchange) ซึ่งเป็นระบบการแลกเปลี่ยนโดยตรง ต่อมาเงินได้มีการพัฒนาไปจนถึงขั้นที่เงินมีหน้าที่เกี่ยวกับการเก็บรักษามูลค่า (Store of Value) และเป็นสื่อกลางในการชำระเงิน ซึ่งสองสิ่งนี้ ถือว่าเป็นคุณสมบัติสำคัญของสิ่งที่ทำหน้าที่เป็นเงิน วัตถุประสงค์โดยเฉพาะ โลหะเงินและโลหะทองคำเริ่มมีบทบาทสำคัญที่เป็นตัวกำหนดรูปแบบของเงิน ระหว่างปี 1870 ถึงช่วงสงครามโลกครั้งที่ 1 ตลอดจนในบางช่วงของยุคเศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลก (The Great Depression) หลายๆ ประเทศใช้ทองคำเป็นวัตถุประสงค์กำหนดหลังการผลิตธนบัตร จนมาถึงยุคของ Fiat Money หรือเงินตราที่ใช้โดยไม่มีทุนสำรองหนุนหลัง หมายถึงธนบัตรได้ถูกผลิตขึ้นโดยรัฐฯ แต่ไม่มีวัตถุประสงค์ (เช่น ทองคำ) สนับสนุนอยู่เลย ถือเป็นจุดเริ่มต้นของรูปแบบที่สำคัญของเงินฝากที่ถูกสร้างขึ้น โดยธนาคารพาณิชย์ ในยุคต่อมาแนวคิดกรรมของเงินและการแลกเปลี่ยนของเงิน เกิดจากการขยายขอบเขตความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี เกิดรูปแบบของอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งก็คือ ปริมาณเงินฝากของธนาคารที่สะสมอยู่ในระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ เช่น เงินในรูปแบบของเช็ค รวมไปถึงการโอนเงินอิเล็กทรอนิกส์ระหว่างธนาคารหรือในบางหน่วยธุรกิจเมื่อมูลค่าของธุรกรรมที่มีขนาดใหญ่ ในสหรัฐฯ เงินฝากที่ถูกสร้างขึ้นโดยธนาคารพาณิชย์ได้พัฒนาขึ้นอย่างรวดเร็วในปลายทศวรรษที่ 19 และทศวรรษที่ 20 นับตั้งแต่ทศวรรษที่ 1990 การศึกษาเกี่ยวกับแนวโน้มของผลกระทบของเงินและระบบการเงินใหม่ๆ เริ่มมีมากขึ้น วิวัฒนาการทางเทคโนโลยีสารสนเทศได้สรรสร้างความเป็นไปได้ในการสะสมมูลค่าของเงิน โดยมีการส่งแผ่น Silicon Chip ลงไปในบัตรพลาสติก หรือในระบบคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคล จากความเจริญที่เกิดขึ้นทำให้ระบบการชำระเงินได้ถูกขยายขอบเขตไปสู่ระบบเงินอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Money หรือ E-Money) โดยใช้รูปแบบของตัวบัตร และระบบคอมพิวเตอร์มักจะเรียกกันว่า บัตรสะสมมูลค่า (Stored-Value) และเงินเครือข่าย (Network Money) ตามลำดับการใช้ E-Money นี้ แตกต่างจากระบบการชำระเงินด้วยบัตรเครดิตและเดบิตตรงที่การชำระเงินด้วยบัตรเครดิตและเดบิตนั้น

เป็นการชำระหนี้ซึ่งต้องมีการขออนุมัติ online ที่จะมีการชำระธุรกรรมในทางตรงกันข้าม ในการใช้ E-Money นี้ ลูกค้าน่าจะซื้อ E-Money มูลค่าหนึ่งจากผู้ออก (Issuer) และสามารถนำ E-Money นั้นไปชำระธุรกรรมได้ทันที โดยไม่ต้องมีการขออนุมัติหักเงินจากผู้ออกแต่อย่างใด โดยหลักการแล้ว E-Money ถือเป็นหนี้สินที่ไม่ก่อให้เกิดดอกเบี้ย (non-interest bearing liabilities) ของผู้ออกภาคเอกชน (ในขณะที่ธนบัตรและเหรียญกษาปณ์เป็นหนี้สินที่ไม่ก่อให้เกิดดอกเบี้ยของภาครัฐ) นั่นเอง ในกรณีของระบบเทคโนโลยีการชำระเงินที่ใช้ E-Money นั้น จึงถือได้ว่านอกจากวิธีการชำระเงินจะเปลี่ยนไปแล้ว (อาจชำระผ่านทางโทรศัพท์หรือทางอินเทอร์เน็ต) ตัวกลางของการแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการอย่างเปลี่ยนจากเงินที่ออกโดยภาครัฐไปเป็น non-interest bearing liabilities ที่ออกโดยภาคเอกชน และจากการที่ E-Money สามารถทดแทนการใช้เงินสดที่ออกโดยภาครัฐได้อย่างใกล้เคียง อาจส่งผลกระทบต่อไปถึงระบบการเงินของประเทศโดยรวม การที่ธนาคารกลางทำหน้าที่ดูแลเสถียรภาพระบบการเงินของประเทศนั้น หมายความว่าธนาคารกลางจะต้องเตรียมพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้นจากการพัฒนาของ E-Money เตรียมการวางแผนจัดการให้การเปลี่ยนแปลงนี้เป็นไปอย่างราบรื่น โดยไม่ส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพของระบบการเงิน โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อผลกระทบโดยตรง ต่างนโยบายการเงินของธนาคารกลางในด้านการควบคุมปริมาณเงิน การใช้ E-Money แทนเงินสดนั้นเปรียบได้กับการเปลี่ยนเงินสดในระบบเศรษฐกิจให้กลายเป็นเงินฝากซึ่งจะมีนัยของการเพิ่มปริมาณเงิน ในระบบเศรษฐกิจซึ่งจะส่งผลถึงการไม่มีเสถียรภาพของราคา ซึ่งพัฒนาการในการชำระหนี้สินค้าในแต่ละยุคสมัยได้แสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงไปสู่ความเจริญเติบโตของระบบทางการค้าพาณิชย์ของโลก นับตั้งแต่การเริ่มต้นปฏิวัติอุตสาหกรรม และการเพิ่มปริมาณของการค้าทั้งภายใน และระหว่างประเทศ รวมถึงระบบการแลกเปลี่ยนเงินตราและระบบการชำระเงินที่มีการพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว โดยพัฒนาการของเงินตราสามารถแบ่งออกได้เป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 วัตถุเป็นเงิน (Object as money) เป็นยุคของการทำการค้าแบบแลกเปลี่ยนสินค้าต่อสินค้า (Barter Economy) และการค้าแบบแลกเปลี่ยนกับวัตถุมีค่า เช่น ทองคำ อัญมณี หรือวัตถุมีค่าอื่น

กลุ่มที่ 2 สกุลเงิน (Currency as money) ประกอบด้วยเหรียญ และธนบัตรที่สามารถใช้ชำระหนี้ได้ตามกฎหมาย

กลุ่มที่ 3 การเรียกร้องเป็นเงิน (Claims as money) ประกอบด้วยเงินที่อยู่ในรูปแบบของบัญชีเงินฝาก เงินพลาสติก การชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ และการโอนเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Fund Transfer)

กลุ่มที่ 4 อิเล็กทรอนิกส์เป็นเงิน (Electronic impulses as money) ประกอบด้วยเงินที่อยู่ในรูปบัตรเงินสดอิเล็กทรอนิกส์ (Smart Card, Cash Card) และเหรียญดิจิทัล มีลักษณะที่คล้ายกับการใช้เงินสดในการชำระค่าสินค้าหรือบริการ

เงินตรา เป็นสิ่งที่มนุษย์คิดประดิษฐ์ขึ้นมาเพื่อใช้เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนสินค้าหรือบริการ และเงินตรายังเป็นเครื่องชี้วัดมูลค่าของสิ่งของและการบริการ ซึ่งมูลค่าของเงินตราจะขึ้นอยู่กับความเชื่อมั่น และความยอมรับของผู้ใช้เงินตรานั้น โดยทั่วไปเงินตราจะมีหน้าที่อยู่ 3 ประการ คือ

1. ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการ
2. ทำหน้าที่เป็นหน่วยวัดมูลค่า โดยเงินจะเป็นหน่วยในการเปรียบเทียบมูลค่าของสินค้าและบริการนั้นๆ
3. ทำหน้าที่เก็บสะสมมูลค่า โดยเงินตราจะต้องสามารถเก็บรักษาเอาไว้ และนำออกมาใช้ได้ในอนาคต

ลักษณะเฉพาะของเงินตรา คือ จะต้องมีความคงทน ถาวร และสามารถเก็บรักษาเอาไว้เพื่อใช้จ่ายในอนาคตได้ เงินตราจะต้องไม่ถูกปลอมแปลงได้ง่าย และจะต้องได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางจากสาธารณชน เมื่อเงินตราถูกใช้ หรือเปลี่ยนมือไป จะไม่สามารถรู้ได้ว่าใครเป็นผู้ใช้ ซึ่งลักษณะเฉพาะในข้อนี้ถือเป็นคุณสมบัติที่สำคัญของเงินตรา เพราะเป็นการคงความเป็นส่วนตัวของผู้ใช้เงินตรานั้นเอง

ท่านอาจารย์รัตนา สายคณิต แห่งคณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้อธิบายไว้ว่า “เงิน” เป็นสิ่งที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า ผู้เป็นเจ้าของที่ครอบครองเงินมีสิทธิเรียกร้องเหนือสินค้าและบริการต่างๆ ได้ทุกขณะ โดยไม่คำนึงถึงเนื้อวัตถุที่ใช้ทำเงิน จากคำอธิบายนี้จะเห็นได้ว่าเงิน คือ สิ่งที่มีค่าทางเศรษฐกิจ (Economic Value) โดยไม่จำเป็นต้องอยู่ในรูปของเหรียญกษาปณ์ หรือธนบัตร ดังนั้นเมื่อมีการนำเอามูลค่าทางการเงินเก็บบันทึกเอาไว้ในสื่อบันทึกไฟฟ้า ซึ่งอยู่ในรูปของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ส่งผลให้เกิดเงินอิเล็กทรอนิกส์ สามารถใช้ชำระหนี้ได้

¹ โขชชัย เอี่ยมพรพาณิชย์, (อ้างใน พัทธ์ศิรี สื่อศิริธารรงค์, “มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมผู้ประกอบการออกบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่ใช่ธนาคารพาณิชย์,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2551).

2.1 ความหมายของเงินตรา และลักษณะทั่วไปของเงินอิเล็กทรอนิกส์

เงินตรา คือ วัตถุที่ใช้ในการแลกเปลี่ยน ซื้อ เปลี่ยน เป็นตัวแทนการวัดมูลค่าของสินค้าที่แลกเปลี่ยนกันและเป็นที่ยอมรับในฐานะสื่อกลางแห่งการแลกเปลี่ยนและตัววัดมูลค่าทางเศรษฐกิจ เงินตราเป็นสินทรัพย์ทางการเงินเนื่องจากคุณสมบัติในการเก็บรักษามูลค่า แต่เงินตราเป็นเพียงวัตถุสมมติเพื่อใช้ในการแลกเปลี่ยน ส่วนมูลค่าที่แท้จริงคือตัวสินค้าและบริการมิใช่เงินตรา ประชาชนเชื่อถือในเงินตราเพราะผลิตและนำออกหมุนเวียน โดยรัฐบาล ผู้ถือเงินตรา มีฐานะเป็นเจ้าของนี้รัฐบาล และประชาชนของทุกประเทศ ก็เชื่อถือในเครดิตรัฐบาลของตน มนุษย์เริ่มรู้จักใช้เงินตราในยุคแห่งอารยธรรมนี้เอง ก่อนหน้านี้อำนาจการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจมิได้อาศัยเงินตรา ด้วยพัฒนาการทางสังคมและเศรษฐกิจ ทำให้เกิดวิวัฒนาการของสื่อการชำระมูลค่าด้วยวิวัฒนาการในสื่อชำระมูลค่าเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องเพื่อสร้างประสิทธิภาพและความมั่นคงต่อระบบเศรษฐกิจ ปัจจัยสำคัญที่เอื้ออำนวยต่อวิวัฒนาการ คือ นวัตกรรมทางการเงินและเทคโนโลยี

2.1.1 ความหมายของเงินอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Money)

นิยาม หรือความหมายของ “เงินอิเล็กทรอนิกส์” อาจมีความแตกต่างระหว่างการชำระเงินผ่านทางระบบอิเล็กทรอนิกส์ และการชำระด้วยเงินอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งทั้งสองรูปแบบมีความแตกต่างกันอย่างชัดเจน กล่าวคือ

1. การชำระเงินผ่านทางระบบอิเล็กทรอนิกส์ เป็นวิธีการชำระเงินรูปแบบหนึ่งที่มีการพัฒนาขึ้นตามการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีในปัจจุบัน โดยการชำระเงินผ่านทางระบบอิเล็กทรอนิกส์มีหลายประเภท เช่น การส่งชำระเงินอัตโนมัติทางโทรศัพท์ แฟกซ์ (Fax) หรือทางอินเทอร์เน็ต (Internet) หรือการชำระเงินด้วยบัตรเดบิต (Debit Card) หรือบัตรเครดิต (Credit Card) ซึ่งสื่อกลางที่ใช้แลกเปลี่ยน (Medium of Exchange) ในการทำธุรกรรมก็ยังคงเป็นเงินตราที่ออกโดยภาครัฐเหมือนเดิม เพียงแต่รูปแบบ และวิธีการเปลี่ยนไปเท่านั้น การชำระเงินผ่านทางอิเล็กทรอนิกส์นี้ เป็นพัฒนาการของระบบการชำระเงิน เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับผู้บริโภคและผู้ประกอบการให้สามารถที่จะสั่งการชำระเงินได้อย่างรวดเร็วมากยิ่งขึ้น ซึ่งแท้จริงแล้วตัวกลางที่ผู้บริโภคใช้แลกเปลี่ยนสินค้าหรือบริการนั้น ก็คือ เงินตราที่ออกโดยภาครัฐจะแตกต่างจากการชำระด้วยเงินอิเล็กทรอนิกส์

2. การชำระด้วยเงินอิเล็กทรอนิกส์ เป็นนวัตกรรมระบบการชำระเงินรูปแบบใหม่ที่เป็นสื่อกลางในการชำระค่าสินค้าหรือบริการเปลี่ยนแปลงไป กล่าวคือ สื่อกลางในการชำระค่าสินค้าหรือค่าบริการจะไม่ใช้เงินตราที่ออกโดยภาครัฐโดยตรง แต่จะใช้ “ระบบข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Data System)” ซึ่งถือเป็นตัวแทนของมูลค่าของเงินตราที่ถูกเก็บบันทึกเอาไว้ในแถบแม่เหล็ก หรือไมโครชิพที่ฝังอยู่บนบัตรเครดิต หรือที่ถูกเก็บไว้ในเครือข่ายระบบคอมพิวเตอร์ ซึ่ง

มีข้อมูลที่เป็นตัวแทนมูลค่าของเงินตราบันทึกอยู่ และใช้ข้อมูลที่เก็บบันทึกไว้เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนสินค้าหรือบริการ โดยระบบการชำระเงินรูปแบบนี้ เป็นที่รู้จักกันในชื่อของ Electronic Money หรือ Digital Currency โดยในการใช้เงินอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Money) ผู้บริโภคจะต้องนำเงินสดไปแลกเปลี่ยนเป็นมูลค่าเงินอิเล็กทรอนิกส์จากผู้ประกอบธุรกิจออกบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ (Issuer) มีลักษณะเป็นการชำระเงินล่วงหน้า (Prepaid) ให้กับผู้ออกบัตรฯ (Issuer) ตามมูลค่าที่ผู้บริโภคต้องการแลกเปลี่ยนเป็นเงินอิเล็กทรอนิกส์ เมื่อผู้บริคนำเงินอิเล็กทรอนิกส์ไปชำระค่าสินค้าหรือค่าบริการตามร้านค้าที่ยินยอมรับบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ (ร้านค้า หรือสถานบริการที่มีข้อตกลงกับผู้ออกบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์) มูลค่าของเงินที่บันทึกอยู่ในบัตรฯ จะลดทอนลง และเมื่อผู้บริโภคใช้เงินอิเล็กทรอนิกส์ที่บันทึกอยู่ในบัตรจนหมดแล้ว ผู้บริโภคสามารถนำบัตรไปบรรจุมูลค่าเพิ่ม (Reloaded) ได้จากผู้ออกบัตรฯ หรือตัวแทนของผู้ออกบัตรฯ ซึ่งการชำระค่าสินค้าหรือบริการด้วยบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ไม่ต้องหักบัญชีแบบออนไลน์ (Online) ตลอดเวลา จึงแตกต่างกับการชำระด้วยบัตรเดบิต ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่า การชำระด้วยเงินอิเล็กทรอนิกส์ ตัวกลางที่ใช้ในการซื้อสินค้าหรือบริการระหว่างผู้ขายสินค้า กับผู้บริโภคที่ใช้เงินอิเล็กทรอนิกส์ไม่ใช่เงินตราที่ออกโดยภาครัฐ แต่เป็นภาระผูกพัน (Obligation) หรือความรับผิดชอบ (Liability) ของผู้ออกเงินอิเล็กทรอนิกส์ที่เป็นภาคเอกชนตามสัญญาให้บริการบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ระหว่างผู้ออกบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ (Issuer) และผู้ถือบัตร (Card Holder)

ใน Directive 2000/46/EC ของรัฐสภายุโรปและสภา 18 กันยายน 2000 เกี่ยวกับการดำเนินการ การแสวงหาและการกำกับดูแลที่รอบคอบของธุรกิจของสถาบันการเงินอิเล็กทรอนิกส์² (ใน Directive 2000/46/EC of the European Parliament and of the Council of 18 September 2000 on the taking up, pursuit of and prudential supervision of the business of electronic money institutions) ได้ให้ความหมายของ “เงินอิเล็กทรอนิกส์” ไว้ดังนี้ :-

เงินอิเล็กทรอนิกส์ หมายความว่า มูลค่าทางการเงินที่ได้รับการแทนที่โดยการใช้สิทธิเรียกร้องเหนือผู้ออกเงินอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งประกอบด้วย

1. มูลค่าทางการเงินถูกเก็บรักษาไว้ในอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์
2. การออกหลักฐานการรับเงินต้องออกในจำนวนที่ไม่น้อยกว่ามูลค่าทางการเงินที่ได้ออกไป

² Article 3 For the purposes of this Directive; (อ้างใน พักตร์สิริ สื่อศิริธำรงค์, “มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมผู้ประกอบการธุรกิจออกบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่ใช่ธนาคารพาณิชย์,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2551).

3. ได้รับการยอมรับว่าเป็นการชำระเงิน โดยผู้รับชำระเงิน ซึ่งเป็นบุคคลอื่น (Undertaking) นอกจากผู้ออกเงินอิเล็กทรอนิกส์

คำจำกัดความของเงินอิเล็กทรอนิกส์ ตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการกำกับดูแลธุรกิจบริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ.2551 ตามนัยมาตรา 4 ดังนี้ คือ :-

“เงินอิเล็กทรอนิกส์” หมายความว่า บัตรอิเล็กทรอนิกส์ที่ผู้ให้บริการออกให้แก่ผู้ให้บริการซึ่งจะระบุชื่อหรือไม่ก็ตาม โดยผู้ให้บริการได้ชำระเงินให้แก่ผู้ให้บริการไว้ล่วงหน้า เพื่อนำไปใช้ในการชำระค่าสินค้า ค่าบริการ ค่าใช้จ่าย หรือชำระหนี้อื่นใดแทนการชำระด้วยเงินสด และได้มีการบันทึกมูลค่า หรือจำนวนเงินที่ชำระไว้ล่วงหน้า ซึ่งก่อนหน้านี้นี้ได้มีคำจำกัดความของเงินอิเล็กทรอนิกส์ ตามประกาศกระทรวงการคลัง เรื่องกิจการที่ต้องขออนุญาตตามข้อ 5 แห่งประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 58 (การประกอบธุรกิจบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์)

บัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ หมายความว่า บัตรที่ผู้ประกอบธุรกิจบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ออกให้แก่ผู้บริโภคตามหลักเกณฑ์ และวิธีการที่ผู้ประกอบธุรกิจบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์กำหนด เพื่อใช้ชำระค่าสินค้า ค่าบริการ หรือค่าอื่นใดไว้ล่วงหน้า และมูลค่าเงินที่ชำระล่วงหน้าถูกบันทึกในบัตร

จากคำจำกัดความที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า เงินอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic) คือ มูลค่า ซึ่งเป็นตัวแทนของเงินตรา ที่อยู่ในรูปของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ โดยถูกจัดเก็บไว้ในอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ เช่น บัตรพลาสติก เหรียญพลาสติกที่ฝังไมโครชิป หรือหน่วยความจำในเครื่องคอมพิวเตอร์ และได้รับการยอมรับจากผู้รับชำระเงิน โดยทั่วไป ซึ่งมีข้อตกลงกับผู้ออกเงินอิเล็กทรอนิกส์ว่าจะยินยอมรับเงินอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Money) ในการชำระค่าสินค้า หรือบริการในกิจการของตน

เงินอิเล็กทรอนิกส์ ถือเป็นเครื่องมือในการชำระเงินรูปแบบหนึ่งที่ถูกสร้างขึ้นเพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ผู้บริโภค เป็นการเพิ่มช่องทางในการชำระเงิน โดยเงินอิเล็กทรอนิกส์มีอยู่หลายรูปแบบ และในแต่ละรูปแบบจะมีกระบวนการทำงานที่แตกต่างกันออกไป

ผลิตภัณฑ์เงินอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Money Product) สามารถแบ่งแยกออกเป็น 2 กลุ่มย่อย กล่าวคือ³

กลุ่มที่ 1 Prepaid Card Product หรือ Stored Value Card บัตรชำระล่วงหน้า หรือบัตรสะสมมูลค่า การใช้งานบัตรประเภทนี้มีวัตถุประสงค์เพื่ออำนวยความสะดวกในการชำระเงินแบบ

³ Nobert Horn, (อ้างใน พัทธ์ธีริ สือศิริธำรงค์, “มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมผู้ประกอบธุรกิจออกบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่ใช่ธนาคารพาณิชย์,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2551)

ต่อหน้า (Face to Face) โดยเงินอิเล็กทรอนิกส์ประเภทนี้มักจะถูกเรียกว่า “สิ่งที่ใช้แทนเงินสด” ยกตัวอย่างเช่น บัตรเงินสดอิเล็กทรอนิกส์ (Cash Card), บัตรของขวัญ (Gift Card), บัตรเงินเดือน (Payroll Card), บัตรท่องเที่ยว (Card) แต่บัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์บางประเภท (Prepaid Card) สามารถที่จะใช้ชำระค่าสินค้า หรือค่าบริการผ่านทางอินเทอร์เน็ตได้ ซึ่งเป็นการอำนวยความสะดวกให้กับผู้ถือบัตรฯ ที่ต้องการซื้อสินค้า หรือบริการทางอินเทอร์เน็ต นอกจากนี้ยังสามารถใช้เป็นเงินสดจากเครื่องเบิกถอนเงินอัตโนมัติ (Automatic Teller Machine - ATM) ได้อีกด้วย ยกตัวอย่างเช่น บัตรเงินเดือน (Payroll Card), บัตรท่องเที่ยว (Travel Card)

กลุ่มที่ 2 Prepaid Soft Product ที่ใช้ผ่านเครือข่ายคอมพิวเตอร์ เช่น อินเทอร์เน็ต (Internet)

เพื่ออำนวยความสะดวกในการชำระเงินกับบุคคลที่ไม่ได้อยู่ต่อหน้า (Remote Payment) โดยเงินอิเล็กทรอนิกส์ประเภทนี้มักจะถูกกล่าวว่าเป็นระบบชำระเงินสำหรับพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-Commerce)

2.1.2 รูปแบบของเงินอิเล็กทรอนิกส์

รูปแบบของเงินอิเล็กทรอนิกส์ ที่มีอยู่ในปัจจุบันมีอยู่ทั้งหมด 3 รูปแบบ กล่าวคือ

1.รูปแบบของบัตรพลาสติก ที่มีการฝังไมโครโปรเซสเซอร์ชิพ (Microprocessor Chip) เพื่อใช้ในการเก็บข้อมูล และประมวลผลในตัวเอง โดยวิธีการเข้ารหัสตามมาตรฐาน DES Algorithm (Data Encryption Standard) ซึ่งบัตรพลาสติกที่มีชิป IC นี้ หรือถูกเรียกว่า Smart Card จะมีระดับความปลอดภัยที่สูงกว่าบัตรที่เป็นแถบแม่เหล็ก และมีคุณสมบัติที่เหนือกว่า กล่าวคือ ขณะทำรายการ (Transaction) สมาร์ทการ์ดสามารถทำงานได้ด้วยตัวของมันเองโดยไม่ต้องอาศัยการติดต่อสื่อสารกับระบบหลัก (Font End) หมายความว่า สมาร์ทการ์ดสามารถทำงานได้โดยที่ไม่มีความจำเป็นที่จะต้องติดต่อสื่อสารกับศูนย์กลางข้อมูลเหมือนกับบัตรพลาสติกที่ติดแถบแม่เหล็ก ระบบการทำงานของสมาร์ทการ์ดจะเป็นระบบออฟไลน์ (Off-line) จึงประหยัดค่าใช้จ่ายในการติดต่อสื่อสาร เงินอิเล็กทรอนิกส์ที่อยู่ในรูปแบบของบัตรพลาสติก (Smart Card) จะใช้เป็นเครื่องมือในการชำระค่าสินค้า หรือค่าบริการที่มีมูลค่าไม่สูงมาก โดยใช้แทนธนบัตรย่อย หรือเหรียญกษาปณ์ ยกตัวอย่างเช่น จ่ายค่าโดยสารรถสาธารณะ รถไฟฟ้า จ่ายค่าที่จอดรถ หรือค่าสินค้า หรือค่าบริการอย่างอื่นที่มีมูลค่าไม่มาก

2.รูปแบบของข้อมูลจำนวนเงินที่ถูกเก็บไว้ในหน่วยความจำของเครื่องคอมพิวเตอร์ หรือถูกเก็บไว้ในเครือข่าย (Prepaid Software E-money) โดยบริการเงินอิเล็กทรอนิกส์ที่อยู่ในรูปของ Software ในบางครั้งถูกเรียกว่า “Digital Money” หรือ “Digital Cash” หรือ “Electronic Cash” ซึ่งในระบบ Prepaid Software ลูกค้าจะต้องเปิดบัญชีกับธนาคารที่เข้าร่วมในระบบ โดยการฝาก

เงินสด หรือเช็ค และหลังจากนั้นลูกค้าจะได้รับสิทธิ์ในการดาวน์โหลด (Download) ซอฟต์แวร์ (Software) ที่จะทำให้ลูกค้าสามารถถอนเงินที่อยู่ในรูปของเงินอิเล็กทรอนิกส์ หรือในบางครั้งอาจถูกเรียกว่า “เหรียญอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Coins)” ลูกค้าสามารถใช้เงินอิเล็กทรอนิกส์ โดยวิธีการ โอนผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเพื่อชำระให้กับร้านค้าที่เข้าร่วมอยู่ในระบบ หรือ มีข้อตกลงยอมรับชำระค่าสินค้า หรือค่าบริการด้วยเงินอิเล็กทรอนิกส์ กับผู้ออกเงินอิเล็กทรอนิกส์ (Issuer)

เมื่อร้านค้าได้รับเงินอิเล็กทรอนิกส์จากลูกค้า ร้านค้าจะทำการเสนอเงินอิเล็กทรอนิกส์ ที่รับมาต่อผู้ออกบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์เพื่อตรวจสอบพิสูจน์ และวินิจฉัยว่าเงินอิเล็กทรอนิกส์ที่ได้รับมา ไม่เคยถูกใช้มาก่อน โดยการใส่ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Signature) ของผู้ออกบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ในการตรวจสอบพิสูจน์ เมื่อผู้ออกบัตรฯ ดำเนินการหักบัญชีเงินอิเล็กทรอนิกส์ของลูกค้าเรียบร้อยแล้ว ผู้ออกบัตรฯ จะจ่ายเงินจำนวนนั้นเข้าสู่บัญชีของร้านค้า

3. รูปแบบของอุปกรณ์เคลื่อนที่ (Mobile Devices) เงินอิเล็กทรอนิกส์รูปแบบนี้ ใช้เทคโนโลยีที่ใกล้เคียงกับเทคโนโลยีสมาร์ทการ์ด (Smart Card) แต่การชำระเงินในรูปแบบนี้มีข้อแตกต่างจากการชำระเงินในรูปแบบอื่น คือ โทรศัพท์เคลื่อนที่ที่สามารถที่จะติดต่อเชื่อมโยงกับผู้ขาย (Vendor) โดยตรง (ทั้งในระบบเปิด และระบบปิด) การชำระเงินผ่านทางโทรศัพท์มือถือสามารถทำได้โดยการใช้เทคโนโลยีแบบไม่สัมผัส (Contact-less Technology) โดยการที่นำเอาตัวเครื่องโทรศัพท์มือถือที่ฝังไมโครชิพ (Micro Chip) วางลงที่เครื่องรับชำระเงินประเภทต่างๆ จะสามารถทำการจ่ายเงินแก่ผู้ให้บริการได้ หรือการใช้ Wireless Electronic Phone Technologies เพื่อติดต่อกับผู้ขายในระยะไกล⁴ ด้วยการใช้โทรศัพท์มือถือเป็นตัวกลางในการชำระค่าบริการ โดยลูกค้าเพียงใช้โทรศัพท์โทรไปยังศูนย์บริการและใส่รหัส ตามด้วยจำนวนเงิน ระบบจะทำการตัดเงินจากกระเป๋าเงินสดเพื่อชำระค่าสินค้าและบริการได้ทันที

การชำระเงินผ่านทางโทรศัพท์มือถือ หรือเรียกว่า “บริการ M-Pay หรือ Mobile Payment” เป็นบริการด้านการเงินที่เข้ามาบริหารจัดการเรื่องการชำระค่าสินค้าและบริการ M-Pay จะช่วยให้การชำระค่าสินค้าได้รับความสะดวกมากขึ้น⁵

⁴ Some Thoughts about electronic money, อังโน พักตร์ศิริ สือศิริธำรงค์, “มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมผู้ประกอบการออกบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่ใช่ธนาคารพาณิชย์,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2551)

⁵ ธนาคารแห่งประเทศไทย, อังโน พักตร์ศิริ สือศิริธำรงค์, “มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมผู้ประกอบการออกบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่ใช่ธนาคารพาณิชย์,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2551)

2.1.3 ประเภทของเงินอิเล็กทรอนิกส์⁶

ประเภทของเงินอิเล็กทรอนิกส์ (E-Money) ไม่ว่าจะเป็นเงินอิเล็กทรอนิกส์ที่อยู่ในรูปของซอฟต์แวร์ (Prepaid Software Product) หรืออยู่ในรูปของบัตร (Stored Value Card; Smart Card) จะมีทั้งที่ทำงานอยู่ในระบบเปิด Online E-Money System (Online Accountable System) และระบบปิด Offline E-Money System โดยเงินอิเล็กทรอนิกส์ในระบบออฟไลน์ จะถูกแบ่งแยกออกมาเป็น Offline Un-Accountable System และ Offline Accountable System กล่าวคือ

1. เงินอิเล็กทรอนิกส์ประเภทออนไลน์ Online E-Money System (Online Accountable System) คือ ระบบการชำระเงินที่ต้องมีการติดต่อสื่อสารระหว่างร้านค้า และสถาบันที่เป็นเจ้าของบัตรตลอดเวลาที่ทำรายการชำระเงิน เนื่องจากรายการชำระเงินแต่ละรายการจะต้องได้รับอนุมัติจากฐานข้อมูลกลาง (Center Data Facility) ซึ่งจะเก็บรักษาข้อมูลเกี่ยวกับยอดมูลค่าคงเหลือของเงินอิเล็กทรอนิกส์ ดังนั้นเงินอิเล็กทรอนิกส์แบบออนไลน์จึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีคู่สัญญาฝ่ายที่สามในการดำเนินธุรกรรม ซึ่งมักจะเป็นธนาคารพาณิชย์ หรือเป็น Clearing House โดยเงินอิเล็กทรอนิกส์ในระบบนี้ออกแบบมาเพื่อใช้กับร้านค้าทั่วไป และการใช้งานจะไม่ถูกจำกัดเฉพาะการซื้อขายสินค้า หรือบริการในร้านค้าของผู้ออกเงินอิเล็กทรอนิกส์เท่านั้น เพราะเงินอิเล็กทรอนิกส์ประเภทนี้สามารถนำไปใช้ได้กับร้านค้าจำนวนมากที่มีข้อตกลงกับผู้ออกเงินอิเล็กทรอนิกส์ (Issuer) ในการยอมรับชำระค่าสินค้า หรือบริการด้วยเงินอิเล็กทรอนิกส์แทนการรับชำระด้วยเงินสด

2. เงินอิเล็กทรอนิกส์ประเภทออฟไลน์ (Offline E-Money) ระบบเงินอิเล็กทรอนิกส์ประเภทออฟไลน์สามารถที่จะดำเนินธุรกรรมได้ โดยไม่มีความจำเป็นที่จะต้องมีคู่สัญญาฝ่ายที่สาม (Third Party) แต่อย่างไรก็ตาม ธุรกรรมการชำระเงินด้วยเงินอิเล็กทรอนิกส์ประเภทนี้สามารถเทียบเคียงได้กับการนำเงินสดไปซื้อสินค้า หรือบริการ เนื่องจากการนำเงินสดไปชำระค่าสินค้า และบริการจะมีผลทำให้ธุรกรรมการชำระเงินสิ้นสุดลงด้วยการยอมรับของทั้งผู้รับเงิน และผู้จ่ายเงิน โดยไม่มีความจำเป็นที่จะต้องมีส่วนกลาง ซึ่งเป็น คู่กรณีฝ่ายที่สามแต่อย่างใด (Off-line Transaction) จึงสามารถที่จะใช้ได้ในทุกๆ สถานที่ และสามารถที่จะโอนเปลี่ยนมือไปได้ระหว่างผู้บริโภคด้วยกันเอง โดยไม่ต้องผ่านธนาคาร

Offline Un-Accountable System คือ เงินอิเล็กทรอนิกส์ประเภทออฟไลน์ที่ไม่สามารถตรวจสอบยอดเงินคงเหลือที่ผู้ใช้มีอยู่จากฐานข้อมูลส่วนกลางได้ เนื่องจากในระบบนี้จะไม่

⁶ Norbert Horn Legal, อังใน พัทธ์ศิริ สื่อศิริธำรงค์, “มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมผู้ประกอบการธุรกิจออกบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่ใช่ธนาคารพาณิชย์,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2551)

มีการเก็บบันทึกมูลค่าของเงินอิเล็กทรอนิกส์จะถูกเก็บบันทึกเอาไว้ในบัตรฯ หรือในซอฟต์แวร์ (Software) เพียงอย่างเดียว

Offline Accountable System คือ เงินอิเล็กทรอนิกส์ประเภทออฟไลน์ที่สามารถตรวจสอบยอดเงินคงเหลือที่ผู้ใช้มีอยู่ไว้ในอุปกรณ์เก็บสะสมมูลค่า (Stored Value Device) ในขณะที่เดียวกันจะมีการเก็บรักษาข้อมูลทางการเงินเอาไว้ในฐานข้อมูลส่วนกลาง (Central Database) ด้วย

เมื่อวิเคราะห์ระบบเงินดิจิทัลสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ ประเภทของเงินอิเล็กทรอนิกส์ทั้งระบบเปิด (Online E-Money System) และระบบปิด (Offline E-Money System) พบว่าระบบออนไลน์มีข้อดี คือ ผู้ออกเงินอิเล็กทรอนิกส์ หรือธนาคารจะสามารถตรวจสอบความถูกต้องในการใช้เงินอิเล็กทรอนิกส์ของลูกค้าได้ แต่อย่างไรก็ตามแม้ว่าเงินอิเล็กทรอนิกส์ระบบออนไลน์จะมีข้อดีในด้านการตรวจสอบและติดตามเงิน แต่ค่าใช้จ่ายที่เกิดจากการตรวจสอบและติดตามดังกล่าวมีมูลค่าสูง เงินอิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้ระบบออนไลน์จะไม่เหมาะสมกับการใช้ชำระค่าสินค้าที่มีมูลค่าต่ำ เพราะค่าใช้จ่ายในการอนุมัติรายการชำระเงินอาจจะสูงกว่าราคาสินค้าหรือบริการนั้น ดังนั้น เงินอิเล็กทรอนิกส์ในระบบออนไลน์ จึงมีความเหมาะสมสำหรับใช้ชำระค่าสินค้าหรือบริการที่มีมูลค่าสูง ส่วนใหญ่จะมีการกำหนดมูลค่าขั้นต่ำในการทำรายการชำระเงินในแต่ละครั้งเอาไว้

สำหรับเงินอิเล็กทรอนิกส์ประเภทออฟไลน์ (Offline E-Money) เป็นการชำระเงินที่ไม่ต้องการการติดต่อสื่อสาร ซึ่งเหมาะสมกับการชำระค่าสินค้าในวงเงินต่ำ ซึ่งจะดำรงความเป็นส่วนตัวกับผู้ใช้เงินอิเล็กทรอนิกส์ได้มากกว่า โดยเฉพาะในระบบ Offline Un-Accountable เพราะการชำระเงินในระบบนี้จะไม่มีความคล้ายคลึงกับการชำระด้วยเงินสด (Cash) แต่อย่างไรก็ตามเงินอิเล็กทรอนิกส์ประเภทนี้อาจก่อให้เกิดปัญหาตามมาหลายประการ ยกตัวอย่างเช่นปัญหาการใช้เงินอิเล็กทรอนิกส์ซ้ำมากกว่าหนึ่งครั้ง (Double-spending problem) คือ การทำการปลอมแปลงเงินอิเล็กทรอนิกส์ และนำมาใช้ซ้ำ ทำให้ผู้ใช้บัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์สามารถทำการชำระเงินได้มากกว่ามูลค่าของเงินอิเล็กทรอนิกส์ที่ตนได้เติมลงบนบัตรฯ โดยร้านค้าที่รับชำระด้วยบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ไม่สามารถตรวจสอบได้ เนื่องจากการใช้เงินอิเล็กทรอนิกส์ประเภทออฟไลน์นี้ร้านค้าไม่มีการติดต่อสื่อสารกับสถาบันผู้ออกบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ (Issuer) โดยร้านค้าจะทราบว่าเป็นบัตรถูกนำมาใช้ซ้ำ เมื่อร้านค้าได้นำเงินอิเล็กทรอนิกส์ที่รับมานั้น ไปแลกเปลี่ยนเป็นเงินสดกับ

⁷ อมรรรัตน์ พรประสิทธิ์, “การปรับปรุงประสิทธิภาพของเงินสดดิจิทัล,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2544)

ออกบัตรฯ (Issuer) ซึ่งจะมีผลทำให้ร้านค้าที่รับชำระเงินด้วยบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ประเภท ออฟไลน์มีความเสี่ยงที่จะสูญเสียเงินเพิ่มขึ้น⁸

2.1.4 ลักษณะของเงินอิเล็กทรอนิกส์

1. Identified E-Money เงินอิเล็กทรอนิกส์ประเภทนี้สามารถที่จะระบุตัวบุคคลที่เป็นเจ้าของเงินอิเล็กทรอนิกส์ได้ ซึ่งทำให้สามารถที่จะระบุตัวผู้ที่ถอนเงินอิเล็กทรอนิกส์จากธนาคาร โดยเงินอิเล็กทรอนิกส์ประเภทนี้ ธนาคาร หรือสถาบันการเงินที่ออกเงินอิเล็กทรอนิกส์สามารถที่จะติดตามการเคลื่อนไหวของเงินอิเล็กทรอนิกส์ผ่านทางตลาดการเงินได้

2. Anonymous E-Money เงินอิเล็กทรอนิกส์ประเภทนี้มีลักษณะคล้ายคลึงกับเงินสดมาก กล่าวคือ ไม่สามารถที่จะติดตามว่าเงินอิเล็กทรอนิกส์ถูกเคลื่อนย้ายไปไว้ ณ ที่ใดในระบบเศรษฐกิจ และไม่สามารถที่จะระบุตัวผู้เป็นเจ้าของเงินอิเล็กทรอนิกส์นั้นได้

เมื่อพิจารณาถึงลักษณะของเงินอิเล็กทรอนิกส์ประเภทไม่เปิดเผยตัวผู้ใช้ (Anonymous E-Money) จะเห็นได้ว่า เงินอิเล็กทรอนิกส์ประเภทนี้จะให้ความเป็นส่วนตัวกับผู้ใช้โดยไม่สามารถตรวจสอบ ติดตามได้ว่าใครเป็นผู้ใช้เงิน และใช้เพื่อชำระค่าสินค้า หรือบริการอะไร ซึ่งคุณลักษณะนี้จะเป็นลักษณะเฉพาะของเงินตราข้อหนึ่ง ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น⁹ ดังนั้น เมื่อเงินอิเล็กทรอนิกส์ประเภท Anonymous E-Money มีความคล้ายคลึงกับเงินตรา มากจึงอาจจะก่อให้เกิดคำถามขึ้นว่า เงินอิเล็กทรอนิกส์ประเภทนี้ ถือเป็นเงินตราที่สามารถชำระหนี้ได้ตามกฎหมายหรือไม่ หากพิจารณาว่าการออกเงินอิเล็กทรอนิกส์เป็นการทำ จำหน่าย ใช้ หรือนำออกใช้ซึ่งวัตถุ หรือเครื่องหมายใดๆ แทนเงินตราจะมีผลทำให้ธุรกรรมการออกบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ จัดหรือแย้งกับ มาตรา 9 แห่งพระราชบัญญัติเงินตรา พ.ศ. 2501¹⁰ ซึ่งทำให้ผู้ประกอบการธุรกิจบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ทุกรายจะต้องได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังก่อน และตามพระราชบัญญัติเงินตรา พ.ศ.2501 ได้กำหนดโทษไว้ในมาตรา 35 ซึ่งบัญญัติว่า ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 9 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี ปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

⁸ สุภาวรรณ บุญช่วยดี, อังไฉน พักตร์ศิริ สือศิริธารรงค์, “มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมผู้ประกอบการออกบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่ใช่ธนาคารพาณิชย์,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2551)

⁹ เมื่อเงินตราถูกใช้ หรือเปลี่ยนมือไปจะไม่สามารถรู้ได้ว่าใครเป็นผู้ใช้ ซึ่งลักษณะเฉพาะนี้เป็นคุณสมบัติที่สำคัญของเงินตรา เพราะเป็นการคงความเป็นส่วนตัวของผู้ใช้เงินตรา, อังไฉน พักตร์ศิริ สือศิริธารรงค์, “มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมผู้ประกอบการออกบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่ใช่ธนาคารพาณิชย์,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2551)

¹⁰ พระราชบัญญัติเงินตรา พ.ศ.2501 มาตรา 9 บัญญัติว่า ห้ามมิให้ผู้ใดทำ จำหน่าย ใช้ หรือนำออกใช้ซึ่งวัตถุ หรือเครื่องหมายใดๆ แทนเงินตรา เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรี

จากปัญหานี้ ได้มีความเห็นทางวิชาการที่จะเป็นเอกฉันท์ว่า เงินอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Money) ไม่ใช่เงินตราที่สามารถชำระหนี้ได้ตามกฎหมาย โดย American Bar Association Task Force ได้สรุปว่า เครื่องมือในการชำระเงินรูปแบบใหม่นี้ ไม่ใช่เงินตราที่สามารถชำระหนี้ได้ตามกฎหมาย ภายใต้กฎหมายอเมริกัน¹¹ หรือภายใต้ Uniform Commercial Code (U.C.C) ได้อธิบายว่าผลิตภัณฑ์ที่เป็นเครื่องมือในการชำระเงินเหล่านี้ ไม่ใช่เงินตรา (Money) เพราะไม่ใช่ตัวแทนที่เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนที่ได้รับการยอมรับ หรือรับเอาจากรัฐบาลทั้งภายในประเทศ หรือรัฐบาลของต่างประเทศ¹²

อนึ่ง สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง มีหนังสือ ที่ กค 0303/125 ลงวันที่ 14 มกราคม 2546 ถึงสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาตามความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกา และพระราชบัญญัติเงินตรา พ.ศ.2501 มาตรา 6¹³ ประกอบกับมาตรา 11¹⁴ และมาตรา 15¹⁵ “เงินตรา” หมายความว่า เหรียญกษาปณ์ หรือธนบัตรที่ต้องใช้ชำระหนี้ได้ตามกฎหมาย และสามารถชำระหนี้ได้เป็นการทั่วไป แต่โดยที่ลักษณะของการประกอบธุรกิจเงินอิเล็กทรอนิกส์เป็นเพียงข้อกำหนดที่เกิดจากสัญญาทางแพ่งที่มีลักษณะเป็นบริการการชำระเงินล่วงหน้าเพื่อชำระค่าสินค้าและบริการรูปแบบหนึ่งที่คู่สัญญาต่างมีสิทธิและหน้าที่ต่อกันตามข้อกำหนดในสัญญา ประกอบกับเป็นระบบที่ใช้เฉพาะร้านค้าที่เป็นสมาชิกเท่านั้นจึงไม่ถือเป็นการทำ จำหน่าย ใช้ หรือนำออกใช้ซึ่งวัตถุหรือเครื่องหมายใดๆ แทนเงินตราตามมาตรา 9 แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าวแต่อย่างใด¹⁶

¹¹ Section of Business Law American Bar Association, อ้างใน พักตร์สิริ สือศิริธำรงค์, “มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมผู้ประกอบการออกบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่ใช่ธนาคารพาณิชย์,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2551).

¹² Norbert Horn, (อ้างใน พักตร์สิริ สือศิริธำรงค์, “มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมผู้ประกอบการออกบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่ใช่ธนาคารพาณิชย์,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2551)

¹³ พระราชบัญญัติเงินตรา พ.ศ. 2501 มาตรา 6 เงินตราได้แก่เหรียญกษาปณ์และธนบัตร

¹⁴ พระราชบัญญัติเงินตรา พ.ศ. 2501 มาตรา 11 เหรียญกษาปณ์เป็นเงินที่ชำระหนี้ได้ตามกฎหมายไม่เกินจำนวนที่กำหนดโดยกฎกระทรวง

¹⁵ พระราชบัญญัติเงินตรา พ.ศ. 2501 มาตรา 15 ธนบัตรเป็นเงินที่ชำระหนี้ได้ตามกฎหมายโดยไม่จำกัดจำนวน

¹⁶ ความเห็นทางกฎหมาย บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่อง การประกอบธุรกิจ และแนวทางการกำกับธุรกิจเงินอิเล็กทรอนิกส์ เรื่องเสร็จที่ 51/2546, (อ้างใน พักตร์สิริ สือศิริธำรงค์, “มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมผู้ประกอบการออกบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่ใช่ธนาคารพาณิชย์,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2551)

เงินอิเล็กทรอนิกส์จะถือเป็นเงินตราที่สามารถชำระหนี้ได้ตามกฎหมายหรือไม่นั้น ผู้เขียนเห็นว่า เงินอิเล็กทรอนิกส์ โดยเฉพาะประเภท Anonymous E-Money มีลักษณะที่คล้ายคลึงกับเงินสดมาก เนื่องจากขั้นตอนในการชำระเงินไม่ต้องกระทำผ่านตัวกลางที่เป็นธนาคาร แต่หากได้พิจารณาถึงหน้าที่ และคุณสมบัติของเงินตราแล้วจะพบว่า เงินอิเล็กทรอนิกส์สามารถที่จะทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนสินค้า เป็นหน่วยวัดมูลค่าของสินค้า และสามารถเก็บเอาไว้เพื่อนำมาใช้ในอนาคตได้ กล่าวคือเงินอิเล็กทรอนิกส์สามารถทำหน้าที่ของ “เงินตรา” ได้ครบทุกประการ แต่เงินอิเล็กทรอนิกส์ขาดคุณสมบัติของการเป็นเงินตราอยู่ประการหนึ่ง กล่าวคือ เงินตราจะต้องได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางจากสาธารณชน ทั้งในประเทศ และต่างประเทศ แต่จะเห็นได้ว่า เงินอิเล็กทรอนิกส์ได้รับการยอมรับจากคนบางกลุ่มเท่านั้น และเจ้าหน้าที่อาจจะปฏิเสธที่จะรับชำระหนี้ด้วยเงินอิเล็กทรอนิกส์ ด้วยเหตุผลนี้ทำให้เงินอิเล็กทรอนิกส์มีความแตกต่างไปจากเงินสด เนื่องจากคุณลักษณะของเงินสดจะต้องได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางจากสาธารณชน และผู้รับเงินจะต้องยินดีที่จะรับเงินนั้น โดยไม่จำเป็นต้องสนใจว่าผู้จ่ายเป็นใคร แต่จะเห็นได้ว่าเงินอิเล็กทรอนิกส์นั้นสามารถที่จะนำไปชำระค่าสินค้า หรือค่าบริการได้เฉพาะกับร้านค้า หรือผู้ให้บริการซึ่งมีข้อตกลง (สัญญา) กับผู้ออกเงินอิเล็กทรอนิกส์ (Issuer) ที่จะยอมรับชำระหนี้ด้วยเงินอิเล็กทรอนิกส์เท่านั้น ดังนั้นการใช้เงินอิเล็กทรอนิกส์จึงมีลักษณะเป็นค้ำประกันสัญญา โดยผู้ออกเงินอิเล็กทรอนิกส์ยินยอมให้ผู้ใช้นิเงินอิเล็กทรอนิกส์จ่ายสิทธิที่ถือเป็นตัวแทน “มูลค่าทางการเงิน” ซึ่งเป็นไปตามข้อตกลง และเงื่อนไขในสัญญา โดยบุคคลทั่วไปที่มีใช้คู่สัญญาจะไม่ถูกบังคับให้ยอมรับเงินอิเล็กทรอนิกส์ในการชำระหนี้ นอกจากนี้เงินอิเล็กทรอนิกส์ไม่ใช่เงินตราที่สามารถชำระหนี้ได้ตามกฎหมาย ในอันที่ลูกหนี้จะใช้เพื่อปลดภาระผูกพันในหนี้สินเงินอิเล็กทรอนิกส์จึงมีลักษณะเป็นความรับผิดชอบ (Liability) ของผู้ออกเงินอิเล็กทรอนิกส์ (Issuer) ที่มีต่อคู่สัญญา (ผู้ถือบัตรอิเล็กทรอนิกส์) ตามข้อตกลง และเงื่อนไขการใช้ที่กำหนดเอาไว้ในสัญญาเท่านั้น

ดังนั้นอาจสรุปได้ว่า เงินอิเล็กทรอนิกส์ แม้ว่าจะมีความคล้ายคลึงกับเงินตรามาก แต่ก็ไม่ใช่เงินตรา เนื่องจากขาดคุณสมบัติของการเงิน “เงินตรา” สองประการ คือ

1. ขาดการยอมรับอย่างกว้างขวางจากสาธารณชน และ
2. ไม่มีกฎหมายรองรับว่าเป็นเงินตราที่สามารถชำระหนี้ได้ตามกฎหมาย

เมื่อได้ทราบถึงความหมาย รูปแบบ ประเภท และลักษณะของเงินอิเล็กทรอนิกส์แล้ว ผู้เขียนจะขอกล่าวถึงเงินอิเล็กทรอนิกส์เฉพาะที่อยู่ในรูปของบัตรสะสมมูลค่า หรือเรียกว่าบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ (Prepaid Card; Stored Value Card; Smart Card) โดยบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์จะสามารถใช้ได้ทั้งในร้านค้าทั่วไป (Face-to-Face Payment) และร้านค้าที่อยู่บนอินเทอร์เน็ต (Remote

Payment) โดยร้านค้าดังกล่าวจะต้องมีความตกลงว่าจะยินยอมรับชำระเงินด้วยบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์กับผู้ออกบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ (Issuer) และบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ที่สามารถใช้เบิกถอนเงินสดจากเครื่องเบิกถอนเงินสดอัตโนมัติ (Automatic Teller Machine :- ATM)

2.2 ประวัติความเป็นมา และระบบการทำงานของบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์

บัตรอิเล็กทรอนิกส์ได้รับการประดิษฐ์ และนำมาประยุกต์ใช้ในวัตถุประสงค์ของการชำระเงินมาเป็นระยะเวลาหลายสิบปีแล้ว โดยบัตรอิเล็กทรอนิกส์ในระยะแรกๆ จะมีระบบการทำงานที่ไม่ซับซ้อน และมีความปลอดภัยแล้ว ซึ่งในเวลาต่อมานักประดิษฐ์ได้คิดค้นเทคโนโลยีต่างๆ เพื่อนำมาใช้กับบัตรอิเล็กทรอนิกส์ ความพยายามในการพัฒนาก่อให้เกิดผลเป็นบัตรอิเล็กทรอนิกส์อัจฉริยะ หรือที่เรียกว่าสมาร์ทการ์ด (Smart Card) ที่มีความปลอดภัยสูง และระบบการทำงานภายในบัตรที่มีความซับซ้อนมากขึ้น เพื่อสร้างความสะดวกสบาย และความปลอดภัยให้กับผู้ถือบัตรดังเช่นในปัจจุบัน

2.2.1 ประวัติความเป็นมาของบัตรอิเล็กทรอนิกส์ และบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ (Smart Card and Prepaid Card)¹⁷

บัตรพลาสติก หรือที่รู้จักกันในชื่อบัตรอัจฉริยะ (Smart Card) เริ่มเป็นที่รู้จัก และแพร่หลายมาตั้งแต่ก่อนปี ค.ศ. 1950 ในสหรัฐอเมริกา โดยบริษัทไดเนอร์คลับ (Diners Club) ได้นำมาใช้เป็นบัตรแทนเงินสดสำหรับสมาชิก เพื่อใช้ในร้านค้าในเครือของบริษัท ไดเนอร์คลับ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นร้านอาหาร หรือโรงแรม ทำให้บัตรนี้ถูกเรียกว่า “บัตรเพื่อการท่องเที่ยวและบันเทิง (Travel and Entertainment Card)” ต่อมาบริษัทวีซ่า และมาสเตอร์การ์ด (Visa and Mastercard) ได้เข้าสู่ธุรกิจบัตรพลาสติก และเป็นผู้ออกบัตรพลาสติกในสหรัฐอเมริกาและยุโรปเป็นแห่งแรก และกระจายสู่อีกหลายประเทศทั่วโลก ภายในระยะเวลาเพียงไม่กี่ปีให้หลัง ซึ่งมีผลทำให้เงินพลาสติก (Plastic Money) แพร่หลายเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยบัตรพลาสติกในระยะแรกๆ จะมีลักษณะเป็นบัตรที่ทำด้วยพลาสติกที่มีการพิมพ์ชื่อบริษัทผู้ออกบัตร หมายเลขบัตร ซึ่งผู้ถือบัตรโดยพิมพ์เป็นอักษรตัวนูน (Emboss) ไว้บนบัตร และเว้นช่องว่างสำหรับลายเซ็นของผู้ถือบัตร ซึ่งบัตรพลาสติกประเภทนี้ไม่มีความปลอดภัย เพราะถูกปลอมแปลงได้ง่าย ด้วยเหตุนี้ผู้ออกบัตร (Card Issuer) จึงใช้เทคโนโลยีการพิมพ์ลวดลายพิเศษลงบนบัตร เช่น ลายน้ำ หรือฮาโลแกรม เพื่อป้องกันการปลอมแปลงบัตร แต่การทำเช่นนี้ก็ไม่สามารถที่จะป้องกันได้อย่างเพียงพอ ผู้ออก

¹⁷ Wolfgang Rank and Wolfgang Effing, (อ้างใน พัทธ์ศิรี สือศิริธารังค์, “มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมผู้ประกอบการออกบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่ใช่ธนาคารพาณิชย์,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2551)

บัตรจึงได้นำเทคโนโลยีแถบแม่เหล็ก (Magnetic Strip) มาใช้ โดยแถบแม่เหล็กที่ติดอยู่บริเวณหลังบัตรจะทำหน้าที่ในการเก็บข้อมูลที่มีความสำคัญ เช่น ชื่อผู้ถือบัตร หมายเลขบัญชี หมายเลขบัตรวันหมดอายุของบัตร ซึ่งขั้นตอนในการใช้บัตรจะต้องมีเครื่องอ่านข้อมูลที่บันทึกไว้ในแถบแม่เหล็กและทำการรายการ โดยเรียกว่าเครื่อง EDC (Electronic Data Capture) โดยเครื่อง EDC จะทำการออนไลน์ (Online) ไปยังคอมพิวเตอร์เมนเฟรมของธนาคารผู้ออกบัตรเพื่อตรวจสอบความถูกต้อง เมื่อผู้ออกบัตรทำการตรวจสอบข้อมูลเรียบร้อยแล้วจะส่งข้อมูลตอบกลับ เมื่อเครื่อง EDC ได้รับข้อมูลตอบกลับจากผู้ออกบัตร เครื่องจำทำการพิมพ์สลิปออกมาตามชนิดรายการที่ได้เลือกไว้ และให้ผู้ถือบัตรทำการเซ็นชื่อกำกับไว้บนกระดาษสลิป และให้ร้านค้าที่รับบัตรทำหน้าที่ตรวจสอบลายเซ็นที่อยู่บนบัตร และในกระดาษสลิปว่าถูกต้องตรงกันหรือไม่ และร้านค้าจะได้รับเงินจากธนาคารผู้ออกบัตรเท่ากับจำนวนที่มีการโอนมาจากเครื่อง EDC โดยยอดจะไปปรากฏอยู่ที่ธนาคารผู้ออกบัตร และธนาคารจะทำการโอนเงินเท่ากับยอดที่ปรากฏนั้นให้กับร้านค้า โดยผ่านบัญชีธนาคาร และธนาคารจะทำการเรียกเก็บเงินจากผู้ถือบัตรต่อไป

แม้ว่าบัตรแถบแม่เหล็ก (Magnetic Strip) จะได้รับความนิยม แต่บัตรแถบแม่เหล็กก็ยังมีข้อบกพร่องอยู่ เนื่องจากการทำการรายการจากเครื่อง EDC ในแต่ละครั้งจะต้องมีการทำการรายการแบบออนไลน์ (Online) กับเครื่องคอมพิวเตอร์เมนเฟรมของผู้ออกบัตรทุกครั้ง ทำให้เกิดค่าใช้จ่ายในเรื่องของระบบสื่อสาร อีกทั้งในปัจจุบันการเขียน และการอ่านข้อมูลบนแถบแม่เหล็กสามารถที่จะทำได้อย่างง่ายดาย ด้วยเหตุนี้จึงการประดิษฐ์คิดค้นเทคโนโลยีที่มีความปลอดภัยสูงกว่ามาประยุกต์ใช้กับบัตรพลาสติก

ในปี ค.ศ. 1968 (พ.ศ. 2511) Jurgen Dethloff และ Helmut Grotupp เป็นผู้คิดค้นสมาร์ตการ์ด (Smart Card) ต่อมาในปี ค.ศ. 1970 (พ.ศ. 2513) นักประดิษฐ์ชาวญี่ปุ่นชื่อว่า “Kunitaka Arimura” ได้นำเอา Microelectronic มาใช้กับบัตรพลาสติกเป็นครั้งแรก และ Kunitaka Arimura ได้นำมาจดสิทธิบัตร “การฝังชิพบนบัตรพลาสติก” ต่อมาในปี ค.ศ. 1974 (พ.ศ. 2517) นักข่าวหนังสือพิมพ์ชาวฝรั่งเศส ชื่อว่า Roland Moreno ได้จดสิทธิบัตรในเรื่อง “การนำบัตรไปใช้ประโยชน์”

ในปี ค.ศ. 1979 บัตรพลาสติกที่มีการฝังไมโครโปรเซสเซอร์ (Microprocessor) ใบแรกได้ถูกสร้างขึ้น แต่ในช่วงการทดสอบ บัตรพลาสติกที่มีการฝังไมโครโปรเซสเซอร์ยังมีการทำงานที่ไม่สมบูรณ์ และต่อมาได้มีการพัฒนา Single Chip Card อีกหลายประเภท และมีการนำไปจดสิทธิบัตร (ค.ศ. 1980-1989) แต่การออกแบบ และทดสอบครั้งสำคัญได้เกิดขึ้นในปี ค.ศ. 1982-1984 โดยเป็นการร่วมทุนกันระหว่าง 3 บริษัท คือ Blue Card (Visa); Green Card (Madter) และ Telecommunication Administration (The French Phone Company Administrator) โดยการร่วมมือในครั้งนี้ มีเป้าหมายเพื่อออกแบบเทคโนโลยีที่ดีที่สุดของสมาร์ตการ์ด และผลของความร่วมมือกัน

ทำให้เกิดการนำเอาชิพ และแถบแม่เหล็กมารวมอยู่ด้วยกัน เพื่อรองรับการทำงานร่วมกันกับเทคโนโลยีแถบแม่เหล็กที่มีอยู่เดิม¹⁸

โดยในระยะแรกบัตรสมาร์ตการ์ดถูกนำมาใช้ทำบัตรโทรศัพท์เท่านั้น จนกระทั่งในปี ค.ศ. 1984 ธนาคารในประเทศฝรั่งเศสได้นำเอาบัตรสมาร์ตการ์ดมาใช้เป็นบัตรเครดิตเป็นครั้งแรก แต่ก็ต้องประสบปัญหามากมายเกี่ยวกับความแตกต่างของบัตรแต่ละธนาคาร (ใช้ร่วมกันไม่ได้) ซึ่งต้องอาศัยระยะเวลายาวนานถึง 10 ปี ในการแก้ไขปัญหาทั้งหมดไป โดยมีการรวมตัวกันของ Europay, Visa และ Master เพื่อกำหนดมาตรฐานของสมาร์ตการ์ดให้มีมาตรฐานเดียวกันทุกธนาคารในชื่อมาตรฐาน EMV (Europay, Master, Visa) โดยอ้างอิงมาตรฐาน ISO 7816 เป็นหลัก ซึ่งมีผลทำให้ผู้ที่ต้องการพัฒนาแอปพลิเคชันเครดิต หรือเดบิตบนสมาร์ตการ์ดต้องทำตามมาตรฐาน EMV เท่านั้น

บัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ (Prepaid Card) และผลิตภัณฑ์เงินอิเล็กทรอนิกส์ได้รับการพัฒนาขึ้นในช่วงปี ค.ศ. 900-1999 โดยบัตรฯ ดังกล่าวได้ให้สิทธิ์กับผู้ถือบัตรฯ โดยให้ผู้ถือบัตรฯ ซื้อมูลค่าเงินอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งทำหน้าที่แทนเงินสด และจัดเก็บเงินอิเล็กทรอนิกส์ไว้ลงบนบัตรบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์จึงถือเป็นนวัตกรรมใหม่ในเวลานั้น และไม่ปรากฏชื่อเรียก ดังนั้น บัตรจึงถูกเรียกตามยี่ห้อ (Brand) ของผู้ออกบัตร เช่น Danmont Card Mondex Card primeur Card โดยผลิตภัณฑ์เงินอิเล็กทรอนิกส์หลายประเภทได้รับการพัฒนาโดยบริษัทเอกชนที่ไม่ใช่ธนาคารพาณิชย์ (Non-Bank) ต่อมาในภายหลังธนาคารพาณิชย์เริ่มเข้ามามีส่วนร่วมในการออกผลิตภัณฑ์เงินอิเล็กทรอนิกส์ขึ้น โดยเริ่มสร้างระบบเงินอิเล็กทรอนิกส์ของตนเอง ทำให้เกิดผลิตภัณฑ์เงินอิเล็กทรอนิกส์ขึ้นเป็นจำนวนมากในทวีปยุโรป เช่น Proton ในประเทศเบลเยียม Chipknip ในประเทศเนเธอร์แลนด์ และ Quick ในประเทศออสเตรีย¹⁹

2.2.2 ประเภทของบัตรชำระเงิน (Smart Card or Payment Card)

ในปัจจุบันบัตรอิเล็กทรอนิกส์ หรือบัตรชำระเงิน มีอยู่ด้วยกัน 3 ลักษณะ กล่าวคือ

1. บัตรเครดิต (Credit Card) เป็นเครื่องมือที่ทำให้ผู้ถือบัตรได้รับสินค้า หรือบริการจากร้านค้า อันเนื่องจากผู้ออกบัตรมีข้อตกลงรับที่จะชำระเงินค่าสินค้า หรือบริการนั้นให้แก่ลูกค้า

¹⁸ เลิศ แซ่ตั้ง, (อ้างใน พักตร์สิริ สือศิริธำรงค์, “มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมผู้ประกอบการที่ออกบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่ใช่ธนาคารพาณิชย์,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2551)

¹⁹ The Electronic Money Directive Recapitulation and Outlook., (อ้างใน พักตร์สิริ สือศิริธำรงค์, “มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมผู้ประกอบการที่ออกบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่ใช่ธนาคารพาณิชย์,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2551)

โดยผู้ถือบัตรมีหน้าที่ในการชำระเงินคืนให้กับผู้ออกบัตรตามเงื่อนไขที่ตกลงกันไว้ในสัญญา ให้บริการบัตรเครดิต และในบางกรณีบัตรเครดิตสามารถที่จะเบิกถอนเงินสดได้ด้วย²⁰

2. บัตรเดบิต (Debit Card) มีลักษณะภายนอกคล้ายคลึงกับบัตรเครดิต แต่บัตรเดบิตจะมีระบบการทำงานที่เชื่อมโยงเข้ากับบัญชีเงินฝากธนาคารของผู้ถือบัตร เมื่อผู้ถือบัตรนำบัตรไปชำระค่าสินค้า หรือบริการในร้านค้าที่ยินยอมรับชำระเงินด้วยบัตรเดบิต จำนวนเงินจะถูกหักออกจากบัญชีเงินฝากธนาคารของผู้ถือบัตรโดยทันที ซึ่งแตกต่างไปจากบัตรเครดิตที่มีลักษณะที่เป็นการให้สินเชื่อ

3. บัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ (Prepaid Card) หรืออาจถูกเรียกว่าบัตรชำระล่วงหน้า เนื่องด้วยลักษณะของการใช้งานบัตรประเภทนี้ ผู้ใช้จำเป็นต้องบรรจุมูลค่าทางการเงินลงในบัตรก่อนที่จะนำไปใช้ในการชำระค่าสินค้า หรือบริการ และสามารถแลกเปลี่ยนเป็นเงินสดได้ โดยบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ (Prepaid Card) สามารถใช้ชำระค่าสินค้า หรือบริการได้เหมือนเงินสด และเมื่อทำรายการชำระเงินเสร็จสิ้นแล้ว หน่วยเงินที่บรรจุอยู่บนบัตรจะลดลงเท่ากับราคาของสินค้า หรือค่าบริการที่ทำการซื้อ และในขณะเดียวกันบัญชีของร้านค้าที่เปิดอยู่กับผู้ออกบัตรก็จะมีหน่วยเงินเพิ่มขึ้น และร้านค้าจะนำเอาเงินอิเล็กทรอนิกส์ที่ได้รับมาขึ้นกลับคืนไปยังผู้ออกเงินอิเล็กทรอนิกส์ (Issuer) เพื่อแลกเปลี่ยนเป็นเงินสดจากผู้ออกบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์

ระบบการชำระเงินด้วยบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ เป็นระบบที่มีแนวคิดว่า “ชำระเงินก่อน และนำไปซื้อสินค้าทีหลัง” ผู้ซื้อต้องนำเงินสดไปแลกเปลี่ยนให้อยู่ในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ก่อน เพื่อนำมาชำระเงินให้กับผู้ขายผ่านทางเครือข่ายอินเทอร์เน็ต หรือผ่านทางเครื่องอ่านบัตร (POS Terminal) ตามร้านค้า หรือสถานบริการแล้วแต่กรณี

เมื่อยอดเงินคงเหลือในบัตรลดต่ำลงจนเป็นศูนย์ ผู้ถือบัตร (Card Holder) สามารถบรรจุมูลค่าเพิ่มลงในบัตรได้อีก โดยการนำเงินสดมาให้กับผู้ออกบัตร (Issuer) เพื่อแลกเปลี่ยนเป็นเงินอิเล็กทรอนิกส์ และบรรจุเข้าสู่บัตร และบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์บางประเภทยินยอมให้ผู้ถือบัตรเบิกถอนเงินสดออกจากบัตร โดยกระทำผ่านเครื่องเบิกถอนเงินสดอัตโนมัติ (Automatic Teller Machine : ATM) ได้อีกด้วย

ลักษณะของบัตรชำระเงินมีอยู่หลายลักษณะ โดยแบ่งแยกลักษณะตามอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้ในการเก็บรักษาข้อมูล และอุปกรณ์ที่ใช้ในการประมวลผลข้อมูล โดยสามารถแยกลักษณะของบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ ดังต่อไปนี้²¹

²⁰ สุรเชษฐ ชีรวินิจ, (อ้างใน พัทธ์ธีร์ สือศิริธำรงค์, “มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมผู้ประกอบการออกบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่ใช่ธนาคารพาณิชย์,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2551)

1. Off-line Magnetic Strip Cards เป็นบัตรพลาสติกที่มีแถบแม่เหล็กติดอยู่ โดยข้อมูลจะถูกเก็บรักษาอยู่ในแถบแม่เหล็ก และการอ่านข้อมูลจะต้องใช้เครื่องอ่านบัตร โดยข้อมูลที่เก็บรักษาอยู่ในแถบแม่เหล็กจะสามารถแก้ไขเปลี่ยนแปลงได้ เช่น บัตรโทรศัพท์ (Phone Card) ซึ่งจำนวนเงินจะถูกเก็บรักษาไว้ในแถบแม่เหล็กด้านหลังบัตร เมื่อมีการใช้งานโทรศัพท์ เครื่องโทรศัพท์จะทำหน้าที่ในการอ่านข้อมูลยอดเงินคงเหลือที่อยู่บนบัตร และแจ้งให้ผู้ใช้ทราบ และภายหลังจากการใช้งานโทรศัพท์เสร็จสิ้นลง เครื่องโทรศัพท์จะทำการลดจำนวนเงินคงเหลือในบัตรตามจำนวนเงินที่ได้ใช้ไป

2. Hybrid Magnetic Strip Cards เป็นบัตรพลาสติกที่มีแถบแม่เหล็กติดอยู่ แต่บัตรชนิดนี้มีการผสมผสานกันระหว่างระบบออนไลน์ (Online System) และระบบออฟไลน์ (Offline System) ถูกคิดค้นโดยมหาวิทยาลัย Lehigh โดยบัตรจะประกอบด้วยแถบแม่เหล็กสองแถบ แถบบนจะเป็นระบบออนไลน์ใช้ในการเก็บข้อมูลส่วนตัวของนักศึกษา และพนักงานของมหาวิทยาลัย ด้วยมาตรฐาน ISO 7811 ซึ่งใช้ในการตรวจสอบตัวบุคคล เพื่ออนุญาตให้เข้าตึก นอกจากนี้ยังใช้สำหรับการยืมหนังสือในห้องสมุดของมหาวิทยาลัย ใช้ซื้ออาหาร และสินค้าในร้านค้าภายในมหาวิทยาลัย ส่วนแถบล่างจะเป็นระบบออฟไลน์สำหรับการถ่ายเอกสารเครื่องถ่ายเอกสารของมหาวิทยาลัย แต่อย่างไรก็ตามบัตรแถบแม่เหล็กมีข้อบกพร่องอยู่หลายประการ²² ดังนั้นจึงมีการคิดค้น และพัฒนาบัตรอัจฉริยะ (Smart Card) ขึ้น

3. บัตรอัจฉริยะ (Smart Card) เป็นบัตรพลาสติกคล้ายกับบัตรแถบแม่เหล็ก แต่แตกต่างกันที่บัตรอัจฉริยะมีการฝังไมโครชิปลงในบัตร เพื่อใช้ในการเก็บข้อมูล โดยบัตรอัจฉริยะแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

²¹ กิตติ ภัคดิวัฒนกุล และทวีศักดิ์ กาญจนสุวรรณ, (อ้างใน พัทธ์ธีร์ สื่อศิริธำรงค์, “มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมผู้ประกอบการออกบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่ใช่ธนาคารพาณิชย์,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2551)

²² ข้อบกพร่องของบัตรแถบแม่เหล็ก คือ แถบแม่เหล็กที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ซึ่งติดอยู่บนพื้นผิวของบัตรพลาสติกนั้น ง่ายต่อการถูกทำลาย หากผู้ถือบัตรนำบัตร ไปวางไว้ใกล้ๆ กับแม่เหล็กจะส่งผลให้ข้อมูลที่เก็บรักษาอยู่ในแถบแม่เหล็กสูญหาย หรือหากแถบแม่เหล็กถูกขีดข่วนเป็นรอยจะส่งผลให้ไม่สามารถอ่านข้อมูลที่เก็บรักษาอยู่ในบัตรได้ และข้อเสียอีกประการหนึ่งก็คือ ในเรื่องของความปลอดภัยของข้อมูลที่ถูกจัดเก็บอยู่ในบัตร ถ้าหากข้อมูลนั้นไม่มีการ Encryption เอาไว้ เมื่อมีบุคคลอื่นเก็บบัตรได้สามารถใช้เครื่องอ่านบัตร อ่านข้อมูลที่เก็บอยู่ในแถบแม่เหล็กได้ทันที และสามารถที่จะคัดลอก (Copy) ข้อมูลที่อยู่ในแถบแม่เหล็กนั้นได้อีกด้วย, (อ้างใน พัทธ์ธีร์ สื่อศิริธำรงค์, “มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมผู้ประกอบการออกบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่ใช่ธนาคารพาณิชย์,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2551)

1. บัตรอัจฉริยะแบบหน่วยความจำ (Memory Smart Card) เป็นบัตรที่สามารถเก็บข้อมูลได้เพียงเล็กน้อย และมีความสามารถในการประมวลผลข้อมูลน้อยกว่าบัตรอัจฉริยะแบบหน่วยประมวลผล (Microprocessor Smart Card) สามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1.1 Integrated Circuit (IC) Memory Card เป็นบัตรอัจฉริยะแบบหน่วยความจำที่ใช้ IC เป็นตัวเก็บข้อมูล สามารถเก็บข้อมูลได้ 4 กิโลไบต์ (KB) แต่ไม่มี Microprocessor ที่ทำหน้าที่ในการประมวลผล ซึ่งการประมวลผลข้อมูลของบัตรชนิดนี้จะอยู่ในอุปกรณ์ที่ใช้อ่านบัตร (Smart Card Reader)

1.2 Optical Memory Card เป็นบัตรอัจฉริยะแบบหน่วยความจำที่มีตัวเก็บข้อมูล ซึ่งมีลักษณะคล้ายกับแผ่นซีดีติดอยู่บนบัตร สามารถเก็บข้อมูลได้ 4 เมกกะไบต์ (MB) โดยข้อมูลที่เก็บรักษาอยู่ในบัตรชนิดนี้ไม่สามารถแก้ไขเปลี่ยนแปลง หรือลบข้อมูลออกไปได้ แต่เครื่องอ่านบัตรประเภทนี้จะมีราคาถูก

1.3 Microprocessor Smart Card เป็น บั ต ร อัจ ฉ ริ ยะ แบบ หน้ ยว ปร ะ ม ว ล ผล ซึ่งเป็นบัตรที่สามารถเก็บบันทึกข้อมูล และประมวลผลได้ในตัวเอง เนื่องจากมีไมโครโปรเซสเซอร์ที่ทำหน้าที่ประมวลผลฝังอยู่ในไมโครชิพ และสามารถเก็บบันทึกข้อมูลได้มากกว่าบัตรอัจฉริยะแบบหน่วยความจำ บั ต ร อัจ ฉ ริ ยะ แบบ หน้ ยว ปร ะ ม ว ล ผล นี้ สามารถแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. Integrated Circuit (IC) Microprocessor Card เป็น บั ต ร อัจ ฉ ริ ยะ แบบ หน้ ยว ปร ะ ม ว ล ผล ซึ่งมีไมโครโปรเซสเซอร์ ขนาด 8 บิต มีหน่วยความจำแบบรอม (ROM) ขนาด 32 กิโลไบต์ (KB) และหน่วยความจำแบบแรม (RAM) ขนาด 512 ไบต์ ซึ่งบัตรอัจฉริยะประเภทนี้เหมาะสำหรับใช้เก็บข้อมูลที่ต้องการความปลอดภัยสูง และมีการถ่ายโอนข้อมูลจำนวนมาก

2. Multos เป็นระบบปฏิบัติการที่ถูกพัฒนาขึ้นจากความร่วมมือของหลายบริษัท เช่น Master Card Discovery Card American Express และ Motorola ซึ่งบัตรอัจฉริยะประเภทนี้สามารถที่จะเพิ่มและลบแอปพลิเคชันที่อยู่กับบัตรได้

3. Microsoft Windows for Smart Card เป็นระบบปฏิบัติการที่ถูกพัฒนาขึ้นโดยบริษัท ไมโครซอฟท์ ซึ่งมีไมโครโปรเซสเซอร์ ขนาด 8 บิต มีหน่วยความจำแบบรอม (ROM) ขนาด 8 กิโลไบต์ (KB) โดยระบบปฏิบัติการนี้ ถูกออกแบบมาเพื่อให้ใช้กับแอปพลิเคชันที่เขียนขึ้นจาก Microsoft Visual Basic

2.2.3 ประเภทของบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ (Prepaid Card)²³

1. Prepaid Stored Value Card หรือ Electronic Purse คือ บัตรชำระล่วงหน้าประเภทหนึ่ง ซึ่งมูลค่าทางการเงินจะถูกจัดเก็บอยู่ในตัวบัตรอย่างแท้จริง กล่าวคือ บัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ประเภทนี้จะมีตัวเก็บข้อมูลที่ติดตรึง หรือฝังอยู่ในตัวบัตรพลาสติกทำหน้าที่ในการเก็บรักษาข้อมูลทางการเงินของผู้ถือบัตรเปรียบเสมือนหนึ่งว่าผู้ถือบัตรถือครองเงินสดอยู่กับตัวตลอดเวลา เป็นผลให้การใช้บัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ประเภทนี้ในการชำระค่าสินค้าและบริการ สามารถกระทำได้โดยสะดวก และรวดเร็ว เนื่องจากบัตรประเภทนี้จะทำงานบนระบบออฟไลน์ (Off-line System) ซึ่งไม่ต้องรอกการอนุมัติรายการชำระเงิน

2. Prepaid dedicate Accounts คือ บัตรชำระล่วงหน้า ซึ่งออกแบบมาเพื่อการชำระเงินจำนวนไม่สูง (Micro Payment) บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ซึ่งมูลค่าทางการเงินที่ผู้ถือบัตรได้ชำระล่วงหน้าให้แก่ผู้ออกบัตรจะถูกเก็บไว้ใน Server โดย Prepaid dedicate Accounts สามารถใช้ชำระเงินในร้านค้าทางอินเทอร์เน็ต (Online) ที่ได้ขึ้นทะเบียนเอาไว้เท่านั้น และไม่สามารถที่จะโอนมูลค่าทางการเงินระหว่างบุคคล Prepaid dedicate Accounts ถูกจัดอยู่ในกลุ่มบัตรชำระล่วงหน้าที่มีมูลค่าต่ำ (Small Value)

3. Prepaid Debit Card หรือ Network Branded Prepaid Card คือ บัตรชำระล่วงหน้า ที่ติดแถบแม่เหล็กเอาไว้ด้านหลังของบัตร มีลักษณะคล้ายคลึงกับบัตรเดบิต (Debit Card) ซึ่งบัตรชำระล่วงหน้าประเภทนี้ถูกคิดค้นขึ้น เพื่อให้สามารถใช้ชำระค่าสินค้า หรือบริการในร้านค้า หรือสถานบริการที่ยอมรับบัตรเครดิต และบัตรเดบิตเดิมได้โดยไม่ต้องเปลี่ยนแปลง หรือติดตั้ง Terminal ใหม่แต่อย่างใด

โดยบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ประเภทนี้ มูลค่าทางการเงินจะไม่ได้เก็บรักษาเอาไว้ในตัวบัตรแต่อย่างใด (ไม่ใช่ไมโครชิพ) แต่ข้อมูลทางการเงิน (เงินอิเล็กทรอนิกส์) ของผู้ถือบัตรจะถูกเก็บรักษาเอาไว้ในระบบคอมพิวเตอร์ส่วนกลาง (Central Computer System) ของบริษัทผู้ออกบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ (Issuer) โดย Prepaid Debit Card จะเชื่อมโยงกับบัญชีที่ผู้ถือบัตรชำระไว้ล่วงหน้า เมื่อผู้ถือบัตรใช้บัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ประเภทนี้ในการซื้อสินค้า หรือบริการ ข้อมูลของเงินอิเล็กทรอนิกส์จะถูกส่งจาก Terminal ของร้านค้าเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์กลาง (Central Computer System) และระบบจะทำการตรวจสอบยอดเงินคงเหลือที่มีอยู่ และจะส่งคำอนุญาตหรือปฏิเสธ

²³ Network Prepaid Branded Prepaid Card Association, (อ๋างโน พักตร์ศิริ สื่อศิริธำรงค์, “มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมผู้ประกอบการออกบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่ใช่ธนาคารพาณิชย์,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2551)

รายการชำระเงินนั้น ไปยังร้านค้า ซึ่ง Prepaid Debit Card มีการใช้หลายรูปแบบ เช่น บัตรของขวัญ บัตรสุขภาพ บัตรเงินเดือน บัตรท่องเที่ยว

2.2.4 ระบบของบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ (Prepaid Card System)

ระบบของบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ที่มีมูลค่าทางการเงินถูกบรรจุอยู่ในไมโครชิพ (Microchip) หรือในอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์อย่างอื่นที่ฝังติดอยู่กับตัวบัตรพลาสติก สามารถแบ่งออกได้เป็น 4 รูปแบบ กล่าวคือ²⁴

1. **Closed-loop Cards** บัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ประเภทนี้สามารถนำไปใช้ซื้อสินค้าและบริการกับร้านค้าที่ได้ระบุไว้โดยเฉพาะเจาะจงเท่านั้น หรือเป็นบัตรที่มีวัตถุประสงค์เป็นการเฉพาะ (Single Purpose) เช่น บัตรโทรศัพท์ ซึ่งสามารถนำไปใช้เพื่อโทรศัพท์ได้อย่างเดียว หรืออาจจะเป็นกรณีที่ผู้ออกบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ (Issuer) และร้านค้าผู้รับชำระด้วยบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์เป็นบุคคลคนเดียวกัน²⁵ (ออกบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์เพื่อใช้ในกิจการของตนเองเพียงกิจการเดียว) โดยบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ประเภทนี้มักจะกำหนดมูลค่าทางการเงินเอาไว้ตายตัว และไม่สามารถบรรจุมูลค่าเพิ่มได้

2. **Semi-closed Cards** บัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ประเภทนี้สามารถใช้เพื่อชำระค่าสินค้าและบริการได้ในร้านค้ามากกว่าหนึ่งแห่ง โดยทั่วไป Semi-closed Card จะไม่สามารถที่จะบรรจุมูลค่าทางการเงินเพิ่มได้ หากผู้ถือบัตรฯ ใช้ยอดเงินที่บรรจุเอาไว้ในบัตรหมด และการทำรายการชำระเงินต้องกระทำผ่านเครื่องอ่านบัตร (Card Reader) ข้อมูลรายการชำระเงินจะถูกส่งผ่านเครือข่าย (Branded Network) ไปยังผู้ออกบัตรฯ (Issuer) หากยอดเงินที่ต้องชำระในการทำรายการครั้งนั้น ไม่เกินกว่ายอดเงินคงเหลือที่บรรจุอยู่ในบัตร ผู้ออกบัตรฯ จะทำการรับรองรายการชำระเงินนั้น และกระบวนการชำระเงินก็จะเสร็จสมบูรณ์ ในทางกลับกัน หากยอดเงินที่ต้องชำระเกินกว่ายอดเงินคงเหลือที่บรรจุอยู่ในบัตร รายการชำระเงินนั้นจะถูกปฏิเสธ

3. **Semi-open Cards** บัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ประเภทนี้มีความคล้ายคลึงกับ Semi-closed Card แต่จะแตกต่างกันที่ “การยอมรับ” โดย Semi-open Card จะได้รับการยอมรับมากกว่าจากร้านค้าหรือสถานบริการ เนื่องจาก Semi-open Prepaid Card มักถูกออกโดยสถาบันการเงิน

²⁴ Mark Furletti, (อ้างใน พักตร์สิริ สือศิริธำรงค์, “มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมผู้ประกอบการออกบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่ใช่ธนาคารพาณิชย์,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2551)

²⁵ State of New York Banking Department, (อ้างใน พักตร์สิริ สือศิริธำรงค์, “มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมผู้ประกอบการออกบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่ใช่ธนาคารพาณิชย์,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2551)

หรือสถาบันเอกชนที่มีชื่อเสียง เช่น American Express MasterCard และ Visa และสามารถบรรจุเงินเข้าสู่บัตรได้ โดยการโอนเงินจากบัญชีของลูกค้าเข้าสู่บัตรได้โดยตรง ทำให้บัตรประเภทนี้ได้รับการยอมรับจากร้านค้าที่รับบัตรเดบิต และบัตรเครดิตของยี่ห้อนั้นอยู่แล้ว อย่างไรก็ตาม แม้ว่าบัตรประเภทนี้จะได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง แต่บัตรประเภทนี้ก็ไม่สามารถเบิกถอนเงินสดจากเครื่องเบิกถอนเงินสดอัตโนมัติ (Automatic Teller Machine : ATM) ได้

4. **Open-loop Cards** บัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ประเภทนี้มีลักษณะคล้ายคลึงกับบัตรเอ ที เอ็ม (Automatic Teller Machine : ATM) โดยกลุ่มผู้ใช้บัตรประเภท Open-loop Prepaid Cards มักเป็นประชาชนกลุ่มที่ไม่ได้เป็นลูกค้าของธนาคารพาณิชย์ หรือสถาบันการเงิน โดยบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ประเภทนี้มีผู้ใช้อยู่หลายกลุ่ม ยกตัวอย่างเช่น

กลุ่มนายจ้าง จะใช้บัตรประเภทนี้ในการจ่ายเงินเดือนพนักงาน (Payroll Card) โดยการโอนเงินจากบัญชีของนายจ้างเข้าสู่บัตรบัญชีเงินเดือนของลูกจ้าง ตามอัตราค่าแรง และลูกจ้างซึ่งเป็นผู้ถือบัตรฯ สามารถนำบัตรนี้ไปใช้ซื้อสินค้า หรือบริการแทนการใช้จ่ายเงินสด นอกจากนี้ยังสามารถใช้บัตรเบิกถอนเงินสดจากเครื่องเบิกถอนเงินสดอัตโนมัติ (Automatic Teller Machine : ATM) หรือเบิกถอนเงินสดจากจุดขาย (Point of Sale : POS) กล่าวคือ ผู้ถือบัตรฯ สามารถถอนเงินสดออกจากบัตรได้ตามร้านค้าที่รับชำระด้วยบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ (Cash out) โดย Payroll Card ได้รับความนิยมนายจ้างหลายบริษัท เนื่องจากการลดปริมาณการใช้เช็ค และลดปัญหาในเรื่องการถือ โกงอันเกิดจากการใช้เช็ค

กลุ่มนักท่องเที่ยว ที่ไม่ต้องการพกพาเงินสดจำนวนมาก ในระหว่างการเดินทางท่องเที่ยวก็จะพกพาบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ประเภท Open-loop Prepaid Cards ที่เรียกว่าบัตรท่องเที่ยว (Traveler Card) ซึ่งมีลักษณะเหมือนกับเช็คเดินทาง (Travel Check) ทั่วไป แต่อยู่ในรูปแบบของบัตรพลาสติก

กลุ่มนักเรียน นักศึกษา ที่เป็นเด็กวัยรุ่น ซึ่งมีอายุไม่ถึงเกณฑ์ที่จะถือบัตรเครดิต (Credit Card) ได้ โดยพ่อแม่ ผู้ปกครอง หรือบุคคลซึ่งมีอายุเกินกว่า 18 ปี จะบรรจุมูลค่าทางการเงินลงในบัตรเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายสำหรับเด็กๆ บัตรชนิดนี้จะเป็นประเภท Open-loop Prepaid Cards ที่เรียกชื่อว่า “Teen Card” หรือบัตรสำหรับเด็กวัยรุ่น โดยบัตรจะมีความปลอดภัย และอำนวยความสะดวกในการใช้จ่าย และให้อำนาจแก่เด็กๆ ในการจัดการเรื่องค่าใช้จ่ายของตนเอง นอกจากนี้บรรดา

นายจ้างอาจจ่ายเงินค่าแรงให้กับเด็กๆ ที่ทำงานนอกเวลาเรียน (Part-time of Campus job) เข้าสู่บัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ของเด็กๆ ในทุกๆ เดือน²⁶

ในกรณีของบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ (Prepaid Card) ที่ออกโดยบริษัทที่มีความน่าเชื่อถือ และมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จัก รวมถึงบุคคลภายนอก (ธนาคาร หรือสถาบันการเงิน ร้านค้า โรงภาพยนตร์ โรงแรม สถานบริการต่างๆ ฯลฯ) เข้าร่วมในแผนงานในการออกบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์เป็นจำนวนมาก จะส่งผลให้บัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ที่ออกโดยบริษัทนั้น ได้รับการยอมรับจากผู้ถือบัตร และสามารถนำไปใช้ได้อย่างกว้างขวาง เช่น บัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ที่ออกโดยบริษัทอเมริกันเอ็กซ์เพรส (American Express) บริษัทมาสเตอร์การ์ด (Master Card) หรือบริษัทวีซ่า (Visa) กล่าวคือเป็น Branded Prepaid Cards โดย Branded Prepaid Cards จะสามารถใช้ได้เกือบทุกร้านค้า และบางครั้งสามารถนำไปใช้ชำระใบแจ้งหนี้ค่าโทรศัพท์ หรือค่าสมาชิกนิตยสาร รวมถึงสามารถเบิกถอนเงินสดจากเครื่องเบิกถอนเงินสดอัตโนมัติ (Automatic Teller Machine : ATM) ได้

โดยบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ประเภท Open-loop Prepaid Cards ถือเป็นเครื่องมือในการชำระเงินที่อำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ถือบัตรได้มากที่สุด และเป็นการช่วยป้องกันการถูกขโมยเงินสด นอกจากนี้ผู้ถือบัตรยังสามารถที่จะใช้บัตรในการเบิกถอนเงินสดจากเครื่องเบิกถอนเงินสดอัตโนมัติ (Automatic Teller Machine : ATM) ได้อีกด้วย

ระบบ Closed-loop Prepaid Cards หรือ Closed System มักจะไม่ก่อให้เกิดผลกระทบในทางกฎหมายมาก เนื่องจาก Closed System เป็นระบบที่บัตรสามารถนำไปใช้ซื้อสินค้า หรือบริการกับผู้ออกบัตรฯ เท่านั้น และโดยทั่วไปผู้ถือบัตรฯ จะบรรจุมูลค่าทางการเงินลงในบัตรไม่มาก ซึ่งจะแตกต่างกับระบบ Open-loop Prepaid Cards หรือ Open System เนื่องจาก Open System เป็นระบบที่บัตรสามารถที่จะนำไปใช้ซื้อสินค้า หรือบริการจากผู้ออกบัตรฯ หรือร้านค้าอื่นๆ ที่ผู้ออกบัตรกระทำการเป็นตัวกลาง เพื่ออำนวยความสะดวกในการชำระเงินให้กับกลุ่มฝ้ายที่สาม (ห้างร้านอื่นๆ ที่มีใช้ผู้ถือบัตร) และที่สำคัญที่สุด บัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ประเภท Open-loop Prepaid Cards ดังนั้นกฎหมายของหลายๆ ประเทศจึงมุ่งเน้นที่จะควบคุมดูแลบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ที่เป็นระบบ Open-loop Cards มากกว่า Closed-loop cards²⁷

²⁶ Network branded prepaid cards Association, (อ้างใน พักตร์สิริ สือศิริธำรงค์, “มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมผู้ประกอบการออกบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่ใช่ธนาคารพาณิชย์,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2551).

²⁷ Stored-Value Cards Not as Simple as They Look, (อ้างใน พักตร์สิริ สือศิริธำรงค์, “มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมผู้ประกอบการออกบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่ใช่ธนาคารพาณิชย์,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2551)

2.2.5 เทคโนโลยีการอ่านข้อมูลที่ใช้กับบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์

การใช้บัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์เพื่อชำระค่าสินค้าและบริการ จำเป็นที่จะต้องมียุกรณ์เชื่อมต่อกับบัตร เรียกว่า สมาร์ทการ์ดรีดเดอร์ (Smart Card Reader) โดยเครื่องอ่านบัตรที่ใช้กับบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ หรือ Smart Card มีอยู่ 3 ประเภท²⁸ คือ

1. เทคโนโลยีแบบมีการสัมผัส (Contact Technology) โดยมีการฉีกชิพทองขนาดเล็กเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณครึ่งนิ้วเอาไว้ที่ด้านหน้าของบัตรแทนการใช้แถบแม่เหล็ก (Magnetic Stripe) ซึ่งการใช้งานมีความจำเป็นที่จะต้องสอดบัตรเข้าไปในเครื่องอ่านบัตรที่เรียกว่าสมาร์ทการ์ดรีดเดอร์ (Smart Card Reader) และเมื่อสอดบัตรเข้าไปในเครื่องอ่านบัตร แผ่นทองคำที่อยู่บนหน้าบัตรจะสัมผัสกับหัวต่อ หรือคอนเน็กเตอร์ทางไฟฟ้า ซึ่งจะทำการส่งถ่ายข้อมูลเข้าและออกจากชิพ และข้อมูลจะถูกอ่าน บันทึก หรือประมวลผลจากไมโครชิพ

2. เทคโนโลยีแบบไม่มีการสัมผัส (Contact-less technology) หรือ RF Cards การใช้เทคโนโลยีนี้จะสะดวกกว่า เพียงแต่ผู้ถือบัตรฯ นำบัตรวางใกล้ๆ กับสายอากาศเท่านั้น โดยไม่ต้องมีการสอดบัตรเข้าไปในเครื่องอ่านบัตร บัตรชนิดประเภทนี้ภายในมีการฉีกชิพคอมพิวเตอร์ และขอลวดสายอากาศไว้ภายในซึ่งใช้ในการติดต่อกับเครื่องรับ/เครื่องส่งที่อยู่ในระยะไกล (Remote receiver/transmitter) เนื่องจากเป็นเทคโนโลยีที่ใช้คลื่นความถี่วิทยุ (Radio Frequency) ในการสื่อสารระหว่างเครื่องอ่านข้อมูล (Reader) หรือเครื่องเขียนข้อมูล (Writer) โดยการ Modulation ข้อมูลที่ต้องการส่งเข้ากับคลื่นพาห์ (Carrier) แล้วแพร่กระจายคลื่นวิทยุผ่านสายอากาศ (Antenna) ออกไป โดยตัวบัตรจะประกอบด้วยชิพ และสายอากาศ (Antenna) ที่ใช้สำหรับรับรับเอาคลื่นวิทยุที่ประกอบด้วยคลื่นพาห์ และข้อมูลเข้ามาทางสายอากาศ และทำการเปลี่ยนแปลงคลื่นวิทยุเป็นพลังงานไฟฟ้าเพื่อเลี้ยงชิพสมาร์ทการ์ดให้สามารถทำงานได้ แล้วทำการแยกข้อมูล (Data) ออกจากคลื่นพาห์ เพื่อนำเอาข้อมูลนั้นไปใช้งานต่อไป²⁹

3. เทคโนโลยีแบบผสม (CombiCard) เป็นเทคโนโลยีที่ผสมผสานเอาเทคโนโลยีแบบมีการสัมผัส (Contact Technology) และเทคโนโลยีแบบไม่สัมผัส (Contact-less Technology) เข้าไว้ในบัตรใบเดียวกัน เพื่อเพิ่มความสะดวก และประโยชน์ในการใช้งานเพิ่มมากขึ้น

²⁸ Technology Smartcard, (อ้างใน พักตร์สิริ สือศิริธำรงค์, “มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมผู้ประกอบการออกบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่ใช่ธนาคารพาณิชย์,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2551)

²⁹ Contact-less Smart Card, (อ้างใน พักตร์สิริ สือศิริธำรงค์, “มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมผู้ประกอบการออกบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่ใช่ธนาคารพาณิชย์,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2551)

โดยข้อดีของบัตรที่ใช้เทคโนโลยีแบบ contact-less ผู้ใช้จะได้รับความสะดวกในการใช้งานมากขึ้น เพียงแค่แตะเบาๆ ข้อมูลจะถูกอ่านส่งเข้าเครือข่าย นอกจากสะดวก และรวดเร็วกว่า และความปลอดภัยในเรื่องถูกขโมยข้อมูลก็มีน้อยกว่าระบบ contact ที่ต้องเสียบไปในเครื่องอ่าน แต่ข้อเสียของบัตรชนิดนี้ คือ โอกาสที่ระบบจะล่มย่อมมีมากกว่า

2.2.6 ระบบการชำระเงินผ่านบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ประเภทบัตรชำระล่วงหน้า (Prepaid Card)

ระบบการชำระเงินผ่านบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ประเภทบัตรชำระล่วงหน้า (Prepaid Card) มีความคล้ายคลึงกับเงินสดมาก โดยออกแบบมาให้สามารถทำการชำระเงินโดยไม่ต้องเปิดเผยตัวตนของผู้ทำธุรกรรม (Anonymous) นอกจากนี้ยังสามารถทำธุรกรรมระหว่างผู้ถือบัตรฯ กับผู้ถือบัตรฯ (User-to-User) ซึ่งการชำระเงินค่าสินค้า หรือค่าบริการผ่านบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ประเภทนี้สามารถแบ่งออกเป็น 2 ระบบ กล่าวคือ

1. **Point of sale Purchases (POS)** หมายถึง กรณีการชำระเงินค่าสินค้าและบริการในร้านค้าปลีก ซึ่งผู้ใช้นำเอาบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ไปใช้ในการชำระเงินแทนเงินสด โดยการสอดบัตร หรือวางบัตรบนเครื่องอ่านบัตร (Terminal) ของร้านค้า และ Terminal จะทำการหักมูลค่าที่สะสมเอาไว้ในบัตรตามจำนวนเงินที่จะต้องชำระ

2. **Remote Purchases** หมายถึง กรณีการชำระค่าสินค้า หรือค่าบริการผ่านทางเครือข่ายอินเทอร์เน็ต (Internet) หรือ Smart Telephone เมื่อทำการซื้อสินค้าในร้านค้าบนอินเทอร์เน็ต ผู้ถือบัตรฯ จะต้องสอดบัตรเข้าไปในเครื่องอ่านบัตรที่ติดตั้งอยู่กับเครื่องคอมพิวเตอร์ หรือโทรศัพท์ของผู้ถือบัตรฯ จากนั้นมูลค่าในบัตรของผู้ถือบัตรฯ จะโอนไปยังอุปกรณ์ของผู้ขายผ่านทางเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

เครื่องอ่านบัตร (Smart Card Reader) เป็นอุปกรณ์ที่มีราคาไม่แพง ใช้กำลังต่ำ สามารถต่อเพิ่มกับเครื่องคอมพิวเตอร์ที่มีอยู่ได้ และมีแนวโน้มว่าอุปกรณ์ต่อเชื่อมกับคอมพิวเตอร์หรือเพอริเฟอรัล (Peripherals) จะมีราคาที่ต่ำลง³⁰

กรณีตัวอย่างการชำระเงินผ่านบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ประเภทบัตรชำระล่วงหน้า

³⁰ พันธุ์ศักดิ์ ศรีทรัพย์, (อ้างใน พักตร์สิริ สื่อศิริธำรงค์, “มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมผู้ประกอบการธุรกิจออกบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่ใช่ธนาคารพาณิชย์,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2551)

1. กรณีศึกษา : Proton Card³¹

Proton Card คือ บัตรชำระล่วงหน้าที่ทำหน้าที่เป็นกระเป๋าสตางค์อิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Purse) เทคโนโลยีสมาร์ทการ์ดในระบบของ Proton ได้ถูกพัฒนาขึ้นโดย Bull ซึ่งไมโครโปรเซสเซอร์การ์ดใบแรกได้ผลิตขึ้นในปี ค.ศ. 1979 โดยความร่วมมือของบริษัท Motorola และ Proton ได้รับการพัฒนาโดย Banksys S.A ในราชอาณาจักรเบลเยียม

เทคโนโลยี Proton ได้แพร่หลายไปทั่วโลกโดยสถาบันการเงินต่างๆ โดยบริษัท อเมริกันเอ็กซ์เพรส (American Express) เป็นบริษัทแรกที่ใช้เทคโนโลยี Proton ในสหรัฐอเมริกา และมีการใช้เทคโนโลยี Proton ในอีกหลายประเทศทั่วโลก เช่น ChipKnip : ในประเทศเนเธอร์แลนด์ Proton : ในราชอาณาจักรเบลเยียม ECard : ในเครือรัฐออสเตรเลีย และ Cash : ในราชอาณาจักรสวีเดน

1.1 การทำงานของ Proton

Proton สามารถทำงานได้ทั้งในระบบ Point of sale Purchases (POS) และ Remote Purchases โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้กับรายการชำระเงินที่มียอดชำระไม่สูง ประมาณ 15 US. หรือต่ำกว่า โดย Proton Card จะถูกใช้ในการชำระเงิน ณ จุดขายตามร้านค้าปลีก เครื่องชำระเงินอัตโนมัติ โทรศัพท์ที่ติดตั้งเครื่องอ่านบัตร (Smart Phone) และคอมพิวเตอร์ที่เชื่อมต่อกับระบบอินเทอร์เน็ต โดยมีกระบวนการทำงานดังต่อไปนี้

1. ใช้ PIN (Personal Identification Number) โดยผู้ใช้จะต้องชำระเงินล่วงหน้าให้กับผู้ออกบัตร ซึ่งอาจกระทำโดยการโอนเงินจากบัญชีเงินฝากธนาคารของผู้ใช้ ซึ่งการโอนเงินเพื่อบรรจุลงในบัตรอิเล็กทรอนิกส์สามารถกระทำได้โดยตรงผ่านทางธนาคาร หรือกระทำผ่านเครื่อง Automated Teller Machine - ATM

2. Proton Card สามารถใช้ใน Terminal ในร้านค้า และ Terminal ที่ติดตั้งอยู่ใน Module ในเครื่องขายสินค้าอัตโนมัติ เมื่อผู้ถือบัตรสอดบัตรเข้าไปใน Terminal บนหน้าจอของ Terminal จะแสดงยอดเงินที่ต้องชำระ

3. เมื่อผู้ถือบัตรยืนยันความถูกต้องของจำนวนเงิน โดยการกดปุ่ม OK รายการชำระเงินจะถูกดำเนินการ ในกรณีที่จำนวนเงินไม่ถูกต้อง ผู้ถือบัตรสามารถกดปุ่ม Stop ซึ่งมีผลทำให้รายการชำระเงินจะถูกลบล้างไป และสามารถเริ่มทำรายการชำระเงินที่ถูกต้องใหม่อีกครั้ง โดยที่ขณะที่ทำรายการชำระเงินไม่ต้องมีการใส่ PIN (Personal Identification Number) เนื่องจาก

³¹ Olivier Hance and Suzan Dionne Balz, (อ้างใน พัทธศรีศิริ สือศิริธารรงค์, “มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมผู้ประกอบการออกบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่ใช่ธนาคารพาณิชย์,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2551)

Proton Card เป็นบัตรที่มีการชำระเงินล่วงหน้าเอาไว้แล้ว ดังนั้นมูลค่าที่บรรจุอยู่ในบัตรจะทำหน้าที่เสมือนหนึ่งเงินสด

4. ชิพ (Chip) ที่ฝังอยู่ในบัตร และเงิน Terminal จะทำหน้าที่ระบุตัวตน และ Terminal จะทำหน้าที่ตรวจสอบ และรับรองลายมือชื่อ หรือสัญลักษณ์ดิจิทัลที่บรรจุอยู่ในโครงสร้างของบัตร

5. Terminal จะทำการหักจำนวนเงินที่บรรจุอยู่ในบัตร และจำนวนเงินที่ถูกหักออกนั้น จะถูกจ่ายเข้าบัญชีของผู้ขาย (ณ เวลาสิ้นวันทำการ) โดยเงินอิเล็กทรอนิกส์ที่ถูกใช้ไปแล้วจะไม่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้ โดยผู้ถือ Proton Card จะต้องเสียค่าธรรมเนียมประมาณ 5 US

1.2 ความเป็นส่วนตัวของผู้ใช้บัตร

ในระบบ Proton ข้อมูลต่างๆ ของผู้ถือบัตร ร้านค้าจะไม่สามารถพิสูจน์ตัวบุคคลผู้ถือบัตร ข้อมูลที่จะระบุถึงตัวตนของผู้ถือบัตรจะถูกจัดเก็บไว้เป็นความลับ ดังนั้น ระบบ Proton จะให้ความเป็นส่วนตัวกับผู้ถือบัตรสูง

1.3 ความรับผิดชอบของผู้ใช้บัตร

ในกรณีของบัตรหาย หรือบัตรถูกขโมย เงินที่บรรจุอยู่ในบัตรจะไม่สามารถเอากลับคืนได้

2. กรณีศึกษา: Mondex International Limited

Mondex เป็นเงินสดอิเล็กทรอนิกส์ที่อยู่ในรูปแบบของสมาร์ทการ์ด (Smart Card) เมื่อผู้ใช้ได้ทำการบรรจุหน่วยเงินลงในบัตรแล้ว บัตรจะทำหน้าที่เหมือนกับเงินสด โดย Mondex Smart Card ไม่มีการเชื่อมโยงกับบัญชีเงินฝากของผู้ถือบัตร ระบบ Mondex ได้รับการพัฒนาขึ้นในปี ค.ศ. 1990 โดย Tim Jone และ Graham Hight Street Bank Natwest (National Westminster Bank Plc) และได้ขายเทคโนโลยีให้กับ Mondex International Limited ซึ่งร่วมกับธนาคารระหว่างประเทศจำนวน 28 ธนาคาร และบริษัทสื่อสารโทรคมนาคม

2.1 การทำงานของระบบ Mondex Smart Card

2.1.1 ในระบบ Mondex หน่วยเงินอิเล็กทรอนิกส์จะถูกบรรจุอยู่ในคอมพิวเตอร์ชิพ (Computer Chip) ที่ฝังอยู่ในบัตร วิธีการบรรจุหน่วยเงินลงในบัตร ผู้ถือบัตรสามารถใช้วิธีการโอนเงินจากบัญชีเงินฝากในธนาคารของตน เพื่อบรรจุลงในบัตร โดยการกระทำผ่านธนาคาร หรือผ่านเครื่องฝากถอนเงินอัตโนมัติ (Automate Teller Machine : ATM) ก็ได้

2.1.2 ผู้ถือบัตรสามารถใช้บัตร Mondex Smart Card กับร้านค้าโดยทั่วไป (ร้านค้าที่ยินยอมรับชำระด้วยบัตร) และในขณะเดียวกัน Mondex Smart Card สามารถใช้ซื้อสินค้าทางระบบออนไลน์ (Online) ในร้านค้าบนอินเทอร์เน็ต (Internet) ได้อีกด้วย โดยวิธีการชำระเงินค่าสินค้าหรือค่าบริการโดยใช้ Mondex Smart Card ในกรณีการชำระค่าสินค้า หรือค่าบริการ

ในร้านค้าทั่วไปสามารถทำได้ด้วยการสอดบัตรเข้าไปใน Terminal ของร้านค้า Terminal จะทำรายการชำระเงินตามจำนวนเงินที่ต้องจ่าย และยอดเงินที่สะสมอยู่ในบัตรจะถูกหักทอนลงตามจำนวนนั้น

ในกรณีการชำระค่าสินค้า หรือค่าบริการผ่านระบบออนไลน์ในร้านค้าบนอินเทอร์เน็ต (Internet) เมื่อผู้ซื้อกดปุ่มยืนยันการซื้อแล้ว ผู้ซื้อต้องสอด Mondex Smart Card เข้าไปในเครื่องอ่านบัตร (Card Reader) มูลค่าในบัตรของผู้ซื้อจะถูกโอนเข้าสู่อุปกรณ์ของผู้ขาย หากหน่วยเงินที่บรรจุอยู่ในบัตรมีไม่เพียงพอ รายการชำระจะถูกปฏิเสธ โดยในระบบ Mondex Smart Card ไม่ต้องเข้ารหัส PIN (Personal Identification Number) เนื่องจากระบบของ Mondex Smart Card เป็นระบบที่ผู้ซื้อชำระเงินล่วงหน้าไปแล้ว

2.1.3 Terminal ของร้านค้า จะบันทึกรายการชำระเงินทุกรายการ และทำหน้าที่ระบุตัวบัตร ต่อจากนั้นร้านค้าสามารถถ่ายโอนข้อมูล (Download) มูลค่าทางการเงินที่ได้รับมาจากผู้ซื้อสินค้าใส่ลงในบัตรของร้านค้าโดยการสอดบัตรเข้าไปใน Terminal และทำการถ่ายโอนข้อมูล และร้านค้าสามารถนำมูลค่าทางการเงินดังกล่าวฝากเข้าในบัญชีเงินฝากธนาคารของร้านค้าได้ หรือร้านค้าอาจนำหน่วยเงินที่ได้รับมาไปใช้ซื้อสินค้า หรือบริการอย่างอื่นได้³² (เหมือนเงินสด)

2.1.4 เมื่อมูลค่าได้บรรจุลงใน Mondex Smart Card แล้ว ผู้ถือบัตรสามารถนำไปใช้ได้ ซึ่งการทำรายการชำระเงินโดยใช้ Mondex Smart Card จะไม่มีขั้นตอนการอนุมัติโดยสถาบันการเงิน ซึ่งเป็นข้อดีของบัตรชนิดนี้ เพราะจะเป็นการลดค่าใช้จ่ายในการทำรายการชำระเงิน ซึ่งทำให้การใช้ Mondex Smart Card มีค่าใช้จ่ายต่อรายการชำระเงินหนึ่งต่ำมาก ดังนั้น ระบบ Mondex จึงสามารถในการชำระค่าสินค้า หรือบริการที่มีจำนวนไม่สูง (Micro Payment) ได้เป็นอย่างดี

2.1.5 ระบบ Mondex Smart Card สามารถที่โอนมูลค่าจากบัตรใบหนึ่งไปสู่บัตรใบอื่นๆ ได้ ทำให้ผู้ถือบัตรสามารถทำรายการชำระเงินระหว่างบุคคลต่อบุคคลได้ (Person to Person) โดยไม่จำเป็นต้องมีคู่มือฝ่ายที่สามเข้ามาทำหน้าที่เป็นตัวกลาง ซึ่งเป็นคุณสมบัติเด่นของระบบบัตรชำระล่วงหน้า (Prepaid Smart Card) ที่มีความคล้ายคลึงกับเงินสดมากที่สุด

2.2 ความเป็นส่วนตัวของผู้ถือบัตร

ระบบของ Mondex Smart Card จะไม่ให้ความเป็นส่วนตัวกับผู้ถือบัตรอย่างเต็มที่ เนื่องจากบัตรมีการบันทึกรายการชำระเงินย้อนหลังประมาณ 10 รายการ และ Terminal ของร้านค้าจะทำการเก็บบันทึกรายการชำระเงินย้อนหลังประมาณ 300 รายการ รวมทั้งเก็บรหัสของ

³² มูลค่าเงินอิเล็กทรอนิกส์ที่เก็บรักษาไว้ใน Mondex Smart Card สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้, (อ้างใน พัทธ์ธีร์ ลือศิริธำรงค์, “มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมผู้ประกอบการออกบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่ใช่ธนาคารพาณิชย์,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2551)

บัตร (Card Number) รวมถึงยอดเงินในการชำระของแต่ละรายการ และวัน เวลาที่ทำรายการชำระ
เงินด้วย

2.3 ความรับผิดชอบของผู้ถือบัตร

ความรับผิดชอบของผู้ถือ Mondex Smart Card จะขึ้นอยู่กับความตกลง และเงื่อนไขของผู้ใช้
และร้านค้า ซึ่งข้อตกลง และเงื่อนไขดังกล่าวมักมีการจัดทำขึ้นแตกต่างกันไปในแต่ละประเทศ

2.3 นิติสัมพันธ์ระหว่างผู้ออกบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ และผู้ถือบัตรฯ

ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ออกบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ และผู้ถือบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์จะ
เป็นความสัมพันธ์ในทางสัญญา คือสัญญาให้บริการบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ โดยมีคู่สัญญาสองฝ่าย
คือ ผู้ออกบัตรฯ ฝ่ายหนึ่ง และผู้ถือบัตรฯ อีกฝ่ายหนึ่ง โดยทั่วไปจะทำเป็นลายลักษณ์อักษร และ
จัดทำเอาไว้ล่วงหน้าก่อนที่จะจำหน่ายบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ โดยในสัญญาให้บริการบัตรเงิน
อิเล็กทรอนิกส์จะมีสาระสำคัญเกี่ยวกับสิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบของคู่สัญญาจากการออกบัตร
และการใช้บัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์

ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มิได้บัญญัตินิยามของคำว่าสัญญาไว้ว่าหมายถึง
อะไรอย่างแน่ชัด แต่เมื่อได้พิจารณาจากคำอธิบายโดยทั่วไปประกอบกับนิยามของคำว่า “นิติกรรม”
แล้ว อาจกล่าวได้ว่า “สัญญา หมายถึง นิติกรรมสองฝ่าย หรือหลายฝ่าย ที่เกิดจากการแสดงเจตนา
เสนอ และเจตนาสนองรับที่ต้องตรงกันของบุคคลตั้งแต่สองฝ่ายขึ้นไป ที่มุ่งจะก่อให้เกิดการ
เปลี่ยนแปลง หรือระงับซึ่งนิติสัมพันธ์”³³ ดังนั้นบุคคลจะต้องมีความสามารถสมบูรณ์ตามกฎหมาย
โดยไม่ใช่ผู้เยาว์ หรือเป็นผู้ไร้ความสามารถ ซึ่งกฎหมายจำกัดสิทธิในการก่อนิติกรรมสัญญาต้องมี
สิทธิในการทำนิติกรรมสัญญากับบุคคลอื่นตามหลักเสรีภาพในการทำสัญญา โดยคู่สัญญาต้องมี
สิทธิหน้าที่ และความรับผิดชอบตามข้อสัญญาที่ได้ตกลงกัน โดยสัญญาจะมีผลผูกพัน และบังคับได้แก่
คู่สัญญา เว้นแต่ข้อสัญญานั้นมีวัตถุประสงค์เป็นการต้องห้ามชัดแจ้ง โดยกฎหมาย เป็นการฝ่าฝืน
หรือขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน³⁴

ในเรื่องนิติสัมพันธ์ระหว่างผู้ออกบัตรฯ และผู้ถือบัตรฯ เงินอิเล็กทรอนิกส์ ผู้เขียน
จะแยกพิจารณาตามระบบของบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ กล่าวคือบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ระบบ

³³ ศนันดรนต์ โสคติพันธุ์, (อ้างใน พัทธ์ธีร์ ลือศิริธำรงค์, “มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมผู้ประกอบการ
ธุรกิจออกบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่ใช่ธนาคารพาณิชย์,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2551)

³⁴ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 150 การใดมีวัตถุประสงค์เป็นการชัดแจ้งโดยกฎหมาย
เป็นการฝ่าฝืน หรือเป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน การนั้นเป็นโมฆะ

Closed-loop Card และ Open-loop Card ซึ่งนิติสัมพันธ์ระหว่างผู้ออกบัตร และผู้ถือบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ในการออก และการใช้บัตรทั้งสองระบบนี้มีความแตกต่างกัน กล่าวคือ

2.3.1 บัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ในระบบปิด (Closed loop)

บัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ระบบปิด (Closed-loop) เป็นบัตรที่สามารถนำไปใช้ซื้อสินค้าและบริการกับร้านค้าที่ได้ระบุไว้โดยเฉพาะเจาะจงเท่านั้น หรือเป็นบัตรที่มีวัตถุประสงค์เป็นการเฉพาะ เช่น บัตรโทรศัพท์ หรือเป็นกรณีที่ผู้ออกบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ออกบัตรเพื่อใช้ในการกิจการของตนเองเพียงกิจการเดียว (Single Purpose Pre Paid Card)

นิติสัมพันธ์ระหว่างผู้ออกบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ และผู้ถือบัตรฯ ในระบบ Closed-loop เป็นสัญญาซึ่งมีคู่สัญญาสองฝ่าย คือ ผู้ออกบัตรฯ (Issuer) ฝ่ายหนึ่ง และผู้ถือบัตรฯ (Card Holder) อีกฝ่ายหนึ่ง โดยสัญญาให้ใช้บัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์มักจะเป็นสัญญาเอาไว้ล่วงหน้า หรือที่เรียกว่า สัญญาสำเร็จรูป³⁵ โดยสาระสำคัญในสัญญาจะกล่าวถึงสิทธิ และหน้าที่ของคู่สัญญา รวมถึงกำหนดเงื่อนไขเกี่ยวกับการใช้งาน และการรับสิทธิประโยชน์ที่เกิดจากการใช้บัตร เช่น การสะสมแต้มรางวัล คุปองดิจิทัล (E-Coupon) หรือส่วนลดสินค้า หรือบริการอื่นๆ ซึ่งเรียกว่า โปรแกรมLOYALTY (Loyally Program)

2.3.2 บัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ในระบบเปิด (Open loop)

บัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ระบบเปิด (Open-loop) เป็นบัตรที่สามารถนำไปใช้ในการซื้อสินค้าหรือบริการในร้านค้า หรือสถานบริการได้หลายแห่ง และบัตรฯ ประเภทนี้มีลักษณะที่สำคัญคือ ผู้ถือบัตรฯ สามารถที่จะใช้บัตรในการเบิกถอนเงินสดจากเครื่องเบิกถอนเงินสดอัตโนมัติได้ด้วย ดังนั้น นิติสัมพันธ์ระหว่างผู้ออกบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ และผู้ถือบัตรในระบบ Open-loop จึงมีลักษณะคล้ายคลึงกับสัญญาฝากทรัพย์ วิธีการเฉพาะการฝากเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

สัญญาฝากทรัพย์ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 ลักษณะ 10 ฝากทรัพย์ หมวด 1 บทเบ็ดเสร็จทั่วไปได้ให้ความหมายของการฝากทรัพย์ไว้ในมาตรา 657 ดังนี้

มาตรา 657 อันว่าฝากทรัพย์นั้น คือ สัญญาซึ่งบุคคลคนหนึ่ง เรียกว่า ผู้ฝากส่งมอบทรัพย์สินให้แก่บุคคลอีกคนหนึ่งเรียกว่าผู้รับฝาก และผู้รับฝากตกลงว่าจะเก็บรักษาทรัพย์สินนั้นไว้ในอารักขาแห่งตนแล้วจะคืนให้ เมื่อพิจารณาประกอบกับ มาตรา 672 ซึ่งเป็นวิธีการเฉพาะการฝาก

³⁵ พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 มาตรา 3 “สัญญาสำเร็จรูป” หมายความว่า สัญญาที่ทำเป็นลายลักษณ์อักษรโดยมีการกำหนดข้อสัญญาที่เป็นสาระสำคัญไว้ล่วงหน้า ไม่ว่าจะทำในรูปแบบใด ซึ่งคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดนำมาใช้ในการประกอบกิจการของตน

เงินซึ่งบัญญัติว่า ถ้าฝากเงิน ท่านให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่า ผู้รับฝากไม่พึงต้องส่งคืนเป็นเงินทองตราอันเดียวกันกับที่ฝาก แต่จะต้องคืนเงินให้ครบจำนวน

เมื่อพิจารณาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 657 และมาตรา 672 ประกอบกันแล้ว จะพบว่า “การรับฝากเงิน” คือ สัญญาฝากทรัพย์อย่างหนึ่ง ซึ่งบุคคลหนึ่ง เรียกว่า ผู้ฝากเงิน ส่งมอบเงินให้แก่อีกบุคคลหนึ่ง เรียกว่า ผู้รับฝากเงิน และผู้รับฝากเงินตกลงว่าจะเก็บรักษาเงินนั้นไว้ และจะคืนให้ตามจำนวนที่รับฝาก โดยไม่ต้องส่งคืนเงินทองตราอันเดียวกันกับที่ฝาก

เมื่อพิจารณาธุรกรรมการออกบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ประเภท Open-loop แล้ว แม้ว่าผู้ถือบัตรจะสามารถเบิกถอนเงินสดออกจากมูลค่าที่เก็บรักษาอยู่ในบัตรฯ ได้ โดยการเบิกถอนเงินสด สามารถทำได้ 2 วิธี กล่าวคือ

1. เบิกถอนเงินสดจากเครื่องเบิกถอนเงินสดอัตโนมัติ (Automatic Teller Machine : ATM)
2. เบิกถอนเงินสดจากร้านค้าที่ยินยอมรับบัตร (Cash Out)

การออกเงินอิเล็กทรอนิกส์ลักษณะเช่นนี้ ไม่เข้าองค์ประกอบของสัญญารับฝากเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แม้ว่าผู้ถือบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ส่งมอบเงินสดให้กับผู้ออกบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ แต่การส่งมอบเงินนี้จะมีลักษณะเป็นการชำระเงินล่วงหน้าให้กับผู้ออกบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์เพื่อแลกเปลี่ยนเป็นเงินอิเล็กทรอนิกส์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการชำระค่าสินค้า หรือค่าบริการ และเป็นการอำนวยความสะดวกให้กับผู้ถือบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ โดยผู้ออกบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ไม่มีเจตนาที่จะเก็บรักษาเงินนั้นไว้เพื่อคืนให้กับผู้ถือบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์แต่อย่างใด การที่บัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ประเภทนี้จะสามารถเบิกถอนเงินสดออกจากบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ได้ก็เป็นเพียงข้อตกลงในสัญญาให้บริการบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์เท่านั้น ดังนั้น นิติสัมพันธ์ระหว่างผู้ออกบัตรฯ และผู้ถือบัตรฯ จึงเป็นสัญญาให้บริการเครื่องมือในการชำระเงิน มิใช่สัญญารับฝากเงิน

ในปัจจุบันมีผู้ประกอบการให้บริการบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Purse) อยู่หลายบริษัท³⁶ ซึ่งข้อสัญญาและเงื่อนไขในการให้บริการจะมีเนื้อหาบางประการที่แตกต่างกันไปบ้าง

³⁶ ในประเทศไทยมีผู้ประกอบการให้บริการบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ที่มีใช้สถาบันการเงินอยู่หลายราย, (อ่างใน พักตร์สิริ สื่อศิริธำรงค์, “มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมผู้ประกอบการออกบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่ใช่ธนาคารพาณิชย์,” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2551) ได้แก่

1. บริษัท ไทยสมาร์ตการ์ด จำกัด เลขที่หนังสืออนุญาต 001/2548 วันที่ออกหนังสือ 1 พ.ค. 2548
2. บริษัท เพย์เมนท์ โซลูชั่น จำกัด เลขที่หนังสืออนุญาต 002/2548 วันที่ออกหนังสือ 24 มิ.ย. 2548
3. บริษัท แอดวานซ์ เอ็มเปย์ จำกัด เลขที่หนังสืออนุญาต 003/2548 วันที่ออกหนังสือ 24 มิ.ย. 2548
4. บริษัท เพย์สบาย จำกัด เลขที่หนังสืออนุญาต 005/2548 วันที่ออกหนังสือ 20 ก.ค. 2548
5. บริษัท แอดวานซ์ เมจิก การ์ด จำกัด เลขที่หนังสืออนุญาต 006/2548 วันที่ออกหนังสือ 20 ก.ค. 2548

ผู้เขียนได้ยกตัวอย่างข้อตกลง และเงื่อนไขในการให้บริการบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ของบริษัท ไทยสมาร์ตการ์ด จำกัด ซึ่งบริษัทผู้ให้บริการบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ที่มี ไซเบอร์เนต จำกัด ได้กำหนดสิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบอันเนื่องเกี่ยวกับการใช้บัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ไว้ ดังนี้

สิทธิของผู้ออกบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์

1. ผู้ออกบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์มีสิทธิที่จะรับเงินล่วงหน้าจากผู้ถือบัตรฯ และมีสิทธิที่จะได้รับค่าธรรมเนียม และค่าใช้จ่ายอื่นที่เกี่ยวข้องกับการใช้บัตร
2. ผู้ออกบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์มีสิทธิที่จะหักมูลค่าคงเหลือในบัตร เมื่อผู้ถือบัตรใช้บัตรเพื่อชำระค่าสินค้าหรือบริการ หรือมีการแลกเปลี่ยนเงินอิเล็กทรอนิกส์เป็นเงินสด
3. ผู้ออกบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์มีสิทธิในการเปลี่ยนแปลง แก้ไข เพิ่มเติมเงื่อนไขการใช้บัตรข้อใดข้อหนึ่ง หรือทั้งหมด

หน้าที่ของผู้ออกบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์

1. ผู้ออกบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ มีหน้าที่ในการให้บริการบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ ตามข้อตกลง และเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในสัญญา
2. ผู้ออกบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ มีหน้าที่ต้องแจ้งการเปลี่ยนแปลง แก้ไข หรือเพิ่มเติมเงื่อนไข หรือข้อตกลงเกี่ยวกับการใช้บัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ ให้ผู้ถือบัตรทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่า สามสิบวัน โดยการแจ้งเป็นลายลักษณ์อักษร
3. ผู้ออกบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์มีหน้าที่จะต้องออกบัตรใหม่แทนบัตรเก่าที่ชำรุด และถ่ายโอนสิทธิประโยชน์ที่บันทึกอยู่ในบัตร หากความชำรุดนั้นเกิดขึ้นจากความบกพร่องของขั้นตอนในการผลิตบัตร

สิทธิของผู้ถือบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์

1. สิทธิในการใช้ประโยชน์จากบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ตามเงื่อนไข และข้อตกลงในสัญญาให้บริการบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ กล่าวคือ สิทธิในการใช้บัตรเพื่อชำระค่าสินค้า หรือบริการ ในร้านค้าที่บริษัทผู้ออกบัตรกำหนด สิทธิในการได้รับประโยชน์อื่นอันเกิดจากการใช้บัตร (การสะสมคะแนนเพื่อแลกของรางวัล การได้รับคูปองดิจิทัล และสิทธิในการได้รับส่วนลดทันที เมื่อชำระค่าสินค้าหรือบริการผ่านบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์)
2. สิทธิในการตรวจสอบความถูกต้องของมูลค่าทางการเงินที่เก็บสะสมอยู่ในบัตร และความถูกต้องของการเติมมูลค่าเงินลงในบัตร รวมถึงสิทธิประโยชน์อื่นที่เก็บบันทึกในบัตร
3. สิทธิที่จะได้รับการแจ้ง หากมีการเปลี่ยนแปลง แก้ไข หรือเพิ่มเติมเงื่อนไข หรือข้อตกลงเกี่ยวกับการใช้บัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์

4. สิทธิในการยกเลิกการใช้งานบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ แต่จะต้องเสียค่าธรรมเนียมในการยกเลิกบัตร และโอนยอดเงินคงเหลือคืนผู้ถือบัตร

หน้าที่ของผู้ถือบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์

1. หน้าที่ในการชำระเงินค่าธรรมเนียม และค่าใช้จ่ายอื่นอันเนื่องมาจากการใช้บัตร
2. หน้าที่ในการระวังรักษาบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์มิให้ชำรุด หรือสูญหาย เนื่องจากตามข้อตกลง และเงื่อนไขในการให้บริการบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ ในกรณีที่บัตรชำรุดอันเกิดจากเหตุภายนอก หรือการกระทำของผู้ถือบัตร ไม่ว่าจะโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ บริษัทจะไม่รับผิดชอบในการเปลี่ยนบัตรใบใหม่ให้ หรือในกรณีที่บัตรสูญหาย หรือถูกขโมย บริษัทจะไม่รับผิดชอบใดๆ ทั้งสิ้น

2.4 นิติสัมพันธ์ระหว่างร้านค้าที่รับชำระด้วยบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ และผู้ถือบัตร

นิติสัมพันธ์ระหว่างผู้ถือบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ และร้านค้าจะเป็นไปตามสัญญาซื้อขายสินค้า หรือสัญญาให้บริการแล้วแต่กรณี โดยสิทธิ และหน้าที่ย่อมเป็นไปตามบทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้อง กล่าวคือหากกรณีเป็นการซื้อขายสินค้า สิทธิ และหน้าที่ระหว่างผู้ซื้อ และผู้ขายจะเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมสัญญา และบทบัญญัติในเรื่องการทำสัญญาซื้อขาย หรือให้บริการแล้วแต่กรณี โดยนิติสัมพันธ์ระหว่างร้านค้าที่รับชำระค่าสินค้า หรือค่าบริการด้วยบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ และผู้ถือบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์นั้น ผู้เขียนได้วิเคราะห์แยกเป็นประเด็น ดังต่อไปนี้

2.4.1 การชำระค่าสินค้าและบริการด้วยบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ กับการ โอนสิทธิเรียกร้องในมูลค่าทางการเงินที่เก็บรักษาอยู่ในบัตรฯ

ตามที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น บัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์เป็นเครื่องมือในการชำระเงินที่ผู้ถือบัตรฯ (Card Holder) จะต้องนำเงินสดไปชำระล่วงหน้าให้กับผู้ออกบัตรฯ ก่อนที่จะนำบัตรฯ ไปใช้ในการชำระค่าสินค้าหรือบริการ และผู้ถือบัตรสามารถแลกเปลี่ยนมูลค่าทางการเงินที่เก็บสะสมอยู่ในบัตรฯ กลับคืนมาเป็นเงินสดได้ โดยบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ (Prepaid Card) สามารถใช้ชำระค่าสินค้าหรือบริการได้เหมือนเงินสด (Cash) และเมื่อทำรายการชำระเงินเสร็จสิ้นแล้ว หน่วยเงินที่บรรจุอยู่ บัตรจะลดลงเท่ากับราคาของสินค้าหรือบริการที่ทำการซื้อ และในขณะเดียวกันร้านค้าจะได้รับหน่วยเงินเพิ่มขึ้น และเมื่อสิ้นวันทำการ หรือตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ในสัญญา ระหว่างผู้ออกบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ และร้านค้าที่รับชำระด้วยบัตรฯ โดยร้านค้าจะนำเอาเงินอิเล็กทรอนิกส์ที่ได้รับมานั้นยื่นกลับคืนไปยังผู้ออกเงินอิเล็กทรอนิกส์ (Issuer) เพื่อแลกเปลี่ยนเป็นเงินสดจากผู้ออกบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์

วิธีการชำระหนี้ค่าสินค้าหรือค่าบริการด้วยบัตรเครดิตอิเล็กทรอนิกส์จะถือว่าเป็นการที่ผู้ถือบัตรฯ โอนสิทธิเรียกร้องในมูลค่าทางการเงินที่เก็บสะสมอยู่ในบัตรฯ ให้กับร้านค้าที่รับชำระค่าสินค้าหรือบริการด้วยบัตรเครดิตอิเล็กทรอนิกส์หรือไม่ ผู้เขียนได้แยกวิเคราะห์ไว้ ดังนี้

2.4.1.1 การโอนสิทธิเรียกร้อง

การโอนสิทธิเรียกร้อง คือ การที่เจ้าหนี้ตกลงยินยอมโอนสิทธิที่จะเรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้ให้แก่บุคคลอีกคนหนึ่ง มีผลทำให้บุคคลผู้รับโอนเข้ามา เป็นเจ้าหนี้รายใหม่แทนที่เจ้าหนี้รายเดิม และมีสิทธิเรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้ได้เช่นเดียวกับเจ้าหนี้คนเดิม³⁷ โดยหลักการโอนสิทธิเรียกร้อง เจ้าหนี้อาจโอนให้แก่บุคคลใดก็ได้ ผู้รับโอนไม่จำเป็นต้องมีส่วนได้เสีย และการโอนสิทธิเรียกร้องอาจเป็นการให้เปล่าโดยไม่มีค่าตอบแทนก็ได้³⁸ แต่อย่างไรก็ตามมีข้อยกเว้นว่าสิทธิเรียกร้องบางประเภทไม่สามารถโอนให้แก่กันได้ กล่าวคือ

1. สภาพแห่งสิทธิ ไม่เปิดช่องให้โอนกันได้³⁹

1.1 หนี้เฉพาะตัว หรือสิทธิเฉพาะตัว กล่าวคือ สิทธิซึ่งโดยสภาพ ถือเป็นสิทธิเฉพาะตัว

1.2 หนี้ หรือสิทธิที่มีกฎหมายบัญญัติห้ามโอน

2. คู่กรณีมีข้อตกลงห้ามโอนกันได้⁴⁰

3. สิทธิเรียกร้องที่ศาลไม่สามารถสั่งยึดได้⁴¹ กล่าวคือ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 286 บัญญัติถึงสิทธิบางประเภทที่จะไม่อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดี เช่น สิทธิในการได้รับเงินเดือนของลูกจ้าง สิทธิในการได้รับเงินบำเหน็จ บำนาญ

³⁷ โสภณ รัตนากร, (อ้างใน พักตร์ศิริ สือศิริรังค์, “มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมผู้ประกอบการออกบัตรเครดิตอิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่ใช่ธนาคารพาณิชย์,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2551)

³⁸ ไพโรจน์ วายุภาพม, (อ้างใน พักตร์ศิริ สือศิริรังค์, “มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมผู้ประกอบการออกบัตรเครดิตอิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่ใช่ธนาคารพาณิชย์,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2551)

³⁹ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 303 บัญญัติว่า สิทธิเรียกร้องนั้น ท่านว่าจะพึงโอนกันได้ เว้นแต่สภาพแห่งสิทธินั้นเองจะไม่เปิดช่องให้โอนกันได้

⁴⁰ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 303 วรรคสอง บัญญัติว่า ความที่กล่าวมานี้ ย่อมไม่ใช่บังคับหากคู่กรณีได้แสดงเจตนาเป็นอย่างอื่น การแสดงเจตนาเช่นว่านี้ท่านห้ามไม่ให้ยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้บุคคลภายนอกผู้กระทำการโดยสุจริต

⁴¹ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 304 บัญญัติว่า สิทธิเรียกร้องเช่นใด ตามกฎหมายศาลจะสั่งยึดไม่ได้ สิทธิเรียกร้องเช่นนั้น ท่านว่าจะโอนกันหาได้ไม่

2.4.1.2 วิธีการโอนสิทธิเรียกร้อง

วิธีการโอนสิทธิเรียกร้อง แบ่งออกเป็น 3 วิธี ตามประเภทของหนี้

1. หนี้อันพึงต้องชำระแก่เจ้าหนี้คนหนึ่งโดยเฉพาะเจาะจง หมายถึง หนี้ที่มีตัวเจ้าหนี้แน่นอนโดยลูกหนี้ทราบว่าเจ้าหนี้ของตนเป็นใคร และทราบว่าตนเองจะต้องปฏิบัติการชำระหนี้ให้แก่ผู้ใด โดยขั้นตอนในการโอนจะเป็นไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 306-308 ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ

1.1 ขั้นตอนระหว่างผู้โอน และผู้รับโอน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 306 วรรคแรกตอนต้น⁴²

1.2 ขั้นตอนระหว่างลูกหนี้กับผู้รับโอน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 306 วรรคแรกตอนท้าย กำหนดถึงขั้นตอนการบอกกล่าวการโอนไปยังลูกหนี้ โดยกำหนดว่าการโอนสิทธิเรียกร้องจะมีผลต่อเมื่อ (1) มีการบอกกล่าวการโอนไปยังลูกหนี้ หรือลูกหนี้ยินยอม และ (2) คำบอกกล่าว หรือยินยอมนั้นจะต้องทำเป็นหนังสือด้วย ซึ่งหากไม่มีการบอกกล่าวเป็นหนังสือไปยังลูกหนี้ หรือได้รับความยินยอมเป็นหนังสือจากลูกหนี้แล้ว การโอนนั้นจะยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้ลูกหนี้ หรือบุคคลภายนอกไม่ได้ เนื่องจากสัญญาโอนสิทธิเรียกร้องเป็นสัญญาที่กระทำขึ้นระหว่างเจ้าหนี้เดิม และผู้รับโอน ซึ่งหากปราศจากขั้นตอนการบอกกล่าว หรือการยินยอมของลูกหนี้ สัญญาดังกล่าวย่อมไม่มีผลผูกพันลูกหนี้ เนื่องจากลูกหนี้ถือเป็นบุคคลภายนอกสัญญา

2. หนี้อันพึงต้องชำระตามคำสั่ง หมายถึง หนี้ซึ่งลูกหนี้สัญญาว่าจะชำระให้แก่เจ้าหนี้หรือตามคำสั่งของเจ้าหนี้ โดยมีตราสารแสดงสิทธิของเจ้าหนี้เอาไว้ เป็นหนี้ซึ่งไม่อาจโอนแยกต่างหากจากตราสารได้ และตราสารนั้นแสดงความเป็นหนี้อยู่ในตัวเองโดยสมบูรณ์ เป็นอิสระจากมูลเหตุที่ก่อให้เกิดหนี้ การโอนหนี้ชนิดนี้จึงต้องโอนพร้อมกับตราสาร และต้องมีการบันทึกโดยวิธีการสลักหลังให้ปรากฏการโอนไว้ที่ตราสารด้วย⁴³ โดยขั้นตอนในการโอนจะเป็นไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 309⁴⁴ กล่าวคือ การโอนหนี้อันพึงต้องชำระตามคำสั่ง

⁴² ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 306 วรรคหนึ่ง การโอนหนี้อันพึงต้องชำระแก่เจ้าหนี้คนหนึ่งโดยเฉพาะเจาะจง ถ้าไม่ทำเป็นหนังสือ ท่านว่าไม่สมบูรณ์ อนึ่งการโอนหนี้ นั้น ท่านว่าจะยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้ลูกหนี้ หรือบุคคลภายนอกได้ แต่เมื่อได้บอกกล่าวการโอนไปยังลูกหนี้ หรือลูกหนี้จะ ได้ยินยอมด้วยในการโอนนั้น คำบอกกล่าวหรือความยินยอมเช่นว่านี้ ท่านว่าต้องทำเป็นหนังสือ

⁴³ โสภณ รัตนากร, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหนี้, (ม.ป.ท: ม.ป.พ, 2542), น.415.

⁴⁴ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 309 การโอนหนี้อันพึงต้องชำระตามคำสั่งนั้น ท่านว่าจะยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้ลูกหนี้ หรือบุคคลภายนอกคนอื่นได้แต่เฉพาะเมื่อการโอนนั้น ได้สลักหลังไว้ในตราสาร และตัวตราสารนั้น ได้ส่งมอบให้แก่ผู้รับโอนไปด้วย

หรือการโอนสิทธิเรียกร้องที่มีตราสาร การโอนจะต้องทำการสลักหลัง และส่งมอบตราสารให้แก่ผู้รับโอน โดยไม่จำเป็นต้องมีการบอกกล่าว หรือได้รับความยินยอมจากลูกหนี้

3. หนี้อันพึงต้องชำระแก่ผู้ถือ หมายถึง หนี้อันพึงต้องชำระให้แก่เจ้าหนี้ ซึ่งเป็นผู้ถือตราสาร เช่นเดียวกับกรณีของข้อ 2 แต่มีข้อแตกต่างกันที่ตราสารนั้นไม่ได้ระบุชื่อผู้ทรงตราสาร และรวมถึงตัวโดยสาร ตัวชมการแสดง คุปอง ซึ่งตราสารดังกล่าวสามารถทำการโอนได้โดยการส่งมอบตราสารให้แก่ผู้รับโอนก็ถือว่าเป็นสมบูรณ์ ซึ่งในกรณีการโอนหนี้อันพึงต้องชำระแก่ผู้ถือตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ไม่ได้กำหนดวิธีการโอนเอาไว้เป็นการเฉพาะ แต่อย่างไรก็ตามในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 313 ได้บัญญัติว่า บทบัญญัติแห่งมาตราก่อนนี้ ท่านให้ใช้บังคับตลอดถึงหนี้อันพึงต้องชำระแก่ผู้ถืออันด้วยแล้วแต่กรณี ซึ่งหมายความว่าให้นำเอาหลักเรื่องผู้รับโอนมีสิทธิคิดว่าผู้โอนมาใช้กับหนี้ชนิดนี้ด้วย เมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติดังกล่าว ประกอบกับลักษณะของหนี้นี้ประเภทนี้ จะเห็นได้ว่า ผู้ถือเอกสารหรือหลักฐานแสดงสิทธิเป็นผู้มีสิทธิได้รับชำระหนี้ ซึ่งสิทธิของผู้ทรงสิทธิจะขึ้นอยู่กับ การครอบครองเอกสาร หรือหลักฐานแห่งสิทธิ ดังนั้น การโอนสิทธิชนิดนี้จึงสามารถทำได้โดยการส่งมอบเอกสาร หรือหลักฐานแสดงสิทธิ ดังกล่าวเท่านั้น

2.4.1.3 ผลของการโอนสิทธิเรียกร้อง

การโอนสิทธิเรียกร้องก่อให้เกิดผล 2 ประการ กล่าวคือ

1. ผู้รับโอนในฐานะเป็นเจ้าหนี้แทนเจ้าหนี้รายเดิม (ผู้โอน) และมีสิทธิเรียกร้องบังคับชำระหนี้เอาจากลูกหนี้ได้ในนามของตนเอง โดยสามารถใช้สิทธิต่างๆ อย่างเจ้าหนี้ผู้โอนได้ เจ้าหนี้เดิมเป็นอันสิ้นสิทธิที่มีอยู่ตามมูลหนี้ นั้น และลูกหนี้ก็ต้องชำระหนี้ให้แก่ผู้รับโอนโดยตรง โดยจะปฏิบัติการชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้รายเดิมหาได้ไม่

2. ผู้รับโอนมีสิทธิเหนือประกันแห่งหนี้ นั้นด้วย เพราะประกันดังกล่าวถือเป็นอุปกรณ์ของหนี้ประเภทนี้ที่ถูกโอนไป ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 305⁴⁵

2.4.1.4 การชำระหนี้ด้วยบัตรเครดิตอิเล็กทรอนิกส์ ไม่ถือว่าเป็นการโอนสิทธิเรียกร้องของผู้ถือบัตรฯ ให้แก่ร้านค้าที่รับบัตรเครดิตอิเล็กทรอนิกส์

การออก และการใช้บัตรเครดิตอิเล็กทรอนิกส์มีลักษณะเป็นสัญญาสามฝ่ายดังที่ได้กล่าวไว้ การรับชำระค่าสินค้า หรือบริการด้วยบัตรเครดิตอิเล็กทรอนิกส์ เป็นข้อตกลงตามสัญญาที่ได้กระทำขึ้นระหว่างผู้ออกบัตรฯ กับร้านค้าโดยตรง เมื่อร้านค้ารับชำระค่าสินค้าเป็นเงิน

⁴⁵ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 305 บัญญัติว่า เมื่อโอนสิทธิเรียกร้องไป สิทธิจำนอง หรือจำนำที่มีอยู่ เกี่ยวพันกับสิทธิเรียกร้องนั้นก็ดี สิทธิอันเกิดแก่การค้ำประกันที่ให้ไว้เพื่อสิทธิเรียกร้องนั้นก็ดี ย่อมตกไปได้แก่ผู้รับโอนด้วย

อิเล็กทรอนิกส์มาแล้ว ร้านค้าสามารถที่จะนำเงินอิเล็กทรอนิกส์ที่ได้รับมานั้น มาแลกเปลี่ยนเป็นเงินสดกับผู้ออกบัตรฯ ได้ตามจำนวนของเงินอิเล็กทรอนิกส์ที่ได้รับมา ดังนั้น การที่ร้านค้ายินยอมรับชำระค่าสินค้า หรือบริการด้วยบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์นั้น จึงมิใช่เป็นการรับโอนสิทธิเรียกร้องในมูลค่าของเงินอิเล็กทรอนิกส์จากผู้ถือบัตรฯ แต่อย่างใด เนื่องจากการ โอนสิทธิเรียกร้อง หมายความว่า การที่เจ้าหนี้ตกลงยินยอมโอนสิทธิที่จะเรียกร้องให้ลูกหนี้ชำระหนี้ให้แก่อีกบุคคลหนึ่ง ซึ่งจะมีผลทำให้ผู้รับโอนเข้าเป็นเจ้าหนี้แทนเจ้าหนี้เดิม และมีสิทธิเรียกร้องให้ลูกหนี้ชำระหนี้ให้แก่ตนได้

เมื่อพิจารณาถึงความหมายของการ โอนสิทธิเรียกร้องดังกล่าว โดยเปรียบเทียบกับธุรกรรมการออกบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์พบว่า ผู้ถือบัตรฯ มิได้มีฐานะเป็นเจ้าหนี้ในอันที่จะเรียกร้องให้ผู้ออกบัตรฯ ชำระคืนเงินสดให้แก่ตน แต่ผู้ถือบัตรฯ จะมีสิทธิในการนำบัตรฯ ไปใช้ซื้อสินค้าหรือบริการแทนเงินสดภายในร้านค้า หรือสถานบริการที่มีข้อตกลงกับผู้ออกบัตรฯ เท่านั้น

ในส่วนของร้านค้า ร้านค้ามีสิทธิที่จะนำเงินอิเล็กทรอนิกส์ที่ได้รับมาจากผู้ถือบัตรฯ ที่ได้นำมาชำระค่าสินค้าหรือบริการแทนเงินสดไปแลกเปลี่ยนเป็นเงินสดกับผู้ออกบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ โดยสิทธิในส่วนนี้เป็นสิทธิที่เกิดมาจากสัญญาระหว่างผู้ถือบัตรฯ และร้านค้า โดยตรง ไม่ได้เกิดขึ้นจากการบังคับตามสิทธิเรียกร้องของผู้ถือบัตรฯ ที่มีต่อผู้ถือบัตรฯ ดังนั้น การชำระเงินด้วยบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ และการที่ร้านค้านำเงินอิเล็กทรอนิกส์ที่ได้รับไปแลกเปลี่ยนเป็นเงินสดกับผู้ออกเงินอิเล็กทรอนิกส์นั้น จึงไม่ถือเป็นการโอนสิทธิเรียกร้องจากผู้ถือบัตรฯ ไปให้กับร้านค้าแต่อย่างใด โดยสิทธิเรียกร้องดังกล่าวเป็นสิทธิที่เกิดขึ้นตามสัญญา ระหว่างผู้ถือบัตรฯ และร้านค้าที่รับชำระค่าสินค้าหรือบริการด้วยบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์โดยตรงนั่นเอง

2.4.2 การสิ้นสุดของความรับผิดชอบในหนี้ค่าสินค้า หรือบริการในกรณีการชำระด้วยบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์

ความรับผิดชอบในหนี้ค่าสินค้า หรือค่าบริการของผู้ถือบัตรฯ ในกรณีที่ชำระค่าสินค้า หรือบริการด้วยบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์จะสิ้นสุดลงเมื่อใด ผู้เขียนเห็นว่า การใช้บัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ ผู้ถือบัตรฯ ต้องชำระเงินล่วงหน้าให้แก่ผู้ถือบัตรฯ ก่อน จึงจะสามารถนำบัตรฯ ไปใช้ในการชำระค่าสินค้า หรือบริการในร้านค้า หรือสถานบริการที่ผู้ถือบัตรฯ กำหนด (เป็นไปตามข้อตกลงและเงื่อนไขแห่งสัญญาระหว่างผู้ถือบัตรฯ และผู้ถือบัตร) ซึ่งเป็นการใช้บัตรฯ แทนเงินสดในร้านค้า หรือสถานบริการที่มีข้อตกลงร่วมกันกับผู้ถือบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ (เป็นไปตามข้อตกลง และเงื่อนไขแห่งสัญญาระหว่างผู้ถือบัตรฯ และร้านค้า หรือสถานบริการ) ว่าจะยินยอมให้ผู้ถือบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ ใช้บัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ในการชำระค่าสินค้า หรือบริการแทนเงินสดได้ และร้านค้าจะได้มีการบันทึกข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งเป็นตัวแทนของมูลค่าทางการเงินเอาไว้

และหักทอนมูลค่าทางการเงินที่เก็บอยู่ในบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ของผู้ถือบัตรฯ และหลังจากนั้นร้านค้าจะนำเอาข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เป็นตัวแทนของมูลค่าทางการเงินที่ได้รับจากผู้ถือบัตรฯ ยื่นต่อผู้ออกบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อดำเนินการเรียกเก็บเงินจากผู้ถือบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ต่อไป

ดังนั้น เมื่อผู้ถือบัตรฯ ใช้บัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ในการชำระค่าสินค้า หรือบริการในร้านค้าที่มีข้อตกลงร่วมกับผู้ออกบัตรฯ ว่าจะยินยอมรับชำระด้วยบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์แทนเงินสด และร้านค้าได้ทำการหักมูลค่าทางการเงินออกจากบัตรฯ ที่อยู่ในความครอบครองของผู้ถือบัตรฯ เป็นที่เรียบร้อยแล้ว ถือได้ว่าความรับผิดชอบในหนี้ค่าสินค้า และบริการได้สิ้นสุดลง ทั้งนี้ เป็นไปตามสัญญา ระหว่างผู้ออกเงินอิเล็กทรอนิกส์ และผู้ถือบัตร และสัญญา ระหว่างผู้ออกเงินอิเล็กทรอนิกส์ และร้านค้า หรือสถานบริการที่ยินยอมรับชำระด้วยบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์

2.4.3 การที่ร้านค้ายอมรับชำระหนี้ด้วยบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ ไม่ถือว่าเป็นการยอมรับชำระหนี้เป็นอย่างอื่นผิดไปจากที่ต้องชำระ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 321

เนื่องจากตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลูกหนี้จะต้องปฏิบัติตามการชำระหนี้ให้ต้องตามความประสงค์แห่งมูลหนี้⁴⁶ ถ้าการชำระหนี้ทำด้วยวิธีอย่างอื่นผิดไปจากความประสงค์แห่งมูลหนี้ ลูกหนี้จะบังคับให้เจ้าหนี้ยอมรับชำระหนี้หนี้ไม่ได้ โดยเจ้าหนี้มีสิทธิที่จะปฏิเสธไม่รับชำระได้⁴⁷

ในกรณีของการชำระหนี้ค่าสินค้า หรือบริการด้วยบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ เมื่อผู้ถือบัตรฯ นำบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ไปชำระสินค้า หรือบริการ ณ ร้านค้า หรือสถานบริการที่ผู้ออกบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์กำหนดไว้ มูลค่าของเงินอิเล็กทรอนิกส์ที่ถูกเก็บสะสมไว้ในบัตรฯ จะถูกลดทอนลงโดยอัตโนมัติ และหนี้ค่าสินค้า หรือบริการระหว่างผู้ถือบัตรฯ และร้านค้าก็จะระงับลง เนื่องจากร้านค้ามีข้อตกลง (สัญญา) กับผู้ออกบัตรฯ (Issuer) ที่จะยอมรับชำระค่าสินค้า หรือบริการด้วยบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ ดังนั้น เมื่อผู้ถือบัตรฯ ทำรายการชำระค่าสินค้า หรือบริการด้วยบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ ก็จะมีผลทำให้การชำระหนี้ค่าสินค้า หรือบริการนั้น มีผลสมบูรณ์ตามกฎหมายทันที (หนี้ค่าสินค้า และบริการระงับลง) จะเห็นได้ว่าการใช้บัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์เพื่อชำระค่าสินค้า หรือบริการ เปรียบเสมือนการชำระด้วยเงินสด (Cash) ทำให้มูลหนี้ค่าสินค้า และบริการซึ่งลูกหนี้ต้องชำระให้แก่เจ้าหนี้ระงับลงในทันทีที่มีการหักมูลค่าทางการเงินออกจากบัตรฯ

⁴⁶ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 215 บัญญัติว่า เมื่อลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ให้ต้องตามความประสงค์อันแท้จริงแห่งมูลหนี้ เจ้าหนี้จะเรียกเอาค่าสินไหมทดแทน เพื่อความเสียหายอันเกิดแต่การนั้นก็ได้

⁴⁷ ไพโรจน์ วายุภาพ, คำอธิบายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหนี้, พิมพ์ครั้งที่ 5 (กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2550), น. 297.

ซึ่งในกรณีนี้ไม่ใช่เป็นกรณีที่ร้านค้ายอมรับชำระหนี้เป็นอย่างอื่นผิดไปจากที่ต้องชำระตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 321⁴⁸

ในกรณีของการชำระหนี้ค่าสินค้า หรือบริการด้วยบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ เป็นกรณีที่ร้านค้า (เจ้าหนี้) มีข้อตกลงกับผู้ออกบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ว่าจะยอมรับชำระค่าสินค้า หรือบริการด้วยบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งถือเป็นการยอมรับชำระตามข้อผูกพัน (สัญญา) ที่มีต่อผู้ออกบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ (Issuer) ดังนั้น การชำระค่าสินค้า หรือบริการด้วยบัตรฯ จึงไม่ใช่เป็นการที่ร้านค้ายอมรับชำระหนี้เป็นอย่างอื่น แทนการชำระหนี้ที่ได้ตกลงกันไว้ ตามมาตรา 321

2.5 นิติสัมพันธ์ระหว่างผู้ออกบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ และร้านค้าที่รับชำระด้วยบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์

นิติสัมพันธ์ระหว่างผู้ออกบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ เป็นความสัมพันธ์ในมูลสัญญา โดยสัญญาระหว่างผู้ออกบัตรฯ และร้านค้าที่ยินยอมรับชำระเงินด้วยบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์นั้น จะมีสาระที่สำคัญ ดังต่อไปนี้

1. ร้านค้าตกลงที่จะยินยอมรับชำระค่าสินค้า หรือบริการด้วยบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ ที่ได้ออกโดยผู้ออกบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ และ
2. ผู้ออกบัตรฯ ตกลงที่จะโอนเงิน หรือชำระเงินให้กับร้านค้า เมื่อร้านค้านำเงินอิเล็กทรอนิกส์ที่ได้รับมาขึ้นต่อผู้ออกบัตรฯ โดยเมื่อร้านค้าได้รับเงินอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งเป็นตัวแทนมูลค่าทางการเงินจากผู้ถือบัตรฯ ที่ชำระค่าสินค้า หรือค่าบริการด้วยบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์มาแล้ว ร้านค้าจะนำข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งเป็นตัวแทนมูลค่าทางการเงินนี้ มาแลกเปลี่ยนเป็นเงินสดกับผู้ออกบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ (Issuer) ตามข้อตกลงที่ผู้ออกบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ ให้ออกให้ร้านค้า โดยเป็นข้อตกลงที่ทำขึ้นระหว่างผู้ออกบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ (Issuer) กับร้านค้าที่ยินยอมรับชำระเงินด้วยบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งความสัมพันธ์ระหว่างผู้ออกบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ และห้างร้านที่ยินยอมรับชำระค่าสินค้า หรือบริการด้วยบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์จะเป็นความสัมพันธ์ตามมูลแห่งสัญญาที่ได้ทำขึ้นระหว่างกัน

⁴⁸ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 321 ถ้าเจ้าหนี้ยอมรับชำระหนี้เป็นอย่างอื่น แทนการชำระหนี้ที่ได้ตกลงกันไว้ ท่านว่าหนี้นั้นก็อันระงับสิ้นไป

2.6 ประโยชน์ของการใช้บัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์

บัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ มีประโยชน์หลายประการ โดยผู้เขียนได้แสดงให้เห็นถึงประโยชน์ที่คู่สัญญาแต่ละฝ่ายจะได้รับ ซึ่งแบ่งคู่สัญญาออกเป็น 3 ฝ่าย กล่าวคือ

1. ผู้บริโภค หรือผู้ถือบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์
2. ร้านค้า หรือสถานบริการที่รับชำระค่าสินค้า หรือค่าบริการด้วยบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์
3. ผู้ประกอบธุรกิจออกบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์

2.6.1 ประโยชน์ที่ผู้บริโภคจะได้รับจากการใช้บัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์

ประโยชน์ที่ผู้บริโภคจะได้รับจากการใช้เงินอิเล็กทรอนิกส์มีอยู่หลายประการ กล่าวคือ

1. ผู้บริโภคที่ใช้บัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ในการซื้อสินค้า หรือบริการจะได้รับความสะดวกรวดเร็วในการชำระเงินค่าสินค้า หรือค่าบริการ เนื่องจากไม่ต้องเสียเวลาในการนับเงิน และทอนเงิน

2. ผู้บริโภคไม่ต้องพกเงินสดติดตัว เมื่อต้องการซื้อสินค้า และบริการ โดยผู้บริโภคสามารถพกบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ใบเดียวก็สามารถจับจ่ายใช้สอยในร้านค้า หรือสถานบริการที่ยินยอมรับชำระเงินด้วยบัตรฯ ได้ เป็นวิธีการอำนวยความสะดวกให้ผู้บริโภคอีกทางหนึ่ง

3. ผู้บริโภคสามารถใช้เงินอิเล็กทรอนิกส์ทำธุรกรรมในการซื้อสินค้า หรือบริการในหน่วยเงินตราที่น้อยมากๆ ได้ เช่น 25 หรือ 50 สตางค์ได้ ซึ่งหากใช้เหรียญกษาปณ์ ผู้บริโภคจะต้องชำระขั้นต่ำที่ 25 สตางค์

4. ผู้บริโภคอาจจะได้รับสิทธิประโยชน์จากการใช้บัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ เช่น การสะสมคะแนนแลกของรางวัล ซึ่งเป็นวิธีการส่งเสริมการขายของผู้ออกบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ที่กระทำร่วมกับห้างร้านที่ขายสินค้า หรือบริการนั้นๆ

5. ไม่ก่อให้เกิดหนี้สิน เหมือนกับการใช้บัตรเครดิต เนื่องจากบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ผู้ถือบัตรฯ จะต้องชำระเงินล่วงหน้าให้กับผู้ออกบัตรฯ จึงไม่มีทางที่จะใช้บัตรเกินจำนวนเงินที่บรรจุอยู่ในบัตรได้

2.6.2 ประโยชน์ที่ร้านค้าจะได้รับจากการรับชำระค่าสินค้า หรือบริการด้วยบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์

ประโยชน์ที่ร้านค้าจะได้รับจากการใช้บัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์มีอยู่หลายประการ กล่าวคือ

1. การรับชำระด้วยบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์จะเป็นการช่วยลดต้นทุนของการรับชำระเงินของร้านค้า เนื่องจากการใช้เงินอิเล็กทรอนิกส์จะช่วยลดภาระค่าใช้จ่ายในการนับ และคัดแยกเหรียญ หรือธนบัตรของร้านค้า และลดภาระในการนำส่งเหรียญ และธนบัตรต่อสถาบันการเงิน เนื่องจากในปัจจุบันธนาคารแห่งประเทศไทย อนุญาตให้ธนาคารพาณิชย์คิดค่าธรรมเนียมจากการ

นับเหรียญจากผู้ขอแลก หรือผู้ที่นำเหรียญมาฝากได้ ในอัตราร้อยละ 2 หากเป็นกรณีของผู้ค้าปลีกรายใหญ่ เช่น ห้างสรรพสินค้า ซูเปอร์มาร์เก็ต (Supermarket) สถานีบริการน้ำมัน หรือผู้ให้บริการขายสินค้า หรือให้บริการด้วยเครื่องขายสินค้า หรือให้บริการแบบอัตโนมัติโดยการหยอดเหรียญ ซึ่งในแต่ละวันจะได้รับเหรียญ หรือธนบัตรย่อยเป็นจำนวนมาก

2. การรับชำระด้วยบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์จะเป็นการช่วยลดความเสี่ยงที่เกิดจากความผิดพลาดในการนับ และคัดแยกเหรียญ หรือธนบัตรย่อยของลูกค้า พนักงานที่อยู่ในห้างร้าน

3. การรับชำระด้วยบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์จะเป็นการช่วยลดความเสี่ยงที่เกิดจากการกระทำทุจริตของลูกค้า หรือพนักงาน เนื่องจากการรับชำระด้วยบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ รายการการชำระเงินจะถูกหัก และเก็บรักษาอยู่ในอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่ได้รับมาภายในหนึ่งวัน แลกเปลี่ยนเป็นเงินสดจากผู้ออกเงินอิเล็กทรอนิกส์ (Issuer) ภายในครั้งเดียว⁴⁹

4. การรับชำระด้วยเงินอิเล็กทรอนิกส์จะเป็นการช่วยลดปริมาณเงินสด (Cash) ที่ผู้ประกอบการรายปลีก หรือให้บริการต้องถือครองอยู่ในแต่ละวัน และจะเป็นการช่วยบรรเทาความสูญเสียที่อาจจะเกิดขึ้น ในกรณีที่มีอาชญากรรมเกิดขึ้น เช่น การลักทรัพย์ ปล้นทรัพย์ ชิงทรัพย์ หรืออาชญากรรมอย่างใดเกิดขึ้น เนื่องจากการรับชำระด้วยบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ มูลค่าของเงินที่ได้รับมานั้นจะอยู่ในรูปของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

5. สร้างความสามารถในระบบการจัดเก็บ และเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการฐานข้อมูลของลูกค้า และสามารถรักษาความสัมพันธ์อันดีระหว่างร้านค้า กับลูกค้าได้อีกด้วย เนื่องจากข้อมูลต่างๆ ที่จัดเก็บไว้จะทำให้สามารถทำ Loyalty Program เพื่อเป็นการส่งเสริมการขาย เช่น การออกโปรโมชั่นให้เหมาะสมกับความต้องการของลูกค้าได้ ซึ่งจะทำให้ลูกค้าจงรักภักดีกับร้านค้า เนื่องจากลูกค้าจะได้รับสิทธิประโยชน์ที่เพิ่มขึ้น

2.6.3 ประโยชน์ที่ผู้ออกบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ได้รับ

ผู้ออกบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์จะได้รับเงินสดจากผู้ถือบัตรฯ (Card Holder) และเงินสดที่ได้รับมานั้นจะอยู่ในความครอบครองของผู้ออกบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ トラบเท่าที่ผู้ถือบัตรบัตรยังมีได้ใช้บัตรเพื่อชำระค่าสินค้าและบริการ ในทางการเงินถือว่า ผู้ถือบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ได้ให้ผู้ถือบัตรฯ กู้ยืมเงิน โดยปราศจากดอกเบี้ย ซึ่งถ้าหากมองยอดรวมของผู้ถือบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์จะเป็นมูลค่าทางการเงินที่มีจำนวนที่สูงมาก และในกรณีที่มิผู้ถือบัตรฯ เพิ่มขึ้น ผู้ออกบัตร (Issuer) จะได้รับรายได้จากเงินอิเล็กทรอนิกส์ที่ถูกเติมลงในบัตร ซึ่งเป็นรายได้ที่เกิดจากดอกเบี้ยจากการนำ

⁴⁹ ธรรมรักษ์ หมั่นจักร, (อ๋างโน พักตร์ศิริ สื่อศิริธำรงค์, “มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมผู้ประกอบการธุรกิจออกบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่ใช่ธนาคารพาณิชย์,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2551)

เงินของผู้ถือบัตรไปฝากไว้กับธนาคารพาณิชย์ หรือธนาคารเฉพาะกิจ ในกรณีที่บัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ยังไม่ได้ใช้เพื่อการชำระค่าสินค้า หรือค่าบริการ

บทที่ 3

มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการบังคับใช้บัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ของต่างประเทศ และของประเทศไทย

จากการศึกษาถึงวิธีการชำระเงินค่าสินค้าหรือบริการ ทำให้ทราบถึงวิวัฒนาการของการชำระเงินค่าสินค้าหรือบริการว่ามีจุดเริ่มต้นจากระบบการแลกเปลี่ยนสินค้ากับสินค้า (Barter System) ซึ่งเป็นวิธีการชำระเงินแบบดั้งเดิม โดยการนำสินค้าที่มีมูลค่าใกล้เคียงกันมาแลกเปลี่ยนกันโดยตรงระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย เรียกว่า “การค้าแบบแลกเปลี่ยน” (Barter Trade) การชำระเงินด้วยวิธีนี้จะไม่มีความมาตรฐานเทียบค่าอย่างยุติธรรมเพื่อแลกเปลี่ยน อีกทั้งมีความยุ่งยากลำบากในการเก็บรักษาและไม่สะดวกในการขนย้าย ดังนั้น จึงได้มีการใช้เงินตราที่จับต้องได้ (Physical Money) ขึ้นเพื่อเป็นสื่อในการชำระเงินแทน เป็นการสมมติเอาวัตถุที่หายากให้มีมูลค่าตามที่กำหนดและเป็นที่ยอมรับกันในสังคมนั้นๆ เท่าที่เคยพบในประวัติศาสตร์ เช่น เปลือกหอย ลูกปัด กำไลหิน ขวานหิน และเงินเบี้ยที่ทำจากกระเบื้อง เป็นต้น ถัดมาก็เป็นการนำโลหะทั้งที่มีค่าและไม่มีค่ามาใช้ เช่น การใช้เงินพดด้วง การใช้ทองคำ อย่างไรก็ตาม ในยุคที่มีการนำโลหะมีค่าเข้ามาใช้ภายหลังเกิดปัญหาขึ้นมาหลายประการ เช่น ต้นทุนการถลุงโลหะ การขาดแคลนโลหะมีค่าเพราะถูกนำไปหลอมเนื่องจากมูลค่าตัวโลหะสูงกว่ามูลค่าที่ตราไว้ นอกจากนี้ ยังไม่สะดวกต่อการขนย้าย ในเวลาต่อมาจึงได้มีการนำสื่อประเภทอื่นเข้ามาใช้แทน เช่น เงินกระดาษและเหรียญโลหะไม่มีค่า และได้มีการปรับปรุงคุณภาพการผลิตเรื่อยมาจนถึงปัจจุบันนี้ ได้มีการนำเทคโนโลยีต่างๆ เข้ามาเกี่ยวข้องกับการชำระเงินค่าสินค้าหรือบริการ โดยคำนึงถึงความสะดวก การลดต้นทุนการผลิตสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน ความปลอดภัย ตลอดจนจนถึงเรื่องค่านิยมทางสังคม เช่น การชำระเงินค่าสินค้าหรือบริการด้วยบัตรเครดิต บัตรเดบิต ตลอดจนถึงบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์

สำหรับการให้บริการเงินอิเล็กทรอนิกส์ในปัจจุบันมีการพัฒนาและมีแนวโน้มที่จะมีการใช้มากขึ้น แต่ในทางปฏิบัติผู้บริโภคยังขาดความเข้าใจในวิธีการทางด้านการตลาดของผู้ประกอบการ ผู้บริโภคจึงตกอยู่ภายใต้การเอาเปรียบของผู้ประกอบการ กรณีหากไม่มีการคุ้มครองผู้บริโภคอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น ผู้เขียนจึงขอศึกษามาตรฐานกฎหมายและมาตรการอันเป็นการเฉพาะเกี่ยวกับ

การให้บริการเงินอิเล็กทรอนิกส์ทั้งกฎหมายต่างประเทศและกฎหมายไทยว่ามีการกำหนดหรือบัญญัติกฎหมายไว้อย่างไรบ้าง ดังนี้

3.1 มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการบังคับใช้บัตรอิเล็กทรอนิกส์ของต่างประเทศ

ในต่างประเทศมีการใช้บัตรอิเล็กทรอนิกส์ในรูปแบบต่างๆ อย่างกว้างขวางและแพร่หลาย บัตรอิเล็กทรอนิกส์เข้ามามีบทบาทต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน ไม่ว่าจะเป็นการจับจ่ายใช้สอย ซื้อสินค้า หรือบริการ ซึ่งไม่นิยมใช้ธนบัตรหรือเงินสด เนื่องจากไม่สะดวก และไม่ปลอดภัยที่จะพกพา เงินสดจำนวนมากๆ จึงหันมาใช้บัตรอิเล็กทรอนิกส์ในรูปของบัตรเครดิต (Credit Card) บัตรเอทีเอ็ม (ATM : Automated Teller Machine) เป็นต้น นอกจากนี้ ในการเก็บข้อมูลสำคัญๆ ทั้งหลายซึ่งแต่เดิม มักจัดเก็บข้อมูลในรูปเอกสารซึ่งต้องสิ้นเปลืองทรัพยากรในการจัดเก็บและรักษา อีกทั้งยังมีความเสี่ยงต่อการเกิดความสูญหายหรือถูกทำลายด้วยวิธีการอื่นๆ จึงหันมาเก็บข้อมูลในรูปอิเล็กทรอนิกส์ซึ่งไม่สิ้นเปลืองทรัพยากรในการจัดเก็บรักษาดูแลและถูกทำลายยาก อย่างไรก็ตาม ข้อมูลดังกล่าวซึ่งมีความสำคัญและเหล่าอาชญากรอยากเข้าถึงเพื่อนำข้อมูลดังกล่าวไปกระทำความผิด อาทิเช่น การลักลอบเข้าถึงข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เพื่อนำข้อมูลซึ่งเป็นความลับทางการค้า ออกขายให้คู่แข่งทางการค้าถือเป็นอาชญากรรมต่อเศรษฐกิจรูปแบบหนึ่ง การเข้าถึงข้อมูลในบัญชี เงินฝากธนาคาร เพื่อทำรายการโอนเงินไปยังบัญชีของอาชญากร การคัดลอกข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ เช่น การคัดลอกรหัสแท่ง (Barcode) ลายพิมพ์นิ้วมือ (Finger Print) ม่านตา หรือรหัสชุด เพื่อใช้เป็น รหัสผ่านเข้าไปในสถานที่ต้องห้ามหรือสถานที่ส่วนบุคคลเพื่อประกอบอาชญากรรม เป็นต้น หรือแม้กระทั่งการปลอมแปลง หรือใช้บัตรอิเล็กทรอนิกส์ปลอมต่างๆ

สำหรับปัญหาการกระทำความผิดเกี่ยวกับบัตรอิเล็กทรอนิกส์นั้น มีการบันทึกสถิติการกระทำความผิดเรื่องการฉ้อโกงบัตรเครดิตออนไลน์ของสหรัฐอเมริกา ระหว่างปี ค.ศ. 2000 – 2007 นั้นเพิ่มขึ้น โดยในปี ค.ศ. 2003 มีการฉ้อโกงรวม 2.3 พันล้านเหรียญสหรัฐ ปี ค.ศ. 2005 มีการฉ้อโกงรวม 2.7 พันล้านเหรียญสหรัฐ และในปี ค.ศ. 2007 จำนวน 3.2 พันล้านเหรียญสหรัฐ⁵⁰

ส่วนประเทศอังกฤษ ปรากฏมูลค่าความเสียหายเรื่องการฉ้อโกงบัตรเครดิต ในปี ค.ศ. 1999 (พ.ศ. 2542) มูลค่า 50.3 Stg Million และเพิ่มขึ้นถึง 102.8 Stg Million ในปี ค.ศ. 2000 ซึ่งเป็นอัตรา

⁵⁰ (ที่มา Celent Communications, via Lafferty Publications), “สถิติสำหรับการฉ้อโกงบัตรทั่วไปและออนไลน์,” สืบค้นเมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม 2009, จาก <http://www.kalysis.com/content/modules.php?>

“Statistics for General and Online Card Fraud,” 2 July 2009, <http://www.kalysis.com/content/modules.php?>

ที่เพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 104 และ ในปี ค.ศ. 2001 เพิ่มขึ้นเป็น 160.3 Stg Million ⁵¹

ในสาธารณรัฐฝรั่งเศสสถิติการถือ โกง และปลอมแปลงบัตร ในปี ค.ศ. 1999 จำนวน 258,306 ฝรั่งเศสฝรั่งเศส ส่วนในปี ค.ศ. 2000 เป็น 317,044 ฝรั่งเศสฝรั่งเศส⁵²

นอกจากนี้ในประเทศอื่นๆ เช่น ประเทศญี่ปุ่น หรือประเทศอื่นๆ ในยุโรป ซึ่งมีการใช้บัตรเครดิตในการทำธุรกรรม หรือในชีวิตประจำวันก็จะพบการกระทำความผิดที่เกี่ยวกับบัตรเครดิต ซึ่งเป็นบัตรอิเล็กทรอนิกส์ชนิดหนึ่งเหมือนกัน ซึ่งจะพบการกระทำความผิดเกี่ยวกับบัตรอิเล็กทรอนิกส์ ในหลายรูปแบบ จากข้อมูลข้างต้นจะเห็นได้ว่า แนวโน้มในการกระทำความผิด เกี่ยวกับบัตรอิเล็กทรอนิกส์เพิ่มสูงขึ้นเรื่อยๆ มูลค่าความเสียหายทางเศรษฐกิจเป็นจำนวนมาก

ในบทนี้จะทำการศึกษาถึงมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับบัตรอิเล็กทรอนิกส์ของต่างประเทศ ซึ่งแยกออกเป็นสองกลุ่ม ได้แก่ กลุ่มประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร (Civil Law System) และกลุ่มประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law System) โดยในกลุ่มประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร (Civil Law System) ก็จะทำการศึกษามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับบัตรอิเล็กทรอนิกส์ของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และสาธารณรัฐฝรั่งเศส ส่วนในกลุ่มประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law System) นั้น จะทำการศึกษามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับบัตรอิเล็กทรอนิกส์ของประเทศอังกฤษ และสหรัฐอเมริกา ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.1.1 กลุ่มประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร (Civil Law System)

1. สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

1.1 มาตรการตามประมวลกฎหมายอาญา (Criminal Code หรือ Strafgesetzbuch : StGB)⁵³

⁵¹ *Ibid*, p.9.

⁵² *Ibid*, p.10.

⁵³ ประมวลกฎหมายอาญาของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี (Criminal Code) หรือ Straigesetzbuch ซึ่งใช้ตัวย่อว่า StGB นั้น มีหลักการว่าการกระทำของบุคคลใดจะเป็นความผิดตามกฎหมายอาญาได้ ก็ต่อเมื่อการกระทำนั้นมีกฎหมายบัญญัติไว้ในขณะที่กระทำว่าเป็นความผิด และจะลงโทษแก่ผู้กระทำความผิดนั้น (An act ('Tat' or 'Handlung') can only be punished, if its punishability ("Strafbarkeit") is fixed by statute (gesetzlich bestimmt) before the act is committed) หรือหลักไม่มีความผิด ไม่มีโทษ โดยไม่มีกฎหมาย (nulum crimen nula poena sine lege) ซึ่งหลักการนี้จะปรากฏในมาตรา 1 ของประมวลกฎหมายอาญา (Section 1 No Punishment Without a Law) โปรดดูรายละเอียดเพิ่มเติมที่ Howard Fisher, German legal system 3rd ed, (Great Britain : Cavendish Publishing, 2002), p. 167.

สำหรับมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวกับบัตริอิเล็กทรอนิกส์ตามประมวลกฎหมายอาญาของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ได้แก่ 1) ความผิดฐานแก้ไขเปลี่ยนแปลงข้อมูล (StGB, Section 303a Alteration of Data), 2) ความผิดฐานจารกรรม หรือคัดลอกข้อมูลคอมพิวเตอร์ (StGB, Section 202a Data Espionage), 3) ความผิดฐานฉ้อโกงทางคอมพิวเตอร์ (StGB, Section 263a Computer Fraud) และ 4) ความผิดฐานการใช้เครื่องจักรโดยมิชอบ เพื่อใช้เครื่องจักรทำงานโดยมิได้ทำการชำระเงินให้ถูกต้อง ซึ่งแต่ละมาตรการมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ความผิดฐานแก้ไขเปลี่ยนแปลงข้อมูล (StGB, Section 303a Alteration of Data)

มาตรการตามมาตรา 303 นั้น เป็นความผิดฐานทำให้เสียหาย⁵⁴ ซึ่งบัญญัติถึงกรณีต่างๆ ไปของการทำให้เสียหาย แต่อย่างไรก็ตาม มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการแก้ไขเปลี่ยนแปลงข้อมูลคอมพิวเตอร์จะอยู่ในมาตรา 303 (a)⁵⁵ ซึ่งหากผู้ใด ลบ ทำลาย ทำให้ใช้ไม่ได้ หรือเปลี่ยนแปลงข้อมูลซึ่งอยู่ภายใต้บทบัญญัติของมาตรา 202 a (2) จะต้องถูกลงโทษจำคุกไม่เกินสองปีหรือปรับ

2. ความผิดฐานจารกรรม หรือคัดลอกข้อมูลคอมพิวเตอร์ (StGB, Section 202a Data Espionage)

⁵⁴ ประมวลกฎหมายอาญา (Strafgesetzbuch, StGB) มาตรา 303 ทรัพย์สินที่เสียหาย

(1) ผู้ใดทำลายหรือทำลายทรัพย์สินของผู้อื่น โดยมิชอบด้วยกฎหมายจะต้องถูกลงโทษด้วยการจำคุกไม่เกินสองปีหรือปรับ

(2) ความพยายามจะถูกลงโทษ

Criminal Code (Strafgesetzbuch, StGB) Section 303 Damaging Property

(1) Whoever unlawfully damages or destroys the property of another shall be punished with imprisonment for not more than two years or a fine.

(2) An attempt shall be punishable.

⁵⁵ ประมวลกฎหมายอาญา (Strafgesetzbuch, StGB) มาตรา 303a การเปลี่ยนแปลงข้อมูล

(1) ผู้ใดลบหรือบดบังแสดงข้อมูลที่ไม่สามารถใช้งานได้หรือแก้ไข (ส่วนย่อย 202a (2)) จะต้องถูกลงโทษด้วยการจำคุกไม่เกินสองปีหรือปรับ

(2) ความพยายามจะถูกลงโทษ

Criminal Code (Strafgesetzbuch, StGB) Section 303a Alteration of Data

(1) Whoever unlawfully deletes, suppresses, renders unusable or alters data (Section 202a subsection (2)), shall be punished with imprisonment for not more than two years or a fine.

(2) An attempt shall be punishable.

ประมวลกฎหมายอาญาของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีได้บัญญัติถึง ความผิดฐานจารกรรม หรือคัดลอกข้อมูลคอมพิวเตอร์ไว้ในมาตรา 202 a⁵⁶ กล่าวคือ ผู้ใดโดยปราศจากอำนาจ ทำให้ได้มาซึ่งข้อมูลเพื่อตนเองหรือบุคคลอื่น โดยข้อมูลนั้นไม่ได้เป็นของเขาและมีการป้องกันการเข้าถึงข้อมูลนั้นเป็นพิเศษ ผู้นั้นจะต้องโทษจำคุกไม่เกินสามปีหรือปรับ

จะเห็นได้ว่า กรณีการจารกรรมข้อมูล หรือการคัดลอกข้อมูลคอมพิวเตอร์ผู้กระทำความผิดฐานนี้จะต้องกระทำโดยไม่มีอำนาจ เพราะหากมีการได้มาซึ่งข้อมูลของบุคคลอื่น โดยได้รับความยินยอมจากเจ้าของก็จะถือว่าเป็นการกระทำโดยมีอำนาจนั่นเอง

นอกจากนี้ “ข้อมูล” ตามความหมายภายใต้มาตรา 202 a(1) เฉพาะข้อมูลที่ถูกเก็บหรือถูกส่งผ่านทางอิเล็กทรอนิกส์ หรือแม่เหล็ก หรือโดยทางอื่นใดซึ่งไม่สามารถเห็นวิธีการได้โดยทันที

3. ความผิดฐานฉ้อโกงทางคอมพิวเตอร์ (SIGB, Section 263a Computer Fraud)

สำหรับความผิดฐานฉ้อโกงทางคอมพิวเตอร์ ถูกบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 263 2 กล่าวคือ ผู้ใดมีเจตนาเพื่อให้ได้รับประโยชน์อื่นใดเพื่อตนเองหรือบุคคลที่สาม โดยทุจริตจากความเสียหายซึ่งทรัพย์สิน โดยเกิดจากการประมวลผลของโปรแกรมที่ไม่ถูกต้องใช้ข้อมูลเท็จหรือไม่สมบูรณ์ ใช้ข้อมูลโดยปราศจากอำนาจ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี หรือปรับ⁵⁷

⁵⁶ ประมวลกฎหมายอาญา (Strafgesetzbuch, StGB) มาตรา 202a การจารกรรมข้อมูล

(1) ผู้ใดก็ตามที่ไม่ได้รับอนุญาตจะต้องได้รับข้อมูลเพื่อตนเองหรือผู้อื่นซึ่งไม่ได้มีไว้เพื่อเขาและได้รับการคุ้มครองเป็นพิเศษจากการเข้าถึงโดยไม่ได้รับอนุญาตจะต้องถูกลงโทษด้วยการจำคุกไม่เกินสามปี

(2) ตามความหมายของส่วนย่อย (1) ข้อมูลจะต้องเป็นข้อมูลที่จัดเก็บหรือส่งทางอิเล็กทรอนิกส์หรือทางแม่เหล็กหรืออย่างอื่นในลักษณะที่ไม่สามารถรับรู้ได้ทันที

Criminal Code (Strafgesetzbuch, StGB) Section 202a Data Espionage

(1) Whoever, without authorization, obtains data for himself or another, which was not intended for not more than three years or a fine.

(2) Within the meaning of subsection (1), data shall only be those which stored or transmitted electronically or magnetically or otherwise in a not immediately perceivable manner, him and was specially protected against unauthorized access, shall be punished with imprisonment

⁵⁷ ประมวลกฎหมายอาญา (Strafgesetzbuch, StGB) มาตรา 263a การทุจริตคอมพิวเตอร์

(1) ใครก็ตามที่มีความตั้งใจที่จะได้รับผลประโยชน์ทางวัตถุที่ผิดกฎหมายด้วยตนเองหรือบุคคลที่สามจะทำให้ทรัพย์สินของผู้อื่นเสียหายโดยมีอิทธิพลต่อผลลัพธ์ของการดำเนินการประมวลผลข้อมูลผ่านการกำหนดค่าที่ไม่ถูกต้องของโปรแกรมการใช้ข้อมูลที่ไม่ถูกต้อง การใช้ข้อมูลหรืออิทธิพลอื่น ๆ ที่ไม่ได้รับอนุญาตตามลำดับของ

กรณีของการใช้บัตร ATM โดยไม่มีสิทธิเพื่อที่จะถอนเงินจากตู้เอทีเอ็ม เป็นปัญหาที่ถกเถียงกัน โดยความเห็นฝ่ายข้างมาก เห็นว่าการกระทำดังกล่าวไม่มีความผิดฐานลักเงิน เพราะธนาคารเจ้าของเอทีเอ็ม ได้ให้ความยินยอมแล้วหากว่าการใช้เอทีเอ็มดังกล่าวไปตามปกติ ซึ่งในกรณีนี้รวมถึงการที่ธนาคารให้ความยินยอมในการถอนเงินจากตู้เอทีเอ็มด้วย เพราะการที่จะมีสิทธิในการใช้บัตรเอทีเอ็มหรือไม่ นั่นไม่ใช่เงื่อนไขของการให้ความยินยอม การกระทำดังกล่าวจึงไม่มีความผิดฐานลักทรัพย์หากแต่เป็นความผิดฐานฉ้อโกงที่กระทำต่อระบบคอมพิวเตอร์ (Computerbetrug) ตามมาตรา 263 2 ประมวลกฎหมายอาญาเยอรมัน ศาลฎีกาเยอรมันก็เห็นว่าเป็นความผิดตามมาตรา 263 a เช่นกัน ส่วนความเห็นฝ่ายข้างน้อย เห็นว่าการให้ความยินยอมที่เป็นการทั่วไปในการถอนเงินจากตู้เอทีเอ็มนั้น จะมีได้เฉพาะในกรณีของการใช้บัตรอย่างมีสิทธิ์เท่านั้น หากเป็นการใช้บัตรโดยไม่มีสิทธิก็ถือเป็นการทำร้ายการครอบครองและเป็นความผิดฐานลักทรัพย์⁵⁸

4. ความผิดฐานการใช้เครื่องจักรโดยมิชอบ เพื่อใช้เครื่องจักรทำงาน โดยมีได้ทำการชำระเงินให้ถูกต้อง (StGB, Section 265a Obtaining Benefits by Devious Means)

ประมวลกฎหมายอาญาเยอรมัน สำหรับความผิดฐานการใช้เครื่องจักรโดยมิชอบ เพื่อใช้เครื่องจักรทำงาน โดยมีได้ทำการชำระเงินให้ถูกต้อง ตามมาตรา 265 a กล่าวคือ ผู้ใดได้รับประโยชน์จากเครื่องอัตโนมัติ ระบบโทรคมนาคมซึ่งเป็นสาธารณะประโยชน์ ด้วยวิธีการผ่านเข้าไปในระบบโดยใช้กลอุบาย หรือโดยมีเจตนาไม่ชำระราคา ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือโทษปรับหากการกระทำนั้น ไม่สามารถลงโทษได้ตามบทบัญญัติอื่นซึ่งมีโทษมากกว่า นอกจากนี้ การพยายามกระทำความผิด จะต้องถูกลงโทษด้วย⁵⁹

เหตุการณ์จะต้องถูกลงโทษด้วยการจำคุกไม่เกินห้าปีหรือปรับ

(2) มาตรา 263 ส่วนย่อย (2) ถึง (7) ให้ใช้บังคับตามนั้น

Criminal Code (Strafgesetzbuch, StGB) Section 263a Computer Fraud

(1) Whoever, with the intent of obtaining for himself or a third person an unlawful material benefit, damages the assets of another by influencing the result of a data processing operation through incorrect configuration of a program, use of incorrect or incomplete data, unauthorized use of data or other unauthorized influence on the order of events, shall be punished with imprisonment for not more than five years or a fine.

(2) Section 263 subsections (2) to (7), shall apply accordingly.

⁵⁸ หมายเหตุท้ายคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4642551

⁵⁹ ประมวลกฎหมายอาญา (Strafgesetzbuch, StGB) มาตรา 265a การขอรับผลประโยชน์จากวิธีการที่หลอกลวง

1.2 มาตรการทางด้านการคุ้มครองผู้บริโภค (Consumer Protection)

นอกจากมาตรการตามกฎหมายอาญาที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว ในสหพันธ์สาธารณรัฐ เยอรมนี สำหรับผู้บริโภคข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ทั้งหลายนั้น จะได้รับความคุ้มครองภายใต้กฎบัตรเกี่ยวกับสิทธิผู้บริโภคดิจิทัล (Charter of Digital Consumer Rights) ซึ่งกฎหมายฉบับดังกล่าวจะครอบคลุมถึงสิทธิต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. สิทธิในความมั่นคงปลอดภัยของข้อมูล (Right to data security)
2. สิทธิที่จะได้รับคุ้มครองข้อมูลบนอินเทอร์เน็ต (Right to data protection on internet)
3. สิทธิส่วนบุคคลในการคัดลอกข้อมูลดิจิทัล (Right to private copies of digital content as well as the right to interoperability)

1. สาธารณรัฐฝรั่งเศส

สำหรับมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับบัตรอิเล็กทรอนิกส์ของสาธารณรัฐฝรั่งเศสที่จะกล่าวถึงในที่นี้มีสองฉบับ ได้แก่ ประมวลกฎหมายเงินตราและการเงิน (Code Monétaire et Financier) และประมวลกฎหมายอาญา (Code Pénal) ในกฎหมายดังกล่าวจะมีบทบัญญัติที่พูดถึงมาตรการทางกฎหมายของบัตรเครดิตเอาไว้ ซึ่งตามที่ได้กล่าวเอาไว้ในตอนต้นของวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ว่าบัตรเครดิตถือว่าเป็นบัตรอิเล็กทรอนิกส์ชนิดหนึ่ง ดังนั้นมาตรการทางกฎหมายของบัตรเครดิตก็คือ มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับบัตรอิเล็กทรอนิกส์นั่นเอง

(1) ผู้ใดก็ตามที่ได้รับผลประโยชน์ของเครื่องขายอัตโนมัติหรือเครือข่ายโทรคมนาคมที่ให้บริการสาธารณะเพื่อการขนส่งโดยวิธีการขนส่งหรือเข้าสู่เหตุการณ์หรือสถาบันโดยวิธีการที่หลอกลวงโดยมีเจตนาไม่จ่ายราคาจะถูกลงโทษด้วยการจำคุกไม่เกินหนึ่งปีหรือปรับถ้าการกระทำนั้นไม่สามารถลงโทษได้ภายใต้บทบัญญัติอื่น ๆ ที่มีการลงโทษที่รุนแรงกว่า

(2) ความพยายามจะถูกลงโทษ

(3) ส่วนที่ 247 และ 248a จะมีผลบังคับใช้ตามนั้น

Criminal Code (Strafgesetzbuch, StGB) Section 265a Obtaining Benefits by Devious Means

(1) Whoever obtains the benefits of an automat or a telecommunications network serving public purposes, conveyance by a means of transportation or entrance to an event or institution by devious means, with the intent of not paying the price, shall be punished with imprisonment for not more than one year or a fine if the act is not punishable under other provisions with a more severe punishment.

(2) An attempt shall be punishable.

(3) Sections 247 and 248a shall apply accordingly.

2.1 มาตรการตามประมวลกฎหมายเงินตราและการเงิน (Code Monétaire et Financier))

สำหรับมาตรการทางกฎหมายอาญาของกฎหมายสาธารณรัฐฝรั่งเศสเกี่ยวกับบัตรอิเล็กทรอนิกส์ที่จะกล่าวถึงฉบับแรก ได้แก่ ประมวลกฎหมายเงินตราและการเงิน กำหนดฐานความผิดเกี่ยวกับบัตรเครดิตไว้ 5 กรณีด้วยกันคือ⁶⁰

1. ปลอมแปลงบัตร
2. ใช้บัตรปลอม
3. ขอมรับการใช้บัตรปลอม
4. ผลิตครอบครอง หรือจำหน่ายเครื่องมือ หรืออุปกรณ์ที่ใช้ในการทำบัตรปลอม
5. ใช้ข้อมูลข่าวสารที่ได้มาจากการประกอบธุรกิจบัตรเครดิตวัตถุประสงค์

กรณีความผิดฐานปลอมแปลงบัตร การใช้บัตรปลอม และขอมรับการใช้บัตรปลอม ผู้กระทำความผิดจะต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินเจ็ดปีและปรับไม่เกินห้าล้านฟรังก์⁶¹ และการพยายามกระทำความผิดต้องรับโทษในอัตราเดียวกันด้วย⁶²

กรณีความผิดฐานผลิต ครอบครอง หรือจำหน่ายเครื่องมือ หรืออุปกรณ์ที่ใช้ในการทำบัตรปลอม ผู้กระทำความผิดจะต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินเจ็ดปีและปรับไม่เกิน 750,000 ยูโร⁶³ และ

⁶⁰ ตรีทศ นิโครธกกุล และ วิจิต จรัสสุขสวัสดิ์, การประกอบธุรกิจบัตรเครดิตของสาธารณรัฐฝรั่งเศส, (เอกสารการวิจัย), หน้า 15. [ออนไลน์], อ้างเมื่อ 16 กันยายน 255] แหล่งที่มา URL: http://www.krisdika.go.th/news_02.

⁶¹ ประมวลกฎหมายเงินตราและการเงิน (Code monétaire et financier) ของสาธารณรัฐฝรั่งเศส มาตรา L 163 -4 ผู้ใด

(1) ปลอมแปลงบัตรจ่ายเงินหรือบัตรถอนเงิน (2) ใช้หรือพยายามใช้บัตรจ่ายเงินปลอมหรือบัตรถอนเงินปลอม โดยที่ทราบว่าเป็นบัตรปลอม

(3) ขอมรับการจ่ายเงินที่ชำระโดยบัตรจ่ายเงินปลอม โดยที่ทราบว่าเป็นบัตรปลอม ต้องระวางโทษ ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา L163-3 (โทษตามมาตรา L163-3 คือจำคุกเจ็ดปีและปรับห้าล้านฟรังก์)

⁶² ประมวลกฎหมายเงินตราและการเงิน (Code monétaire et financier) ของสาธารณรัฐฝรั่งเศส มาตรา L 163 -4-2

การพยายามกระทำความผิดตาม 1 ของมาตรา 163-3 ตาม 10 ของมาตรา 163 -4 และตาม มาตรา L 163 -4-1 ต้องระวางโทษเดียวกันกับการกระทำความผิดตามมาตราดังกล่าว

⁶³ ประมวลกฎหมายเงินตราและการเงิน (Code monétaire et financier) ของสาธารณรัฐฝรั่งเศส มาตรา 163 -4-1

การพยายามกระทำความผิดต้องรับโทษในอัตราเดียวกันด้วย

กรณีความผิดฐานใช้ข้อมูลข่าวสารที่ได้มาจากการประกอบธุรกิจบัตรเครดิตวัตถุประสงค์มีโทษจำคุกไม่เกินห้าปีและปรับไม่เกินสองล้านฟรังก์⁶⁴

2.2 มาตรการตามประมวลกฎหมายอาญา (Code Pénal)

นอกจากความผิดเฉพาะตามที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายเงินตราและการเงิน (Code Monétaire et Financier) ดังกล่าวแล้ว ยังมีมาตรการทางกฎหมายที่บัญญัติถึงการกระทำความผิดเกี่ยวกับบัตรเครดิตอีกนั่นคือ ประมวลกฎหมายอาญา (Code Pénal) ซึ่งมีดังต่อไปนี้⁶⁵

1. ความผิดฐานฉ้อโกง (L'escroquerie) ตามมาตรา 313-1 แห่งประมวลกฎหมายอาญา
ในกรณีนี้

1) ผู้ถือบัตรนำบัตรเครดิตที่หมดอายุ หรือถูกยกเลิกแล้วไปถอนเงินจากเครื่องถอนเงินอัตโนมัติ หากเครื่องนั้นยอมให้ถอนได้

2) บุคคลอื่นซึ่งไม่ใช่ผู้ถือบัตรนำบัตรของผู้อื่นไปถอนเงิน หรือนำไปใช้ซื้อสินค้าหรือจ่ายค่าบริการ ซึ่งหากการได้มาซึ่งบัตรดังกล่าวเกิดจากการลักทรัพย์หรือรับของโจร จะต้องรับผิดฐานลักทรัพย์และรับของโจร แล้วแต่กรณีอีกฐานหนึ่งด้วย

2. ความผิดฐานลักทรัพย์ (Le vol) ตามมาตรา 311-1 ในกรณีลักบัตรเครดิตของผู้อื่น และหากนำบัตรที่ลักมาไปใช้ก็มีความผิดฐานฉ้อโกง ตามมาตรา 313-1 v อีกฐานหนึ่งด้วย

3. ความผิดฐานยักยอกทรัพย์ (L'abus de confiance) ตามมาตรา 314-1 ในกรณีที่ผู้ถือบัตร

ผู้ใดผลิต รับมา ครอบครอง โอน ให้ หรือจัดให้มีเครื่องมือ อุปกรณ์ โปรแกรมคอมพิวเตอร์หรือ ข้อมูลทั้งหลายที่ได้ที่ได้มาหรือทำขึ้น โดยเฉพาะเพื่อการกระทำความผิดตาม 1” ของมาตรา 163-3 ตาม 1 และ ของมาตรา 163 -4 จะต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินเจ็ดปีและปรับไม่เกิน 750,000 ยูโร

⁶⁴ ประมวลกฎหมายเงินตราและการเงิน (Code monétaire et financier) ของสาธารณรัฐฝรั่งเศส มาตรา L 163

(1) ใช้ข้อมูลข่าวสารที่รวบรวมไว้โดยธนาคารแห่งชาติฝรั่งเศสตามวรรคหนึ่งของมาตรา L 131-85 นอกเหนือจากวัตถุประสงค์ที่บัญญัติไว้ในมาตรา L 131-1 ถึงมาตรา L 131-88 ว่าด้วยเช็ค และในมาตรา L 132-1 และมาตรา L 132-2 ว่าด้วยบัตรจ่ายเงิน

(2) รวบรวมข้อมูลข่าวสารตามที่บัญญัติไว้ในวรรคหนึ่งของมาตรา L 131-85 วรรคหนึ่งแทนธนาคาร แห่งชาติฝรั่งเศสต้องระวางโทษตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา L 226-21 แห่งประมวลกฎหมายอาญา (จำคุกห้าปีและปรับ สอง ล้านฟรังก์)

⁶⁵ ตรีทศ นิโครธางกูล และ วิจิต จรัสสุขสวัสดิ์, การประกอบธุรกิจบัตรเครดิตของสาธารณรัฐฝรั่งเศส, (เอกสารการวิจัย), หน้า 16. [ออนไลน์].

ไม่ยอมคืนบัตรที่ถูกขโมยแล้วให้แก่ผู้ออกบัตร

4. ความผิดฐานเลือกปฏิบัติ (La discrimination) ตามมาตรา 225-1 และมาตรา 225-2 ในกรณีผู้ออกบัตรไม่ยอมออกบัตรให้แก่ผู้ยื่นคำขอโดยอาศัยเหตุจากเชื้อชาติ และเพศ เป็นต้น

3.1.2 กลุ่มประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law System)⁶⁶

1. ประเทศอังกฤษ

1.1 พระราชบัญญัติการทุจริต ค.ศ. 2006 (พ.ศ. 2549) (Fraud Act 2006)

Fraud Act 2006 ถือเป็นกฎหมายฉบับใหม่ล่าสุดของอังกฤษ กฎหมายฉบับนี้มีการกำหนดฐานความผิดใหม่เกี่ยวกับการฉ้อโกง โดยออกมาแทนที่กฎหมายฉบับเดิมคือ Theft Act 1968 (พ.ศ. 2511) และ 1978 (พ.ศ. 2521) โดยยกเลิกความผิดตามมาตรา 15, 15A, 16 และ 20(2) ของ Theft Act 1968 (พ.ศ. 2511) และ มาตรา 1 และ 2 ของ Theft Act 1978 (พ.ศ. 2521)⁶⁷ ซึ่งกฎหมายเก่าทั้งสองฉบับมีบทบัญญัติกำหนดฐานความผิดเกี่ยวกับการหลอกลวง ดังต่อไปนี้คือ

1. การได้รับทรัพย์สินมาโดยการหลอกลวง (Obtaining Property by Deception)⁶⁸

2. การได้รับบริการโดยการหลอกลวง (Obtaining Services by Deception)⁶⁹

⁶⁶ หลักในการวินิจฉัยความผิดของระบบกฎหมายตามคำพิพากษา (The Common Law System) จะประกอบด้วย actus reus (Criminal act) หรือองค์ประกอบภายนอก และ mens rea (guilty mind) หรือองค์ประกอบภายใน หากขาดอย่างใดอย่างหนึ่งไปแล้วก็จะไม่เป็นความผิด โปรดดู Williams, Textbook of Criminal Law, 1978, p. 30. และ Hall, J. Criminal Law, 2 ed, 1960, p. 189 และ Smith, The Gulty Mind in the Criminal Law, 76 L.Q. Rev. 78, 1975. อ้างถึงใน ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ, คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาคทั่วไป, (กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2550), น. 73-74.

⁶⁷ มอรีนจอห์นสันและเควินเอ็มโรเจอร์ส พระราชบัญญัติว่าด้วยการฉ้อโกงปี 2549: ผู้ชนะเลิศการฟ้องคดี E-Crime หรือผู้สร้างความคิดทางอาญาครั้งใหม่? การประชุมประจำปี 2007 Hertfordshire 16-17 เมษายน, p. 1

Maureen Johnson and Kevin M Rogers, The Fraud Act 2006: The E-Crime Prosecutor's champion or the creator of a new inchoate offence? 2007 Annual Conference Hertfordshire 16-17 April, p. 1.

⁶⁸ พระราชบัญญัติการโจรกรรม พ.ศ. 2511 มาตรา 15 (1) บุคคลที่ได้รับทรัพย์สินที่เป็นของผู้อื่นโดยการหลอกลวงอย่างไม่สุจริตโดยมีเจตนาที่จะลวงตาผู้อื่นอย่างถาวรจะต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสิบปี

Theft Act 1968, Section 15 (1) A person who by any deception dishonestly obtains property belonging to another, with the intention of permanent depriving the other of it, shall on conviction be liable to imprisonment for a term not exceeding ten years.

⁶⁹ พระราชบัญญัติการโจรกรรม พ.ศ. 2521 มาตรา 1 (1) บุคคลที่ได้รับบริการจากผู้อื่นโดยการหลอกลวงอย่าง

3. การได้ผลประโยชน์ที่เป็นตัวเงินโดยการหลอกลวง (Obtaining a Pecuniary Advantage by Deception)⁷⁰

4. การหลีกเลี่ยงความรับผิดชอบโดยการหลอกลวง (Obtaining the Evasion of a Liability to Pay by Deception)⁷¹ สำหรับการหลีกเลี่ยงความรับผิดชอบโดยการหลอกลวง มี 3 ประการ ได้แก่ การหลอกลวงเพื่อให้ได้ส่วนลดในจำนวนเงินที่ค้างชำระ (Securing the Remission of an Existing Liability to Pay)⁷² หรือการทำให้เจ้าหนี้ขยายกำหนดระยะเวลาชำระหนี้ (Inducing a Credit or to Wait for or Forgo Payment)⁷³ หรือการทำให้หลุดพ้นจากภาระในการชำระเงิน (Obtaining an Exemption from or Abatement of a

ไม่สุจริตจะมีความผิดในความผิด

Theft Act 1978, Section 1 (1) A person who by any deception dishonestly obtains services from another shall be guilty of an offence.

⁷⁰ พระราชบัญญัติการโจรกรรม พ.ศ. 2511 มาตรา 16 (1) บุคคลที่ได้รับการฉ้อโกงเพื่อตนเองหรือผู้อื่นโดยผลประโยชน์ทางการเงินใด ๆ โดยไม่สุจริตจะมีโทษจำคุกไม่เกินห้าปี

Theft Act 1968, Section 16 (1) A person who by any deception dishonestly obtains for himself or another any pecuniary advantage shall on conviction on indictment be liable to imprisonment for a term not exceeding five years.

⁷¹ พระราชบัญญัติการโจรกรรม พ.ศ. 2521 มาตรา 2 (1) ขึ้นอยู่กับส่วนย่อย (2) ปลอดภัยที่บุคคลถูกหลอกลวง
Theft Act 1978, Section 2 (1) Subject to subsection (2) bellows, where a person by any deception

⁷² พระราชบัญญัติการโจรกรรม พ.ศ. 2521 มาตรา 2 (1) (a) ได้ประกันการปลดเปลื้องความรับผิดชอบทั้งหมดหรือบางส่วนที่มีอยู่อย่างไม่สุจริตเพื่อชำระเงินไม่ว่าจะเป็นความรับผิดชอบของตนเองหรือของผู้อื่น

Theft Act 1978, Section 2 (1) (a) dishonestly secures the remission of the whole or part of any existing liability to make a payment, whether his own liability or another's; or

⁷³ พระราชบัญญัติการโจรกรรม พ.ศ. 2521 มาตรา 2 (1) (b) โดยมีเจตนาที่จะผัดนัดชำระหนี้ทั้งหมดหรือบางส่วนที่มีอยู่เดิมเพื่อทำการชำระหนี้หรือด้วยเจตนาอื่นที่จะทำเช่นนั้นจะทำให้เจ้าหนี้หรือบุคคลใด ๆ ของเจ้าหนี้ที่จะรอการชำระเงิน (หรือไม่ว่าวันที่ครบกำหนดสำหรับการชำระเงินจะถูกเลื่อนออกไป) หรือจะสละการชำระเงิน; หรือ

Theft Act 1978, Section 2 (1) (b) with intent to make permanent default in whole or in part on any existing to make a payment, or with intent another to do so, dishonestly induces the creditor or any person claiming payment on behalf of the creditor to wait for payment (whether or not the due date for payment is deferred) or to forgo payment; or

Liability to Pay)⁷⁴

5. การได้รับโอนเงินมาโดยการหลอกลวง (Obtaining a Money Transfer by Deception)⁷⁵

6. การทำให้มีการบังคับคดีของหลักทรัพย์ที่มีค่าโดยการหลอกลวง (Procuring the Execution of a Valuable Security by Deception)⁷⁶

จะเห็นได้ว่า ฐานความผิดข้างต้นตามกฎหมายฉบับเดิมนั้น ส่วนใหญ่จะคล้ายกัน กล่าวคือ ผู้กระทำความผิดจะต้องกระทำโดยไม่สุจริต (ทุจริต) โดยการหลอกลวง เพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งหนึ่งสิ่งใด ส่วนที่แตกต่างกัน คือ สิ่งที่จะได้รับมาจากการหลอกลวง เช่น ทรัพย์สิน และการบริการทางการเงิน เป็นต้น

สำหรับองค์ประกอบของความผิดเกี่ยวกับการได้มาโดยการหลอกลวง (Obtaining by Deception) ตาม Theft Act 1968 และ 1978 นั้นมีดังนี้

1. ผู้กระทำความผิดจะต้องหลอกลวงผู้ใด (Defendant Must Deceive Someone);
 2. ผู้กระทำความผิดจะต้องได้มาซึ่งสิ่งใด เช่น ทรัพย์สิน หรือบริการ เป็นต้น (Defendant Must Obtain Relevant Things, Property, Services);
 3. การหลอกลวงของผู้กระทำความผิดเป็นเหตุให้ได้มา (Defendant's Deception Must Cause the Obtaining); และ
 4. ผู้กระทำความผิดจะต้องกระทำโดยไม่สุจริต (ทุจริต)(Defendant Must Act Dishonestly)⁷⁷
- สำหรับข้อบกพร่อง หรือจุดด้อยของกฎหมายฉบับเก่าทั้งสองฉบับที่ปรากฏในรายงานของคณะกรรมการกฎหมาย (The Law Commission's Report) คือ กฎหมายฉบับเก่าไม่ครอบคลุมถึงวิธีการฉ้อโกงบางอย่าง เช่น ใน Theft Act 1968 ไม่มีการพูดถึงคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคล หรืออินเทอร์เน็ต

⁷⁴ พระราชบัญญัติการโจรกรรม พ.ศ. 2521 มาตรา 2 (1) (ค) ได้รับการยกเว้นจากการลดหรือรับผิดในการชำระเงินโดยไม่สุจริต เขาจะต้องมีความผิดฐานละเมิด

Theft Act 1978, Section 2 (1) (c) dishonestly obtains any exemption from or abatement of liability to make a payment; he shall be guilty of an offence.

⁷⁵ พรบ. การโจรกรรม 2511, มาตรา 15 ก, ข โหมย (แก้ไข) พรบ. 2539
Theft Act 1968, Section 15 A, inserted by Theft (Amendment) Act 1996

⁷⁶ Theft Act 1968, Section 20 (2)

⁷⁷ Russell Heaton, กฎหมายอาญา. ฉบับที่สอง (นิวยอร์ก: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยอ็อกซฟอร์ด, 2549), p. 326,
Russell Heaton, Criminal Law. Second edition. (New York : Oxford University Press, 2006), p. 326,

และชักจูงให้เกิดข้อโต้แย้งเกี่ยวกับการตีความบทบัญญัติพิเศษ นอกจากนี้ ช่องโหว่ที่ว่านี้ก่อให้เกิดการสร้างพยานหลักฐานดังกล่าววินิจฉัยในคดี Preddy [1996] 3 All ER 735⁷⁸ การที่พนักงานอัยการ พยายามเอาผู้ถูกกล่าวหา มาลงโทษจึงอาจตั้งข้อกล่าวหาตามฐานความผิดได้ง่ายๆ โดยการตีความกฎหมายที่มีช่องว่างอยู่ ผลก็คือ ทำให้การพิจารณาคดีในศาลยุ่งยากมากขึ้นไป เนื่องจากพนักงานอัยการมีการตั้งข้อกล่าวหาในหลายฐานความผิดด้วยกันเพื่อให้ผู้ถูกกล่าวหา มีความผิดตามที่กล่าวอ้าง⁷⁹

จากข้อบกพร่องของ Theft Act 1968 และ 1978 คณะกรรมการกฎหมาย และรัฐบาล เห็นว่าควรมีกฎหมายที่เป็นฐานความผิดข้อ โกงต่างๆ ไป มากกว่าที่จะระบุ ว่าพฤติกรรม หรือ สถานการณ์ใดเป็นความผิด ในที่สุดก็มีกฎหมายใหม่ คือ Fraud Act 2006 ซึ่งมีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 15 มกราคม 2007 ที่ผ่านมา สำหรับ Fraud Act 2006 ไม่ได้ให้นิยามของการฉ้อโกง (Fraud) ไว้โดยตรง เพียงแต่บัญญัติว่า การกระทำใดซึ่งอยู่ภายใต้มาตรา 2, 3, และ 4 ถือว่าเป็นความผิดฐานฉ้อโกง⁸⁰ ซึ่งมีอยู่ 3 ลักษณะความผิดด้วยกัน ได้แก่⁸¹ 1) การฉ้อโกงโดยการใส่แฉงเท็จ (Fraud by False Representation),

⁷⁸ ในคดี Preddy [1996] 3 All ER 735 ผู้กระทำผิดได้ ฉ้อโกงการจำนองโดยการให้ข้อมูลส่วนตัว รายได้ และอื่นๆ ที่เป็นเท็จ การหลอกลวงนี้ทำให้ผู้รับจำนองสั่งให้ธนาคาร โอนเงินล่วงหน้า (The Advance Monies) จากบัญชีของตนเองไปยังบัญชีของผู้กระทำผิด ซึ่งจะเห็นได้ว่าผู้กระทำผิดไม่ได้ฝ่าฝืนบทบัญญัติ มาตรา 15 เพราะผู้กระทำผิดไม่ได้มาซึ่งทรัพย์สินของผู้อื่น ยอดหนี้คงเหลือ (Credit Balance) ของผู้ยืมถูกยกเลิกเมื่อธนาคารโอนเงินไปสู่อบัญชีของผู้กระทำผิด จากคดีนี้จะเห็นได้ว่าเกิดความเสียหายขึ้นแล้ว แต่เนื่องจากผู้กระทำผิดไม่ได้มาซึ่งสิ่งใด ทำให้เขาไม่มีความผิดนั่นเอง

⁷⁹ รัสเซลฮีต กฎหมายอาญาหน้า 333

Russell Heaton. Criminal Law.p.333.

⁸⁰ พระราชบัญญัติการทุจริตปี 2006 ส่วนที่ 1 การฉ้อโกง

- (1) บุคคลนั้นมีความผิดฐานฉ้อโกงหากเขาฝ่าฝืนส่วนใดส่วนหนึ่งที่ระบุไว้ในส่วนย่อย
- (2) (ซึ่งจัดให้มีวิธีการที่แตกต่างกันในการกระทำความผิด)

Fraud Act 2006, Section 1 Fraud

- (1) A person is guilty of fraud if he is in breach of any of the sections listed in subsection
- (2) (which provide for different ways of committing the offence).

⁸¹ พระราชบัญญัติการทุจริตปี 2006 ส่วนที่ 1 การฉ้อโกง

- (2) ส่วนต่าง ๆ –
 - (a) ส่วนที่ 2 (การฉ้อโกงโดยการเป็นตัวแทนเท็จ)
 - (b) ส่วนที่ 3 (การทุจริตโดยไม่เปิดเผยข้อมูล) และ
 - (c) ส่วนที่ 4 (การฉ้อโกงโดยการใส่ตำแหน่งในทางที่ผิด)

2) การฉ้อโกงโดยไม่เปิดเผยข้อเท็จจริง และ (Fraud by Failing to Disclose Information) และ 3) การฉ้อโกงโดยการใช้ตำแหน่งหน้าที่โดยมิชอบ (Fraud by Abuse of Position) กล่าวคือ :-

1. การฉ้อโกงโดยการสำแดงเท็จ (Fraud by False Representation)⁸²

มาตรา 2(1) บุคคลจะกระทำความผิดตามมาตรานี้ ถ้า

(ก) ไม่สุจริตในการสำแดงเท็จ และ

(ข) มีเจตนาในการสำแดง เพื่อ

(1) ทำให้ตนเอง หรือผู้อื่น ได้รับประโยชน์ หรือ

(2) ทำให้ผู้อื่นต้องเสียหาย หรือปล่อยให้ผู้อื่นเสี่ยงต่อความเสียหาย

การสำแดง (Representation) หมายถึง การแสดงออกด้วยคำพูด หรือ การกระทำ ที่เป็นข้อเท็จจริงหรือกฎหมายซึ่งแสดงออกถึงความคิดของผู้กระทำผิดหรือของบุคคลอื่นใด (มาตรา 2(3)⁸³) โดยคำพูดนั้นอาจเป็นลายลักษณ์อักษรหรือด้วยวาจาก็ได้ ส่วนการกระทำนั้น เช่น

Fraud Act 2006, Section 1 Fraud

(2) The sections are—

(a) section 2 (fraud by false representation),

(b) section 3 (fraud by failing to disclose information), and

(c) section 4 (fraud by abuse of position).

⁸² พระราชบัญญัติการทุจริตปี 2006 ส่วนที่ 2 การฉ้อโกงโดยการเป็นตัวแทนเท็จ

(1) บุคคลนั้นฝ่าฝืนมาตรานี้หากเขา

(a) การเป็นตัวแทนเท็จอย่างไม่สุจริตและ (b) เจตนาโดยการเป็นตัวแทน –

(i) สร้างผลกำไรให้ตนเองหรือผู้อื่นหรือ(ii) ทำให้เกิดการสูญเสียต่อผู้อื่นหรือเสี่ยงต่อการขาดทุน

Fraud Act 2006, Section 2 Fraud by false representation

(1) A person is in breach of this section if he

(a) dishonestly makes a false representation, and (b) intends, by making the representation--

(i) to make a gain for himself or another, or

(ii) to cause loss to another or to expose another to a risk of loss.

⁸³ พระราชบัญญัติการทุจริตปี 2006 ส่วนที่ 2

(3) "การเป็นตัวแทน" หมายถึงการเป็นตัวแทนใด ๆ ตามความเป็นจริงหรือกฎหมายรวมถึงการเป็นตัวแทนของสภาพจิตใจของ

(a) บุคคลที่เป็นตัวแทนหรือ

(b) บุคคลอื่นใด

การสั่งอาหาร การสั่งจ่ายเช็ค หรือการจ่ายเงินด้วยบัตรเครดิต เป็นต้น นอกจากนี้ ในกรณีที่บุคคลนั้นมีหน้าที่ต้องเปิดเผยข้อมูลแต่หนึ่งเฉยปล่อยให้มีการเข้าใจผิด ก็ถือว่าเป็นการสำแดงอันเป็นเท็จด้วย⁸⁴

การกระทำอันจะเป็นความผิดอาญาฐานถือโกงโดยการสำแดงเท็จตามมาตรา 2 นี้ เพียงแต่บุคคลใดมีการกระทำที่เป็นการสำแดงเท็จก็ถือว่ากระทำผิดแล้ว โดยไม่ต้องได้มาซึ่งสิ่งใด และมีผู้ใดถูกหลอก จะเห็นได้ว่ากฎหมายใหม่นี้แตกต่างและกว้างกว่าการกระทำผิดโดยการหลอกหลวง

ส่วนเจตนาร้าย หรือองค์ประกอบภายใน (Mens rea) นั้นมี 3 ประการ ได้แก่

- 1) ผู้กระทำจะต้องรู้ว่าการสำแดงข้อมูลเป็นเท็จหรือ อาจจะเป็นเท็จ;
- 2) มีเจตนาในการสำแดงเพื่อให้ตนเอง หรือผู้อื่นได้รับประโยชน์ หรือทำให้ผู้อื่นต้องเสียหาย หรือปล่อยให้ผู้อื่นเสี่ยงต่อความเสียหาย
- 3) ผู้กระทำผิดต้องกระทำโดยไม่สุจริต

ตามที่ได้อธิบายไว้แล้วข้างต้นว่า หลักในการวินิจฉัยความผิดของระบบกฎหมายจารีตประเพณี (The Common Law System) จะประกอบด้วย Actus Reus (Criminal Act) หรือองค์ประกอบภายนอก และ mens rea (Guilty Mind) หรือองค์ประกอบภายใน หากขาดอย่างใดอย่างหนึ่งไปแล้ว ก็จะไม่เป็นความผิด ดังนั้นผู้ซึ่งจะกระทำผิดในการถือโกงโดยการสำแดงเท็จ (Fraud by False Representation) ตามมาตรา 2 นั้น ต้องมีองค์ประกอบภายนอก คือ ต้องสำแดงเท็จโดยไม่สุจริต และมีเจตนาในการสำแดงเพื่อทำให้ตนเอง หรือผู้อื่นได้รับประโยชน์ หรือทำให้ผู้อื่นต้องเสียหาย หรือปล่อยให้ผู้อื่นเสี่ยงต่อความเสียหาย ส่วนองค์ประกอบภายใน ได้แก่ ผู้กระทำจะต้องรู้ว่าการสำแดงข้อมูลเป็นเท็จหรืออาจจะเป็นเท็จมีเจตนาในการสำแดงเพื่อให้ตนเอง หรือผู้อื่นได้รับประโยชน์ หรือทำให้ผู้อื่นต้องเสียหาย หรือปล่อยให้ผู้อื่นเสี่ยงต่อความเสียหายผู้กระทำทำผิดต้องกระทำโดยไม่สุจริต

Fraud Act 2006, Section 2

(3) "Representation" means any representation as to fact or law, including a representation as to the state of mind of

- (a) the person making the representation, or
- (b) any other person.

⁸⁴ รัสเซลฮีต กฎหมายอาญา. พี 352

Russell Heaton. Criminal Law. p. 352.

2. การฉ้อโกงโดยการไม่เปิดเผยข้อมูล (Fraud by failing to disclose information)⁸⁵

มาตรา 3 บุคคลจะกระทำความผิดตามมาตรา นี้ ถ้า

(ก) ปกปิดข้อเท็จจริงแก่ผู้อื่นโดยไม่สุจริต ซึ่งตนเองมีหน้าที่ตามกฎหมายที่จะต้องเปิดเผยข้อมูล และ

(ข) เจตนาที่จะปกปิดข้อมูล

(1) ทำให้ตนเอง หรือผู้อื่น ได้รับประโยชน์ หรือ

(2) ทำให้ผู้อื่นต้องเสียหาย หรือปล่อยให้ผู้อื่นเสี่ยงต่อความเสียหาย

หน้าที่ตามกฎหมาย (Legal Duty) หมายถึง หน้าที่ซึ่งเกิดจากบทบัญญัติของกฎหมาย เช่น ในสัญญาประกันภัยคู่สัญญาต้องกระทำโดยสุจริตในการเปิดเผยข้อมูล หรือความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นระหว่างคู่สัญญาของตัวการและตัวแทน เป็นต้น⁸⁶ อย่างไรก็ตาม คณะกรรมการกฎหมายต้องการให้มาตรานี้ครอบคลุมรวมถึงหน้าที่ตามมโนศีลธรรมด้วย เช่น ผู้รับซื้อของโบราณ (Antiques) ควรจะมีหน้าที่เปิดเผยราคาที่แท้จริงด้วย⁸⁷ สำหรับเจตนาร้าย (Mens Rea) หรือองค์ประกอบภายในของการฉ้อโกงโดยการไม่เปิดเผยข้อมูล ได้แก่ การตั้งใจให้ตนเองหรือผู้อื่นได้รับประโยชน์ หรือการทำให้ผู้อื่นต้องเสียหาย หรือปล่อยให้ผู้อื่นเสี่ยงต่อความเสียหายจากการไม่เปิดเผยข้อมูล

⁸⁵ พระราชบัญญัติการทุจริตปี 2549 ส่วนที่ 3 การฉ้อโกงโดยการไม่เปิดเผยข้อมูลบุคคลใดฝ่าฝืนมาตรานี้หาว่าเขา –

(a) ไม่เปิดเผยข้อมูลของบุคคลอื่นซึ่งตนอยู่ภายใต้หน้าที่ตามกฎหมายที่จะต้องเปิดเผยและ

(b) ตั้งใจโดยไม่เปิดเผยข้อมูล –

(i) สร้างผลกำไรให้ตนเองหรือผู้อื่นหรือ

(ii) ทำให้เกิดการสูญเสียต่อผู้อื่นหรือเสี่ยงต่อการขาดทุน

Fraud Act 2006, Section 3 Fraud by failing to disclose information A person is in breach of this section if he-

(a) dishonestly fails to disclose to another person information which he is under a legal duty to disclose, and

(b) intends, by failing to disclose the information-

(i) to make a gain for himself or another, or

(ii) to cause loss to another or to expose another to a risk of loss.

⁸⁶ SJ Berwin, The Fraud Act 2006 และจบลงด้วยการหลอกลวง?, เล่มที่ 6, ฉบับที่ 4, p. 2

SJ. Berwin, The Fraud Act 2006 And End to Deception?, Resolution Volume 6, Issue 4, p. 2.

⁸⁷ Russell Heaton. Criminal Law. p. 340.

3. การฉ้อโกงโดยการใช้ตำแหน่งหน้าที่โดยทุจริต (Fraud by Abuse of Position)⁸⁸

มาตรา 4

1) บุคคลจะกระทำความผิดตามมาตรา 4 นี้ ถ้า

(ก) โดยตำแหน่งแล้วคาดหมายได้ว่าจะต้องคุ้มครองป้องกันหรือไม่กระทำการต่อต้านต่อผลประโยชน์ทางการเงินของผู้อื่น

(ข) ใช้ตำแหน่งหน้าที่โดยมิชอบโดยไม่สุจริต และ

(ค) เจตนาโดยวิธีการใช้ตำแหน่งหน้าที่โดยมิชอบ

(1) ทำให้ตนเอง หรือผู้อื่นได้รับประโยชน์ หรือ

(2) ทำให้ผู้อื่นต้องเสียหาย หรือปล่อยให้ผู้อื่นเสี่ยงต่อความเสียหาย

2) บุคคลอาจถูกพิจารณาว่าใช้ตำแหน่งหน้าที่โดยมิชอบ ถึงแม้ว่าจะเป็นการงดเว้นการ

กระทำ

⁸⁸ พระราชบัญญัติการทุจริต พ.ศ. 2549 มาตรา 4 การทุจริตโดยการใช้ตำแหน่งในทางที่ผิด

(1) บุคคลนั้นฝ่าฝืนมาตรานี้หากเขา

(a) ดำรงตำแหน่งที่เขาคาดหวังว่าจะได้รับการปกป้องหรือไม่ดำเนินการกับผลประโยชน์ทางการเงินของบุคคลอื่น

(b) การใช้ตำแหน่งในทางที่ผิดและ

(c) ตั้งใจโดยใช้ตำแหน่งที่ไม่เหมาะสม

(i) สร้างผลกำไรให้ตนเองหรือผู้อื่นหรือ

(ii) ทำให้เกิดการสูญเสียต่อผู้อื่นหรือเสี่ยงต่อการขาดทุน

(2) บุคคลอาจถูกมองว่าถูกทารุณกรรมของเขาแม้ว่าพฤติกรรมของเขาจะเป็นการละเว้นมากกว่าการกระทำ

Fraud Act 2006, Section 4 Fraud by abuse of position

(1) A person is in breach of this section if he

(a) occupies a position in which he is expected to safeguard, or not to act against, the financial interests of another person,

(b) dishonestly abuses that position, and

(c) intends, by means of the abuse of that position

(i) to make a gain for himself or another, or

(ii) to cause loss to another or to expose another to a risk of loss.

(2) A person may be regarded as having abused his position even though his conduct consisted of an omission rather than an act.

สำหรับบุคคลซึ่งมีหน้าที่ต้องปกป้องผลประโยชน์ของบุคคลอื่นนี้ พิจารณาจากความสัมพันธ์ เช่น ตัวการและตัวแทน ลูกจ้างและนายจ้าง ผู้จัดการดูแลทรัพย์สินและผู้รับประโยชน์ เป็นต้น หากบุคคลที่กล่าวมาข้างต้นเหล่านี้ ซึ่งโดยตำแหน่งหน้าที่จะต้องปกป้องผลประโยชน์ หรือควรคาดหมายได้ว่ามีหน้าที่ปกป้องผลประโยชน์ของบุคคลอื่น แต่ไม่ได้กระทำก็ถือว่าเป็นการใช้ตำแหน่งหน้าที่โดยมิชอบตามมาตรา 4

กล่าวโดยสรุป Fraud Act 2006 มาแทนที่การกระทำความผิดฐานได้มาโดยการหลอกลวง (Obtaining by deception) ตามกฎหมายเก่า ด้วยความผิดต่างๆ ไปของนอ์โกง ซึ่งได้แก่ การนอ์โกงโดยการใส่แฉงเท็จ (Fraud by false representation) การนอ์โกงโดยการไม่เปิดเผยข้อมูล (Fraud by Failing to Disclose Information) และการนอ์โกงโดยการใช้ตำแหน่งหน้าที่โดยมิชอบ (Fraud by Abuse of Position) นอกจากนี้มีการเพิ่มเติมการได้มาซึ่งบริการโดยไม่สุจริต (Obtaining Services Dishonestly)⁸⁹ อีกด้วย

⁸⁹ พระราชบัญญัติการทุจริตปี 2006 ส่วนที่ 4 11 การรับบริการอย่างไม่สุจริต

(1) บุคคลนั้นมีความผิดตามมาตรานี้ถ้าเขาได้รับบริการเพื่อตนเองหรือผู้อื่น

(a) โดยการกระทำที่ไม่สุจริตและ (b) ในส่วนที่ผิด (2)

(2) บุคคลที่ได้รับบริการที่ละเมิดส่วนย่อยนี้หาก -

(a) มีการจัดทำขึ้นบนพื้นฐานของการชำระเงินที่ได้รับกำลังหรือจะทำเพื่อหรือในส่วนที่เกี่ยวกับพวกเขา

(b) เขาได้มาโดยไม่ได้รับค่าตอบแทนสำหรับหรือในส่วนที่เกี่ยวกับพวกเขาหรือไม่ชำระเงินเต็มจำนวนและ

(c) เมื่อเขาได้มาพวกเขาก็รู้

(i) มีการจัดเตรียมไว้ให้บนพื้นฐานที่อธิบายไว้ในวรรค (ก) หรือ

(ii) อาจเป็นไปได้แต่ตั้งใจว่าจะไม่ชำระเงินหรือไม่ชำระเต็มจำนวน

Fraud Act 2006, Section 4 11 Obtaining services dishonestly

(1) A person is guilty of an offence under this section if he obtains services for himself or another

(a) by a dishonest act, and (b) in breach of subsection (2).

(2) A person obtains services in breach of this subsection if-

(a) they are made available on the basis that payment has been, is being or will be made for or in respect of them,

(b) he obtains them without any payment having been made for or in respect of them or without payment having been made in full, and

(c) when he obtains them, he knows

(i) that they are being made available on the basis described in paragraph (a), or

(ii) that they might be, but intends that payment will not be made, or will not be made in full.

1.2 พ.ร.บ. สินเชื่อผู้บริโภค ค.ศ.2006 (พ.ศ. 2549) (Consumer Credit Act 2006)

สำหรับมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับบัตรเครดิตของประเทศไทยที่จะกล่าวถึงต่อไปนี้เป็นมาตรการในการให้ความคุ้มครองผู้บริโภคเครดิตซึ่งเรียกว่า พระราชบัญญัติสินเชื่อผู้บริโภค ค.ศ.2006 (CCA 2006) Consumer Credit Act 2006 (CCA 2006)⁹⁰ โดยมีประเด็นสำคัญ คือ

1. บัญญัติครอบคลุมถึงความตกลงทุกชนิดที่เกิดขึ้นในสินเชื่อผู้บริโภค Consumer Credit และสัญญาจ้างผู้บริโภค (Consumer Hire Agreement)

2. ข้อกำหนดที่ทำให้ลูกหนี้ (ผู้บัตรเครดิต) สามารถต่อสู้กับเจ้าหนี้ในกรณีที่เกิดความไม่เป็นธรรมขึ้น

3. ให้สำนักงานการค้าที่เป็นธรรม (Office of Fair Trading (OFT)) เป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ในการออกใบอนุญาต

4. ให้ผู้ตรวจการของรัฐสภา (Ombudsman) รับฟังเรื่องร้องเรียนที่เกี่ยวข้องกับการออกใบอนุญาตทำธุรกิจภายใต้ Consumer Credit Act 1974 (CCA 1974) ซึ่งถูกแก้ไขเพิ่มเติม⁹¹

มาตรการตามกฎหมายฉบับนี้ ให้ความคุ้มครองผู้บริโภคที่ถือบัตรเครดิตหากมีผู้อื่นมาขโมยหมายเลขบัตรเครดิตไป ผู้ถือบัตรจะไม่ต้องรับผิดชอบความเสียหายที่เกิดขึ้น แต่กรณีที่บัตรเครดิตนั้นสูญหายไป ผู้ถือบัตรมีหน้าที่ต้องแจ้งถึงการสูญหายหรือถูกขโมยเป็นลายลักษณ์อักษรไปยังเจ้าหนี้ และต้องพิสูจน์ว่าความสูญหายของบัตรเครดิตนั้นไม่ได้เกิดขึ้นจากความประมาทของตน

1.3 พระราชบัญญัติการใช้คอมพิวเตอร์ในทางที่ผิด ค.ศ.1990 (พ.ศ. 2533) (Computer Misuse Act 1990)

Computer Misuse Act 1990 (CMA) เป็นมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับบัตรเครดิตอิเล็กทรอนิกส์

⁹⁰ Consumer Credit Act 2006 (CCA 2006) ออกมาเพื่อแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายฉบับเก่าคือ Consumer Credit Act 1974 (CCA1974) ซึ่งเป็นมาตรการในการคุ้มครองและเยียวยาความเสียหายต่อเจ้าของบัตรที่แท้จริง ซึ่งถูกบุคคลอื่นเอาบัตรของตนไปใช้โดยไม่ได้รับอนุญาต โดยบทบัญญัติตาม CCA 1974 จะใช้บังคับกรณีเครดิต หรือการเช่า ซึ่งมีมูลค่าไม่เกิน 25,000 ปอนด์ เท่านั้น และมาตรา 84-84 บัญญัติควบคุมถึงความรับผิดชอบสำหรับการใช้บัตรเครดิตโดยปราศจากอำนาจ และปราศจากความรับรู้ของผู้ถือบัตรที่แท้จริง โปรดดูรายละเอียดเพิ่มเติมได้ที่ Garry Slapper and David Kelly, English Law, 2nd edition (New York : Routledge . Cavendish, 2006), p. 380 –400.

⁹¹ สำนักงานสแตนเนอรี, พระราชบัญญัติสินเชื่อผู้บริโภคปี 2006: บันทึกอธิบาย (สหราชอาณาจักร, 2008), หน้า 38 2

ที่มุ่งคุ้มครองข้อมูลซึ่งเป็นสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เก็บรักษาไว้ในคอมพิวเตอร์ โปรแกรมคอมพิวเตอร์ และระบบปฏิบัติการของคอมพิวเตอร์ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่มีการปรุงแต่งและไม่สามารถมองเห็นได้ด้วยตาเปล่า หรือสามารถสัมผัสได้ทางกายภาพ

มิให้มีการเข้าถึงโดยปราศจากอำนาจ หรือแก้ไขเปลี่ยนแปลงด้วยประการใดๆ อันเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่การกระทำความผิดเกี่ยวกับบุคคลที่เกี่ยวข้องกับระบบคอมพิวเตอร์นั้น ใช้คอมพิวเตอร์ปราบปรามการใช้คอมพิวเตอร์โดยมิชอบ⁹²

สำหรับความผิดที่บัญญัติไว้ใน Computer Misuse Act 1990 (CMA) ได้แก่

1. ความผิดฐานการเข้าถึงโดยปราศจากอำนาจ
2. ความผิดฐานเข้าถึงโดยปราศจากอำนาจโดยมีเจตนาที่จะกระทำความผิดหรือเพื่ออำนวยความสะดวกในการกระทำความผิดฐานอื่น
3. ความผิดฐานแก้ไขเปลี่ยนแปลงโดยปราศจากอำนาจ⁹³

1.4 Forgery and Counterfeiting Act 1981 (พ.ศ. 2524)

มาตรการทางกฎหมายตาม Forgery and Counterfeiting Act 1981 กำหนดถึงลักษณะ การกระทำความผิดที่อยู่ภายใต้บทบัญญัติเอาไว้ 2 กรณีด้วยกัน ได้แก่⁹⁴

1. การปลอมบัตรเครดิต หรือเอกสารหลักฐานที่แสดงถึงการใช้บัตรของผู้ถือบัตร โดยร้านค้าผู้รับบัตรสามารถนำเอกสารนี้ไปรับชำระเงินจากผู้ออกบัตร (Sale Slip)⁹⁵ กรณีการปลอมบัตรเครดิตมี 2 ประเภท คือ การทำบัตรเครดิตปลอมและการนำบัตรเครดิตของบุคคลอื่นซึ่งยังมีได้ลงลายมือชื่อไปใช้ประโยชน์เพื่อทำให้บุคคลอื่นเข้าใจผิดว่าบัตรเครดิตเป็นบัตรของผู้ถือบัตรนั้น โดยมีเจตนาที่จะใช้บัตรในฐานะเจ้าของบัตร และมีเจตนาชักจูงให้บุคคลที่สาม ยอมรับบัตรปลอมนั้นว่าเป็นบัตรที่แท้จริง ส่วน Sale Slip จะเป็นเอกสารปลอมก็ต่อเมื่อมีการปลอมลายมือชื่อเจ้าของบัตร

⁹² เลิศชาย สุธรรมพร, “อาชญากรรมคอมพิวเตอร์: ศึกษาเฉพาะกรณีความปลอดภัยของข้อมูล,” (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541)

⁹³ พระราชบัญญัติการใช้คอมพิวเตอร์ในทางที่ผิด ค.ศ.1990 บทที่ 18 (Computer Misuse Act 1990 Chapter 18.)

⁹⁴ สมศักดิ์ นวตระกูลพิสุทธิ์ และคณะ, การประกอบธุรกิจบัตรเครดิตของประเทศไทย, เอกสารการวิจัย, หน้า 9. [ออนไลน์] 2551 (อ้างเมื่อ 19 กันยายน 2551) แหล่งข้อมูล URL: <http://www.krisdika.go.th>

⁹⁵ รัฐบัญญัติการปลอมแปลงและปลอมแปลง ค.ศ.1981 ส่วนที่ 1 (Forgery and Counterfeiting Act 1981, Section 1.)

ที่แท้จริง อย่างไรก็ตาม การปลอมเป็นความผิด แม้ผู้ปลอมจะไม่ได้ใช้ Sale slip ปลอมนั้นก็ตาม

2. การครอบครองทำ หรือมีอุปกรณ์ในการทำบัตรเครดิตปลอม⁹⁶

ผู้ครอบครองบัตรเครดิตปลอม⁹⁶ และมีเจตนาใช้บัตรนั้นเพื่อชักจูงให้บุคคลอื่น เข้าใจและยอมรับว่าเป็นบัตรที่แท้จริง เป็นความผิดทางอาญา เครื่องมือที่ใช้ในการทำบัตรปลอม หมายความว่า รวมถึง เครื่องถ่ายเอกสาร ซึ่งสามารถใช้พิมพ์บัตรให้เหมือนของจริง และเครื่องซิลค์ สกรีน (Silk Screen) ที่ใช้ในการทำแบบพิมพ์ของอุปกรณ์ซึ่งมีหลายสี

1.5 พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูล ค.ศ.1998 (พ.ศ. 2541) (Data Protection Act 1998)

Data Protection Act 1998 เป็นมาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ของผู้ถือบัตรเครดิต ข้อมูลดังกล่าวอาจประกอบด้วย ชื่อ ที่อยู่ ประวัติการชำระหนี้ ข้อมูลเกี่ยวกับสถานะทางการเงิน และข้อมูลอื่นๆ เกี่ยวกับผู้ถือบัตรเครดิต ผู้ประกอบการใดที่ทำการรวบรวมหรือจัดเก็บ ข้อมูลดังกล่าวจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดอย่างเคร่งครัด อาทิเช่น การใช้ ข้อมูลต้องมีความเป็นธรรมและต้องเป็นการกระทำที่ชอบด้วยกฎหมาย เจ้าของข้อมูล (ผู้ถือบัตร) มีสิทธิตรวจสอบ และแก้ไขข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับตน และต้องไม่ส่งข้อมูลส่วนบุคคลออกนอกสหภาพยุโรป เว้นแต่ประเทศดังกล่าวมีมาตรการคุ้มครองผู้บริโภคที่พอเพียง⁹⁷

3. สหรัฐอเมริกา

สำหรับมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับบัตรอิเล็กทรอนิกส์ของสหรัฐอเมริกานั้น กระจายอยู่ในกฎหมายหลายฉบับด้วยกัน เช่น รัฐบัญญัติความซื่อสัตย์ในการให้สินเชื่อ ค.ศ.1974 (พ.ศ. 2517) รัฐบัญญัติว่าด้วยการฉ้อโกงบัตรเครดิต ค.ศ.1984 (พ.ศ. 2527) รัฐบัญญัติการโจรกรรมข้อมูลส่วนตัว และพระราชบัญญัติการป้องปราม ค.ศ.1998 (พ.ศ. 2541) รัฐบัญญัติการเข้าถึงอุปกรณ์การเข้าถึงอุปกรณ์ปลอมและการฉ้อโกงและการละเมิดโดยใช้คอมพิวเตอร์ ค.ศ. 1984 (พ.ศ. 2527) และรัฐบัญญัติการสื่อสารส่วนบุคคลทางอิเล็กทรอนิกส์ ค.ศ. 1986 (พ.ศ. 2529) (Truth in Lending Act 1974, The Credit Card Fraud Act 1984, Identity Theft and Assumption Deterrence Act 1998, The Counterfeit Access Device and Computer Fraud and Abuse Act 1984, The Computer Fraud and Abuse Act of 1998 และ

⁹⁶ รัฐบัญญัติการปลอมแปลงและปลอมแปลง ค.ศ.1981 ส่วนที่ 5 (Forgery and Counterfeiting Act 1981, Section 5.)

⁹⁷ สมศักดิ์ นวตระกูลพิสุทธิ์ และคณะ, การประกอบธุรกิจบัตรเครดิตของประเทศอังกฤษ (เอกสารวิจัย), [ออนไลน์] 2551 (อ้างเมื่อ 19 กันยายน 2551) แหล่งอ้างอิง URL: Available from <http://www.krisdika.go.th>.

The Electronics Communication Privacy Act of 1986) เป็นต้น⁹⁸

2.1 ความจริงในรัฐบัญญัติการให้กู้ยืม ค.ศ.1974 (พ.ศ. 2517) (Truth in Lending Act 1974)

มาตรการทางกฎหมายของ Truth in Lending Act 1974 (TLA) ที่เกี่ยวกับบัตรเครดิตอิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ การให้ความคุ้มครองผู้บริโภคหรือผู้ใช้บัตรเครดิต สำหรับความหมายของคำว่า “บัตรเครดิต” ตาม Truth in Lending Act 1974 หมายถึง บัตร แผ่นโลหะ สมุดคูปอง หรือเครื่องมือเครดิตอื่นใดซึ่งมีขึ้นเพื่อจุดประสงค์ให้ได้มาซึ่งเงิน ทรัพย์สิน แรงงาน หรือบริการ โดยการใช้บัตรเครดิต⁹⁹

สำหรับมาตรการคุ้มครองผู้บริโภคข้างต้น ได้แก่ การกำหนดให้มีการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับสินเชื่อให้แก่ผู้บริโภคทั้งก่อนในการให้สินเชื่อ และหลังในการให้สินเชื่อแล้ว ซึ่งจะทำให้ผู้บริโภคจะได้รับความเชื่อมั่นในข้อมูลที่ถูกต้อง¹⁰⁰

นอกจากนี้ ยังมีการกำหนดลักษณะของการกระทำความผิดเกี่ยวกับบัตรเครดิตเอาไว้ อีกด้วย ไม่ว่าจะเป็นการฉ้อโกงบัตรเครดิต การขโมยข้อมูลส่วนบุคคล เป็นต้น ดังนั้นหากมีการกระทำ ความผิดตามที่กฎหมายฉบับนี้บัญญัติไว้ก็จะถูกลงโทษตามที่กำหนดไว้ ซึ่งจะทำให้ผู้บริโภคได้รับความคุ้มครองมากยิ่งขึ้น¹⁰¹

โดยกฎหมายฉบับนี้มีขอบเขตใช้บังคับกับธุรกรรมการให้สินเชื่อที่มีจำนวนเงินไม่เกิน 25,000 ดอลลาร์สหรัฐ เว้นแต่เป็นธุรกรรมที่เกี่ยวข้องกับอสังหาริมทรัพย์หรือทรัพย์สินที่เป็นปัจจัยพื้นฐาน สำหรับใช้ในที่อยู่อาศัย¹⁰²

⁹⁸ ซึ่งจะปรากฏอยู่ในประมวลกฎหมายของสหรัฐอเมริกา (United States Code : U.S.C)

⁹⁹ United States Code U.S.C. (Title 15) Section 1602(k)

คำว่า "บัตรเครดิต" หมายถึงบัตรแผ่นสมุดคูปองหรืออุปกรณ์เครดิตอื่น ๆ ที่มีอยู่เพื่อวัตถุประสงค์ในการรับเงินทรัพย์สินแรงงานหรือบริการด้านเครดิต (The term "credit card" means any card, plate, coupon book or other credit device existing for the purpose of obtaining money, property, labor, or services on credit.)

¹⁰⁰ United States Code U.S.C. (Title 15) 143(a)(1) (2000)

¹⁰¹ Jennifer Lynch, PARTI: กฎหมายและเทคโนโลยี: II. ไชนเบอร์ลอร์ว: ก. หมายถึง: ขโมยข้อมูลประจำตัวใน ไชนเบอร์สเปซ: วิธีการควบคุมอาชญากรรมและประสิทธิภาพของพวกเขาในการต่อสู้กับการโจมตีแบบฟิชซิง, วารสารกฎหมายเทคโนโลยีของ Berkeley L.J. 259, 2005, p. 3. [ออนไลน์] มีให้ที่ <https://www.lexis.com/research/retrieve?> (Jennifer Lynch, PARTI: LAW AND TECHNOLOGY: II. CYBERLAW: A. NOTES: Identity Theft in Cyberspace: Crime Control Methods and Their Effectiveness in Combating Phishing Attacks, Berkeley Technology Law Journal L.J. 259, 2005, p. 3. [Online], Available from <https://www.lexis.com/research/retrieve?>)

¹⁰² United States Code U.S.C. (Title 15) Section 1602 (h).

อย่างไรก็ตาม มาตรการทางกฎหมายของ Truth in Lending Act 1974 (พ.ศ. 2517) (TLA) ที่เกี่ยวกับบัตรเครดิตอิเล็กทรอนิกส์นั้น มุ่งคุ้มครองเฉพาะการกระทำความผิดที่เกี่ยวกับตัวบัตรเครดิตเท่านั้น กล่าวคือ ผู้กระทำความผิดตามมาตรานี้จะต้องมีการกระทำความผิดในการใช้ตัวบัตร หากมีการกระทำความผิด โดยใช้หมายเลขบัตรเครดิต ดังเช่น ตัวอย่างจากคำพิพากษาของศาลในคดี United States v Callihan ศาลอุทธรณ์พิพากษาว่า การที่จำเลยติดต่อสื่อสารผ่านโทรศัพท์ทางไกลระหว่างมลรัฐ โดยใช้หมายเลขบัตรเครดิตที่ได้มาโดยทุจริต ไม่เป็นความผิดตาม Truth in Lending Act 1974¹⁰³

ส่วนอีกเรื่องเป็นคดี United States v Bice Bay โดย Bice-Bey เอาหมายเลขบัตรเครดิตของคนอื่นมาใช้ในการชำระราคาเมื่อมีการสั่งซื้อสินค้าทางโทรศัพท์ เมื่อมีการจับกุมเจ้าของร้าน Bice-Bey ต่อสู้ว่า “หมายเลขบัตรเครดิต ไม่ใช่บัตรเครดิต” แต่อย่างไรก็ตาม ศาลก็ตัดสินว่าหมายเลขบัตรเครดิตคือองค์ประกอบสำคัญของบัตรเครดิต การที่ Bice-Bey เอาหมายเลขบัตรเครดิตของผู้อื่นไปใช้โดยไม่ขออนุญาตถือว่ากระทำความผิด¹⁰⁴ จากตัวอย่างในการตัดสินคดีของศาลในคดีดังกล่าวข้างต้น ทำให้เห็นถึงปัญหาของการบังคับใช้มาตรการทางกฎหมาย นอกจากนี้ ตาม Truth in Lending Act 1974 ผู้ถือบัตรเครดิตจำกัดความรับผิดในจำนวนหนี้ไม่เกิน 50 ดอลลาร์สหรัฐต่อหนึ่งบัญชีธนาคารเท่านั้น หากมีผู้นำบัตรเครดิตของตนไปใช้โดยไม่ได้รับอนุญาต¹⁰⁵

Sec. 1602 (1) คำคุณศัพท์ "ผู้บริโภค" ที่ใช้อ้างอิงธุรกรรมธุรกรรมแสดงลักษณะของการทำธุรกรรมในลักษณะที่คู่สัญญาที่เสนอหรือขายสินค้าเชื่อเป็นบุคคลธรรมดาและเงินทรัพย์สินหรือบริการซึ่งเป็น เรื่องของการทำธุรกรรมมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อวัตถุประสงค์ส่วนตัวครอบครัวหรือครัวเรือน

Sec. 1602 (1) The adjective "consumer", used with reference to a credit transaction, characterizes the transaction as one in which the party to whom credit is offered or extended is a natural person, and the money, property, or services which are the subject of the transaction are primarily for personal, family, or household purposes.

¹⁰³ ฉะนั้น ทน อัสวเลิศศักดิ์ และคณะ, “การประกอบธุรกิจบัตรเครดิตของสหรัฐอเมริกา,” วารสาร กฎหมายปกครอง, เล่มที่ 21, ตอน 1, น 9 (2545). อ้างถึงใน ชัชชัช สมบุญเจริญ, “ความผิดเกี่ยวกับบัตร อิเล็กทรอนิกส์,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2549), น. 38.

¹⁰⁴ สุรเชษฐ ชีรวินิจ, โกง सबัด โกง सबัด, (กรุงเทพมหานคร: คอมฟอร์ท, 2541), น. 218.

¹⁰⁵ Jennifer Lynch, Part I: กฎหมายและเทคโนโลยี: II. ไชเบอร์ลอว์: A. หมายเหตุ: การขโมยข้อมูลประจำตัวในไชเบอร์สเปซ: วิธีการควบคุมอาชญากรรมและประสิทธิผลของพวกเขาในการต่อสู้กับการโจมตีแบบฟิชชิง 3 (Jennifer Lynch, PART I: LAW AND TECHNOLOGY: II. CYBERLAW: A. NOTES: Identity Theft in Cyberspace: Crime Control Methods and Their Effectiveness in Combating Phishing Attacks, p. 3.)

2.2 รัฐบัญญัติการถือโงงบัตรเครดิต ค.ศ.1984 (พ.ศ. 2527) (The Credit Card Fraud Act 1984)

มาตรการทางกฎหมายตาม The Credit Card Fraud Act 1984 ปรากฏในประมวลกฎหมายสหรัฐอเมริกา ลักษณะ 18 หมวด 47 มาตรา 1029 (Title 18 United States Code, Chapter 47 Section 1029 Fraud and Related Activity in Connection with Access device)¹⁰⁶ มาตรการทางกฎหมายดังกล่าวจะเกี่ยวกับเรื่องการถือโงงและการกระทำความผิดที่เกี่ยวข้องกับการเชื่อมต่อด้วย อุปกรณ์ในการเข้าถึง โดยบัญญัติห้ามถือโงง (Fraud) ปลอมแปลง (Counterfeit) หรือการเข้าถึงโดยไม่ได้รับอนุญาต (Unauthorized Access Device) ซึ่งอุปกรณ์ที่ใช้ในการเข้าถึง¹⁰⁷ (Access Device) ของผู้อื่น สำหรับความหมายของคำว่า “อุปกรณ์ที่ใช้ในการเข้าถึง (Access Device)” ได้แก่ บัตร (Card) แผ่น (Plate) รหัส (Code) หมายเลขบัญชี (Account Number) เลขที่ชุดอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Serial Number) เลขหมายโทรศัพท์เคลื่อนที่ (Mobile Identification Number) เลขที่บัตรประจำตัวประชาชน (Personal Identification Number) หรือบริการโทรคมนาคมอื่นๆ (Other Telecommunications Service) และอุปกรณ์ (Equipment) หรือสิ่งอื่นๆ ที่ใช้ในการเข้าถึงบัญชีไม่ว่าด้วยวิธีใด ซึ่งสามารถใช้ได้โดยตัวของมันเองหรือใช้ร่วมกับอุปกรณ์ที่ใช้ในการเข้าถึงอื่นๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งเงิน สินค้า บริการ หรือสิ่งของที่มีค่าอื่นใด หรือนำไปใช้เพื่อที่จะ โอนเงิน (ซึ่งเป็นการโอน เงินด้วยวิธีอื่นที่นอกเหนือจากแบบเดิมที่ใช้กระดาษ)¹⁰⁸

¹⁰⁶ United States Code U.S.C. (Title 18). Section 1029.

¹⁰⁷ อ้างถึงมาตรา 1029 (Ibid, Section 1029.)

การถือโงงและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเข้าถึงอุปกรณ์ (e) ตามที่ใช้ในส่วนนี้
(1) คำว่า "อุปกรณ์การเข้าถึง" หมายถึงใด ๆ หรือวิธีการเข้าถึงบัญชีที่สามารถใช้เพียงอย่างเดียวหรือร่วมกับอุปกรณ์การเข้าถึงอื่นเพื่อรับเงินสินค้าบริการหรือสิ่งของมีค่าอื่น ๆ หรือ สามารถใช้เพื่อเริ่มการ โอนเงิน (นอกเหนือจากการโอนที่เกิดจากเครื่องมือกระดาษเท่านั้น);

Fraud and related activity in connection with access devices (e) As used in this section--

(1) the term "access device" means any, , or other means of account access that can be used, alone or in conjunction with another access device, to obtain money, goods, services, or any other thing of value, or that can be used to initiate a transfer of funds (other than a transfer originated solely by paper instrument);

¹⁰⁸ รหัสสหรัฐอเมริกา มาตรา 1029

การถือโงงและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเข้าถึงอุปกรณ์ (c) บทลงโทษ (1) โดยทั่วไป - การลงโทษสำหรับความผิดภายใต้ส่วนย่อย (a) ของส่วนนี้คือ

หากมีการกระทำความผิดเกี่ยวกับอุปกรณ์ที่ใช้ในการเข้าถึงอย่างใดอย่างหนึ่งข้างต้น ไม่ว่าจะเป็นการฉ้อโกงบัตร หรือการกระทำความผิดในลักษณะอื่นใดที่เกี่ยวข้องตามที่มาตรา 1029 (e) กำหนดไว้ เช่น มีการปลอมแปลงอุปกรณ์ที่ใช้ในการเข้าถึง (Counterfeit Access Device) ก็จะมีมาตรการทางด้านโทษซึ่งตาม The Credit Card Fraud Act มาตรา 1029(c) กำหนดไว้ใน 2 กรณีด้วยกัน กล่าวคือ กรณีแรกเป็นกรณีทั่วไป สำหรับการกระทำความผิดเป็นครั้งแรก ซึ่งเป็นความผิดตามอนุมาตรา A (1), (2), (3), (6), (7) หรือ (10) มีโทษปรับหรือจำคุกไม่เกิน 10 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ หากเป็นการกระทำความผิดครั้งแรกแต่เป็นกรณีความผิดตามอนุมาตรา A (4), (5), (8), or (9) มีโทษปรับหรือจำคุกไม่เกิน 15 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ ส่วนกรณีที่สอง หากมีการกระทำความผิดซ้ำตามมาตรา

(A) ในกรณีของความผิดที่ไม่ได้เกิดขึ้นหลังจากความเชื่อมั่นสำหรับความผิดอื่นภายใต้ส่วนนี้

(i) หากความผิดอยู่ภายใต้วรรค (1), (2), (3), (6), (7) หรือ (10) หมวดย่อย (a) ปรับภายใต้ชื่อหรือการจำคุกนี้ไม่เกิน 10 ปีหรือทั้งสองอย่าง และ

(ii) หากความผิดอยู่ภายใต้วรรค (4), (5), (8) หรือ (9) ของส่วนย่อย (a) ค่าปรับตามตำแหน่งหรือการจำคุกนี้ไม่เกิน 15 ปีหรือทั้งสองอย่าง

(B) ในกรณีของความผิดที่เกิดขึ้นหลังจากความเชื่อมั่นสำหรับความผิดอื่นภายใต้ชื่อหรือการจำคุกไม่เกิน 20 ปีหรือทั้งสองอย่าง และ

(C) ไม่ว่าจะในกรณีใดก็ตามริบทรัพย์สินของทรัพย์สินส่วนบุคคลใด ๆ ที่ใช้หรือตั้งใจจะใช้ในการกระทำความผิด

United States Code U.S.C. (Title 18). Section 1029.

Fraud and related activity in connection with access devices (c) Penalties.(1) Generally.--The punishment for an offense under subsection (a) of this section is--

(A) in the case of an offense that does not occur after a conviction for another offense under this section

(i) if the offense is under paragraph (1), (2), (3), (6), (7), or (10) of subsection (a), a fine under this title or imprisonment for not more than 10 years, or both; and

(ii) if the offense is under paragraph (4), (5), (8), or (9) of subsection (a), a fine under this title or imprisonment for not more than 15 years, or both;

(B) in the case of an offense that occurs after a conviction for another offense under this section, a fine under this title or imprisonment for not more than 20 years, or both; and

(C) in either case, forfeiture to the United States of any personal property used or intended to be used to commit the offense.

นี้อีก โทษสำหรับผู้กระทำความผิด ได้แก่ ปรับหรือจำคุกไม่เกิน 20 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ¹⁰⁹ จะเห็นได้ว่า มาตรการทางด้านโทษค่อนข้างสูงโดยเฉพาะกรณีที่มีการกระทำความผิดซ้ำผู้กระทำความผิดอาจต้องโทษจำคุกสูงถึง 20 ปีด้วยกัน

2.3 รัฐบาลบัญญัติว่าด้วยการขโมยข้อมูลประจำตัวและข้อสันนิษฐาน (Identity Theft and Assumption Deterrence Act 1998 (พ.ศ. 2541))

มาตรการทางกฎหมายของ Identity Theft and Assumption Deterrence Act 1998 ข้อที่ 18 มาตรา 1028 ของประมวลกฎหมายสหรัฐอเมริกา เรื่องการฉ้อโกงและการกระทำความผิดที่เกี่ยวข้องกับเอกสารหรือข้อมูลส่วนบุคคล (Title 18 U.S.C. Section 1028, Fraud and Related Activity in Connection with Identification Document, authentication features, and information) มุ่งที่จะคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล และลงโทษการกระทำความผิดที่เป็นการนำเอาข้อมูลส่วนบุคคลของผู้อื่นไปใช้โดยมิชอบอันรวมถึงข้อมูลบัตรเครดิตจากการถูกขโมยและครอบครองโดยทุจริต

ต่อมาในภายหลังจาก Identity Theft and Assumption Deterrence Act 1998 สภาองเกรส ได้ออกกฎหมายชื่อ รัฐบาลยุติการเพิ่มบทลงโทษการโจรกรรมข้อมูลประจำตัว (The Identity Theft Penalty Enhancement Act 2004) เป็นกฎหมายที่ใช้ในการปราบปรามการกระทำความผิดที่เป็นการขโมยข้อมูลประจำตัว (Identity Theft) ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นห้ามมิให้มีการใช้ ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้อื่นโดยมิชอบตามมาตรา 1028 A และมีแนวคิดในการบัญญัติกฎหมายเพื่อใช้ดำเนินคดีกับการกระทำความผิดต่อคอมพิวเตอร์รูปแบบต่างๆ เพราะการกระทำในรูปแบบใหม่มี ลักษณะพิเศษที่แตกต่างไปจากความผิดรูปแบบเดิม เพราะเป็นการกระทำที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่ไม่มีการรูปร่าง ทำให้การดำเนินคดีโดยอาศัยความผิดฐานการโจรกรรม (Theft) และการลักทรัพย์ (Larceny) ตามกฎหมายเดิมเป็นเรื่องที่ยากลำบาก¹¹⁰

สำหรับตัวอย่างความสำเร็จของการใช้มาตรการทางกฎหมายต่อผู้กระทำความผิดที่เกิดขึ้น ในสหรัฐอเมริกาที่เกี่ยวข้องกับการฉ้อโกงและกระทำความผิดเกี่ยวกับเอกสารหรือข้อมูลส่วนบุคคล

¹⁰⁹ รัชชัช สมบุญเจริญ, “ความผิดเกี่ยวกับบัตรอิเล็กทรอนิกส์,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2549), น. 59.

¹¹⁰ รัฐบาลสหรัฐอเมริกาการขโมยข้อมูลประจำตัวและการฉ้อโกงข้อมูลประจำตัว, p. 2, [ออนไลน์], หาได้จาก <http://www.usdoj.gov/criminal/fraud/websites/idtheft.html>

US Government, Identity Theft and Identity Fraud, p. 2, [Online], Available from <http://www.usdoj.gov/criminal/fraud/websites/idtheft.html>.

บุคคลมีมากมาย เช่น ที่ฟลอริดา จำเลยถูกฟ้องในข้อหาฉ้อโกงธนาคาร (Bank Fraud) เพราะจำเลยนำข้อมูลต่างๆ จากเว็บไซต์ อันได้แก่ชื่อ ที่อยู่ และหมายเลขบัตรประกันสังคมของบุคคลอื่นมาใช้ในการกู้ยืมเงิน หรือที่แคลิฟอร์เนียจำเลยสามคนถูกตัดสินว่ามีความผิดฐานขโมยข้อมูลส่วนบุคคล (Identity Theft) ฉ้อโกงธนาคาร (Bank Fraud) และอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากการเปิดบัญชีธนาคารโดยใช้ข้อมูลทั้งจริงและเท็จซึ่งขโมยมาจากอีเมลแล้วเบิกเงินจากบัญชีดังกล่าว เป็นต้น¹¹¹

นอกจากนี้ ภายใต้บทบัญญัติของ รัฐบัญญัติว่าด้วยการขโมยข้อมูลประจำตัวและข้อสันนิษฐาน (Identity Theft and Assumption Deterrence Act) จะมี Federal Trade Commission (FTC) เป็นหน่วยงานซึ่งมีหน้าที่รับเรื่องร้องเรียนจากผู้ตกเป็นเหยื่อของการขโมยข้อมูลส่วนบุคคล จัดหาข้อมูล และนำเรื่องที่ได้รับการร้องเรียนเสนอต่อหน่วยงานที่มีหน้าที่บังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับเรื่องนี้ต่อไป ซึ่งนับว่าเป็นมาตรการหนึ่งที่จะทำให้ประชาชนได้รับความช่วยเหลืออย่างทันท่วงทีกรณีมีการละเมิดต่อบทบัญญัตินี้เกิดขึ้น

สำหรับมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับบัตรอิเล็กทรอนิกส์ของสหรัฐอเมริกา นอกจากที่ปรากฏในกฎหมาย 3 ฉบับดังที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว ยังปรากฏอยู่ในกฎหมายฉบับอื่นๆ อีก ได้แก่

รัฐบัญญัติการเข้าถึงอุปกรณ์ปลอมและการฉ้อโกงคอมพิวเตอร์และการกระทำผิดกฎหมาย ค.ศ.1984 (The Counterfeit Access Device and Computer Fraud and Abuse Act 1984) บัญญัติไว้ในบทที่ 18 มาตราที่ 1030 U.S.C. เรื่องการปลอมแปลงอุปกรณ์ที่ใช้ในการเข้าถึงการละเมิด และนำผลต่อเครื่องคอมพิวเตอร์มีการแก้ไขในปี ค.ศ. 2001 โดยกำหนดให้มีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการใช้เครื่องหมายที่ใช้ระบุตัวบุคคลโดยมิชอบเป็นการกระทำความผิดต่อระบบคอมพิวเตอร์

รัฐบัญญัติธุรกรรมเครดิตที่ยุติธรรมและถูกต้อง ค.ศ. 2003 (พ.ศ. 2546) The Fair and Accurate Credit Transactions Act 2003 (FACTA) สภาองเกรส (Congress) ของสหรัฐอเมริกาได้ผ่านกฎหมายชื่อ The Fair and Accurate Credit Transactions Act : FACTA) ในเดือนธันวาคม ค.ศ. 2003 โดยกฎหมายฉบับนี้มีสาระสำคัญ คือ มาตรการที่จะสามารถช่วยเหลือผู้บริโภคให้พ้นจากการขโมยข้อมูลส่วนบุคคล (Identity Theft) โดยจะป้องกันการขโมยข้อมูลส่วนบุคคล¹¹²

¹¹¹ *Ibid*, p. 6.

¹¹² เจนนิเฟอร์ลินช์ส่วนที่ 1: กฎหมายและเทคโนโลยี: กฎหมายไซเบอร์: A. หมายเหตุ: การขโมยข้อมูลประจำตัวในไซเบอร์สเปซ: วิธีการควบคุมอาชญากรรมและประสิทธิผลของพวกเขาในการต่อสู้กับการโจมตีแบบฟิชชิง 9

The Anti-Identity Theft Freeze เป็นกฎหมายของแคลิฟอร์เนีย มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม ค.ศ. 2003 ¹¹³ ใช้กับการกระทำผิดที่เกิดขึ้นในมลรัฐแคลิฟอร์เนีย

3. ประเทศแคนาดา¹¹⁴

ในส่วนของกฎหมายของประเทศแคนาดา จะทำการศึกษากฎหมายดังต่อไปนี้
กฎหมายว่าด้วยการปฏิบัติทางธุรกิจและพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภคของรัฐบริติชโคลัมเบีย (Business Practices and Consumer Protection Act ของรัฐ British Columbia)

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภคของรัฐ ออนแทรีโอ (Consumer Protection Act, 2002 ของรัฐ Ontario)

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภคของรัฐ แมนิโทบา (Consumer Protection Act ของรัฐ Manitoba)

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภคของรัฐ ซัสแคตเชวัน (Consumer Protection Act ของรัฐ Saskatchewan)

3.1 กฎหมายว่าด้วยการปฏิบัติทางธุรกิจและพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภคของรัฐบริติชโคลัมเบีย (Business Practices and Consumer Protection Act ของรัฐ British Columbia)

กฎหมายว่าด้วยการปฏิบัติทางธุรกิจและพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภคของรัฐบริติชโคลัมเบีย (Business Practices and Consumer Protection Act) มีผลบังคับใช้ในวันที่ 4 กรกฎาคม ค.ศ. 2004 โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะรวบรวมและทำให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของกฎหมายที่เกี่ยวกับสัญญาผู้บริโภคที่มีอยู่เดิม โดยกฎหมายฉบับดังกล่าวได้เข้ามาใช้บังคับแทน The Trade Practice Act, R.S.B.C. 1996, Debt Collection Act, R.S.B.C. 1996, Consumer Protection Act, R.S.B.C. 1996, Debt collection Act, R.S.B.C. 1996, และ The Travel Agents Act, R.S.B.C. 1996 โดยที่กฎหมายว่าด้วยการปฏิบัติทางธุรกิจและพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (Business Practices and Consumer Protection Act) นั้น ได้ให้ความสำคัญกับความชอบธรรมของธุรกรรมประเด็นปัญหาของการ

Control Methods and Their Effectiveness in Combating Phishing Attacks, p. 9.

¹¹³ ร่างกฎหมายวุฒิสภาของรัฐแคลิฟอร์เนีย 168 แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งแคลิฟอร์เนียมาตรา 1785.1

California Senate Bill 168 amended California Civil Code Section 1785.1

¹¹⁴ Ohio Prepaid Entertainment Contract Act S. 1345.41. อ้างถึงใน วีระรัตน์ จีระวัฒนา และคณะ. *เพิ่งอ้าง*, น. 82.

หลอกลวงผู้บริโภคหรือการเข้าทำสัญญาโดยไม่ได้รับความเป็นธรรม นอกจากนี้กฎหมายว่าด้วยการปฏิบัติทางธุรกิจและพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภคของรัฐบาลบริติชโคลัมเบีย (Business Practices and Consumer Protection Act แห่งรัฐ British Columbia) ได้มีกลไกที่จะให้ผู้บริโภคนั้นมีสิทธิภายใต้สถานการณ์บางอย่างที่จะหลุดพ้นจากความผูกพันตามสัญญาในแม้ว่าผู้บริโภคยังคงมีหนี้สินภายใต้สัญญา¹¹⁵ จากการพิจารณาเนื้อหาของกฎหมายว่าด้วยการปฏิบัติทางธุรกิจและพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภคของรัฐบาลบริติชโคลัมเบีย (Business Practices and Consumer Protection Act) พบว่ามีการบัญญัติถึงกลไกในการคุ้มครองผู้บริโภคในสัญญาที่มีการชำระค่าสินค้าและบริการล่วงหน้าในหลายส่วนด้วยกัน

กลไกของการคุ้มครองและรักษาสิทธิของผู้บริโภคในสัญญาผู้บริโภค (Consumer Contract) ตามกฎหมายว่าด้วยการปฏิบัติทางธุรกิจและพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภคของรัฐบาลบริติชโคลัมเบีย (Business Practices and Consumer Protection Act ของรัฐ British Columbia) ที่เกี่ยวข้องกับสัญญาที่มีการชำระค่าสินค้าและบริการล่วงหน้ามีการกำหนดไว้ใน 3 ลักษณะ

1) กลไกการคุ้มครองผู้บริโภคกรณีสัญญาซึ่งมีการปฏิบัติการชำระหนี้ในอนาคต (Future Performance Agreement)

2) กลไกการคุ้มครองผู้บริโภคกรณีสัญญาจัดให้มีซึ่งบริการที่มีลักษณะต่อเนื่อง (Continuing Services Contract)

3) กลไกการคุ้มครองผู้บริโภคกรณีธุรกรรมบัตรที่ใช้สำหรับชำระค่าสินค้าและบริการแทนเงินตราที่มีการชำระมูลค่าบัตรล่วงหน้า (Prepaid Purchase Card)

ในเรื่องของกลไกการคุ้มครองธุรกรรมบัตรที่ใช้สำหรับชำระค่าสินค้าและบริการแทนเงินตราที่มีการชำระมูลค่าบัตรล่วงหน้า (Prepaid Purchase Card)¹¹⁶ นั้น รัฐ British Columbia มีกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคเกี่ยวกับบัตรที่ใช้สำหรับชำระค่าสินค้าและบริการแทนเงินตราที่มีการชำระมูลค่าบัตรล่วงหน้า เป็นการเฉพาะเช่นเดียวกับมลรัฐอื่นๆ ในประเทศแคนาดา โดยการคุ้มครองผู้บริโภคในกรณีดังกล่าวมีบทบัญญัติรวมอยู่กับกรณีการคุ้มครองผู้บริโภคในธุรกรรมอื่นๆ ในกฎหมาย

¹¹⁵ UNIVERSIRY OF BRITISH COLUMBIA LAW STUDENTS LEGAL ADVICE MANUAL 32^{hd}

EDITION 2008-Chapter 9: Consumer Protection. Retrieved June 16, 2009, from

http://www.Islap.bc.ca/UserFiles/File/9_ConsumerProtection.pdf.

¹¹⁶ วีระรัตน์ จีระวัฒนา และคณะ, *เพิ่งอ้าง*, น. 97.

ว่าด้วยการปฏิบัติทางธุรกิจและพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภคของรัฐบาลบริติชโคลัมเบีย (Business Practices and Consumer Protection Act)

ผู้บริโภคซึ่งใช้บัตรที่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายว่าด้วยการปฏิบัติทางธุรกิจและพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภคของรัฐบาลบริติชโคลัมเบีย (Business Practices and Consumer Protection Act) นั้นได้แก่บัตร หนังสือรับรอง Voucher หรือเครื่องมืออื่นใดที่มีมูลค่าทางการเงินที่ออกหรือขายให้แก่บุคคลเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนซึ่งการจัดให้ซึ่งสินค้าหรือบริการในอนาคตแก่ผู้บริโภค และรวมถึงบัตรของขวัญด้วย¹¹⁷

(1) การห้ามมิให้มีกำหนดวันหมดอายุ

ผู้ประกอบการธุรกิจต้องไม่ออกหรือขายบัตรที่มีการกำหนดวันหมดอายุ¹¹⁸ ใดๆก็ตาม ระเบียบการควบคุมบัตรที่ใช้สำหรับชำระค่าสินค้าและบริการสินค้าและบริการแทนเงินตราที่มีการชำระมูลค่าบัตรล่วงหน้า (Prepaid Purchase Cards Regulation) ได้กำหนดยกเว้นบัตรบางประเภทสามารถกำหนดวันหมดอายุได้แก่¹¹⁹

ก. บัตรที่ออก หรือขายเพื่อการซื้อสินค้า หรือบริการอย่างใดอย่างหนึ่ง เป็นการเฉพาะ

ข. บัตรที่ออกหรือขายเพื่อการกุศล

ค. บัตรที่ออก หรือขายเพื่อการตลาด การโฆษณา หรือการส่งเสริมการขาย และบัตรที่ออก หรือขายให้แก่บุคคลที่ไม่ได้เสียค่าตอบแทน หรือซื้อบัตรในราคาที่ต่ำกว่ามูลค่าตามบัตร

หากมีการออกหรือขายบัตรที่มีการกำหนดวันหมดอายุอันเป็นการฝ่าฝืน กฎหมายให้ถือว่าบัตรยังใช้ได้เสมือนว่าไม่มีกำหนดวันหมดอายุดังกล่าว และบัตรที่ออก หรือขาย โดยไม่มีกำหนดวันหมดอายุให้ใช้ได้จนกว่าจำนวนเงินในบัตรจะหมด หรือมีการเปลี่ยนบัตรให้¹²⁰

(2) การห้ามมิให้มีการเรียกเก็บค่าธรรมเนียมในการใช้บัตร

ผู้ประกอบการธุรกิจต้องไม่คิดค่าธรรมเนียมใดๆ กับผู้บริโภคอันเกี่ยวกับบัตรที่มีการชำระค่าบริการล่วงหน้า เว้นแต่มีการอนุญาตให้เรียกได้ตามกฎหมายลำดับรอง¹²¹ ซึ่งได้แก่¹²² กรณีการออก

¹¹⁷ เพิ่งอ้าง.

¹¹⁸ เพิ่งอ้าง.

¹¹⁹ Prepaid Purchase Cards Regulation, 2. อ้างถึงใน ชีระรัตน์ จีระวัฒนา และคณะ, เพิ่งอ้าง, น. 97.

¹²⁰ Business Practices and Consumer Protection Act, 56.2 (2). อ้างถึงใน ชีระรัตน์ จีระวัฒนา และคณะ, เพิ่งอ้าง, น. 98.

¹²¹ เพิ่งอ้าง.

บัตรใหม่แทนบัตรเก่าที่หาย หรือถูกฉก หรือกรณีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงรูปแบบของบัตร

นอกจากนี้กรณีที่ผู้ประกอบการขายบัตรให้แก่ผู้บริโภครวมเพื่อใช้ในการซื้อสินค้าหรือบริการจากผู้ประกอบการหลายราย ผู้ประกอบการที่ขายบัตรอาจเรียกเก็บค่าธรรมเนียมได้ไม่เกิน 150 เหรียญ และสามารถเรียกเก็บค่าธรรมเนียมหลังจากที่มีการซื้อบัตรได้หากพ้นระยะเวลา 15 เดือนหลังจากมีการซื้อบัตร หากผู้บริโภคมียืนยันคำบอกกล่าวเป็นหนังสือเพื่อขอต่ออายุบัตร หรือเมื่อพ้นระยะเวลา 18 เดือนหลังจากมีการซื้อบัตรและผู้บริโภคมียืนยันคำบอกกล่าว เป็นหนังสือเพื่อขอต่ออายุบัตรแล้ว โดยผู้ประกอบการสามารถเรียกเก็บค่าธรรมเนียมในกรณีนี้ได้ 2.50 เหรียญ¹²³ ต่อเดือน¹²⁴ อย่างไรก็ตามการเรียกเก็บค่าธรรมเนียมในกรณีหลังนี้สามารถทำได้โดยวิธีการหักเงินจากบัตรเท่านั้น¹²⁵

หากผู้ประกอบการธุรกิจเรียกเก็บค่าธรรมเนียมจากผู้บริโภค อันเป็นการฝ่าฝืน กฎหมายผู้บริโภคซึ่งได้ชำระค่าธรรมเนียมไปแล้วมีสิทธิเรียกเงินที่ชำระคืนได้ โดยการบอกกล่าว เป็นหนังสือไปยังผู้ประกอบการธุรกิจ ภายใน 1 ปี นับแต่วันที่ได้มีการชำระค่าธรรมเนียม¹²⁶ ทั้งนี้ ผู้ประกอบการธุรกิจซึ่งได้รับคำบอกกล่าวต้องคืนเงินค่าธรรมเนียมแก่ผู้บริโภคภายใน 15 วัน นับแต่ วันที่ได้รับคำบอกกล่าว¹²⁷

(3) การให้ข้อมูลแก่ผู้บริโภค

ในขณะที่มีการออก หรือขายบัตรที่มีการชำระค่าบริการล่วงหน้า ผู้ประกอบการธุรกิจต้องให้ข้อมูลแก่ผู้บริโภคดีังต่อไปนี้

ก. ข้อห้าม ข้อจำกัดทั้งหมด ข้อกำหนดและเงื่อนไขเกี่ยวกับการใช้ การแลกเปลี่ยนเป็นเงินสด หรือการออกบัตรใหม่แทน รวมถึงข้อจำกัดใดๆ อันเกี่ยวกับค่าธรรมเนียมที่สามารถเรียกเก็บได้ หรือการกำหนดวันหมดอายุ

ข. คำชี้แจงเกี่ยวกับวิธีการที่ผู้บริโภครวมจะสามารถทราบข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับบัตรที่มีการชำระค่าบริการล่วงหน้า รวมถึงข้อมูลเกี่ยวกับยอดเงินคงเหลือในบัตร

ค. ข้อมูลอื่นใดที่บัญญัติในกฎหมายลำดับรอง

ส่วนวิธีการให้ข้อมูลแก่ผู้บริโภครวมตามระเบียบสำหรับบัตรที่มีการชำระค่าสินค้าและบริการ

¹²² เพิ่งอ้าง.

¹²³ อัตราแลกเปลี่ยน ณ วันที่ 5 เมษายน 2554 คือ 1 เหรียญแคนาดา (CAD) เท่ากับ 30.8576 บาท

¹²⁴ Prepaid Purchase Cards Regulation, 3(2). อ้างถึงใน ชีระรัตน์ จีระวัฒนา และคณะ, เพิ่งอ้าง, น. 98.

¹²⁵ เพิ่งอ้าง.

¹²⁶ เพิ่งอ้าง.

¹²⁷ เพิ่งอ้าง.

สินค้าและบริการแทนเงินตราที่มีการชำระมูลค่าบัตรเครดิตล่วงหน้า (Prepaid Purchase Cards Regulation) ได้กำหนดให้ในขณะออก หรือขายบัตรผู้ประกอบการจะต้องให้ข้อมูลผู้บริโภค ตามที่กฎหมายกำหนด โดยวิธีการที่ผู้บริโภคสามารถมองเห็นได้ชัดเจน และเป็นที่ยึดดูความสนใจของผู้บริโภค (Clearly and in a Manner that is Likely to Bring it to the Attention) นอกจากนี้ หากเป็นกรณีที่ผู้ประกอบการออกบัตรประเภทที่ผู้บริโภคสามารถซื้อสินค้า หรือบริการจากผู้ประกอบการหลายราย และผู้ออกบัตรต้องการเรียกเก็บค่าธรรมเนียมหลังการออกบัตรตามที่ กฎหมายกำหนดข้อมูลดังกล่าวจะต้องปรากฏชัดเจนบนบัตรด้วย¹²⁸

(4) การออกกฎหมายลำดับรองของผู้ว่าการรัฐ (The Lieutenant Governor in Council) สามารถออกกฎหมายลำดับรองได้ดังต่อไปนี้

ก. การขยายหรือจำกัดความหมายของคำว่าบัตรที่ใช้สำหรับชำระค่าสินค้าและบริการสินค้าและบริการแทนเงินตราที่มีการชำระมูลค่าบัตรเครดิตล่วงหน้า

ข. กำหนดยกเว้นประเภทบัตร และกลุ่มบุคคลที่ออก ขาย หรือซื้อคืน (แลกเปลี่ยนเงิน) ที่ได้รับการยกเว้นไม่ต้องตกอยู่ภายใต้บังคับไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วนของ Part นี้

ค. ควบคุมการกำหนดให้มีวันหมดอายุของบัตรที่ใช้สำหรับชำระค่าสินค้าและบริการสินค้าและบริการแทนเงินตราที่มีการชำระมูลค่าบัตรเครดิตล่วงหน้า

ง. กำหนดข้อจำกัด ข้อตกลงอื่นๆ และเงื่อนไขใดๆ ในการออกขาย ใช้การแลกเปลี่ยนเงินสด และการออกบัตรที่ใช้สำหรับชำระค่าสินค้าและบริการสินค้าและบริการแทนเงินตราที่มีการชำระมูลค่าบัตรเครดิตล่วงหน้าแทน

จ. ควบคุมการเก็บค่าธรรมเนียม รวมทั้งค่าธรรมเนียมในกรณีที่ไม่มีการใช้ บัตรหรือค่าบริการ ซึ่งมีการเรียกเก็บจากบัตรที่ใช้สำหรับชำระค่าสินค้าและบริการสินค้าและบริการแทนเงินตราที่มีการชำระมูลค่าบัตรเครดิตล่วงหน้า รวมถึงการกำหนดจำนวนค่าธรรมเนียม หรือวิธีการในเงินตราที่มีการชำระมูลค่าบัตรเครดิตล่วงหน้า รวมถึงการกำหนดจำนวนค่าธรรมเนียม หรือวิธีการในการกำหนดจำนวนค่าธรรมเนียม และการกำหนดเหตุที่มีการให้จ่ายค่าธรรมเนียมได้

ช. กำหนดข้อมูลซึ่งผู้ประกอบการต้องให้แก่ผู้บริโภค รวมไปถึง รูปแบบ เวลา และวิธีการในการจัดให้มีซึ่งข้อมูลนั้น

¹²⁸ เพิ่งอ้าง.

3.2 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภคของรัฐ ออนแทรีโอ (Consumer Protection Act, 2002 (พ.ศ. 2545) ของรัฐ Ontario)¹²⁹

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภคของรัฐ ออนแทรีโอ (Consumer Protection Act, 2002 ของรัฐ Ontario) มีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 30 กรกฎาคม ค.ศ. 2005 กำหนดหลักเกณฑ์สำคัญ ใช้บังคับกับผู้ประกอบธุรกิจในรัฐออนแทรีโอ (Ontario) สำหรับกรณีซื้อขาย เช่าทรัพย์ เครื่องมือและบริการทางการเงิน และผู้บริโภคที่อยู่ในรัฐออนแทรีโอ (Ontario) โดยวัตถุประสงค์ของพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (Consumer protection Act, 2002) นี้บัญญัติขึ้น เพื่อรับรองการคุ้มครองผู้บริโภคในรัฐออนแทรีโอ (Ontario) ในทุกธุรกรรมที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะสินค้าหรือบริการ โดยที่พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (Consumer Protection Act, 2002) ได้ยกเลิกกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองผู้บริโภคหลายฉบับและนำกฎหมายมารวมกันเป็น กฎหมายฉบับเดียวกัน¹³⁰

กลไกคุ้มครองผู้บริโภคเกี่ยวกับสัญญาบัตรของขวัญ (Gift Card Agreement)¹³¹ ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภคของรัฐ ออนแทรีโอ (Consumer Protection Act ของรัฐ Ontario) ไม่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับบัตรของขวัญ แต่อย่างไรก็ตาม มาตรา 123 (5) (e) ได้กำหนดให้ อำนาจในการออกกฎหมายรองของผู้ว่าการรัฐ (Lieutenant Governor in Council) เกี่ยวกับการออกบัตรของขวัญไว้ โดยกำหนดอำนาจดังกล่าวไว้ในกลุ่มเดียวกับสัญญาที่มีการปฏิบัติการชำระหนี้ในอนาคต เช่น สัญญาพัฒนาทักษะ สัญญาซื้อขายทางอินเทอร์เน็ต สัญญาขายตรง และสัญญาซื้อขายทางไกล ซึ่งเป็นกลุ่มที่ผู้บริโภคจะต้องมีการชำระราคาล่วงหน้า

ผู้ว่าการรัฐ (Lieutenant Governor in Council) ได้ใช้อำนาจตามกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค มาตรา 123 (5) (e) ออกกฎหมายลำดับรองขึ้นมาฉบับหนึ่งคือ ONTARIO REGULATION 187/07 ในเดือน พฤษภาคม 2007 (พ.ศ. 2552) และได้มีการแก้ไขกฎหมายลำดับรองดังกล่าวล่าสุดในเดือนมิถุนายน 2008 (พ.ศ. 2553)

บัตรของขวัญที่อยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายได้แก่บัตรใดๆ รวมไปถึงบัตรอิเล็กทรอนิกส์ หรือ

¹²⁹ ธีระรัตน์ จีระวัฒนา และคณะ, *เพิ่งอ้าง*, น. 100.

¹³⁰ Miller Thomsor, ARE YOU READY FOR THE ONTARIO CONSUMER PROTECTION ACT, 20027. Retrieved July 4 2009, from <http://www.millertthomson.com/docs/Ontario%20Consumer%20Protecteion%20Act%20%20June%202005%20Final.pdf>.

¹³¹ ธีระรัตน์ จีระวัฒนา และคณะ, *เพิ่งอ้าง*, น. 111.

หนังสือรับรองอื่นใดที่ผู้ประกอบการออกให้แก่ผู้บริโภคโดยผู้บริโภคสามารถนำบัตรดังกล่าวไปใช้ซื้อสินค้า หรือบริการตามที่กำหนดในบัตรได้ ทั้งนี้บัตรของขบวนการดังกล่าวถือเป็นสัญญาที่มีการปฏิบัติการชำระหนี้ในอนาคตที่ผู้บริโภคจะต้องชำระราคาเต็มจำนวนในขณะที่ทำสัญญาเพื่อให้ผู้ประกอบการออกบัตรให้¹³² แต่ Ontario Regulation 187/07 จะไม่นำมาใช้กับบัตรของขบวนการที่ออกเพื่อการกุศล หรือบัตรของขบวนการที่ออกให้เพื่อใช้กับสินค้าหรือบริการบางอย่างเป็นการเฉพาะเท่านั้น¹³³

1) การห้ามไม่ให้มีกำหนดวันหมดอายุ

ผู้ประกอบการจะออกบัตรของขบวนการที่ไม่มีวันหมดอายุไม่ได้ หากมีการออกบัตรของขบวนการที่มีกำหนดวันหมดอายุในอนาคตจะมีผลใช้ต่อไปได้โดยถือว่าไม่มีกำหนดวันหมดอายุ¹³⁴

2) ค่าธรรมเนียม

ผู้ประกอบการในสัญญาบัตรของขบวนการที่ไม่ใช่บัตรเปิด (Open Loop)¹³⁵ ต้องไม่ออกบัตรของขบวนการที่มีมูลค่าน้อยกว่าจำนวนเงินที่ผู้บริโภคชำระ หรือคิดค่าธรรมเนียมกับผู้ถือบัตรในทุกกรณีที่เกี่ยวข้องกับบัตร นอกเหนือค่าธรรมเนียมในการออกบัตรใหม่ทดแทนบัตรเดิมในกรณีที่บัตรหาย หรือถูกฉก หรือค่าธรรมเนียมในการแก้ไขเปลี่ยนแปลงบัตร¹³⁶

ส่วนกรณีที่เป็นบัตรของขบวนการประเภทบัตรเปิด (Open Loop) ผู้ประกอบการสามารถคิดค่าธรรมเนียมได้ไม่เกิน 1.50 เหรียญ¹³⁷ ต่อบัตร 1 ใบ แต่ผู้ประกอบการไม่สามารถเรียกเก็บค่าธรรมเนียมในการใช้บัตรได้ เว้นแต่เป็นการในการออกบัตรใหม่ทดแทนบัตรเดิม ในกรณีที่บัตรหาย หรือถูกฉก หรือค่าธรรมเนียมในการแก้ไขเปลี่ยนแปลงบัตร หรือเป็นค่าธรรมเนียมกรณีที่ไม่มีการใช้เงินตามบัตร ซึ่งค่าธรรมเนียมดังกล่าวจะเรียกเก็บได้หากผู้บริโภคไม่ขอต่ออายุบัตร¹³⁸ เมื่อพ้นระยะเวลา 15 เดือน หลังจากที่ได้รับบัตร หรือเมื่อพ้นระยะเวลา 18 เดือน หลังจากที่ได้รับบัตร ได้รับบัตรและผู้บริโภคได้ขอต่ออายุบัตรแล้ว ทั้งนี้การเรียกเก็บค่าธรรมเนียม ในกรณีนี้จะเรียกเก็บ

¹³² Ontario regulation 17/05, 23. อ้างถึงใน ชีระรัตน์ จีระวัฒนา และคณะ, *เพ็งอ้าง*, น. 112.

¹³³ *เพ็งอ้าง*.

¹³⁴ *เพ็งอ้าง*.

¹³⁵ บัตรของขบวนการแบบ “open loop” หมายถึงบัตรของขบวนการที่ได้สิทธิผู้บริโภคในการใช้ซื้อสินค้าหรือบริการได้จากผู้ประกอบการหลายราย Ontario Regulation 17/05, 23).

¹³⁶ Ontario regulation 17/05, 25.4 (1). อ้างถึงใน ชีระรัตน์ จีระวัฒนา และคณะ, *เพ็งอ้าง*.

¹³⁷ อัตราแลกเปลี่ยน ณ วันที่ 5 เมษายน 2554 คือ 1 เหรียญแคนาดา (CAD) เท่ากับ 30.8576 บาท.

¹³⁸ *เพ็งอ้าง*.

ได้ไม่เกิน 2.50 เหรียญ¹³⁹ ต่อเดือน และต้องมีข้อความแจ้งด้านหน้าบัตรด้วยว่าจะมีการเรียกเก็บค่าธรรมเนียม¹⁴⁰

หากผู้ประกอบการค่าธรรมเนียมเป็นการฝ่าฝืนกฎหมาย ผู้บริโภคสามารถเรียกเงินค่าธรรมเนียมคืนได้โดยการยื่นคำบอกกล่าวให้แก่ผู้ประกอบการภายใน 4 ปี นับแต่มีการเรียกเก็บค่าธรรมเนียม¹⁴¹ และเมื่อผู้ประกอบการได้รับคำบอกกล่าวเรียกเงินค่าธรรมเนียมคืนจากผู้บริโภคแล้วผู้ประกอบการจะต้องคืนเงินให้แก่ผู้บริโภคภายใน 15 วันนับแต่วันที่ผู้ประกอบการได้รับคำบอกกล่าว¹⁴²

3) การแจ้งข้อมูลให้แก่ผู้บริโภค

ผู้ประกอบการจะต้องให้ข้อมูลแก่ผู้บริโภคเกี่ยวกับค่าธรรมเนียมที่ผู้ประกอบการจะเรียกเก็บรวมถึงข้อจำกัด ข้อกำหนดและเงื่อนไขทั้งหมดที่ผู้ประกอบการบังคับใช้ กับบัตรของขวัญ¹⁴³

3.3 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภคของรัฐ แมนิโทบา (Consumer Protection Act ของรัฐ Manitoba)¹⁴⁴

รัฐแมนิโทบา (Manitoba) มีกฎหมายคุ้มครองของผู้บริโภค คือ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภคของรัฐแมนิโทบา (Consumer Protection Act) โดยจะ ทำการศึกษาในส่วนของ Part XV ที่เกี่ยวข้องกับสัญญาให้บริการที่มีการชำระค่าบริการล่วงหน้า และ Part XX ที่เกี่ยวกับบัตรที่ใช้แทนเงินสำหรับชำระค่าสินค้าและบริการที่มีการชำระมูลค่าบัตรล่วงหน้า (Prepaid Purchase Card) ได้กำหนดกลไกคุ้มครองผู้บริโภคเกี่ยวกับบัตรที่ใช้แทนเงิน สำหรับชำระสินค้าและบริการที่มีการชำระมูลค่าบัตรล่วงหน้าไว้ใน Part XX ของพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภคของรัฐแมนิโทบา (Consumer Protection Act ของมลรัฐ Manitoba) ได้บัญญัติกลไกในการคุ้มครองผู้บริโภคในสัญญาให้บริการบัตรที่ใช้สำหรับชำระค่าสินค้าและบริการแทน เงินตราที่มีการชำระมูลค่าบัตรล่วงหน้า โดยที่กฎหมายดังกล่าวใน Section 170 ได้ให้คำนิยามของ บริการบัตรที่ใช้สำหรับชำระค่าสินค้าและบริการแทนเงินตราที่มีการชำระมูลค่าบัตรล่วงหน้าไว้ว่า “บัตรที่ใช้สำหรับชำระค่าสินค้าและบริการแทนเงินตราที่มีการชำระมูลค่าบัตรล่วงหน้าไว้แล้วแต่จะมีกฎเกณฑ์แห่งกฎหมายกำหนดเป็นอย่างอื่นให้หมายถึงอิเล็กทรอนิกส์บัตรรับรอง

¹³⁹ อัตราแลกเปลี่ยน ณ วันที่ 5 เมษายน 2554 คือ 1 เหรียญแคนาดา (CAD) เท่ากับ 30.8576 บาท.

¹⁴⁰ Ontario regulation 17/05, 25.4 (2.1). อ้างถึงใน ชีระรัตน์ จีระวัฒนา และคณะ, *เพ็งอ้าง*, น. 113.

¹⁴¹ *เพ็งอ้าง*.

¹⁴² *เพ็งอ้าง*.

¹⁴³ *เพ็งอ้าง*.

¹⁴⁴ *เพ็งอ้าง*.

ที่ทำเป็นหนังสือ คุปอง หรือเครื่องมือซึ่งสามารถใช้แทนเงินตรา (With a Monetary Value) ซึ่งถูกออกให้แก่หรือขายแก่บุคคลเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนซึ่งการจัดส่งให้ซึ่งสินค้าหรือบริการ โดยหมายรวมถึงบัตรของขวัญ หรือใบรับรองของขวัญ (a gift card and gift certificate)” อย่างไรก็ตามบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับบัตรที่ใช้แทนเงินสำหรับชำระค่าสินค้าและบริการที่มีการชำระมูลค่าบัตรล่วงหน้านี้ไม่ใช้กับบัตรโทรศัพท์เนื่องจากมีกฎหมายของสหพันธรัฐใช้บังคับแก่บัตรดังกล่าวอยู่¹⁴⁵

กฎหมายดังกล่าวมีกลไกในการคุ้มครองผู้บริโภคเกี่ยวกับบัตรที่ใช้แทนเงินสำหรับชำระค่าสินค้าและบริการที่มีการชำระมูลค่าบัตรล่วงหน้าดังต่อไปนี้

1) การห้ามมิให้มีกำหนดวันหมดอายุ

กฎหมายของรัฐแมนิโทบา (Manitoba) ห้ามมิให้บุคคลได้ออก หรือขายบัตรที่ใช้แทนเงินสำหรับชำระค่าสินค้าและบริการที่มีการชำระมูลค่าบัตรล่วงหน้า โดยมีกำหนดวันหมดอายุ เว้นแต่เป็นกรณีที่บัญญัติในกฎหมายลำดับรองอนุญาตให้ทำได้ และบัตรที่ใช้แทนเงินสำหรับชำระค่าสินค้าและบริการที่มีการชำระมูลค่าบัตรล่วงหน้าที่ออก หรือขายโดยไม่มีกำหนดวันหมดอายุ สามารถใช้ได้จนกว่าจะมีการคืนเงินตามบัตร หรือมีการเปลี่ยนบัตรให้¹⁴⁶

บัตรที่ใช้แทนเงินสำหรับชำระค่าสินค้าและบริการที่มีการชำระมูลค่าบัตรล่วงหน้า (Prepaid Purchase Cards Regulation)¹⁴⁷ ได้กำหนดบัตรที่ใช้แทนเงินสำหรับชำระค่าสินค้าและบริการที่มีการชำระมูลค่าบัตรล่วงหน้าที่สามารถกำหนดวันหมดอายุได้ ได้แก่ บัตรที่ใช้แทนเงินสำหรับชำระค่าสินค้าและบริการที่มีการชำระมูลค่าบัตรล่วงหน้าประเภทที่ออกหรือขายเพื่อซื้อ หรือใช้บริการเฉพาะอย่าง หรือบัตรที่ใช้แทนเงินสำหรับชำระค่าสินค้าและบริการที่มีการชำระมูลค่าบัตรล่วงหน้าที่ผู้บริโภคไม่ได้ให้คำตอบแทนในขณะออกบัตร เช่น บัตรที่ใช้แทนเงินสดสำหรับชำระค่าสินค้าและบริการที่มีการชำระมูลค่าบัตรล่วงหน้าที่แจกให้เปล่าเพื่อการส่งเสริมการขาย บัตรที่ใช้แทนเงินสำหรับชำระค่าสินค้าและบริการที่มีการชำระมูลค่าบัตรล่วงหน้าที่มีวัตถุประสงค์เป็นการกุศล บัตรที่ใช้แทนเงินสำหรับชำระค่าสินค้าและบริการที่มีการชำระมูลค่าบัตรล่วงหน้าที่ออกให้เป็นของรางวัลจากการชิงโชค เป็นต้น หากไม่ใช่กรณีบัตรประเภทดังกล่าวแล้ว บัตรที่ใช้แทนเงินสำหรับชำระค่าสินค้าและบริการที่มีการชำระ

¹⁴⁵ Consumer Bureau, Frequently Asked Questions About Prepaid Purchase Cards (Including Gift Cards and Gift Certificates) – Information for Retailer. Retrieved August 15 2009, from

<http://www.gov.mb.ca/finance/cca/consumb/faqprepaidretailers.html#question1>.

¹⁴⁶ เพิ่งอ้าง.

¹⁴⁷ เพิ่งอ้าง.

มูลค่าบัตรล่วงหน้าที่ออกโดยมีกำหนดวันหมดอายุให้ถือว่าบัตรนั้นไม่กำหนดวันหมดอายุ นอกจากนี้ ผู้ประกอบการที่ออกบัตรที่ใช้แทนเงิน สำหรับชำระค่าสินค้าและบริการที่มีการชำระมูลค่าบัตรล่วงหน้า โดยมีกำหนดวันหมดอายุที่เป็นการฝ่าฝืนกฎหมายจะต้องระวางโทษปรับในลักษณะที่มีการเพิ่มค่าปรับตามจำนวนครั้งที่กระทำความผิดด้วย¹⁴⁸

2) การแจ้งข้อมูลให้ผู้บริโภคทราบ

ผู้ออก หรือขายบัตรจะต้องให้ข้อมูลให้ผู้บริโภคทราบ โดยข้อมูลดังกล่าว ประกอบด้วย¹⁴⁹ ข้อจำกัดกีดและเงื่อนไขที่ผู้ออกบัตรกำหนดไว้ในการใช้บัตรที่ใช้แทนเงินสำหรับชำระค่าสินค้าและบริการที่มีการชำระมูลค่าบัตรล่วงหน้า ค่าธรรมเนียม หรือวันหมดอายุของบัตร ค่าอธิบายวิธีการได้รับข้อมูลตามบัตร รวมไปถึงจำนวนเงินคงเหลือในบัตรด้วย ทั้งนี้ข้อมูลดังกล่าว จะต้องเห็นได้ชัดและปรากฏอยู่ในจุดที่เป็นสนใจของผู้บริโภค หากไม่มีการแจ้งข้อมูลตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด ผู้ประกอบการจะต้องระวางโทษปรับในลักษณะที่มีการเพิ่มค่าปรับตามจำนวนครั้งที่กระทำความผิดด้วย¹⁵⁰

3) การคิดค่าธรรมเนียมการใช้บัตร¹⁵¹

การให้บริการบัตรที่ใช้แทนเงินสำหรับชำระค่าสินค้าและบริการที่มีการชำระมูลค่าบัตรล่วงหน้าอาจมีการเรียกเก็บค่าบริการจากผู้บริโภคเพื่อเป็นการตอบแทนที่ผู้บริโภคจะได้รับความสะดวกจากการใช้จ่ายผ่านบัตรก็ได้ แต่อย่างไรก็ตามการเรียกเก็บค่าธรรมเนียมจากบัตรที่ใช้แทนเงินสำหรับชำระค่าสินค้าและบริการที่มีการชำระมูลค่าบัตรล่วงหน้านั้นข้อกำหนดการควบคุมบัตรที่ใช้แทนเงินสำหรับชำระค่าสินค้าและบริการที่มีการชำระมูลค่าบัตรล่วงหน้า (Prepaid Purchase Cards Regulation) กำหนดห้ามมิให้ผู้ประกอบการเรียกเก็บค่าธรรมเนียมจากผู้ถือบัตรที่ใช้แทนเงินสำหรับชำระค่าสินค้าและบริการที่มีการชำระมูลค่าบัตรล่วงหน้า เว้นแต่จะเป็นการเรียกเก็บค่าธรรมเนียมเพื่อการเปลี่ยนบัตรในกรณีบัตรหาย ถูกฉก หรือมีการเปลี่ยนแปลง รูปแบบของบัตร เช่น การติดรูปเจ้าของบัตร และผู้ประกอบการอาจเรียกเก็บค่าธรรมเนียมเกี่ยวกับการใช้บัตรที่ใช้แทนเงินสำหรับชำระค่าสินค้าและบริการที่มีการชำระมูลค่าบัตรล่วงหน้าได้ หากผู้ถือบัตรไม่ได้ให้คำตอบแทนแก่ผู้ประกอบการในขณะที่ออกบัตรก็ได้

นอกจากนี้หากผู้ประกอบการออก หรือขายบัตรให้สิทธิผู้บริโภคในการใช้บัตรเพื่อซื้อ

¹⁴⁸ เพิ่งอ้าง.

¹⁴⁹ เพิ่งอ้าง.

¹⁵⁰ เพิ่งอ้าง.

¹⁵¹ เพิ่งอ้าง.

สินค้าหรือบริการจากผู้ประกอบการหลายราย หากไม่มีการใช้จ่ายผ่านบัตรเกินกว่า 12 เดือน ผู้ประกอบการสามารถเรียกเก็บค่าธรรมเนียมบัตรได้ไม่เกินเดือนละ 2.50 เหรียญ¹⁵² หากผู้ประกอบการเรียกเก็บเงินค่าธรรมเนียมโดยฝ่าฝืนกฎหมาย ผู้บริโภคสามารถเรียกเงินคืนจากผู้ประกอบการได้ โดยการบอกกล่าวให้แก่ผู้ประกอบการทราบภายใน 1 ปี นับแต่วันจ่ายค่าบริการ ผู้ประกอบการที่เรียกเก็บค่าธรรมเนียมโดยฝ่าฝืนกฎหมายจะต้องระวางโทษปรับในลักษณะที่มีการ เพิ่มค่าปรับตามจำนวนครั้งที่กระทำความผิดด้วย¹⁵³

4) อำนาจในการออกกฎหมายลำดับรองของผู้ว่าการรัฐ (Lieutenant Governor in Council)

ผู้ว่าการรัฐ (Lieutenant Governor in Council) อาจออกกฎหมายลำดับรอง เกี่ยวกับบัตรที่ใช้แทนเงินสำหรับชำระค่าสินค้าและบริการที่มีการชำระมูลค่าบัตรล่วงหน้าได้ในเรื่องดังนี้¹⁵⁴

(1) ขยายขอบเขตหรือจำกัดขอบเขตของบัตรที่ใช้แทนเงินสำหรับชำระค่าสินค้าและบริการที่มีการชำระมูลค่าบัตรล่วงหน้าที่จะตกอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมาย

(2) กำหนดยกเว้นผู้ออก หรือขยายบัตรที่ใช้แทนเงินสำหรับชำระค่าสินค้าและบริการที่มีการชำระมูลค่าบัตรล่วงหน้าบางประเภทไม่ให้ตกอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมาย

(3) กำหนดให้บัตรที่ใช้แทนเงินสำหรับชำระค่าสินค้าและบริการที่มีการชำระมูลค่าบัตรล่วงหน้าบางประเภทมีวันหมดอายุได้

(4) ออกประกาศมาตรการบังคับ ข้อห้าม หรือเงื่อนไขในการออกขาย การแลกเปลี่ยน และวิธีการใช้บัตรที่ใช้แทนเงินสำหรับชำระค่าสินค้าและบริการที่มีการชำระมูลค่าบัตรล่วงหน้า

(5) กำหนดข้อมูลที่ผู้ประกอบการจะต้องแจ้งให้แก่ผู้บริโภคทราบ และกำหนดรูปแบบระยะเวลา และวิธีการในการให้ข้อมูลดังกล่าว

(6) กำหนดค่าธรรมเนียม รวมไปถึงกำหนดค่าธรรมเนียมกรณีไม่มีการใช้บัตร และค่าบริการสำหรับการใช้บัตร อีกทั้งกำหนดกรณีที่ผู้ประกอบการไม่สามารถเรียกเก็บค่าธรรมเนียมได้

(7) กำหนดนิยามความหมายของถ้อยคำที่ไม่ได้กำหนดไว้ในกฎหมาย

(8) ออกประกาศอื่นใดเพื่อบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมาย

¹⁵² อัตราแลกเปลี่ยน ณ วันที่ 30 กรกฎาคม 2562 2562 คือ 1 เหรียญแคนาดา (CAD) เท่ากับ 24.70 บาท.

¹⁵³ Manitoba Prepaid Purchase Cards Regulation 5. อ้างถึงใน ชีระรัตน์ จีระวัฒนา และคณะ, *เพ็งอ้าง*, น. 118.

¹⁵⁴ *เพ็งอ้าง*.

3.4 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภคของรัฐสaskatchewan (Consumer Protection Act ของรัฐ Saskatchewan)¹⁵⁵

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภคของรัฐสaskatchewan (Consumer Protection Act ของมณฑลรัฐ Saskatchewan) มีกลไกการคุ้มครองผู้บริโภคที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองคู่สัญญาที่มีการชำระค่าสินค้าและบริการล่วงหน้าคือในกรณีของกลไกการคุ้มครองสัญญาที่มีการปฏิบัติการชำระหนี้ในอนาคต (Future Performance Contract) และสัญญาให้บริการพัฒนา คุณลักษณะของบุคคล (Personal Development Services Contracts) การคุ้มครองผู้บริโภคในกรณี ธุรกิจบัตรเครดิตที่ใช้สำหรับชำระค่าสินค้าและบริการสินค้าและบริการแทนเงินตราที่มีการชำระมูลค่าบัตรล่วงหน้า (Prepaid Purchase Card)¹⁵⁶

ในพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภคของรัฐสaskatchewan (Consumer Protection Act ของมณฑลรัฐ Saskatchewan) มีบทบัญญัติที่คุ้มครองผู้บริโภคกรณีบัตรเครดิตที่ใช้แทนเงิน สำหรับชำระค่าสินค้าและบริการที่มีการชำระมูลค่าบัตรล่วงหน้าเป็นการเฉพาะใน Part IV.6 โดยกฎหมายได้ให้ความหมายของบัตรเครดิตที่ใช้แทนเงินสำหรับชำระค่าสินค้าและบริการที่มีการชำระมูลค่าบัตรล่วงหน้าไว้ว่า บัตรอิเล็กทรอนิกส์ หนังสือรับรอง หรือใบรับรองอื่นใดที่มีมูลค่าทางการเงินที่ออกให้ หรือขายให้ เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนกับการซื้อสินค้าหรือบริการในอนาคต รวมไปถึงบัตรของขวัญด้วย¹⁵⁷

1) การห้ามมิให้กำหนดวันหมดอายุ

ในการออก หรือขายบัตรเครดิตที่ใช้แทนเงินสำหรับชำระค่าสินค้าและบริการที่มีการชำระมูลค่าบัตรล่วงหน้านั้นผู้ประกอบการจะต้องไม่ออกบัตรเครดิตที่ใช้แทนเงินสำหรับชำระค่าสินค้าและบริการที่มีการชำระมูลค่าบัตรล่วงหน้าที่มีวันหมดอายุ เว้นแต่กรณีเป็นไปตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายลำดับรอง หากมีการออก หรือขายบัตรเครดิตที่ใช้แทนเงินสำหรับชำระค่าสินค้าและบริการ ที่มีการชำระมูลค่าบัตรล่วงหน้าโดยมีกำหนดวันหมดอายุให้ถือว่าบัตรนั้นยังมีผลใช้ได้เสมือนว่า ไม่ได้มีการกำหนดวันหมดอายุดังกล่าว¹⁵⁸

บัตรเครดิตที่ใช้แทนเงินสำหรับชำระค่าสินค้าและบริการที่มีการชำระมูลค่าบัตรล่วงหน้าที่

¹⁵⁵ ชีระรัตน์ จีระวัฒนา และคณะ, *เพ็งอ้าง*, น. 120.

¹⁵⁶ *เพ็งอ้าง*.

¹⁵⁷ Saskatchewan Consumer Protection Act 77. 10 (c). อ้างถึงใน ชีระรัตน์ จีระวัฒนา และคณะ, *เพ็งอ้าง*, น. 134.

¹⁵⁸ *เพ็งอ้าง*.

สามารถออก หรือขายโดยมีกำหนดวันหมดอายุได้ตามกฎหมายลำดับรองของมลรัฐ Saskatchewan ได้แก่บัตรที่ใช้แทนเงินสำหรับชำระค่าสินค้าและบริการที่มีการชำระมูลค่าบัตรล่วงหน้า ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการกุศล และบัตรที่ใช้แทนเงินสำหรับชำระค่าสินค้าและบริการที่มีการชำระมูลค่าบัตรล่วงหน้าที่ออกให้ผู้บริโภครวมโดยไม่มีคำตอบแทน¹⁵⁹

หากมีการออกบัตรที่มีกำหนดวันหมดอายุดังกล่าวผู้ออกบัตรจะต้องระบุวัน ออกบัตร จะต้องเปลี่ยนบัตรใหม่ให้แก่ผู้บริโภค โดยมียอดเงินคงเหลือเท่ากับบัตรเดิมและผู้ออก บัตรจะต้องไม่ คิดค่าธรรมเนียมในการออกบัตรใหม่ด้วย¹⁶⁰

2) ข้อมูลที่ผู้ประกอบการจะต้องแจ้งให้ผู้บริโภคทราบ

บุคคลที่ออก หรือขายบัตรเงิน สดจะต้องให้ข้อมูลต่อผู้บริโภคตามที่กำหนด ไว้ในกฎหมายลำดับรอง¹⁶¹

เมื่อมีการออกหรือขายบัตรที่ใช้แทนเงินสำหรับชำระค่าสินค้าและบริการที่มีการชำระมูลค่า บัตรล่วงหน้า ผู้ประกอบการจะต้องแจ้งข้อมูลให้ผู้บริโภคทราบ ได้แก่ คำอธิบาย ข้อจำกัด และเงื่อนไข การใช้บัตร ค่าธรรมเนียมในการใช้บัตร และกำหนดวันหมดอายุ (หากมี) วิธีการได้รับข้อมูลเกี่ยวกับ บัตร และจำนวนเงินคงเหลือตามบัตร ทั้งนี้ ข้อมูลดังกล่าวจะต้องปรากฏต่อผู้บริโภค ให้เห็นเด่นชัดด้วย¹⁶²

3) ค่าธรรมเนียม

ในการคิดค่าธรรมเนียมเกี่ยวกับการใช้บัตรที่ใช้แทนเงินสำหรับชำระค่าสินค้าและบริการที่ มีการชำระมูลค่าล่วงหน้า กฎหมายห้ามมิให้ผู้ออก หรือขายบัตรที่ใช้แทน เงินสำหรับชำระค่าสินค้า และบริการที่มีการชำระมูลค่าบัตรล่วงหน้า โดยคิดค่าธรรมเนียมหากไม่มีการใช้เงินตามบัตร หรือคิด ค่าธรรมเนียมอื่นใดแก่ผู้ถือบัตร เว้นแต่จะมีกฎหมายลำดับรองอนุญาต¹⁶³ ซึ่งได้แก่กรณีบัตรที่ใช้แทน เงินสำหรับชำระค่าสินค้าและบริการที่มีการชำระมูลค่าบัตรล่วงหน้าที่สามารถเรียกเก็บค่าธรรมเนียมได้ เมื่อมีการออกบัตร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการกุศล และบัตรที่ใช้แทนเงินสำหรับชำระค่าสินค้าและ

¹⁵⁹ เพิ่งอ้าง.

¹⁶⁰ เพิ่งอ้าง.

¹⁶¹ เพิ่งอ้าง.

¹⁶² เพิ่งอ้าง.

¹⁶³ เพิ่งอ้าง.

บริการที่มีการชำระมูลค่าบัตรเครดิตล่วงหน้าให้ออกให้ ผู้บริโภคโดยไม่มีค่าตอบแทน¹⁶⁴ ส่วนบัตรที่ใช้แทนเงินสำหรับชำระค่าสินค้าและบริการที่มีการชำระมูลค่าบัตรเครดิตล่วงหน้ากรณีปกตินั้น ผู้ประกอบการสามารถเรียกเก็บเงินค่าธรรมเนียมได้ต่อเมื่อเป็นค่าธรรมเนียมเพื่อการออกบัตรใหม่ให้ เนื่องจากบัตรเดิมสูญหาย หรือถูกลัก หรือมีการออกบัตรใหม่เพื่อเป็นการเปลี่ยนรูปแบบของบัตรตามที่ ผู้บริโภคต้องการ¹⁶⁵

4) ข้อตกลงอันเป็นการตกลงยกเว้นกฎหมายให้เป็นโมฆะ

ข้อตกลงทุกข้อตกลงไม่ว่าจะเป็นข้อตกลงด้วยวาจา หรือเป็นลายลักษณ์อักษร และไม่ว่าจะเป็นข้อตกลงโดยชัดแจ้งหรือโดยปริยายจะต้องไม่เป็นข้อตกลงที่เป็นการตัดสิทธิของผู้บริโภค และต้องไม่เป็นข้อตกลงที่จำกัดความรับผิดชอบ หรือแก้ไขเปลี่ยนแปลงความรับผิดชอบของผู้ประกอบการ ตามกฎหมาย หากมีข้อตกลงดังกล่าวให้ถือว่าข้อตกลงนั้นเป็นโมฆะ และหากมีการชำระเงินเพื่อข้อตกลงดังกล่าวผู้บริโภคสามารถฟ้องร้องต่อศาลเพื่อเรียกเงินคืนได้¹⁶⁶

5) บทกำหนดโทษ

หากบุคคลใดฝ่าฝืนบทบัญญัติตามกฎหมายนี้ หรือกฎหมายลำดับรองที่ออกตามกฎหมายนี้ จะต้องรับผิดชอบทางอาญา โดยการฝ่าฝืนบทบัญญัติใน Part นี้กฎหมายได้กำหนดบทลงโทษทางอาญาไว้ ด้วยโดยกำหนดอัตราโทษเพิ่มขึ้นหากมีการกระทำผิดซ้ำ และยังกำหนดอัตราโทษที่แตกต่างกันระหว่าง บุคคลธรรมดาและนิติบุคคลด้วยกล่าวคือ กรณีการกระทำความผิด ครั้งแรกบุคคลธรรมดาต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 5,000 เหรียญ¹⁶⁷ หรือจำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือ ทั้งจำทั้งปรับ ส่วนนิติบุคคลต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 100,000 เหรียญ¹⁶⁸ หากมีการกระทำความผิดซ้ำบุคคลธรรมดาต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 10,000 เหรียญ หรือจำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือ ทั้งจำทั้งปรับ ส่วนนิติบุคคลต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 500,000 เหรียญ¹⁶⁹

¹⁶⁴ เติ้งอ๋าง.

¹⁶⁵ เติ้งอ๋าง.

¹⁶⁶ เติ้งอ๋าง.

¹⁶⁷ อัตราแลกเปลี่ยน ณ วันที่ 5 เมษายน 2554 คือ 1 เหรียญแคนาดา (CAD) เท่ากับ 30.8576 บาท.

¹⁶⁸ Saskatchewan Consumer Protection Act 77.22 (2) (a). อังถึงใน ธีระรัตน์ จีระวัฒนา และคณะ, เติ้งอ๋าง, น. 135.

¹⁶⁹ เติ้งอ๋าง.

3.2.3 ตารางสรุปมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับบัตรอิเล็กทรอนิกส์ของต่างประเทศ
ตารางที่ 3.1 กลุ่มประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร (Civil Law System)

ลำดับ	ประเทศ	ชื่อกฎหมาย	มาตรการเกี่ยวกับบัตรอิเล็กทรอนิกส์	หมายเหตุ
1.	สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี	1) ประมวลกฎหมายอาญา (Criminal Code) หรือ Strafgesetzbuch : StGB	1) มาตรการในการคุ้มครองความผิดฐานแก้ไข เปลี่ยนแปลงข้อมูล (StGB, Section 303a Alteration of Data)	จำคุกไม่เกินสองปีหรือปรับ
			2) มาตรการในการคุ้มครองฐานจารกรรมหรือคัดลอกข้อมูลคอมพิวเตอร์ (StGB, Section 202a Data Espionage)	จำคุกไม่เกินสามปีหรือปรับ
			3) มาตรการในการคุ้มครองความผิดฐานฉ้อโกงทางคอมพิวเตอร์ (StGB, Section 263a Computer Fraud)	จำคุกไม่เกินห้าปีหรือปรับ

ตารางที่ 3.1 (ต่อ)

ลำดับ	ประเทศ	ชื่อกฎหมาย	มาตรการเกี่ยวกับบัตรอิเล็กทรอนิกส์	หมายเหตุ
			4) มาตรการในการป้องกันความผิดฐาน การใช้เครื่องจักรโดยมิชอบ เพื่อใช้เครื่องจักรทำงาน โดยมีได้ทำการชำระเงินให้ถูกต้อง (StGB, Section 265a Obtaining Benefits by Devious Means)	จำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือโทษปรับ(การพยายามกระทำ ความผิด จะต้องถูกลงโทษด้วย)
		2) การคุ้มครองผู้บริโภค (Consumer Protection)	1) มาตรการในการคุ้มครองความมั่นคงปลอดภัยของข้อมูล (Right to data security)	
			2) มาตรการในการคุ้มครองข้อมูลบนอินเทอร์เน็ต (Right to data protection on internet)	

ตารางที่ 3.1 (ต่อ)

ลำดับ	ประเทศ	ชื่อกฎหมาย	มาตรการเกี่ยวกับบัตรอิเล็กทรอนิกส์	หมายเหตุ
			3) มาตรการในการคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลในการคัดลอกข้อมูลดิจิทัล (Right to private copies of digital content as well as the right to interoperability)	
2.	สาธารณรัฐฝรั่งเศส	1) ประมวลกฎหมายเงินตราและการเงิน (Code Monétaire et Financier)	มาตรการในการคุ้มครอง 1) ปลอมแปลงบัตร 2) ใช้บัตรปลอม 3) ขอมรับการใช้บัตรปลอม	จำกัดไม่เกินเจ็ดปีและปรับไม่เกินสี่ล้านห้าแสนยูโร (การพยายามต้องรับกระทำความผิดโทษในอัตราเดียวกันด้วย)
			4) ผลิต ครอบครอง หรือจำหน่าย เครื่องมือ หรืออุปกรณ์ที่ใช้ในการทำบัตรปลอม	จำกัดไม่เกินเจ็ดปีและปรับไม่เกิน 750,000 ยูโร (การพยายามกระทำความผิดต้องรับโทษในอัตราเดียวกันด้วย)

ตารางที่ 3.1 (ต่อ)

ลำดับ	ประเทศ	ชื่อกฎหมาย	มาตรการเกี่ยวกับบัตรอิเล็กทรอนิกส์	หมายเหตุ
			5) ใช้ข้อมูลข่าวสารที่ได้มาจากการประกอบธุรกิจบัตรผิดวัตถุประสงค์	จำกัดไม่เกินห้าปีและปรับไม่เกินหนึ่งล้านแปดแสนยูโร
		2) ประมวลกฎหมายอาญา (Code Pénal)	1) มาตรการในการคุ้มครองการฉ้อโกง (L'escroquerie) ในกรณีที่บุคคลอื่นที่ไม่ใช่ผู้ถือบัตรนำบัตรของผู้อื่นไปใช้ซื้อสินค้าหรือบริการ ซึ่งได้มาจากการลักทรัพย์หรือรับของโจร	
			2) มาตรการในการคุ้มครองการลักทรัพย์	รับผิดฐานฉ้อโกง
			3) มาตรการในการคุ้มครองการยักยอกทรัพย์	รับผิดฐานยักยอกทรัพย์
			4) มาตรการในการคุ้มครองการเลือกปฏิบัติ	รับผิดฐานลักทรัพย์และรับของโจร

ตารางที่ 3.2 กลุ่มประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law System)

ลำดับ	ประเทศ	ชื่อกฎหมาย	มาตรการเกี่ยวกับ บัตรเครดิตทรอนิกส์	หมายเหตุ
1.	ประเทศ อังกฤษ	1) พระราชบัญญัติการ กระทำทุจริต พ.ศ. 2549 (Fraud Act ค.ศ. 2006)	มาตรการในการคุ้มครอง การถือโกง ซึ่งได้แก่ 1) การถือโกงโดยการ ใส่แฉงเท็จ (fraud by false representation), 2) การ ถือโกงโดยการปกปิด ข้อเท็จจริง และ (fraud by failing to disclose information) 3) การถือโกงโดยการใช้ ตำแหน่งหน้าที่โดยมิชอบ (fraud by abuse of position)	มาแทนที่การ กระทำความผิดฐาน ได้มาโดยการ หลอกลวง (Obtaining by deception) ตาม กฎหมายเก่า ด้วย ความผิดต่างๆ ไป ของถือโกง
		2) พระราชบัญญัติ สินเชื่อเพื่อผู้บริโภค พ.ศ. 2549 (Consumer Credit Act ค.ศ. 2006)	คุ้มครองผู้บริโภคที่ถือ บัตรเครดิต หากมีผู้อื่นมา ขโมยหมายเลขบัตร เครดิตไป ผู้ถือบัตรจะไม่ ต้องรับผิดชอบ เสียหายที่เกิดขึ้น	

ตารางที่ 3.2 (ต่อ)

ลำดับ	ประเทศ	ชื่อกฎหมาย	มาตรการเกี่ยวกับ บัตรอิเล็กทรอนิกส์	หมายเหตุ
		3) พระราชบัญญัติการ ใช้คอมพิวเตอร์ในทาง ที่ผิด พ.ศ. 2533 (Computer Misuse Act ค.ศ.1990)	คัดกรองข้อมูลซึ่งเป็นสื่อ อิเล็กทรอนิกส์ที่เก็บรักษา ไว้ในคอมพิวเตอร์ โปรแกรมคอมพิวเตอร์ และระบบปฏิบัติการของ คอมพิวเตอร์ มิให้มีการ เข้าถึงโดยปราศจาก อำนาจ หรือแก้ไข เปลี่ยนแปลงด้วยประการ ใดๆ อันเป็นเหตุให้เกิด ความเสียหายแก่การ กระทำความผิดเกี่ยวกับ การที่บุคคลซึ่งเกี่ยวข้องกับ ระบบคอมพิวเตอร์นั้น ใช้คอมพิวเตอร์ ปราบปรามการใช้ คอมพิวเตอร์โดยมิชอบ	

ตารางที่ 3.2 (ต่อ)

ลำดับ	ประเทศ	ชื่อกฎหมาย	มาตรการเกี่ยวกับ บัตรอิเล็กทรอนิกส์	หมายเหตุ
		4) พระราชบัญญัติการปลอมแปลง พ.ศ. (Forgery and Counterfeiting Act 1981)	มาตรการในการคุ้มครองการกระทำความผิด คือ 1) การปลอมบัตรเครดิต 2) เป็นมาตรการในการป้องกันการครอบครองทำ หรือมีอุปกรณ์ในการทำบัตรเครดิตปลอม	
		5) พระราชบัญญัติการป้องกันข้อมูล พ.ศ. 2541 (Data Protection Act 1998)	มาตรการในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ถือบัตรเครดิต และผู้ประกอบการ โดยมีหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดไว้อย่างเคร่งครัด เช่น การใช้ข้อมูลต้องมีความเป็นธรรม และชอบด้วยกฎหมาย	มุ่งคุ้มครองเฉพาะข้อมูลส่วนบุคคล

ตารางที่ 3.2 (ต่อ)

ลำดับ	ประเทศ	ชื่อกฎหมาย	มาตรการเกี่ยวกับ บัตรเครดิตทรอนิกส์	หมายเหตุ
2.	สหรัฐอเมริกา	1) พระราชบัญญัติการ ให้ยืม พ.ศ. 2517 (Truth in Lending Act 1974)	การให้ความคุ้มครอง ผู้บริโภคหรือผู้ใช้บัตร เครดิต ได้แก่ การ กำหนดให้มีการเปิดเผย ข้อมูลเกี่ยวกับสินเชื่อ ให้แก่ผู้บริโภคทั้งก่อนใน การให้สินเชื่อ และหลัง ในการให้สินเชื่อแล้วการ กำหนดลักษณะของการ กระทำความผิดเกี่ยวกับ บัตรเครดิตเอาไว้อีกด้วย ไม่ว่าจะเป็นการถือโกง บัตรเครดิต การขโมย ข้อมูลส่วนบุคคล	มุ่งคุ้มครองเฉพาะ การกระทำความผิด ที่เกี่ยวกับตัวบัตร เครดิตเท่านั้น

ตารางที่ 3.2 (ต่อ)

ลำดับ	ประเทศ	ชื่อกฎหมาย	มาตรการเกี่ยวกับ บัตรอิเล็กทรอนิกส์	หมายเหตุ
		2) พระราชบัญญัติการ ฉ้อโกงบัตรเครดิต พ.ศ. 2527 (The Credit Card Fraud Act 1984)	มาตรการในการคุ้มครอง การฉ้อโกง และการ กระทำความผิดที่เกี่ยวข้อง กับการเชื่อมต่อด้วย อุปกรณ์ในการเข้าถึงโดย บัญญัติ ซึ่งเป็นมาตรการ ในการคุ้มครองการห้าม ฉ้อโกง (Fraud) ปลอม แปลง (Counterfeit) หรือ การเข้าถึงโดยไม่ได้รับ อนุญาต (Unauthorized Access Device) ซึ่งอุปกรณ์ที่ ใช้ในการเข้าถึง” (Access Device) ของผู้อื่น	
		3) พระราชบัญญัติว่า ด้วยการขโมยข้อมูล ประจำตัวและชื่อ สันนิษฐาน พ.ศ. 2541 (Identity Theft and Assumption Deterrence Act 1998)	เป็นมาตรการในการคุ้มครอง ข้อมูลส่วนบุคคล และ ลงโทษการกระทำความผิด ที่เป็นการนำเอาข้อมูลส่วน บุคคลของผู้อื่นไปใช้โดย มิชอบ อันรวมถึงข้อมูล บัตรเครดิตจากการถูกขโมย และครอบครองโดยทุจริต	

ตารางที่ 3.2 (ต่อ)

ลำดับ	ประเทศ	ชื่อกฎหมาย	มาตรการเกี่ยวกับ บัตรอิเล็กทรอนิกส์	หมายเหตุ
		4) การเข้าถึงอุปกรณ์ และการกระทำด้วย คอมพิวเตอร์การ ฉ้อโกงและการใช้ ในทางที่ผิด พ.ศ. 2527 (The Counterfeit Access Device and Computer Fraud and Abuse Act 1984)	เป็นมาตรการในการ ป้องกันการปลอมแปลง อุปกรณ์ที่ใช้ในการเข้าถึง และการละเมิดและฉ้อฉล ต่อเครื่องคอมพิวเตอร์	แก้ไขปี ค.ศ.2001 โดยกำหนดให้มี บทบัญญัติ ที่เกี่ยวข้องกับการ ใช้เครื่องหมายที่ใช้ ระบุตัวบุคคล โดย มิชอบ เป็นการ กระทำความผิดต่อ ระบบคอมพิวเตอร์
		5) พระราชบัญญัติ ธุรกรรมเครดิตที่ ถูกต้อง (ข้อเท็จจริง) พ.ศ. 2546 (The Fair and Accurate Credit Transactions Act 2003 (FACTA))	มาตรการในการคุ้มครอง ที่จะสามารถช่วยเหลือ ผู้บริโภคจาก การขโมย ข้อมูลส่วนบุคคล (Identity Theft) โดย คุ้มครองการขโมยข้อมูล ส่วนบุคคล	

ตารางที่ 3.2 (ต่อ)

ลำดับ	ประเทศ	ชื่อกฎหมาย	มาตรการเกี่ยวกับ บัตรอิเล็กทรอนิกส์	หมายเหตุ
3.	ประเทศแคนาดา	1) กฎหมายว่าด้วยการปฏิบัติทางธุรกิจและพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภคของรัฐบริติชโคลัมเบีย พ.ศ. 2547 (Business Practices and Consumer Protection Act 2004 British Columbia)	<p>ได้มีกลไกที่จะให้ผู้บริโภคที่มีสิทธิภายใต้สถานการณ์บางอย่างที่จะหลุดพ้นจากความผูกพันตามสัญญาในแม้ว่าผู้บริโภคยังคงมีหนี้สินภายใต้สัญญา โดยมีมาตรการในการคุ้มครองดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) การห้ามมิให้มีกำหนดวันหมดอายุ 2) การห้ามมิให้มีการเรียกเก็บค่าธรรมเนียมในการใช้บัตร 3) การให้ข้อมูลแก่ผู้บริโภค 4) การออกกฎหมายลำดับรองของผู้ว่าการรัฐ (The Lieutenant Governor in Council) 	

ตารางที่ 3.2 (ต่อ)

ลำดับ	ประเทศ	ชื่อกฎหมาย	มาตรการเกี่ยวกับบัตรอิเล็กทรอนิกส์	หมายเหตุ
		2) พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภคของรัฐออนแทรีโอ พ.ศ. 2545 (Consumer Protection Act, 2002 ของรัฐ Ontario)	กลไกในการคุ้มครองผู้บริโภคเกี่ยวกับสัญญาบัตรของขวัญ (Gift Card Agreement) โดยมีมาตรการในการคุ้มครองดังนี้ 1) การห้ามไม่ให้มีกำหนดวันหมดอายุ 2) ค่าธรรมเนียม 3) การแจ้งข้อมูลให้แก่ผู้บริโภค	พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (Consumer Protection Act, 2002) ได้ยกเลิกกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองผู้บริโภคหลายฉบับและนำกฎหมายมารวมกันเป็นกฎหมายฉบับเดียวกัน
		3) พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภคของรัฐแมนิโทบา (Consumer Protection Act ของรัฐ Manitoba)	กลไกในการคุ้มครองผู้บริโภคเกี่ยวกับบัตรที่ใช้แทนเงินสำหรับชำระค่าสินค้าและบริการที่มีการชำระมูลค่าบัตรล่วงหน้า โดยมีมาตรการในการคุ้มครอง ดังนี้ 1) การห้ามมิให้มีวันหมดอายุ	

ตารางที่ 3.2 (ต่อ)

ลำดับ	ประเทศ	ชื่อกฎหมาย	มาตรการเกี่ยวกับ บัตรอิเล็กทรอนิกส์	หมายเหตุ
			2) การแจ้งข้อมูลให้ ผู้บริโภคราบ 3) การคิดค่าธรรมเนียม การใช้บัตร 4) อำนาจในการออก กฎหมายลำดับรองของ ผู้ว่าการรัฐ (Lieutenant Governor in Council)	
		4) พระราชบัญญัติ คุ้มครองผู้บริโภคของ รัฐสaskatchewan (Consumer Protection Act ของรัฐ Saskatchewan)	กลไกในการคุ้มครอง ผู้บริโภคที่เกี่ยวข้องกับ การคุ้มครองคู่สัญญาที่มี การชำระค่าสินค้าและ บริการล่วงหน้า โดยมี มาตรการในการคุ้มครอง ดังนี้ 1) การห้ามมิให้มีกำหนด วันหมดอายุ 2) ข้อมูลที่ผู้ประกอบการ จะต้องแจ้งให้ผู้บริโภค ทราบ 3) ค่าธรรมเนียม 4) ข้อตกลงอันเป็นการตก ลงยกเว้นกฎหมายให้เป็น โมฆะ	

ตารางที่ 3.2 (ต่อ)

ลำดับ	ประเทศ	ชื่อกฎหมาย	มาตรการเกี่ยวกับ บัตรอิเล็กทรอนิกส์	หมายเหตุ
			5) บทกำหนดโทษ	<p>กระทำความผิดครั้งแรก</p> <p>1) บุคคลธรรมดา ปรับไม่เกินห้าพัน เหรียญ จำคุกไม่ เกินหนึ่งปี</p> <p>2) นิติบุคคล ปรับไม่เกินหนึ่ง หมื่นเหรียญ</p> <p>กระทำความผิดซ้ำ</p> <p>1) บุคคลธรรมดา ปรับไม่เกินหนึ่ง หมื่นเหรียญ จำคุก ไม่เกินหนึ่งปี</p> <p>2) นิติบุคคล ปรับไม่เกินห้าแสน เหรียญ</p>

จากการศึกษาวิจัยถึงมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับบัตรเครดิตของต่างประเทศ ซึ่งได้แยกออกเป็นกลุ่มประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร (Civil Law System) ได้แก่ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และสาธารณรัฐฝรั่งเศส และกลุ่มประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law System) ได้แก่ ประเทศอังกฤษ และประเทศสหรัฐอเมริกา ตามที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น จะเห็นได้ว่าไม่ได้มีมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับบัตรเครดิตอยู่ในกฎหมายฉบับใดฉบับหนึ่งโดยตรง แต่จะปรากฏอยู่ในกฎหมายหลายฉบับด้วยกัน และมีได้มีเฉพาะแต่บทบัญญัติในลักษณะทางอาญาแต่จะมีบทบัญญัติในลักษณะทางแพ่งและทางปกครองรวมอยู่ด้วย โดยจะมุ่งเน้นที่มาตรการในการคุ้มครองบัตรเครดิตเป็นส่วนใหญ่ ส่วนมาตรการทางด้านโทษก็จะแตกต่างกันออกไปโดยจะขึ้นอยู่กับลักษณะของการกระทำความผิดที่เกี่ยวกับบัตรเครดิต แต่ละประเภทซึ่งอาจเป็นโทษปรับหรือจำคุก หรืออาจเป็นทั้งจำและปรับก็ได้ และโทษของแต่ละประเทศก็จะกำหนดไว้แตกต่างกันออกไป

3.2 มาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการบังคับใช้บัตรเครดิตตามกฎหมายไทย

ปัจจุบันกฎหมายของประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคโดยตรงเกี่ยวกับการให้บริการเงินอิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้ซื้อสินค้าหรือบริการที่ผู้บริโภคได้ชำระเงินค่าบัตรล่วงหน้า หากแต่กฎหมายของประเทศไทยมีเพียงแต่กฎหมายที่ใช้ในการกำกับดูแลผู้ออกบัตรหรือผู้ประกอบการเท่านั้น กฎหมายของประเทศไทยยังไม่ได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคเงินอิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้ซื้อสินค้าและบริการที่ผู้บริโภคได้ชำระเงินค่าบัตรล่วงหน้าแต่อย่างใด ผู้เขียนจึงขอนำกฎหมายของประเทศไทยที่เกี่ยวข้องและที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน นำมาปรับใช้กับการควบคุม กำกับดูแลการให้บริการเงินอิเล็กทรอนิกส์ ตลอดจนการคุ้มครองผู้บริโภคจากการประกอบธุรกิจดังกล่าว เพื่อเป็นแนวทางในการคุ้มครองผู้บริโภคให้ได้รับความอำนวยการใช้บัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์

3.2.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

1. การคุ้มครองผู้บริโภคเกี่ยวกับการให้บริการเงินอิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้ซื้อสินค้าหรือบริการที่รัฐควรให้ความคุ้มครองผู้บริโภค ซึ่งเป็นคดีที่บุคคลหรือชุมชนจะฟ้องหน่วยงานของรัฐดังกล่าว อยู่ในอำนาจหน้าที่พิจารณาวินิจฉัยคดีของศาลรัฐธรรมนูญตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่า

ด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2561 มาตรา 7 (4)¹⁷⁰ โดยในมาตรา 51¹⁷¹ บัญญัติให้บุคคลหรือชุมชน ซึ่งได้รับความเสียหายจากการไม่ปฏิบัติหน้าที่ของรัฐ หรือปฏิบัติหน้าที่ไม่ครบถ้วนหรือล่าช้า มีสิทธิยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยคดีได้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดไว้ใน (1) (2) และ(3) โดยสรุปคือ บุคคลหรือชุมชนที่ได้รับความเสียหาย ได้ร้องขอให้หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องปฏิบัติตามหน้าที่ของรัฐตามรัฐธรรมนูญ ย่อมเป็นสิทธิของประชาชนและชุมชนที่จะติดตามและเร่งรัดให้รัฐดำเนินการ เพื่อให้ประชาชนหรือชุมชนได้รับประโยชน์ในการเร่งรัดติดตามการร่างกฎหมายเพื่อที่จะมาคุ้มครองผู้บริโภคให้ได้รับความเป็นธรรมในด้านสัญญา ถ้าหน่วยงานของรัฐไม่ดำเนินการภายใน 30 วัน ให้ยื่นคำร้องต่อผู้ตรวจการแผ่นดิน ผู้ตรวจการแผ่นดินแจ้งปัญหาให้คณะรัฐมนตรีทราบเรื่อง ให้คณะรัฐมนตรีสั่งการ และแจ้งให้บุคคลหรือชุมชนทราบ ถ้าบุคคลหรือชุมชนเห็นว่าคำสั่งการของคณะรัฐมนตรียังไม่มีการปฏิบัติ อาจยื่นคำร้องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยได้ภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้ง ศาลรัฐธรรมนูญต้องวินิจฉัยคดีให้เสร็จภายใน 1 ปี

2. เพื่อให้ผู้บริโภคจะได้รับความเป็นธรรมในด้านการทำสัญญา นำมาซึ่งข้อมูลที่แท้จริงได้ประโยชน์ต่อผู้บริโภคในการพิจารณาเพื่อที่จะกระทำการใดๆ ในภายภาคหน้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากรัฐธรรมนูญได้ให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภคในเบื้องต้น คือ ก่อนที่จะตกเป็นผู้บริโภค รัฐต้องมีความเข้มงวดในการดูแล ควบคุมสัญญาให้ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด¹⁷² ทำให้ผู้บริโภคสามารถซื้อสินค้าและบริการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

¹⁷⁰ ให้ศาลมีหน้าที่และอำนาจพิจารณาวินิจฉัยคดีดังต่อไปนี้ คดีที่ประชาชนหรือชุมชนฟ้องหน่วยงานของรัฐ เพื่อให้ได้รับประโยชน์ตามรัฐธรรมนูญหมวด 5 หน้าที่ของรัฐ

¹⁷¹ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 51 การใดที่รัฐธรรมนูญบัญญัติให้เป็นหน้าที่ของรัฐตามหมวดนี้ ถ้าการนั้นเป็นการทำเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนโดยตรง ย่อมเป็นสิทธิของประชาชนและชุมชนที่จะติดตาม และเร่งรัดให้รัฐดำเนินการ รวมตลอดทั้งฟ้องร้องหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง เพื่อจัดให้ประชาชนหรือชุมชนได้รับประโยชน์นั้นตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ

¹⁷² รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 61 รัฐต้องจัดให้มีมาตรการหรือกลไกที่มีประสิทธิภาพในการคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิของผู้บริโภคด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านการรู้ข้อมูลที่เป็นจริง ด้านความปลอดภัย ด้านความเป็นธรรมในการทำสัญญา หรือด้านอื่นใดอันเป็นประโยชน์ต่อผู้บริโภค

1. ในกฎหมายว่าด้วยการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ¹⁷³ ต้องมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม และการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนทุกภาคส่วน สืบเนื่องจาก พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา หัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ยืนยันว่า ต้องกำหนดวิสัยทัศน์ร่วมกันว่าใน 20 ปีข้างหน้า เราต้องการให้บ้านเมืองเป็นอย่างไรแล้วเดินไปตามนั้น มีแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และทุกรัฐบาลต้องเดินไปตามนั้น จัดสรรทำแผนงาน แผนคน แผนเงิน ไปสู่จุดหมายที่วางไว้ทุกปี ทุกๆ 5 ปี โดยมียุทธศาสตร์พาประเทศพ้นกับดักรายได้ปานกลางให้เร็วที่สุด ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ฉบับนี้ รัฐต้องจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้องรอบด้าน

2. การที่ประเทศจะพัฒนาให้ยั่งยืนอย่างทั่วถึงได้ ต้องเริ่มจากประชาชนควรมิสิทธิที่จะได้รับประโยชน์จากการครองชีพ ครองตนในสังคม การใช้ชีวิตในสังคม การที่ผู้บริโภคไม่สามารถที่จะกำหนดสัญญาที่ผู้ประกอบการเป็นผู้กำหนดเพียงฝ่ายเดียว ถือว่าผู้บริโภคไม่ได้รับความเป็นธรรม รัฐควรจะมีบทบาททำให้ประชาชนได้รับประโยชน์ ได้รับความเป็นธรรมจากการใช้บัตรเครดิต อิเล็กทรอนิกส์หากเกิดการสูญหายหรือชำรุดบกพร่อง เพื่อให้ผู้บริโภคสามารถพึ่งพาตนเองได้ ขจัดการผูกขาดทางเศรษฐกิจที่ไม่เป็นธรรม¹⁷⁴ เพื่อให้ประเทศพัฒนาสามารถที่จะแข่งขันกับต่างประเทศได้

¹⁷³ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 65 รัฐพึงจัดให้มียุทธศาสตร์ชาติเป็นเป้าหมายการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ตามหลักธรรมาภิบาลเพื่อใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนต่างๆ ให้สอดคล้องและบูรณาการกันเพื่อให้เกิดเป็นพลังผลักดันร่วมกันไปสู่เป้าหมายดังกล่าว การจัดทำ การกำหนดเป้าหมาย ระยะเวลาที่จะบรรลุเป้าหมาย และสาระที่พึงมีในยุทธศาสตร์ชาติให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ ทั้งนี้ กฎหมายดังกล่าวต้องมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมและการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนทุกภาคส่วนอย่างทั่วถึงด้วย ยุทธศาสตร์ชาติเมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับได้

¹⁷⁴ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 75 รัฐพึงจัดระบบเศรษฐกิจให้ประชาชนมีโอกาสได้รับประโยชน์จากความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจไปพร้อมกันอย่างทั่วถึง เป็นธรรม และยั่งยืน สามารถพึ่งพาตนเองได้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ขจัดการผูกขาดทางเศรษฐกิจที่ไม่เป็นธรรม และพัฒนาความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจของประชาชนและประเทศ

รัฐต้องไม่ประกอบกิจการที่มีลักษณะเป็นการแข่งขันกับเอกชน เว้นแต่กรณีที่มีความจำเป็น เพื่อประโยชน์ในการรักษาความมั่นคงของรัฐ การรักษาผลประโยชน์ส่วนรวม การจัดหาให้มีสาธารณูปโภค หรือการจัดทำบริการสาธารณะ

รัฐพึงส่งเสริม สนับสนุน คุ้มครอง และสร้างเสถียรภาพให้แก่ระบบสหกรณ์ประเภทต่างๆ และกิจการวิสาหกิจขนาดย่อมและขนาดกลางของประชาชนและชุมชน

3. เนื่องจากสภาพสังคม เศรษฐกิจของประเทศประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว หากกฎหมายที่จะมารองรับการให้ความคุ้มครองผู้บริโภคนั้น มีบางสิ่งที่จะต้องปรับตามกาลเวลาที่ได้เปลี่ยนแปลงไป กฎหมายใดหากไม่ทันต่อยุคสมัย ควรที่จะมีการปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ปัจจุบัน¹⁷⁵ อันเป็นการเกิดประโยชน์แก่ประชาชน เฉกเช่นเดียวกับบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ ก็เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นใหม่ แต่ไม่มีการรองรับหากบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์สูญหายหรือชำรุดบกพร่อง ในส่วนเงินคงเหลือที่อยู่ภายในบัตร ผู้บริโภคซึ่งเป็นเจ้าของสิทธิ มีอาจได้รับความเป็นเจ้าของ โดยแท้จริง รัฐควรปรับปรุงกฎหมายเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ หรือทำให้อุปสรรคต่อการดำรงชีวิตหรือการประกอบอาชีพของประชาชนหมดไป

ในการพัฒนาประเทศ รัฐพึงคำนึงถึงความสมดุลระหว่างการพัฒนาด้านวัตถุกับการพัฒนาด้านจิตใจ และความสุขยั่งยืนเป็นสุขของประชาชน ประกอบกัน

¹⁷⁵ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 77 รัฐพึงจัดให้มีกฎหมายเพียงเท่าที่จำเป็น และยกเลิกหรือปรับปรุงกฎหมายที่หมดความจำเป็นหรือไม่สอดคล้องกับสภาพการณ์หรือที่เป็นอุปสรรคต่อการดำรงชีวิตหรือการประกอบอาชีพ โดยไม่ชักช้าเพื่อไม่ให้เป็นการกระทบแก่ประชาชน และดำเนินการให้ประชาชนเข้าถึงตัวบทกฎหมายต่างๆ ได้โดยสะดวกและสามารถเข้าใจกฎหมายได้ง่ายเพื่อปฏิบัติตามกฎหมายได้อย่างถูกต้อง

ก่อนการตรากฎหมายทุกฉบับ รัฐพึงจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากกฎหมายอย่างรอบด้านและเป็นระบบ รวมทั้งเปิดเผยผลการรับฟังความคิดเห็นและการวิเคราะห์นั้นต่อประชาชน และนำมาประกอบการพิจารณาในกระบวนการตรากฎหมายทุกขั้นตอน เมื่อกฎหมายมีผลใช้บังคับแล้ว รัฐพึงจัดให้มีการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายในรอบระยะเวลาที่กำหนด โดยรับฟังความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้อง ประกอบด้วยเพื่อพัฒนากฎหมายทุกฉบับให้สอดคล้องเพื่อพัฒนากฎหมายทุกฉบับให้สอดคล้องและเหมาะสมกับบริบทต่างๆ ที่เปลี่ยนแปลงไป

รัฐพึงใช้ระบบอนุญาตและระบบคณะกรรมการในกฎหมายเฉพาะกรณีที่กำหนดหลักเกณฑ์การใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ของรัฐและระยะเวลาในการดำเนินการตามขั้นตอนต่างๆ ที่บัญญัติไว้ในกฎหมายให้ชัดเจน และพึงกำหนดโทษอาญาเฉพาะความผิดร้ายแรง

3.2.2 พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544

มาตรา 4 ในพระราชบัญญัตินี้

“ธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์” หมายความว่า ธุรกรรมที่กระทำขึ้น โดยใช้วิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ทั้งหมดหรือแต่บางส่วน

“ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์” หมายความว่า ข้อความที่ได้สร้าง ส่ง รับ เก็บรักษา หรือประมวลผลด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ เช่น วิธีการแลกเปลี่ยนข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ จดหมาย อิเล็กทรอนิกส์ โทรเลข โทรพิมพ์ หรือโทรสาร

“ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์” หมายความว่า อักษร อักษรระ ตัวเลข เสียงหรือสัญลักษณ์อื่นใดที่สร้างขึ้นให้อยู่ในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ซึ่งนำมาใช้ประกอบกับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อแสดงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อระบุตัวบุคคลผู้เป็นเจ้าของลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้น และเพื่อแสดงว่าบุคคลดังกล่าวยอมรับข้อความในข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้น

จากหลักการของพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 จะเห็นได้ว่ามีปัญหาในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ โดยอาจแยกพิจารณาเป็นสองกรณี ดังนี้¹⁷⁶

1. กรณีข้อมูลที่มีใช่ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์สำหรับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์อื่นที่มีใช่ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติสุขภาพและการรักษา ข้อมูลการเงิน ข้อมูล เกี่ยวกับการตกลงทำนิติกรรมสัญญาต่างๆ อันอยู่ในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์นั้น กฎหมายฉบับนี้มีได้วางหลักคุ้มครองความปลอดภัยของข้อมูลต่างๆ หากเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศแล้วจะเห็นได้ว่าการคุ้มครองข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งเป็นข้อมูลส่วนบุคคล กฎหมายฉบับนี้มีได้มีหลักการกำหนดหน้าที่ให้ผู้เก็บรักษาข้อมูลต้องดำเนินการใดๆ เกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้น มิได้วางหลักเกี่ยวกับการจัดเก็บการประมวลผล ตลอดจนหลักการเกี่ยวกับการห้ามเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลต่างๆ ดังเช่นกฎหมายของสหรัฐอเมริกา อังกฤษ สหภาพยุโรปดังกล่าวข้างต้น ทั้งนี้เนื่องจากพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 มุ่งเน้นการวางหลักเกณฑ์ในการรับรองความมีผลของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวกับการทำนิติกรรมสัญญาให้มีผลเสมอเหมือนกับการทำธุรกรรม โดยเอกสารหรือกระดาษ แต่มิได้มุ่งเน้นการคุ้มครองความปลอดภัยในส่วนที่เกี่ยวกับการใช้การประมวลผล และการ

¹⁷⁶ วารสารจันทร์เกษมสาร, ปีที่ 16, ฉบับที่ 31, (กรกฎาคม – ธันวาคม 2553)

จัดเก็บข้อมูลดังกล่าวแต่อย่างใด ด้วยเหตุนี้จึงเกิดช่องว่างของกฎหมายและทำให้พระราชบัญญัติด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 ซึ่งเป็นกฎหมายเฉพาะเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ไม่สามารถเป็นกฎหมายหลักที่วางหลักเกณฑ์ต่างๆ ในการทำธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ได้อย่างครบทั้งระบบ กล่าวคือ ขาดการวางหลักคุ้มครองความปลอดภัยของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

2. กรณีข้อมูลที่เป็นลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์

ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ จัดเป็นข้อมูลส่วนบุคคลที่สำคัญประการหนึ่งของเจ้าของลายมือชื่อ เนื่องจากเป็นข้อมูลที่สามารถทำให้ระบุตัวบุคคลผู้เป็นเจ้าของลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้นได้ พระราชบัญญัติฉบับนี้ได้วางหลักการคุ้มครองความปลอดภัยของข้อมูลนี้ดังที่กล่าวมาข้างต้น อย่างไรก็ตาม ปัญหาของหลักกฎหมายดังกล่าวก็คือเป็นการมุ่งเน้นเพื่อวางหลักเกณฑ์คุ้มครองความถูกต้องแท้จริงของลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ ในระดับของการเกิดขึ้นหรือการสร้างลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์เท่านั้น โดยมีได้มุ่งเน้นการวางหลักคุ้มครองความปลอดภัยของลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์หลังจากที่เกิดขึ้นแล้ว โดยอาจมีการนำไปใช้โดยมิได้รับอนุญาตจากเจ้าของข้อมูล ทั้งนี้ จะเห็นได้จากหลักกฎหมายดังกล่าวข้างต้นมุ่งกำหนดหน้าที่ให้แก่เจ้าของลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ดำเนินการต่างๆ เพื่อมิให้มีการใช้ข้อมูลสำหรับใช้สร้างลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์โดยไม่ได้รับอนุญาต แต่หลังจากเจ้าของลายมือชื่อนั้นได้สร้างลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ขึ้นแล้ว และลายมือชื่อดังกล่าวก็ถือเป็นข้อมูลส่วนบุคคลทางอิเล็กทรอนิกส์ประเภทหนึ่ง กฎหมายกลับมิได้กำหนดหน้าที่ให้บุคคลหรือองค์กรใดๆ ที่เกี่ยวกับการจัดเก็บประมวลผล หรือเกี่ยวข้องกับลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์นั้น ให้มีหน้าที่ในการคุ้มครองความปลอดภัยแก่ข้อมูลดังกล่าว นอกจากนี้ แม้ว่ากฎหมายได้กำหนดหน้าที่สำหรับผู้ให้บริการออกใบรับรองเพื่อสนับสนุนลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ให้มีผลทางกฎหมายเสมือนหนึ่งลงลายมือชื่อ แต่ก็เป็นการกำหนดหน้าที่เพื่อผู้ให้บริการรับรองได้ดำเนินการกระบวนการในการรับรองลายมือชื่อเพื่อให้การรับรองนั้นมีความถูกต้องแท้จริง มิได้กำหนดหน้าที่ในการเก็บรักษาข้อมูลแต่อย่างใด ด้วยเหตุนี้จึงเกิดช่องว่างของกฎหมายและทำให้พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 ซึ่งเป็นกฎหมายเฉพาะเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ไม่สามารถเป็นกฎหมายหลักที่วางหลักเกณฑ์ต่างๆ ในการทำธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ได้อย่างครบทั้งระบบ กล่าวคือ ขาดการวางหลักคุ้มครองความปลอดภัยของลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์หลักจากเจ้าของลายมือชื่อได้สร้างขึ้นแล้ว

3.2.3 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 ได้บัญญัติสิทธิของผู้บริโภคที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย 5 ประการ ดังนี้

1. สิทธิที่จะได้รับข่าวสารรวมทั้งคำพรรณนาคุณภาพที่ถูกต้องและเพียงพอเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการ ได้แก่ สิทธิที่จะได้รับการโฆษณาหรือการแสดงฉลากตามความเป็นจริงและปราศจากพิษภัยแก่ผู้บริโภค รวมตลอดถึงสิทธิที่จะได้รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการอย่างถูกต้อง และเพียงพอที่จะไม่หลงผิดในการซื้อสินค้าหรือรับบริการโดยไม่เป็นธรรม

2. สิทธิที่จะมีอิสระในการเลือกหาสินค้าหรือบริการ ได้แก่ สิทธิที่จะได้รับสินค้าหรือรับบริการด้วยความสมัครใจของผู้บริโภค และปราศจากการชักจูงใจอันไม่เป็นธรรม

3. สิทธิที่จะได้รับความปลอดภัยจากการใช้สินค้าหรือบริการ ได้แก่ สิทธิที่จะได้รับสินค้าหรือบริการที่ปลอดภัย มีสภาพและคุณภาพได้มาตรฐาน เหมาะสมแก่การใช้ ไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิต ร่างกายหรือทรัพย์สิน ในกรณีใช้ตามคำแนะนำหรือระมัดระวังตามสภาพของสินค้าหรือบริการนั้นแล้ว

4. สิทธิที่จะได้รับความเป็นธรรมในการทำสัญญา ได้แก่ สิทธิที่จะได้รับข้อสัญญาโดยไม่ถูกเอาเปรียบจากผู้ประกอบธุรกิจ

5. สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาและชดเชยความเสียหาย ได้แก่ สิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองและชดเชยค่าเสียหาย เมื่อมีการละเมิดสิทธิของผู้บริโภคตามข้อ 1, 2, 3 และ 4 ดังกล่าว

สิทธิของผู้บริโภคทั้ง ๕ ประการ ตามที่กฎหมายได้บัญญัติไว้ จะได้รับผลเต็มที่ต่อเมื่อผู้บริโภคได้ปฏิบัติตามคำแนะนำ ดังต่อไปนี้

หน้าที่ของผู้บริโภคก่อนซื้อสินค้าหรือบริการ

1. ผู้บริโภคควรใช้ความระมัดระวังตามสมควร ในการซื้อสินค้าและรับบริการ เป็นต้นว่า ตรวจสอบการแสดงฉลาก ปริมาณ และราคา ว่ายุติธรรมหรือไม่ อย่าเชื่อถือข้อความโฆษณาโดยไม่พิจารณาให้รอบคอบ และหาข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับคุณภาพ แหล่งกำเนิด และลักษณะของสินค้าว่าเป็นความจริงตามที่ได้โฆษณาไว้หรือไม่ ถ้ามีข้อสงสัยหรือไม่แน่ใจควรพิจารณาให้ถี่ถ้วนก่อน

2. การเข้าทำสัญญาผูกพันกันตามกฎหมายโดยการลงลายมือชื่อนั้น ผู้บริโภคต้องตรวจสอบความชัดเจนของภาษาที่ใช้ ว่ารัดกุมและให้สิทธิแก่ผู้บริโภคครบถ้วนหรือไม่ ตามที่ได้เจรจากันไว้ และ

สัญญาที่มีเงื่อนไขข้อใดบ้างที่ไม่เป็นธรรมต่อผู้บริโภค ถ้าสงสัยในข้อกำหนดใดหรือไม่แน่ใจในความชัดเจนของสัญญาที่ควรปรึกษาผู้ที่มีความรู้ให้แน่ชัดเสียก่อน

1. ข้อตกลงต่างๆ ที่ต้องการให้มีผลบังคับ ควรทำเป็นหนังสือและลงลายมือชื่อผู้ประกอบการธุรกิจด้วย

หน้าที่ของผู้บริโภคหลังซื้อสินค้าหรือบริการ

1. ผู้บริโภคมีหน้าที่ในการเก็บรักษาพยานหลักฐานต่างๆ ที่แสดงถึงการละเมิดสิทธิของผู้บริโภคไว้เพื่อทำการเรียกร้องตามสิทธิของตน พยานหลักฐานดังกล่าวอาจจะเป็นสินค้าที่แสดงให้เห็นว่ามีปริมาณหรือคุณภาพไม่เป็นไปตามมาตรฐานที่ระบุไว้ในฉลาก มีความสกปรกหรือเป็นพิษอาจเกิดอันตรายจากการใช้สินค้าหรือบริการนั้นได้ ควรจดจำสถานที่ที่ซื้อสินค้าหรือรับบริการนั้นไว้เพื่อประกอบการร้องเรียนด้วย

2. ในกรณีที่มีการทำสัญญาเป็นลายลักษณ์อักษรกับผู้ประกอบการธุรกิจ ต้องเก็บเอกสารสัญญาต่างๆ รวมทั้งเอกสารโฆษณาและใบเสร็จรับเงินไว้ด้วย

3. เมื่อมีการละเมิดสิทธิของผู้บริโภค ผู้บริโภคมีหน้าที่ในการดำเนินการร้องเรียนตามสิทธิของตนตามที่กล่าวมาแล้ว

อนึ่ง ผู้บริโภคมีสิทธิได้รับความคุ้มครอง ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ตามมาตรา 4¹⁷⁷

3.2.4 พระราชบัญญัติระบบการชำระเงิน พ.ศ. 2560

ระบบการชำระเงินมีความสำคัญในฐานะเป็นเครื่องมือที่หล่อเลี้ยงกิจกรรมทางเศรษฐกิจของประเทศให้ดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่องและมั่นคง โดยช่วยสนับสนุนและรองรับการทำธุรกรรมทางการเงินของสถาบันการเงิน ภาครัฐ ภาคเอกชน รวมถึงประชาชนทั่วไป ให้สามารถดำเนินการได้อย่างสะดวก รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ ช่วยส่งเสริมการขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจและรักษา

¹⁷⁷ มาตรา 4 ผู้บริโภคมีสิทธิได้รับความคุ้มครอง ดังต่อไปนี้

- (1) สิทธิที่จะได้รับข่าวสารรวมทั้งคำพรรณาคุณภาพที่ถูกต้องและเพียงพอเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการ
- (2) สิทธิที่จะมีอิสระในการเลือกหาสินค้าหรือบริการ
- (3) สิทธิที่จะได้รับความปลอดภัยจากการใช้สินค้าหรือบริการ
- (3ทวิ) สิทธิที่จะได้รับความเป็นธรรมในการทำสัญญา
- (4) สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาและชดเชยความเสียหาย

ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายว่าด้วยกรณีอื่นๆ หรือพระราชบัญญัตินี้บัญญัติไว้

เสถียรภาพทางการเงินของประเทศ (Financial stability)¹⁷⁸ และเพื่อเป็นการยกระดับการกำกับดูแลระบบและบริการการชำระเงินให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล ให้มีบริการที่ปลอดภัย ได้มาตรฐาน และสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้บริโภค จึงได้มีการออกพระราชบัญญัติระบบการชำระเงิน พ.ศ. 2560 ขึ้นมา

3.2.5 พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการควบคุมดูแลธุรกิจบริการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2511

พระราชกฤษฎีกานี้มีผลใช้บังคับโดยอาศัยอำนาจแห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์การควบคุมดูแลธุรกิจบริการที่เกี่ยวข้องกับการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ให้เป็นฉบับเดียวกัน พระราชกฤษฎีกานี้มีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 14 มกราคม พ.ศ. 2552 โดยมีเหตุผลที่สำคัญคือ การที่ปัจจุบันเทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์เจริญก้าวหน้ามากขึ้น มีการนำเทคโนโลยีต่างๆ เข้ามาในประเทศไทยเป็นจำนวนมาก โดยผู้ประกอบการในปัจจุบันไม่ได้จำกัดอยู่แต่เพียงสถาบันการเงินเท่านั้น แต่ได้ขยายตัวไปถึงผู้ประกอบการที่ไม่มีกฎหมายควบคุมดูแลด้วยกรณีอาจก่อให้เกิดความเสียหายในระบบการเงินพาณิชย์ของประเทศ จึงมีความจำเป็นที่ต้องมีมาตรการทางกฎหมายที่สำคัญในการส่งเสริมและกำกับดูแลการประกอบธุรกิจให้บริการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อรักษาความมั่นคงทางการเงินและการพาณิชย์ เพื่อเสริมสร้างความน่าเชื่อถือและการยอมรับในข้อมูลที่อยู่ในรูปของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อป้องกันความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นกับประชาชน เพื่อเป็นการส่งเสริมให้มีการใช้บริการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์มากยิ่งขึ้น เพื่อเป็นการเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันของภาคธุรกิจ หรือการให้บริการของภาครัฐ เพื่อเป็นการบูรณาการกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ และเพื่อให้มีการบังคับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสะดวกต่อการปฏิบัติตามกฎหมาย ภายใต้กรอบนโยบายเดียวกัน

¹⁷⁸ มาตรา 3 ในพระราชบัญญัตินี้

“บริการชำระเงิน” หมายความว่า การให้บริการสื่อการชำระเงิน หรือช่องทางการชำระเงินใดๆ ไม่ว่าจะมียุปร่างหรือไม่มีรูปร่าง เพื่อชำระค่าสินค้าหรือค่าบริการ หรือใช้เพื่อการโอนเงินหรือการทำธุรกรรมทางการเงินอื่นๆ

“เงินรับล่วงหน้า” หมายความว่า เงินที่ผู้ประกอบการบริการชำระเงินภายใต้การกำกับได้รับไว้ล่วงหน้าจากผู้ใช้บริการ ซึ่งประกอบด้วย ยอดคงค้างที่ผู้ให้บริการได้ให้เงินไว้ล่วงหน้าแก่ผู้ประกอบการ และเงินที่ผู้ประกอบการโอนเงินที่ได้รับมาล่วงหน้าจากผู้ใช้บริการ

3.2.6 พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ.2540

เนื่องจากหลักกฎหมายเกี่ยวกับนิติกรรมหรือสัญญาที่ใช้บังคับผู้มีพื้นฐานมาจากเสรีภาพของบุคคลรัฐจะไม่เข้าแทรกแซงแม้ว่าคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งได้เปรียบคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง แต่ในปัจจุบันสภาพสังคมที่เปลี่ยนไป ทำให้ผู้มีอำนาจต่อรองทางเศรษฐกิจเหนือกว่า ถือโอกาสอาศัยหลักดังกล่าวเอารัดเอาเปรียบ อีกฝ่ายหนึ่งมีอำนาจต่อรองทางเศรษฐกิจน้อยกว่า ทำให้เกิดความไม่เป็นธรรม ดังนั้นเพื่อแก้ไขความไม่เป็นธรรม จึงต้องกำหนดแนวทางให้แก่ศาลเพื่อใช้ในการพิจารณาว่า ข้อสัญญาหรือข้อตกลงใดที่ไม่เป็นธรรม และให้อำนาจแก่ศาลที่จะสั่งให้ข้อสัญญา หรือข้อตกลงที่ไม่เป็นธรรมนั้นมีผลใช้บังคับเท่าที่เป็นธรรม และพอสมควรแก่กรณี จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

หลักในการพิจารณาลักษณะของสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 มีหลักในการพิจารณาที่สำคัญ คือ

1) คู่สัญญาต้องเป็นบุคคลที่กฎหมายกำหนด

หลักในเรื่องนี้เป็นไปตามที่พระราชบัญญัติได้บัญญัติไว้ในมาตรา 4 ที่ว่า “ข้อตกลงในสัญญาระหว่างผู้บริโภคกับผู้ประกอบธุรกิจการค้า หรือวิชาชีพ หรือในสัญญาสำเร็จรูป หรือในสัญญาขายฝากที่ทำให้ผู้ประกอบธุรกิจการค้า หรือวิชาชีพ หรือผู้กำหนดสัญญาสำเร็จรูป หรือผู้ซื้อฝากได้เปรียบคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งเกินสมควร เป็นข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม และให้มีผลบังคับได้เพียงเท่าที่เป็นธรรมและพอสมควรแก่กรณีเท่านั้น” เช่นนี้เมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติในมาตราดังกล่าวจะเห็นว่ามาตรานี้ใช้กับสัญญา 3 ประเภท ได้แก่ สัญญาระหว่างผู้บริโภคกับผู้ประกอบธุรกิจการค้าหรือวิชาชีพ (ไม่จำเป็นต้องเป็นสัญญาสำเร็จรูป) สัญญาสำเร็จรูป สัญญาขายฝาก เช่นนี้คู่สัญญาที่เป็นบุคคลตามพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 ได้แก่

ก. ผู้บริโภคกับผู้ประกอบวิชาชีพ ซึ่งผู้บริโภคนั้นพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมตามมาตรา 3 ได้ให้ความหมายไว้ว่า “ผู้เข้าทำสัญญาในฐานะผู้ซื้อ ผู้เช่า ผู้เช่าซื้อ ผู้กู้ ผู้เอาประกันภัย หรือผู้เข้าทำสัญญาอื่นใดเพื่อให้ได้มา ซึ่งทรัพย์สิน บริการ หรือประโยชน์อื่นใดโดยมีค่าตอบแทน ทั้งนี้ การเข้าทำสัญญานั้นต้องเป็นไปโดยมิใช่เพื่อการค้า ทรัพย์สิน บริการ หรือประโยชน์อื่นใดนั้น และให้หมายความรวมถึงผู้เข้าทำสัญญาในฐานะผู้ค้าประกันของบุคคลดังกล่าวซึ่งมิได้กระทำเพื่อการค้าขายด้วย”

คำนิยามดังกล่าวได้ให้ความหมายของผู้บริโภคไว้อย่างกว้างขวาง แต่ก็ไม่รวมถึงบุคคลดังต่อไปนี้¹⁷⁹

- ผู้ขายสินค้าหรือบริการ เช่น ชาวไร่ ชาวนา ที่ขายผลิตผลทางการเกษตรให้แก่พ่อค้า
- ผู้ซื้อสินค้าหรือประโยชน์อื่นใดเพื่อนำไปขายต่อหรือนำไปเป็นวัตถุดิบในการผลิตสินค้า

เพื่อขายต่อ

- ผู้ที่ได้สินค้าหรือประโยชน์อื่นใดมาโดยไม่เสียค่าตอบแทน
- ผู้ที่ทำสัญญาในฐานะผู้ค้าประกันหนี้ให้แก่ผู้บริโภคโดยนำไปเป็นการค้าของตน

ความหมายของผู้บริโภคตามพระราชบัญญัตินี้จึงแตกต่างจากความหมายของพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ซึ่งหมายถึงผู้ที่ซื้อสินค้าหรือใช้บริการจากผู้ประกอบธุรกิจ หรือผู้ที่ถูกชักชวนหรือเสนอให้ใช้สินค้าหรือบริการจากผู้ประกอบธุรกิจและให้ความหมายรวมถึงผู้ที่ใช้สินค้าหรือได้รับบริการจากผู้ประกอบธุรกิจโดยชอบแม้ไม่ได้เสียค่าตอบแทนเองก็ตาม

สำหรับผู้ประกอบธุรกิจหรือวิชาชีพ ตามนิยามศัพท์ในมาตรา 3 ให้ความหมายว่า “ผู้เข้าทำสัญญาในฐานะผู้ขาย ผู้ให้เช่า ผู้ให้เช่าซื้อ ผู้ให้กู้ ผู้รับประกันภัย หรือผู้เข้าทำสัญญาอื่นใดเพื่อจัดให้ซึ่งทรัพย์สินหรือบริการ หรือประโยชน์อื่นใด ทั้งนี้ การเข้าทำสัญญานั้น ต้องทำไปเพื่อการค้าทรัพย์สินบริการ หรือประโยชน์อื่นใดนั้นเป็นทางการค้าปกติของตน”

ข. คู่สัญญาฝ่ายที่กำหนดสัญญาสำเร็จรูปกับคู่สัญญาที่มีได้กำหนดคู่สัญญาตามความหมายนี้ มิได้จำกัดว่าต้องเป็นสัญญาระหว่างผู้บริโภคกับผู้ประกอบการค้า แต่ให้หมายความสำคัญว่าต้องเป็นคู่สัญญากันขึ้น โดยใช้สัญญาสำเร็จรูปเป็นสำคัญ

ค. ผู้ขายฝากกับผู้รับซื้อฝาก

คู่สัญญาขายฝากกับผู้รับซื้อฝากตามพระราชบัญญัตินี้ จะถือตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 490 ที่ได้บัญญัติว่า “อันว่าขายฝากนั้นคือสัญญาซื้อขายซึ่งกรรมสิทธิ์ทรัพย์สินตกไปยังผู้ซื้อโดยมีข้อตกลงว่าผู้ขายอาจไถ่ทรัพย์สินนั้นคืนได้”

2) ลักษณะของสัญญาที่ไม่เป็นกรรม

ตามความในมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นกรรมได้กำหนดหลักเกณฑ์ว่าข้อสัญญาใดที่เป็นข้อสัญญาที่ไม่เป็นกรรมว่าต้องพิจารณาจากลักษณะของสัญญาว่าเป็น

¹⁷⁹ จรัญ กักศิรนากุล, สรุปสาระสำคัญของพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นกรรม พ.ศ. 2540, (ม.ป.ท: ม.ป.ท, 2540), น. 11-12.

การได้เปรียบคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งเกินสมควรหรือไม่ อีกทั้งในมาตรา 4 วรรคสาม ได้บัญญัติลักษณะของการได้เปรียบเกินสมควรไว้ว่า “ ข้อตกลงที่มีลักษณะหรือมีผลให้คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งปฏิบัติหรือรับภาระเกินกว่าที่วิญญูชนจะพึงคาดหมายได้ตามปกติเป็นข้อตกลงที่ถือว่าทำให้ได้เปรียบคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง” และได้บัญญัติยกตัวอย่างของกรณี que ถือว่าเป็นการได้เปรียบไว้ 9 กรณี ซึ่งการที่จะถือว่าได้เปรียบคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งที่จะทำให้ไม่เป็นธรรมนั้นต้องเป็นการได้เปรียบที่เกินสมควรจึงจะถือว่าไม่เป็นธรรม

อย่างไรก็ตาม การพิจารณาว่าข้อสัญญาใดเป็นข้อสัญญาที่ได้เปรียบคู่สัญญาอีกฝ่ายเกินสมควรจนเป็นธรรมนั้น อาจจำแนกสาระสำคัญออกได้เป็น 5 ประการ คือ

ก. สัญญาที่มีข้อยกเว้นหรือข้อจำกัดความรับผิดชอบ

สัญญาที่มีการกำหนดข้อยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดชอบ สามารถจำแนกออกได้เป็น 3 ประเภท คือ

- การจำกัดหรือยกเว้นความรับผิดชอบกรณีผิดสัญญา (Exemption Clause) เป็นกรณีของข้อตกลงที่ได้เปรียบผู้อื่นเกินสมควรตามมาตรา 4(1) เพราะตามหลักทั่วไปแล้วคู่สัญญาที่เป็นฝ่ายผิดสัญญาต้องรับผิดชอบในความเสียหายแก่คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง แต่หลักดังกล่าวไม่ใช่หลักกฎหมายเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน คู่สัญญาจึงสามารถยกเว้นกันได้ เว้นแต่จะขัดกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 370 เท่านั้น¹⁸⁰

- เป็นกรณีข้อตกลงยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดชอบในความชำรุดบกพร่องหรือการรอนสิทธิในทรัพย์สินที่ส่งมอบให้แก่ผู้บริโภครวมสัญญาระหว่างผู้บริโภครกับผู้ประกอบการค้าหรือวิชาชีพตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 6

- เป็นข้อยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดชอบเพื่อการละเมิดหรือผิดสัญญาในความเสียหายต่อชีวิตร่างกาย หรืออนามัยของผู้อื่นดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 8

ข. สัญญาที่มีข้อกำหนดให้คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติตามสัญญา หรือไม่ปฏิบัติตามสัญญาในเวลาทีล่าช้าได้โดยไม่มีเหตุอันสมควร

เป็นข้อสัญญาที่มุ่งเอาเปรียบกัน โดยให้สิทธิแก่คู่สัญญาฝ่ายที่มีอำนาจต่อรองเหนือกว่ามีสิทธิที่จะไม่ปฏิบัติตามสัญญาข้อใดข้อหนึ่งโดยไม่มีเหตุอันสมควรกรณีหนึ่ง กับอีกกรณีหนึ่งคือข้อตกลงที่ให้สิทธิที่จะปฏิบัติตามสัญญาได้อย่างล่าช้าโดยไม่มีเหตุอันสมควร

¹⁸⁰ เพิ่งอ้าง.

ค. สัญญาที่ให้สิทธิการเรียกดอกเบี้ยหรือค่าปรับเกินสมควร พิจารณาได้จากตัวอย่าง ข้อตกลงที่เป็นการเอาเปรียบคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 4 วรรคสาม (5) (6) (8) และ (9) ดังนี้¹⁸¹

- กรณีตัวอย่างตาม (5) ข้อตกลงที่ให้สิทธิคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งเรียกร้องหรือกำหนดให้อีกฝ่ายหนึ่งรับภาระเพิ่มขึ้นมาขึ้นภาระที่เป็นอยู่ในเวลาทำสัญญา

- กรณีตัวอย่างตาม (6) ข้อตกลงในสัญญาขายฝากที่ผู้รับซื้อฝากกำหนดราคาสินได้ไว้สูงกว่าราคาขายบวกอัตราดอกเบี้ยร้อยละสิบห้าต่อปี

- กรณีตัวอย่างตาม (8) ข้อตกลงในบัตรเครดิตที่กำหนดให้ผู้บริโภคต้องชำระดอกเบี้ย เบี้ยปรับ ค่าใช้จ่าย หรือประโยชน์อื่นใดสูงกว่าที่สมควรในกรณีที่เกิดผิดหรือที่เกี่ยวกับการผิดนัดชำระหนี้

- กรณีตัวอย่างตาม (9) ข้อกำหนดที่กำหนดวิธีการคิดดอกเบี้ยทบต้นทำให้ผู้บริโภคต้องรับภาระเกินสมควร

ง. สัญญาที่จำกัดสิทธิในการประกอบวิชาชีพ

การจำกัดสิทธิในการประกอบวิชาชีพของคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งได้บัญญัติไว้ในมาตรา 5 ว่า

“ข้อตกลงจำกัดสิทธิ หรือเสรีภาพในการประกอบอาชีพการงาน หรือการทำนิติกรรมที่เกี่ยวกับการประกอบธุรกิจการค้า หรือวิชาชีพซึ่งไม่เป็น โฆษณาแต่เป็นข้อตกลงที่ทำให้ผู้ถูกจำกัดสิทธิ หรือเสรีภาพต้องรับภาระมากกว่าที่จะพึงคาดหมายได้ตามปกติ ให้มีผลบังคับได้เพียงเท่าที่เป็นธรรม และพอสมควรแก่กรณีเท่านั้น

ในการวินิจฉัยว่าข้อตกลงตามวรรคหนึ่งทำให้ผู้ถูกจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพต้องรับภาระมากกว่าที่จะพึงคาดหมายได้หรือไม่ ให้พิเคราะห์ถึงขอบเขตในด้านพื้นที่และระยะเวลาของการจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพ ประกอบกับทางได้เสียทุกอย่างอันชอบด้วยกฎหมายของคู่สัญญาด้วย”

จ. สัญญาสำเร็จรูป

สัญญาสำเร็จรูปเป็นสัญญาประเภทหนึ่งในสามประเภทที่พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 ได้บัญญัติให้อำนาจศาลจะใช้อำนาจตรวจสอบข้อสัญญา ลักษณะข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมในสัญญาประเภทดังกล่าวได้ และในการพิจารณาว่าข้อสัญญาใดจะมีลักษณะเป็นข้อสัญญาสำเร็จรูปหรือไม่ จะต้องพิจารณาจากคำนิยามของสัญญาสำเร็จรูปดังที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 3 ที่ว่า “สัญญาที่ทำเป็นลายลักษณ์อักษรโดยมีการกำหนดข้อสัญญาที่เป็นสาระสำคัญ

¹⁸¹ เห่งอ้าง.

ไว้ล่วงหน้า ไม่ว่าจะทำในรูปแบบใด ซึ่งคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดนำมาใช้ในการประกอบกิจการของตน”
 ดังนี้ สามารถแยกองค์ประกอบของสัญญาสำเร็จรูปได้ คือ

- ต้องเป็นสัญญาที่ทำเป็นลายลักษณ์อักษร เช่นนี้ สัญญาที่ทำด้วยวาจาไม่อาจเป็นสัญญาสำเร็จรูปได้

- ข้อสัญญาที่เป็นสาระสำคัญของสัญญาที่ทำเป็นลายลักษณ์อักษร จะต้องถูกกำหนดไว้ล่วงหน้าก่อนการทำสัญญา ความเป็นสาระสำคัญของสัญญาจะต้องพิจารณาจากลักษณะของสัญญานั้น โดยรวมประกอบกับเจตนาของคู่สัญญาเป็นสำคัญ โดยอาจเทียบเคียงกับแนวการแบ่งข้อสัญญา ออกเป็นสัญญาที่มีการฝ่าฝืนนั้นเป็นข้อสำคัญของสัญญา (Condition) กับสัญญาที่มีการฝ่าฝืนนั้นไม่เป็นข้อสำคัญของสัญญา (Warranty) ตามกฎหมายคอมมอนลอว์ ซึ่งศาลฎีกาของไทยนำมาใช้เป็นหลักในการวินิจฉัยว่า เมื่อมีการผิดสัญญาข้อนั้นแล้วคู่สัญญาฝ่ายตรงข้ามจะมีสิทธิบอกเลิกสัญญาได้หรือไม่ หากสัญญาที่มีการฝ่าฝืนนั้นเป็นข้อสำคัญของสัญญา (Condition) คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งมีสิทธิบอกเลิกสัญญาได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 387 แต่หากข้อความที่เป็นการฝ่าฝืนมิใช่ข้อสำคัญ (Warranty) คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งบอกเลิกสัญญาไม่ได้

- ข้อสัญญาที่กำหนดไว้ล่วงหน้านั้น จะต้องถูกนำมาใช้ในการประกอบกิจการของคู่สัญญาฝ่ายที่กำหนดให้มีข้อสัญญาดังกล่าว องค์ประกอบข้อนี้มุ่งจะแบ่งแยกระหว่างข้อสัญญาที่ทำให้การประกอบธุรกิจการค้ากับสัญญาที่บุคคลทั่วไปทำเป็นครั้งคราว โดยจะถือว่าสัญญาสำเร็จรูปก็แต่เฉพาะสัญญาที่ทำในทางธุรกิจการค้าหรือการประกอบกิจการเท่านั้น คำว่าประกอบกิจการในองค์ประกอบเรื่องนี้แม้จะกว้างกว่าการประกอบกิจการค้า แต่ส่วนใหญ่ในทางปฏิบัติของการนำสัญญาสำเร็จรูปไปใช้มักจะเป็นการใช้ในทางธุรกิจการค้านั่นเอง

3.2.7 ประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง กิจการที่ต้องขออนุญาตตามข้อ 5 แห่งประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 58 (การประกอบธุรกิจบัตรเครดิตเงินอิเล็กทรอนิกส์)

ประกาศกระทรวงการคลังว่าด้วยเรื่องกิจการที่ต้องขออนุญาต ตามมาตรา 5 แห่งประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 58 พ.ศ. 2515 การประกอบธุรกิจบัตรเครดิตเงินอิเล็กทรอนิกส์ อาศัยความตามข้อ 5 ข้อ 7 ข้อ 8 และข้อ 14 แห่งประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 58 พ.ศ. 2515 ว่าด้วยกิจการค้าขายอันพึงกระทบความปลอดภัยหรือความผาสุกแห่งสาธารณชน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังออกประกาศกำหนดให้การออกบัตรเครดิตเงินอิเล็กทรอนิกส์ อันเป็นกิจการที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับธนาคารซึ่งมีลักษณะตามที่ระบุไว้ในประกาศนี้เป็นกิจการที่ต้องขออนุญาต ซึ่งในประกาศคณะปฏิวัติฉบับนี้ออกมาเพื่อควบคุมการประกอบธุรกิจบัตรเครดิตเงินอิเล็กทรอนิกส์ โดยกำหนดให้ผู้ประกอบธุรกิจออกบัตร

อิเล็กทรอนิกส์ที่มีลักษณะดังต่อไปนี้ต้องขออนุญาตในการประกอบกิจการ กล่าวคือ ผู้ประกอบธุรกิจ
 บัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ที่ออกให้แก่ผู้บริโภคตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ผู้ประกอบธุรกิจบัตรเงิน
 อิเล็กทรอนิกส์กำหนด เพื่อใช้ชำระค่าสินค้า ค่าบริการ หรือค่าอย่างอื่นแทนการชำระด้วยเงินสด
 โดยผู้บริโภคได้มีการชำระค่าสินค้า ค่าบริการหรือค่าอื่นใดไว้ล่วงหน้า และมูลค่าเงินได้ถูกบันทึกลง
 ในบัตร ประกาศกระทรวงการคลังฉบับนี้ได้กำหนดคำจำกัดความของผู้ประกอบธุรกิจเงิน
 อิเล็กทรอนิกส์ไว้ว่า ผู้ซึ่งได้รับอนุญาตให้ประกอบธุรกิจออกบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ และ
 ได้กำหนดให้การประกอบธุรกิจบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์เป็นกิจการที่ขอรับใบอนุญาตโดยยื่นผ่านธนาคาร
 แห่งประเทศไทย โดยผู้ซึ่งต้องการขอรับใบอนุญาตการประกอบธุรกิจบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ต้องเป็น
 นิติบุคคลประเภทบริษัทจำกัด บริษัทมหาชนจำกัด โดยได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากรัฐมนตรี
 โดยต้องมีทุนจดทะเบียนซึ่งชำระแล้วไม่ต่ำกว่าสองร้อยล้านบาท ประกาศกระทรวงการคลังว่าด้วยการ
 ควบคุมการประกอบธุรกิจบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ มีหลักเกณฑ์ในการควบคุม ดังต่อไปนี้

- (1) ผู้ประกอบธุรกิจบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ต้องระบุนายละเอียดและวิธีการบริหารเงิน
 ที่ได้รับไว้ล่วงหน้าอย่างชัดเจน
- (2) ผู้ประกอบธุรกิจบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ต้องระบุนายละเอียดค่าธรรมเนียม ค่าใช้จ่าย
 ต่างๆ อันเนื่องมาจากการให้บริการให้ครบถ้วน
- (3) ผู้ประกอบธุรกิจบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ต้องแจ้งการเปิดสำนักงานสาขาล่วงหน้าต่อ
 ธนาคารแห่งประเทศไทย
- (4) ห้ามผู้ประกอบธุรกิจบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ลดทุน หยุด หรือระงับการดำเนินการ และ
 ห้ามย้าย หรือปิดสำนักงานใหญ่ โดยไม่ได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรีหรือธนาคารแห่งประเทศไทย
- (5) ผู้ประกอบธุรกิจบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์จะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ วิธีการ หรือ
 เงื่อนไขที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนด
- (6) ผู้ประกอบธุรกิจบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขในการดำเนินงานหรือ
 ฐานะการเงิน หรือดำเนินกิจการเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่ประชาชนอย่างร้ายแรง ธนาคารแห่ง
 ประเทศไทยมีอำนาจสั่งการให้แก้ไขตามกำหนดเวลา หากละเลยไม่ดำเนินการแก้ไข ให้รัฐมนตรี
 มีอำนาจระงับการดำเนินกิจการทั้งหมดหรือบางส่วนเป็นการชั่วคราวในระยะเวลาที่กำหนด เพื่อให้
 แก้ไขให้ถูกต้อง หากผู้ประกอบธุรกิจบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ยังคงฝ่าฝืนไม่ดำเนินการแก้ไข รัฐมนตรีมี
 อำนาจสั่งเพิกถอนการอนุญาตให้ประกอบธุรกิจบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์

(7) ในกรณีที่ผู้ประกอบการธุรกิจบัตรเครดิตอิเล็กทรอนิกส์ประสงค์จะเลิกกิจการ ต้องแจ้งความประสงค์ต่อรัฐมนตรีผ่านธนาคารแห่งประเทศไทย เพื่อเสนอความเห็นต่อรัฐมนตรีภายใน 30 วัน

(8) ให้ธนาคารแห่งประเทศไทยแต่งตั้งพนักงานธนาคารแห่งประเทศไทย เป็นเจ้าพนักงานเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติการ ให้เป็นไปตามประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 58

(9) พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจเรียกให้ผู้ประกอบการธุรกิจบัตรเครดิตอิเล็กทรอนิกส์มาให้ถ้อยคำ หรือแสดงสมุดบัญชี และเอกสารหลักฐานอื่นอันเกี่ยวกับกิจการตามความประสงค์ของเจ้าหน้าที่

(10) ผู้ใดฝ่าฝืน ไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนดต้องรับโทษที่ได้ระบุไว้ในประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 58 ลงวันที่ 26 มกราคม พ.ศ. 2515 หากมีการฝ่าฝืน ข้อ 4 ข้อ 5 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี ปรับไม่เกินสองหมื่นบาท ผู้ใดฝ่าฝืนไม่ดำเนินการตามข้อ 7 ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองหมื่นบาท และในกรณีที่เป็นการผิดต่อเนื่อง ให้ปรับอีกไม่เกินวันละหนึ่งหมื่นบาท หากมีการขัดขวางหรือไม่ให้ความสะดวกแก่เจ้าพนักงานตามข้อ 15 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือนหรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท

บทที่ 4

ปัญหาและวิเคราะห์ปัญหากฎหมายไทยที่เกี่ยวข้องกับเงินอิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้ ซื้อสินค้าหรือบริการภายในศูนย์อาหาร

ปัจจุบันบริการบัตรเครดิตอิเล็กทรอนิกส์ ได้รับความนิยมและมีจำนวนผู้ใช้บริการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องภายในการให้บริการของศูนย์อาหารแทนการใช้เงินสด การคุ้มครองผู้ใช้บัตรเครดิตอิเล็กทรอนิกส์จึงเป็นประเด็นที่มีความสำคัญ ซึ่งการให้บริการบัตรเครดิตอิเล็กทรอนิกส์มีความแพร่หลายมากขึ้นหลายรูปแบบ รวมทั้งมีความซับซ้อนในลักษณะการให้บริการและในด้านเทคโนโลยี ทำให้มีโอกาสที่จะเกิดความเสียหายและความเสียหายแก่ผู้ใช้บริการเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะกลุ่มผู้ใช้บริการที่ขาดความรู้ความเข้าใจในการใช้บริการ โดยมุ่งเน้นให้ผู้ใช้บริการตระหนักถึงสิทธิ 4 ประการ คือ

1. สิทธิที่จะได้รับข้อมูลที่ถูกต้อง (Right to be informed) โดยผู้ให้บริการต้องเปิดเผยข้อมูลสำคัญในการให้บริการ รายละเอียดของบริการ ข้อตกลงเงื่อนไขในการให้บริการบัตรเครดิตอิเล็กทรอนิกส์ รวมทั้งข้อมูลที่มีการเปลี่ยนแปลง ให้ผู้ใช้บริการทราบเป็นลายลักษณ์อักษรอย่างถูกต้อง ชัดเจน และเพียงพอต่อการตัดสินใจตั้งแต่ก่อนที่จะใช้บัตรเครดิตอิเล็กทรอนิกส์ในการซื้อสินค้าและบริการ

ข้อมูลที่เปิดเผยได้ รวมถึงรายละเอียดที่สำคัญในการให้บริการ เช่น ระยะเวลาใช้งาน วันหมดอายุ วิธีการชำระเงิน ค่าธรรมเนียมต่างๆ เงินค่ามัดจำ เงื่อนไขและขั้นตอนการขอคืนเงิน หรือการชดเชยเงินคืนกรณีบัตรเครดิตอิเล็กทรอนิกส์สูญหาย และขั้นตอนการขอระงับการใช้บริการ รวมทั้งวิธีปฏิบัติในการแจ้งความเสียหายที่เกิดขึ้น การยื่นข้อร้องเรียน ระยะเวลาที่สามารถใช้สิทธิเรียกร้อง และขั้นตอนการแก้ไขข้อผิดพลาดของผู้ใช้บริการบัตรเครดิตอิเล็กทรอนิกส์

2. สิทธิที่จะเลือกซื้อสินค้าและบริการทางการเงิน ได้อย่างอิสระ (Right to choose) โดยผู้ใช้บัตรเครดิตอิเล็กทรอนิกส์ควรจะได้รับความเป็นธรรมในการเลือกซื้อสินค้าและบริการ ไม่ควรที่จะได้รับการบริการในการใช้บัตรเครดิตอิเล็กทรอนิกส์ที่มีข้อจำกัดมากเกินไป เช่น การแลกเปลี่ยนเงินสดเป็นบัตรเครดิตอิเล็กทรอนิกส์ มีเงื่อนไขหรือแรงจูงใจให้ผู้ที่มาซื้อสินค้าและบริการในศูนย์อาหารชำระเงินสดโดยมีเงื่อนไขว่าต้องชำระเงินสดเท่าใด เพื่อแลกกับของสมนาคุณสิ่งใด แต่ไม่สามารถแลกคืนเงินสดได้ ทั้งนี้ ถือว่าเป็นการสร้างเงื่อนไขที่บังคับจิตใจผู้ใช้บริการ

3. สิทธิที่จะร้องเรียนเพื่อความเป็นธรรม (Right to be heard) หากเกิดกรณีบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้ภายในศูนย์อาหารสูญหาย ผู้ซื้อสินค้าหรือบริการมีสิทธิที่จะได้รับเงินคงเหลือภายในบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ได้ ไม่ว่าจะด้วยวิธีใดก็ตาม

4. สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาชดเชยหากเกิดความเสียหายกับบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ (Right to redress) ในกรณีที่มีการกำหนดเงื่อนไขว่าหากผู้ซื้อสินค้าหรือบริการชำระเงินผ่านบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์จะได้รับคะแนนสะสม และผู้ซื้อสินค้าหรือบริการสามารถที่จะนำคะแนนสะสมแลกเปลี่ยนของรางวัล หรือแลกเปลี่ยนสินค้าภายในศูนย์อาหารได้ ซึ่งหากบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ได้สูญหายไป เท่ากับว่าคะแนนสะสมต่างๆ นั้น ก็หายไปด้วย ผู้ให้บริการควรต้องรับผิดชอบในความเสียหายต่อผู้ใช้บริการ ควรได้รับคะแนนสะสมคืน หรือสิทธิที่จะได้เงินคืน

4.1 ปัญหาเรื่องการทำสัญญาในบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ที่มีผลต่อการคุ้มครองผู้บริโภค

นิติกรรมสัญญาจะสมบูรณ์ได้ก็แต่ด้วยการแสดงเจตนาที่ถูกต้องตรงกันของผู้แสดงเจตนาทั้งสองฝ่าย ซึ่งก็คือมีคำเสนอและคำสนองที่ถูกต้องตรงกันของคู่สัญญา ในทางปฏิบัติ นิติกรรมจะสมบูรณ์ได้ด้วยวิธีการหลายวิธี เช่น การเจรจาต่อรอง หรือการลงนามในเอกสารสัญญาฉบับเดียวกัน การจะพิจารณาว่าสัญญาจะเกิดขึ้นเมื่อใดจึงไม่เป็นการยากหากเป็นการแสดงเจตนาต่อบุคคลที่อยู่เฉพาะหน้า การทำสัญญาให้บริการเงินอิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้ซื้อสินค้าหรือบริการที่ผู้บริโภคได้ชำระเงินค่าบัตรล่วงหน้า เป็นการทำนิติกรรมด้วยการแสดงเจตนาต่อบุคคลที่อยู่เฉพาะหน้าตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 168 ซึ่งจะมีผลเป็นสัญญาได้ก็ต่อเมื่อได้มีการตอบสนองรับคำเสนอตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 360 ที่ได้บัญญัติว่า “คำเสนอทำแก่บุคคลที่อยู่เฉพาะหน้า โดยไม่ได้บ่งระยะเวลาให้ทำคำสนอนั้น เสนอ ณ ที่ใดเวลาใดก็สนองรับได้แต่ ณ ที่นั้นเวลานั้น ความข้อนั้นท่านใช้ตลอดถึงการที่บุคคลหนึ่งทำคำเสนอไปยังบุคคลอีกคนหนึ่งทางโทรศัพท์ด้วย” สัญญาให้บริการเงินอิเล็กทรอนิกส์ย่อมเกิดขึ้นเมื่อผู้ให้บริการตกลงตอบรับคำเสนอขอใช้บริการของผู้ต้องการมีบัตรสัญญาให้บริการเงินอิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้ซื้อสินค้าหรือบริการที่ผู้บริโภคได้ชำระเงินค่าบัตรล่วงหน้า ย่อมมีผลตามกฎหมาย แต่กรณีมีข้อที่ต้องพิจารณาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 370 ที่ได้บัญญัติว่า “ข้อความใดๆ แห่งสัญญาอันคู่สัญญาแม้เพียงฝ่ายเดียวได้แสดงไว้ว่าเป็นสาระสำคัญอันจะต้องตกลงกันหมดทุกข้อนั้น หากคู่สัญญายังไม่ได้ตกลงกันหมดทุกข้ออยู่ตราบใด เมื่อกรณีเป็นที่สงสัย ท่านนับว่ายังมีได้มีสัญญาต่อกัน การที่ได้ทำความเข้าใจกันไว้เฉพาะบางสิ่งบางอย่าง ถึงแม้ว่าจะได้จดลงไว้ก็หาเป็นการผูกพันไม่” เมื่อคำเสนอคำสนองถูกต้องตรงกันอันก่อให้เกิดสัญญานั้น โดยปกติจะต้องมีการตกลงถูกต้องตรงกันทุกข้อ แต่บางกรณีคำเสนอคำสนองอาจมีปัญหารายละเอียดปลีกย่อยมากมาย

แม้มีการสนองรับแต่ก็ยังไม่ได้ตกลงหมดทุกข้อซึ่งคู่สัญญาถือว่าเป็นสาระสำคัญ ดังนั้นจะถือว่า สัญญาเกิดขึ้นแล้วยังไม่ได้ กรณีของการทำสัญญาให้บริการเงินอิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้ซื้อสินค้าหรือ บริการที่ผู้บริโภคได้ชำระเงินค่าบัตรเครดิตล่วงหน้า พบว่าลักษณะของการเข้าทำสัญญาเริ่มจากการที่ ผู้ออกบัตรจะทำการเชิญชวนให้บุคคลต่างๆ เข้ามาใช้บริการเงินอิเล็กทรอนิกส์ของตนเองด้วยการ โฆษณาต่างๆ การทำเช่นนี้เป็นเสมือนการทำคำเสนอของผู้ถือบัตร และเมื่อผู้ถือบัตรตอบรับ โดยปกติสัญญาให้บริการสัญญาย่อมมีผลตามกฎหมาย เพียงแต่ในประเพณีปฏิบัติที่พบเห็น ผู้ถือบัตรจะให้ผู้ใช้บัตรลงนามในสัญญาให้บริการ โดยผู้ถือบัตรได้จัดทำสัญญาไว้ก่อนล่วงหน้า โดยที่ข้อสัญญาต่างๆ ผู้ถือบัตรเป็นผู้กำหนดขึ้น ผู้ขอใช้บัตรไม่มีสิทธิต่อรองข้อสัญญาที่กำหนด ไว้ล่วงหน้าแต่อย่างใด หากแต่ตกอยู่ภายใต้บังคับให้ต้องทำสัญญา กรณีอย่างนี้จะถือว่าผู้ขอใช้ บริการได้ตกลงในข้อสัญญาที่ผู้ถือบัตรได้จัดทำไว้หมดทุกข้อแล้วหรือไม่ สัญญาให้บริการ บัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์จะมีผลบังคับตามกฎหมายหรือไม่ตามความนัย มาตรา 370

นิติกรรมย่อมเกิดขึ้นตามที่คู่กรณีได้ตกลงกำหนดกันไว้ตามสัญญา แม้ว่าสิ่งที่ตกลงกัน ไว้จะผิดแผกแตกต่างไปจากบทบัญญัติแห่งกฎหมาย สิ่งที่คู่สัญญากำหนดขึ้นนั้นย่อมเป็นผลสมดัง เจตนาของคู่สัญญาได้เสมอหากว่าสิ่งที่แตกต่างออกไปนั้น ไม่ได้เป็นการต้องห้ามโดยชัดแจ้ง หรือขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและ พณิชย์ มาตรา 150 ที่บัญญัติว่า “การใดมีวัตถุประสงค์เป็นการต้องห้ามชัดแจ้งโดยกฎหมาย เป็นการพ้นวิสัยหรือเป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน การนั้นเป็น โมฆะ” กฎหมายย่อมรับรองให้เกิดผลได้ตามหลักเสรีภาพในการแสดงเจตนา

ตามหลักทั่วไปของกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เมื่อเกิดสัญญาขึ้นแล้วผลของสัญญาก็จะ เกิดขึ้นตามมา คือ เกิดหนี้แก่คู่สัญญา หนี้ที่เกิดขึ้นนี้ย่อมตกอยู่ภายใต้บังคับตามกฎหมายลักษณะ หนี้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 203 ถึงมาตรา 289 นอกจากนี้ประมวลกฎหมาย แพ่งและพาณิชย์ยังได้บัญญัติถึงผลแห่งสัญญาไว้เป็นพิเศษตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 369 ถึงมาตรา 376 เช่นนี้ผลของสัญญาให้บริการเงินอิเล็กทรอนิกส์จึงตกอยู่ภายใต้บังคับ แห่งกฎหมายที่กล่าวมา แต่กฎหมายดังกล่าวเป็นเพียงกฎหมายที่กำหนดสิทธิและหน้าที่ระหว่าง คู่สัญญาเท่านั้น ยังไม่เพียงพอต่อการคุ้มครองผู้บริโภคที่เกิดขึ้นจากนิติกรรมการใช้บัตร อิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้ซื้อสินค้าและบริการที่ผู้บริโภคได้ชำระเงินค่าบัตรเครดิตล่วงหน้า

เมื่อเจตนาในการทำสัญญาของผู้ถือบัตรกับผู้ใช้บัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ที่ทำการ ซื้อสินค้าหรือบริการ ซึ่งในลักษณะของการใช้บัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ในศูนย์อาหารนั้น มีเงื่อนไข ซึ่งออกโดยผู้ถือบัตรแต่เพียงฝ่ายเดียว ผู้ซื้อสินค้าหรือบริการไม่มีสิทธิที่จะต่อรองในเงื่อนไขนั้น ได้แต่อย่างใด อีกทั้งยังไม่มียกกฎหมายที่ออกมาเพื่อคุ้มครองผู้บริโภคให้ได้รับสิทธิในการต่อรองของ

ข้อสัญญาระหว่างผู้ออกบัตรและผู้ใช้บัตรในการซื้อสินค้าหรือบริการ จึงทำให้ผู้บริโภคเป็นฝ่ายเสียเปรียบมากกว่าผู้ประกอบการ

4.2 ปัญหาในเรื่องความรับผิดชอบในกรณีบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์สูญหาย ถูกทำลาย หรือชำรุดจนใช้การไม่ได้

ข้อกำหนดในสัญญาการให้บริการบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ของบริษัทเอกชนแห่งหนึ่ง ที่ออกบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทยมีข้อกำหนดเกี่ยวกับความรับผิดชอบในกรณีที่บัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์สูญหาย หรือถูกขโมยเอาไว้ดังต่อไปนี้ “บัตรเปรียบเสมือนเงินของผู้ถือบัตร หากบัตรถูกขโมย หรือสูญหาย รวมถึงการกระทำทุจริตใดๆ ต่อบัตรที่สูญหาย บริษัทไม่รับผิดชอบสำหรับเงินคงเหลือ รวมทั้งสิทธิประโยชน์ใดๆ ที่จัดเก็บอยู่ในบัตร” กรณีของบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ถูกทำลาย หรือชำรุดจนใช้การไม่ได้ สามารถแยกพิจารณาได้เป็น 2 กรณี กล่าวคือ

4.2.1 บัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ชำรุดโดยไม่ใช้ความผิดของผู้ถือบัตร

เป็นกรณีที่บัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ชำรุด เนื่องจากจากขั้นตอนกระบวนการผลิตบัตรฯ ทำให้บัตรไม่สามารถใช้การตามปกติ ในกรณีดังกล่าวถือเป็นความผิดของผู้ออกบัตรฯ ซึ่งผู้ถือบัตรฯ จะต้องรับผิดชอบในการเปลี่ยนบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ใบใหม่ให้กับผู้ถือบัตรฯ พร้อมทั้งถ่ายโอนข้อมูลสิทธิประโยชน์ที่จัดเก็บอยู่บัตรที่ชำรุดเข้าสู่บัตรใหม่ ส่วนมูลค่าเงินอิเล็กทรอนิกส์ที่คงเหลืออยู่ในบัตร บริษัทจะทำการโอนมูลค่าเงินอิเล็กทรอนิกส์คงเหลือที่อยู่ในบัตรเท่าจำนวนเงินที่ปรากฏอยู่ในฐานข้อมูลคอมพิวเตอร์ของบริษัท

4.2.2 บัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ชำรุด หรือถูกทำลายโดยความผิดของผู้ถือบัตรฯ

บริษัทจะไม่ออกบัตรใบใหม่ให้ และจะทำการโอนมูลค่าเงินอิเล็กทรอนิกส์คงเหลือที่อยู่ในบัตรเท่าจำนวนเงินที่ปรากฏอยู่ในฐานข้อมูลคอมพิวเตอร์ของบริษัท โดยเรียกเก็บค่าธรรมเนียมการโอนเงินจากผู้ถือบัตรฯ และในกรณีที่บัตรชำรุดจนไม่อาจพิสูจน์ได้ว่าเป็นบัตรของบริษัท ผู้ถือบัตรฯ ไม่อาจขอเปลี่ยนบัตรใบใหม่ และไม่สามารถโอนมูลค่าเงินคงเหลือที่อยู่ในบัตรฯ รวมถึงสิทธิประโยชน์อื่นๆ ที่จัดเก็บอยู่ในบัตรที่ชำรุดเข้าสู่บัตรใบใหม่ได้ ซึ่งในกรณีดังกล่าวจะทำให้ผู้ถือบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ต้องสูญเสียเงินไป จะมีมาตรการในการบรรเทาความเสียหายในเรื่องนี้อย่างไร

ในกรณีที่บัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ชำรุด หรือถูกทำลายโดยผู้ถือบัตรฯ เป็นผู้กระทำ ความรับผิดชอบต่างๆ ในตัวบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ เช่น มูลค่าของบัตรฯ ค่าใช้จ่ายในการถ่ายโอนข้อมูลจากบัตรใบเก่าที่ชำรุด หรือถูกทำลายสู่บัตรใบใหม่ หรือค่าใช้จ่ายในการโอนมูลค่าเงินอิเล็กทรอนิกส์คืนเป็นเงินสด ผู้ถือบัตรฯ จะต้องเป็นผู้รับผิดชอบเองทั้งสิ้น

โดยแท้จริงแล้วบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์มีหลายประเภท โดยแต่ละประเภทมีการเก็บรักษาข้อมูลที่แตกต่างกัน ผู้เขียนเห็นว่าในกรณีของบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์มีการเก็บรักษาข้อมูลทางการเงินเอาไว้ในฐานข้อมูลกลางของบริษัท ซึ่งทำให้บริษัทผู้ออกบัตรฯ สามารถตรวจสอบยอดเงินอิเล็กทรอนิกส์คงเหลือได้ ควรที่จะออกกฎหมายกำหนดให้ผู้ถือบัตรสามารถเรียกหรือเอาเงินคืนได้ แต่อย่างไรก็ตามการที่บัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ชำรุด หรือถูกทำลายจนไม่สามารถใช้การได้ จะต้องพิจารณาถึงตัวบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ที่ชำรุด หรือถูกทำลาย เนื่องจากลักษณะของบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์เป็นบัตรที่ซื้อขาด และไม่มีการเชื่อมโยงกับบัญชีเหมือนกับบัตรเครดิตหรือบัตรเดบิต อีกทั้งไม่มีการลงทะเบียนทำให้ไม่สามารถที่จะพิสูจน์ตัวบุคคลซึ่งเป็นเจ้าของบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์นั้นได้ ดังนั้น การระบุตัวผู้เป็นเจ้าของบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ จะต้องถือว่าผู้ที่มีบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์อยู่ในความครอบครองเป็นเจ้าของบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ ทำให้ผู้ที่มีบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์อยู่ในความครอบครองสามารถใช้บัตรฯ ได้ แม้ว่าผู้ใช้นั้นไม่ใช่เจ้าของที่แท้จริงและเป็นการใช้บัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ของบุคคลอื่น โดยปราศจากอำนาจก็ตาม¹⁷²

ดังนั้น ในกรณีที่บัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์สูญหาย ผู้เขียนเห็นว่าเป็นเสมือนหนึ่งการทำเงินสดหายจึงไม่สามารถที่จะทำการอายัดได้ เนื่องจากหากมีบุคคลอื่นเก็บบัตรฯ ได้ สามารถนำบัตรฯ ไปใช้ได้เสมือนหนึ่งว่าเก็บเงินสดได้ ถึงแม้ว่าบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์จะมีหมายเลขประจำบัตรฯ ซึ่งโดยหลักทั่วไปหมายเลขประจำบัตรฯ สามารถนำไปตรวจสอบข้อมูลทางการเงินที่อยู่ในฐานข้อมูลคอมพิวเตอร์ของบริษัทได้ แต่หมายเลขประจำบัตรจะปรากฏอยู่ในใบเสร็จรับเงินเมื่อผู้ถือบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์นำบัตรฯ ไปใช้ซื้อสินค้าหรือบริการ ซึ่งส่งผลให้หมายเลขประจำบัตรไม่มีความลับ หากมีการบัญญัติกฎหมายยินยอมให้มีการอายัดบัตรฯ ในกรณีที่บัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์สูญหาย หรือถูกทำลายจนไม่สามารถพิสูจน์ตัวบุคคลผู้เป็นเจ้าของบัตรฯ ได้ อาจก่อให้เกิดปัญหาตามมา กล่าวคือ ปัญหาเรื่องการอายัดบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ของบุคคลอื่นโดยปราศจากอำนาจ (ในกรณีที่ผู้อายัดทราบถึงหมายเลขประจำบัตร)

ผู้เขียนเห็นว่า ปัญหาในเรื่องบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์สูญหาย หรือชำรุด หรือถูกทำลายจนไม่สามารถพิสูจน์ถึงความเป็นเจ้าของได้ จะมีแนวทางในการป้องกันความเสียหายให้กับผู้ถือบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ได้ กล่าวคือ กำหนดหลักเกณฑ์ควบคุมการออกบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์โดยการจำกัดมูลค่าของเงินอิเล็กทรอนิกส์ชั้นสูงที่เก็บรักษาอยู่ในบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์แต่ละใบ เพราะในกรณีที่บัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์สูญหาย หรือถูกทำลายจนไม่สามารถพิสูจน์ความเป็น

¹⁷² หากกำหนดให้ผู้ถือบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ทุกรายต้องลงทะเบียน เพื่อพิสูจน์ตัวบุคคลผู้เป็นเจ้าของบัตรฯ ก็จะเป็นการทำลายคุณสมบัติของบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ กล่าวคือ คุณสมบัติในเรื่องการรักษาความเป็นส่วนตัวของผู้ถือบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งเป็นคุณสมบัติที่ทำให้เงินอิเล็กทรอนิกส์มีความคล้ายคลึงกับเงินสด

เจ้าของได้ ผู้ถือบัตรฯ จะได้รับความสูญเสียในระดับที่ต่ำที่สุด ซึ่งในประเทศอังกฤษได้มีการจำกัดมูลค่าทางการเงินที่เก็บรักษาอยู่ในบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ โดยบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ใบหนึ่งจำกัดมูลค่าทางการเงินไว้ไม่เกิน 250 ปอนด์ แต่อย่างไรก็ตาม ข้อจำกัดในเรื่องการจำกัดจำนวนเงินจะไม่ใช้กับบัตรที่อยู่ในความครอบครองของร้านค้า ซึ่งเป็นบัตรที่มีวัตถุประสงค์ในการรับชำระค่าสินค้าหรือบริการด้วยเงินอิเล็กทรอนิกส์ แต่กฎหมายที่ใช้ในการควบคุมดูแลผู้ประกอบการของประเทศสหรัฐอเมริกา (UMSA) ไม่มีบทบัญญัติจำกัดมูลค่าทางการเงินที่เก็บรักษาอยู่ในอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์แต่อย่างใด

4.3 ปัญหาในกรณีที่บัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ที่หมดอายุ แต่ยังคงมีมูลค่าเงินคงเหลือภายในบัตร และผู้ถือบัตรไม่ได้ติดต่อขอรับเงินคืน

บัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ที่มีการกำหนดวันหมดอายุของบัตรฯ ก่อให้เกิดผลประโยชน์กับผู้ออกบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ ในกรณีที่ผู้ถือบัตรฯ ไม่ได้ใช้มูลค่าทั้งหมดที่ถูกเก็บอยู่ในบัตรฯ และต่อมาในภายหลังเมื่อบัตรฯ หมดอายุลง ผู้ถือบัตรฯ จะไม่สามารถใช้งานบัตรฯ ได้ และเงินที่คงเหลืออยู่ในบัตรฯ ก็จะตกเป็นของผู้ออกบัตรฯ (Issuer) โดยปริยาย

ในปี ค.ศ. 2005 มีรายงานว่าประมาณ 10% ของเงินที่ซื้อบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ไม่ได้ถูกเรียกใช้ โดยในปีดังกล่าว ปริมาณการขายบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ในสหรัฐอเมริกาอยู่ที่ประมาณ 9.5 พันล้านเหรียญดอลลาร์สหรัฐ หมายความว่า เงินประมาณ 9.5 พันล้านเหรียญสหรัฐไม่ได้ถูกใช้ไป¹⁷³ ดังนั้นหากปริมาณการซื้อบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ และการบรรจุมูลค่าเงินอิเล็กทรอนิกส์เพิ่มมากยิ่งขึ้นในแต่ละปี มูลค่าของเงินอิเล็กทรอนิกส์ที่คงเหลืออยู่ในบัตร ย่อมมีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นตามไปด้วย

4.4 ปัญหาเกี่ยวกับหน่วยงานที่มีหน้าที่กำกับดูแล

บัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ (Stored Value Card, Prepaid Card) เป็นเครื่องมือในการชำระเงินประเภทหนึ่ง ซึ่งผู้ถือบัตรจะต้องชำระเงินล่วงหน้าให้กับผู้ออกบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ มีผลทำให้ผู้ประกอบการธุรกิจออกบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ต้องเก็บรักษาเงินจำนวนมากของผู้ถือบัตรฯ เอาไว้ครอบครองอันมีลักษณะคล้ายคลึงกับธุรกิจธนาคารพาณิชย์ ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาที่ตามมา คือ กรณี

¹⁷³ คริสโตเฟอร์ วู้ดส์ “บัตรมูลค่าที่เก็บไว้” บทความวารสารบาร์ของโอคลาโฮมาตีพิมพ์ 77 OBJ 2253, (2006, 5 ส.ค.)

Christopher B Woods, “Stored Value Card,” *Oklahoma Bar Journal Articles*, Published 77 OBJ 2253, (2006, Aug 5).

ของการประกอบธุรกิจออกบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ซึ่งผู้ประกอบการมิใช่ธนาคารพาณิชย์ จะถือว่าเป็นการดำเนินธุรกิจโดยฝ่าฝืนพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551 หรือไม่ เนื่องจากการออกบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์เป็นการประกอบกิจการที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับธุรกิจธนาคารพาณิชย์ ซึ่งการประกอบธุรกิจดังกล่าวเป็นธุรกิจที่ถูกควบคุมดูแลโดยประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 58 ได้ด้วยเรื่องกิจการที่มีผลกระทบต่อความปลอดภัยหรือความผาสุกแห่งสาธารณชน ซึ่งการประกอบกิจการดังกล่าวจะต้องได้รับอนุญาต และตามพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551 ในกรณีการออกบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ หากพิจารณาว่าการประกอบธุรกิจให้บริการบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์เป็นกิจการรับฝากเงินจากภาพประชาชนจะมีผลทำให้การประกอบธุรกิจออกบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์จะมีลักษณะเป็นธุรกิจ “ธุรกิจธนาคารพาณิชย์” หรือสถาบันการเงิน ซึ่งถือเป็นกิจการค้าขายที่มีผลกระทบต่อความปลอดภัยหรือความผาสุกของประชาชน ตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 58 และต้องอยู่ภายใต้บังคับของพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

เมื่อได้ศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ ทำให้ได้ทราบถึงหลักกฎหมายต่างๆ ที่ใช้ในการคุ้มครองผู้บริโภคที่ใช้ในการชำระค่าสินค้าหรือค่าบริการแล้ว จึงได้นำหลักกฎหมายดังกล่าวมาสรุปและเสนอแนะแนวทางแก้ไข ดังต่อไปนี้

5.1 บทสรุป

ปัจจุบันได้มีการนำบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในการชำระค่าสินค้าหรือค่าบริการภายในศูนย์อาหารแทนการใช้เงินสด ซึ่งทางศูนย์อาหารที่ให้บริการในแต่ละที่นั้น อาจจะทำให้มีการหักทอนกับจำนวนเงินที่แลกเป็นค่ามัดจำบางส่วน หรืออาจจะให้แลกเงินสดในจำนวนเงินเต็ม โดยไม่มีการหักทอนเป็นค่ามัดจำก็ได้ ปัญหาคือหากบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ได้เกิดสูญหายขึ้นมา เงินที่ยังคงเหลือในบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์จะต้องตกเป็นของผู้ใด ระหว่างผู้ประกอบการเอง หรือควรจะนำเงินเข้ามาเป็นรายได้ของรัฐเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ต่อประเทศชาติต่อไป

บัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ ศึกษากรณีบัตรศูนย์อาหารสูญหาย ไม่มีกฎหมายกำหนดไว้อย่างชัดเจน หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องก็ไม่สามารถให้ความคุ้มครองได้เท่าที่ควร กลไกทางกฎหมายที่มีอยู่ไม่สามารถคุ้มครองผู้บริโภคที่ได้รับผลกระทบจากกรณีบัตรศูนย์อาหารสูญหาย ในส่วนของเงินที่เหลือจากการใช้ชำระค่าสินค้าหรือบริการได้

จากสภาพปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นต่อผู้บริโภคที่ได้รับผลจากมาตรการทางกฎหมายที่มีอยู่ มีปัญหาในการบังคับใช้ จึงต้องทำการศึกษาวิจัยเพื่อหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาในการคุ้มครองผู้บริโภคอันเกิดจากบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ กรณีบัตรศูนย์อาหารสูญหาย ให้มีมาตรการทางกฎหมายที่สามารถคุ้มครองผู้บริโภคจากการได้เงินคงเหลือที่อยู่ในบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ได้อย่างแท้จริงและมีประสิทธิภาพต่อไป แต่อย่างไรก็ตาม กฎหมายที่มีอยู่ในปัจจุบันยังไม่สามารถที่จะกำกับดูแลปัญหาที่เกิดจากบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ กรณีบัตรศูนย์อาหารสูญหายแล้วยังมีเงินคงเหลืออยู่ในบัตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษากฎหมายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับบัตรเครดิตอิเล็กทรอนิกส์ กรณีบัตรศูนย์อาหาร สูญหาย พบว่ากฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน ไม่สามารถคุ้มครองผู้บริโภคที่ได้รับผลกระทบจากการประกอบธุรกิจการให้บริการของผู้ประกอบการได้อย่างเพียงพอ ซึ่งกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับปัญหาดังกล่าวไม่ได้มีบทบังคับ ควบคุม กำกับ หรือดูแลผู้บริโภคในการชำระซื้อสินค้าหรือบริการภายในศูนย์อาหาร หากบัตรเครดิตอิเล็กทรอนิกส์สูญหาย จึงทำให้เกิดปัญหาต่อผู้บริโภคที่ใช้บริการดังกล่าวหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาด้านหน่วยงานที่กำกับดูแลผู้บริโภคในกรณีที่จะสามารถนำเงินที่คงเหลืออยู่ในบัตรกลับคืนมา ปัญหาในเรื่องข้อสัญญาระหว่างผู้ประกอบการกับผู้บริโภค เนื่องจากผู้ประกอบการมีสิทธิในการทำสัญญาให้บริการกำหนดเงื่อนไขแต่เพียงฝ่ายเดียว ผู้เขียนจึงขอเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังต้นเพื่อคุ้มครองผู้บริโภค ดังนี้

5.2.1 ปัญหาเรื่องการทำสัญญาในบัตรเครดิตอิเล็กทรอนิกส์ที่มีผลต่อการคุ้มครองผู้บริโภค

ผู้เขียนเห็นว่า ควรให้มีมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องมาปรับใช้กับการออกประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญาตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภคด้านสัญญาของประเทศไทยด้วย เพื่อออกประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญาเรื่องกำหนดให้บัตรเครดิตอิเล็กทรอนิกส์เป็นธุรกิจควบคุมสัญญาต่อไป

5.2.2 ปัญหาในเรื่องความรับผิดชอบในกรณีบัตรเครดิตอิเล็กทรอนิกส์สูญหาย ถูกทำลาย หรือชำรุดจนใช้การไม่ได้

กรณีของบัตรเครดิตอิเล็กทรอนิกส์สูญหาย ถูกทำลาย หรือชำรุดจนใช้การไม่ได้ ผู้เขียนเห็นว่า

1. กรณีที่ไม่สามารถพิสูจน์ถึงความเป็นเจ้าของได้ คือ ไม่มีข้อมูลใดๆ ที่บ่งบอกว่าผู้ถือบัตรฯ มีสิทธิครอบครองมาก่อน มีแนวทางในการป้องกันความเสียหายให้กับผู้ถือบัตรเครดิตอิเล็กทรอนิกส์ได้ กล่าวคือ กำหนดหลักเกณฑ์ควบคุมการออกบัตรเครดิตอิเล็กทรอนิกส์ โดยการจำกัดมูลค่าของเงินอิเล็กทรอนิกส์ขั้นสูงที่เก็บรักษาอยู่ในบัตรเครดิตอิเล็กทรอนิกส์แต่ละใบ เพราะในกรณีที่บัตรเครดิตอิเล็กทรอนิกส์สูญหาย หรือถูกทำลายจนไม่สามารถพิสูจน์ความเป็นเจ้าของได้ ผู้ถือบัตรฯ จะได้รับความสูญเสียในระดับที่ต่ำที่สุด ซึ่งในประเทศอังกฤษได้มีการจำกัดมูลค่าทางการเงินที่เก็บรักษาอยู่ในบัตรเครดิตอิเล็กทรอนิกส์ โดยบัตรเครดิตอิเล็กทรอนิกส์ใบหนึ่งจำกัดมูลค่าทางการเงินไว้ไม่เกิน 250 ปอนด์ แต่อย่างไรก็ตาม ข้อจำกัดในเรื่องการจำกัดจำนวนเงินจะไม่ใช้กับบัตรที่อยู่ในความครอบครองของร้านค้า ซึ่งเป็นบัตรที่มีวัตถุประสงค์ในการรับชำระค่าสินค้า หรือบริการด้วยเงินอิเล็กทรอนิกส์ แต่กฎหมายที่ใช้ในการควบคุมดูแลผู้ประกอบการของประเทศ

สหรัฐอเมริกา (UMSA) ไม่มีบทบัญญัติจำกัดมูลค่าทางการเงินที่เก็บรักษาอยู่ในอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์แต่อย่างใด ซึ่งสามารถนำมาปรับใช้กับผู้ประกอบการผู้ออกบัตรฯ ได้

2. กรณีที่สามารถพิสูจน์ถึงความเป็นเจ้าของได้ คือ การมีข้อบ่งชี้ว่าผู้ถือบัตรฯ มีสิทธิครอบครองมาก่อน ผู้ถือบัตรฯ สามารถที่จะนำไปเสิร์ฟรับเงินที่ได้หลังจากการนำเงินสดไปแลกเปลี่ยนบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ กรณีบัตรศูนย์อาหาร มาแสดงตัวตนแทนบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ที่เกิดจากการสูญหาย ถูกทำลาย หรือชำรุดจนใช้การไม่ได้ แล้วได้รับจำนวนเงินคงเหลือที่อยู่ภายในบัตรฯ ได้

5.2.3 ปัญหาในกรณีที่บัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ที่หมดอายุ แต่ยังคงมีมูลค่าเงินคงเหลือภายในบัตร และผู้ถือบัตรไม่ได้ติดต่อขอรับเงินคืน

การที่ผู้ประกอบการกำหนดให้บัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ที่ผู้บริโภคได้รับไว้เพื่อใช้ซื้อสินค้าหรือบริการภายในศูนย์อาหารนั้น โดยมีการแลกเปลี่ยนจากเงินสด (Cash) เป็นเงินอิเล็กทรอนิกส์ (E-money) ซึ่งมีระยะเวลาในการใช้บัตร หรือผู้ประกอบการได้กำหนดวันหมดอายุของบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้ซื้อสินค้าหรือบริการที่ผู้บริโภคได้ชำระเป็นเงินสดไว้ล่วงหน้าแล้ว เมื่อบัตรฯ หมดอายุลง ผู้บริโภค โดยผู้ถือบัตรฯ (Card Holder) จะไม่สามารถใช้บัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ในการซื้อสินค้าหรือบริการได้อีกต่อไปไม่ว่ามูลค่าเงินในบัตรฯ จะเหลือมากน้อยเพียงใด ซึ่งจากการศึกษาถึงลักษณะสำคัญของบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้ซื้อสินค้าหรือบริการภายในศูนย์อาหารนั้น เห็นถึงการที่ผู้ประกอบการสามารถเอาเปรียบผู้บริโภคได้คือ การที่ผู้บริโภคจะต้องชำระเงินค่าบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ให้แก่ผู้ประกอบการไว้ล่วงหน้า จากนั้นผู้บริโภคจึงสามารถนำบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ไปใช้ซื้อสินค้าหรือบริการตามร้านค้าภายในศูนย์อาหารที่ยอมรับบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ เงินที่ถูกบรรจุอยู่ในบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ดังกล่าว ถือเป็นเงินของผู้บริโภค อันเป็นสิทธิโดยชอบที่ผู้บริโภคจะใช้จ่ายเมื่อไหร่ก็ยอมทำได้ ซึ่งในทางปฏิบัติการที่ผู้ประกอบการกำหนดให้บัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้ซื้อสินค้าหรือบริการภายในศูนย์อาหาร มีอายุการใช้งานตามกำหนดเวลาที่ได้ระบุไว้ในบัตรฯ จึงเป็นการจำกัดสิทธิของผู้บริโภคในการใช้จ่ายด้วยเงินของผู้บริโภค ซึ่งเห็นได้ชัดว่าการกำหนดเงื่อนไขวันหมดอายุของผู้ประกอบการ อาจก่อให้เกิดผลเสียในการใช้สิทธิตามบัตรฯ ในกรณีที่ยังคงมีมูลค่าเงินคงเหลือภายในบัตร

มีผลให้เงินที่คงเหลืออยู่ในภายในบัตรทั้งหมดเข้าสู่บริษัทผู้ออกบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์หรือผู้ประกอบการ และหากมีจำนวนของผู้ถือบัตรฯ เพิ่มมากขึ้นเท่าไร ย่อมมีผลให้ปริมาณเงินสดที่ไหลเข้าสู่บริษัทผู้ออกบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์เพิ่มจำนวนมากขึ้นเท่านั้น และตราบัตรผู้ถือบัตรฯ (Card Holder) ยังไม่ได้ใช้เงินอิเล็กทรอนิกส์ที่เก็บสะสมอยู่ในบัตรฯ หรือยังไม่มีมีการแลกเปลี่ยนเงินอิเล็กทรอนิกส์เป็นเงินสด เงินจำนวนนั้นก็คงอยู่ในความครอบครองของผู้ออกบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ (Issuer) หรือผู้ประกอบการ ซึ่งผู้บริโภคจะไม่ได้รับเงินที่คงเหลืออยู่ในบัตรฯ เลย

จากสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้เขียนเห็นว่า

1. ไม่ควรกำหนดเงื่อนไขวันหมดอายุ หากมีค่าใช้จ่าย คือ ต้นทุนที่ใช้เทคโนโลยีเข้ามาเป็นส่วนประกอบภายในบัตร ผู้ประกอบการอาจเรียกเก็บเงินจากผู้บริโภคที่นำบัตรฯ ออกไปใช้ แทนการกำหนดวันหมดอายุ ที่ต้องมีการนำบัตรฯ มาหมุนเวียนใช้ในการซื้อสินค้าหรือบริการภายในศูนย์อาหาร

2. ควรให้มีการแสดงตัวตนของผู้ถือบัตรฯ โดยการนำบัตรประชาชนมาแสดงตัวตน ก่อนที่จะนำเงินสดมาแลกเปลี่ยนเป็นบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ กรณีนี้หากบัตรศูนย์อาหารได้หมดอายุ ทางผู้ประกอบการควรจะมีมาตรการที่จะนำเงินที่คงเหลืออยู่ในบัตรฯ กลับคืนสู่ผู้ถือบัตรฯ ได้ตามจำนวนเงินที่คงเหลือ

5.2.4 ปัญหาเกี่ยวกับหน่วยงานที่มีหน้าที่กำกับดูแล

ผู้เขียนเห็นว่า สำหรับเรื่องของหน่วยงานที่ทำหน้าที่รับผิดชอบดูแล และควบคุมการให้บริการบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทยนั้น สามารถสรุปได้ว่าการประกอบธุรกิจบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ในปัจจุบันอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์การควบคุม 2 ส่วน คือ ส่วนแรก คือ พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 และพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการควบคุมดูแลธุรกิจบริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2551 พร้อมประกาศของหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ส่วนที่สอง คือ ประกาศกระทรวงการคลัง เรื่องกิจการที่ต้องขออนุญาตตามข้อ 5 แห่งประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 58 (การประกอบธุรกิจบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์) พร้อมหลักเกณฑ์อื่นที่ประกาศเพิ่มเติม ซึ่งหากพิจารณาว่าธุรกิจดังกล่าวมีกฎหมายควบคุมค่อนข้างมากและมีความสลับซับซ้อน องค์กรที่ดำเนินการควบคุมยังเป็นเพียงการควบคุมในส่วนของการเริ่มดำเนินการที่ต้องมีการขอลงทะเบียนหรือขออนุญาตจากหน่วยงานของรัฐ เป็นเรื่องที่รัฐจะมีอำนาจเข้าแทรกแซงผู้ประกอบการได้เท่านั้น

หากแต่กฎหมายเหล่านั้นยังคงมีข้อบกพร่องในการคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภค เช่น ขาดกฎเกณฑ์เพื่อแก้ปัญหาการละเมิดสิทธิผู้บริโภคจากข้อสัญญาโดยตรง บทลงโทษของผู้ประกอบการที่ฝ่าฝืน รวมทั้งสภาพบังคับของกฎหมายยังไม่ชัดเจน เนื่องจากองค์กรที่รับผิดชอบงานเรื่องนี้ คือ ธนาคารแห่งประเทศไทย ไม่ใช่หน่วยงานเพื่อการคุ้มครองผู้บริโภคโดยตรง การดำเนินกิจการเพื่อคุ้มครองผู้บริโภคอาจไม่ชำนาญเท่าเทียมกับหน่วยงานที่ดูแลปัญหาเรื่องการละเมิดสิทธิของผู้บริโภค และบทลงโทษที่นำมาใช้กับผู้ประกอบการนั้นก็ยังมีโทษที่เกี่ยวกับการพัก หรือการเพิกถอนใบอนุญาตซึ่งอาจจะไม่เพียงพอต่อการคุ้มครองผู้บริโภคเมื่อเทียบกับปริมาณของการใช้บัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ที่จะมีแนวโน้มจะเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ กรณีจึงสมควรจะมีการกำหนดบทบัญญัติแห่งกฎหมายอย่างใดๆ ให้แก่หน่วยงานที่มีความชำนาญเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคมีส่วนเข้ามาดูแลสิทธิของผู้บริโภคให้มีความชัดเจนมากกว่าที่มีอยู่ในปัจจุบัน

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- กิตติ ภัคคีวัฒเนกุล และทวิศศักดิ์ กาญจนสุวรรณ. อ้างใน พัทธ์ธีริ สือศิริธำรงค์. “มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมผู้ประกอบการธุรกิจออกบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่ใช่ธนาคารพาณิชย์.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2551.
- โชคชัย เอี่ยมพรพาณิชย์. อ้างใน พัทธ์ธีริ สือศิริธำรงค์. “มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมผู้ประกอบการธุรกิจออกบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่ใช่ธนาคารพาณิชย์.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2551.
- ณัฐนันท์ อัสวเลิศศักดิ์ และคณะ. “การประกอบธุรกิจบัตรเครดิตของประเทศสหรัฐอเมริกา.” วารสารกฎหมายปกครอง. เล่มที่ 21. ตอน 1. น. 9 (2545). อ้างถึงใน ธวัชชัย สมบุญเจริญ, “ความคิดเกี่ยวกับบัตร อิเล็กทรอนิกส์.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2549.
- ตรีทศ นิโครธางกุล และ วิจิต จรัสสุขสวัสดิ์. “การประกอบธุรกิจบัตรเครดิตของประเทศฝรั่งเศส.” เอกสารการวิจัย, ม.ป.ป.
- ตรีทศ นิโครธางกุล และ วิจิต จรัสสุขสวัสดิ์. “การประกอบธุรกิจบัตรเครดิตของประเทศฝรั่งเศส.” เอกสารการวิจัย.” Statistics for General and Online Card Fraud. http://www.krisdika.go.th/news_02, 16 กันยายน 2551.
- ดิณเมธ วงศ์ใหญ่. “มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับบัตรอิเล็กทรอนิกส์ของประเทศไทยและต่างประเทศ: กรณีศึกษาเปรียบเทียบ.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์ เชียงใหม่แม่ฟ้าหลวง, 2552.
- ธรรมรักษ์ หมั่นจักร. อ้างใน พัทธ์ธีริ สือศิริธำรงค์. “มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมผู้ประกอบการธุรกิจออกบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่ใช่ธนาคารพาณิชย์.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2551.
- ธวัชชัย สมบุญเจริญ. “ความคิดเกี่ยวกับบัตรอิเล็กทรอนิกส์.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2549.
- ธีระวัฒน์ จีระวัฒนา และคณะ. การพัฒนากฎหมายในการให้ความคุ้มครองผู้บริโภค กรณีชำระค่าสินค้าและบริการล่วงหน้า (รายงานวิจัย), 2553.

- พัคตร์สิริ สือศิริธำรงค์. “มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมผู้ประกอบการธุรกิจออกบัตรเครดิตเงินอิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่ใช่ธนาคารพาณิชย์.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2551.
- ไพโรจน์ วายุภาพ. คำอธิบายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหนี้. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2550.
- เลิศ แซ่ตั้ง. อ้างใน พัคตร์สิริ สือศิริธำรงค์. “มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมผู้ประกอบการธุรกิจออกบัตรเครดิตเงินอิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่ใช่ธนาคารพาณิชย์.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2551.
- เลิศชาย สุธรรมพร. อาชญากรรมคอมพิวเตอร์: ศึกษาเฉพาะกรณีความปลอดภัยของข้อมูล, วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.
- วารสารจันทร์เกษมสาร. ปีที่ 16. ฉบับที่ 31. (กรกฎาคม – ธันวาคม 2553).
- วรพจน์ วัฒนชานนท์. “มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองผู้บริโภคเกี่ยวกับการให้บริการเงินอิเล็กทรอนิกส์ที่ซื้อสินค้าและบริการที่ผู้บริโภคได้ชำระเงินล่วงหน้า.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์ มหาลัษฏกิจบัณฑิตย์, ม.ป.ป.
- ศันนกรณ์ โสทธิพันธุ์. อ้างใน พัคตร์สิริ สือศิริธำรงค์. “มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมผู้ประกอบการธุรกิจออกบัตรเครดิตเงินอิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่ใช่ธนาคารพาณิชย์.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2551.
- สุภาวรรณ บุญช่วยดี. อ้างใน พัคตร์สิริ สือศิริธำรงค์. “มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมผู้ประกอบการธุรกิจออกบัตรเครดิตเงินอิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่ใช่ธนาคารพาณิชย์.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2551.
- สุรเชษฐ ชีรวินิจ. อ้างใน พัคตร์สิริ สือศิริธำรงค์. “มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมผู้ประกอบการธุรกิจออกบัตรเครดิตเงินอิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่ใช่ธนาคารพาณิชย์.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2551.
- สุรเชษฐ ชีรวินิจ. โกง सबัด โกง सबัตร. กรุงเทพมหานคร: คอมฟอร์ท, 2541.
- สมศักดิ์ นวตระกูลพิสุทธิ์ และคณะ. “การประกอบธุรกิจบัตรเครดิตเครดิตของประเทศอังกฤษ.” เอกสารการวิจัย. <http://www.krisdika.go.th>, 19 กันยายน 2551.
- โสภณ รัตนากร. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหนี้. ม.ป.ท: ม.ป.พ, 2542.
- อมรรัตน์ พรประสิทธิ์. “การปรับปรุงประสิทธิภาพของเงินสดดิจิทัล.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2544.

ภาษาต่างประเทศ

Jennifer Lynch. Part I: Law and technology: Cyber law: A. Notes: Identity Theft in Cyberspace: Crime Control Methods and Their Effectiveness in Combating Phishing Attacks.

Maureen Johnson and Kevin M Rogers. The Fraud Act 2006: The E-Crime Prosecutor's champion or the creator of a new inchoate offence?. 2007 Annual Conference Hertfordshire 16-17 April

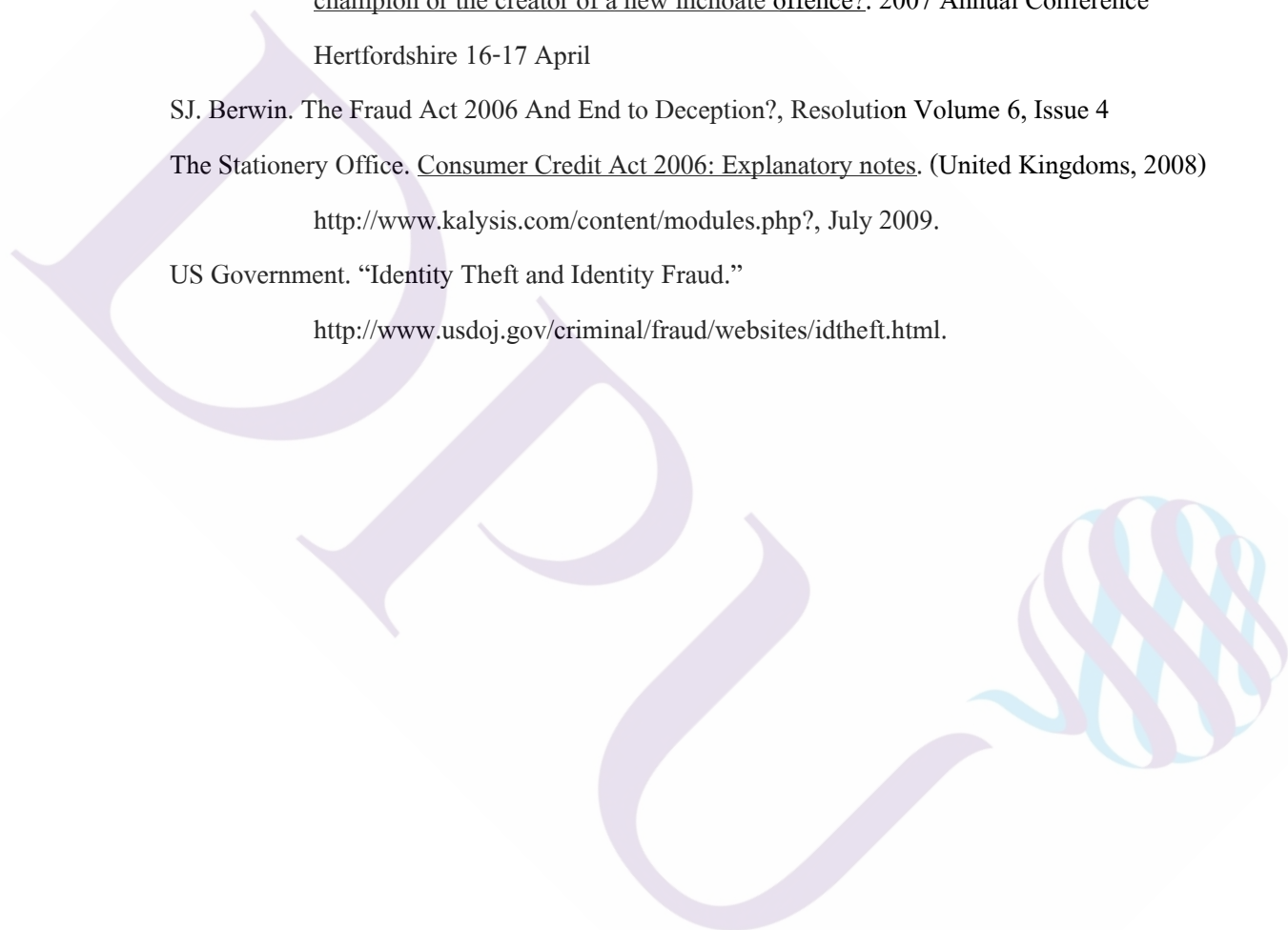
SJ. Berwin. The Fraud Act 2006 And End to Deception?, Resolution Volume 6, Issue 4

The Stationery Office. Consumer Credit Act 2006: Explanatory notes. (United Kingdoms, 2008)

<http://www.kalysis.com/content/modules.php?>, July 2009.

US Government. "Identity Theft and Identity Fraud."

<http://www.usdoj.gov/criminal/fraud/websites/idtheft.html>.

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ – นามสกุล

สิริพัชร ไพบูล

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2548 นิติศาสตรบัณฑิต

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ตำแหน่งและสถานที่ทำงานปัจจุบัน

นิติกร กรมสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ.2551 - 2553

รับราชการ กรมที่ดิน ตำแหน่งนักวิชาการที่ดิน

พ.ศ. 2561 ถึงปัจจุบัน

